

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

FLAVII IOSEPHI HEBRAEI
OPERA OMNIA
GRAECE ET LATINE

EXCVSA AD

EDITIONEM LVGDVNO-BATAVAM
SIGEBERTI HAVERCAMPPI

CVM
OXONIENSI IOANNIS HYDSONII
COLLATAM

CVRAVIT

FRANCISCVS OBERTHÜR

S. S. THEOL. ET V. T. DOCTOR INSIGNIS ECCLESIAE MAGNENSI
CANONICVS CAPITVLARIS S. S. DOGMATVM IN VNIVERSITATE
WIRCEBVRGENSI PROFESSOR PVBL. ORD.

TOMVS III

LIPSIAE

SVMTV K. B. SCHWICKERTJ

CIDIDCCLXXXV

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises
ici volontairement.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ,

ΠΕΡΙ

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ ΙΟΥΔΑΙΩΝ,

ΚΑΤΑ ΑΠΙΩΝΟΣ

ΛΟΓΟΣ Α΄.

ΙΚΑΝΩΣ μὲν ὑπολαμβάνω, καὶ διὰ τῆς περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν συγγραφῆς, κρείττες ἀνδρῶν Επαφροδίτη, τοῖς ἐντευξομένοις αὐτῇ πεποιηκέναι Φανερὸν περὶ τῷ γένει ἡμῶν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι καὶ παλαιότατόν ἐστι καὶ τὴν πρώτην ὑπόστασιν ἔχον ἰδίαν, καὶ πῶς τὴν χώραν, ἣν νῦν ἔχομεν, κατέκτισεν, ἣν, πεντακιχλίων ἐτῶν ἱστορίαν περιέχουσαν, ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ἱερῶν βιβλίων διὰ τῆς Ἑλληνικῆς Φωνῆς συγγραψάμην. ἐπεὶ δὲ συχνὰς ὁρῶ ταῖς ὑπὸ δυσμενείας ὑπὸ τινων εἰρημέναις προσέχοντας βλασφημίαις, καὶ τοῖς περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν ὑπ' ἐμῶ γεγραμμένοις ἀπιστοῦντας, τεκμηρίον τε ποιημένους τῷ νεώτερον εἶναι τὸ γένος ἡμῶν, διὰ τὸ μηδεμιᾶς παρὰ τοῖς ἐπιφανέσι τῶν Ἑλληνικῶν ἱστοριογράφων μνήμης ἠξιοῦσθαι, περὶ τούτων ἀπάντων ᾤηθην δεῖν γράψαι συντόμως, τῶν μὲν λοιδορούντων τὴν δυσμενείαν καὶ τὴν ἐκείνων ἐλέγχαι ψευδολογίαν, τῶν δὲ τὴν ἄνοιαν ἱκανοποιῶσθαι, διδάξαι δὲ πάντας, ὅσοι τἀληθὲς εἰδέναι βύλονται, περὶ τῆς ἡμετέρας ἀρχαιότητος. χρήσομαι δὲ τῶν μὲν ὑπ' ἐμῶ λεγομένων μάρτυσι, τοῖς αξιοπιστοτάτοις εἶναι περὶ πάσης ἀρχαιολογίας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κεκριμένοις· τῆς δὲ βλασφημίας περὶ ἡμῶν καὶ ψευδῶς γεγραφώτας, αὐτὰς δι' αὐτῶν ἐλεγχομένους παρέξω. περάσομαι δὲ καὶ τὰς αἰτίας ἀποδῆναι, δι' ἃς ὅ πολλοὶ τῷ ἔθνει ἡμῶν ἐν ταῖς ἱστορίαις Ἕλληνες ἐμνημονεύουσιν· ἔτι μὲν τοι καὶ τὰς ὅ παραλίποντας τὴν περὶ ἡμῶν ἱστορίαν ποιήσω Φανερὰς τοῖς μὴ γινώσκουσιν ἢ προσποιημένοις ἀγνοεῖν.

β'. Πρῶτον ἂν ἐπέρχεται μοι πάνυ θαυμάζειν τὰς οἰομένας δεῖν περὶ τῶν παλαιωτάτων ἔργων μόνους προσέχειν

FLAVII IOSEPHI,
DE
ANTIQUITATE IUDAEORVM,
CONTRA APIONEM,
LIBER I.

SATIS quidem arbitror, me per libros etiam Antiquitatum, virorum praestantissime Epaphroditae, lectoris eos planum fecisse de gente nostra Iudaica, quod et vetustissima sit, et primam originem sibi propriam habuerit, utque regionem, quam nunc tenemus, incoluerit, quos, annorum quinque millium historiam complectentes, ex sacris libris nostris Graeca lingua conscripsi. Quoniam vero multos video, qui maledicis sermonibus, malo animo a quibusdam iactatis, fidem habeant, eaque, quae ego de antiquitate scripsi, non credant, et recentiorum esse gentem nostram colligant ex eo, quod nulla eiusdem mentio facta fuerit apud celebres Graecorum historicos; de hisce omnibus putavi scribendum breuiter, tum ut obrectatorum malevolentiam voluntariumque falsiloquium arguerem, tum ut aliorum ignorantiam corrigerem, vniuersosque de nostra antiquitate edocerem, qui veritatem scire desiderant. Eorum autem, quae a me dicuntur, utar quidem testibus eis, qui de omni antiquitate apud Graecos fide digni habiti fuerunt: eos vero, qui probrose de nobis falsoque scripsere aliqua, ipsos suis verbis conuictos dabo. Conabor etiam quid causae fuerit aperire, quod non multi e Graecis in historiis suis gentis nostrae meminerint: necnon et eos, qui de nobis scribere in historiis non omiserunt, producam iis, qui aut nesciunt eos, aut se nescire simulant.

2. Primum itaque vehementer eos mirari subit, qui de rebus antiquissimis non aliis fidem, quam Graecis pho-

τοῖς Ἑλλήσι, καὶ παρὰ τούτων πυνθάνεσθαι τὴν ἀλήθειαν,
 ἡμῖν δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἀπιστεῖν. πᾶν γὰρ ἐν
 τῷναντίον ὁρῶ συμβεβηκός, εἴγε δὲ μὴ ταῖς ματαίαις ἐ-
 ξαῖς ἐπακολουθεῖν, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τὸ δίκαιον τῶν πραγ-
 μων λαμβάνειν. τὰ μὲν γὰρ παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ἀπα-
 νεία, καὶ χθὲς καὶ πρῶν, ὥς ἂν εἴποι τις, εὐρήσκει γη-
 νότα· λέγω δὴ τὰς κτίσεις τῶν πόλεων, καὶ τὰ περὶ τῶν
 ἐπινοίας τῶν τεχνῶν, καὶ τὰ περὶ τὰς τῶν νόμων ἀναγι-
 γνῶσκει· πάντων δὲ νεωτάτη χεῖρόν ἐστι παρ' αὐτοῖς ἡ περὶ
 συγγράφειν τὰς ἱστορίας ἐπιμέλεια. τὰ μὲντοι παρ' Ἀθη-
 ναίοις τε, καὶ Χαλδαίοις καὶ Φοίνιξιν, εἰς γὰρ οὗτοι
 ἐκείνοις συγκαταλέγειν, αὐτοὶ δὴ πρῶτον ὁμολογῶσι ὡς
 χεῖροτάτην τε καὶ μονιμωτάτην ἔχουσιν τῆς μνήμης τῆς τε-
 ραδόσιν. καὶ γὰρ τόπῳ πάντες οἰκῶσιν, ἥκιστα ταῖς ἐπι-
 περιέχοντος φθοραῖς ὑποκειμένους, καὶ πολλὰν ἐποικισίαν
 πρόνοιαν, τῇ μὴδὲν ἀμνησὼν τῶν παρ' αὐτοῖς πραττομένων
 παραλείπειν, ἀλλ' ἐν δημοσίαις ἀναγεγραφαῖς ὑπὸ τῶν τε-
 ρωτάτων αἰεὶ καθιστῶσθαι. τὸν δὲ περὶ τὴν Ἑλλάδα τῶν
 μυθίων μὲν φθοραὶ κατέχουσιν, ἐξαλείφουσι τὴν μνήμην τῶν
 γεγονότων· αἰεὶ δὲ καινὰς καθιστάμενοι βίβας, τῇ παλαιᾷ
 ἐνόμιζον ἀρχεῖν ἕκαστοι τὸν ἀφ' ἑαυτῶν. οἳ δὲ καὶ μὴ
 ἔγνωσαν φύσιν γραμμάτων. οἱ γὰρ ἀρχαιοτάτην αὐτῶν
 τὴν χρῆσιν εἶναι θέλοντες, παρὰ Φοινίκων καὶ Καδμείων
 μνύονται μαθεῖν. ὃ μὲν ὅδ' ἐπ' ἐκείνῃ τῇ χρόνῳ δίκαιος
 τις ἂν δείξαι σωζομένην ἀναγεγραφήν, ὅτ' ἐν ἱεροῖς, ἢ ἐν
 δημοσίοις ἀναθήμασιν. ὅπως γὰρ καὶ περὶ τῶν ἐν Τροίᾳ
 τοσάτοις ἔτεσι στρατευσάντων ὕπερον, πολλὰ γέγονε ἀπο-
 ρία τε καὶ ζήτησις, εἰ γράμμασιν ἐχρῶντο. καὶ ταύτης
 ἐπικρατεῖ μᾶλλον, περὶ τῇ τὴν νῦν ὕσαν τῶν γραμμάτων
 χρῆσιν ἐκείνης ἀγνοεῖν. ὅπως δὲ παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν εὐὲν
 ὁμολογῶμενον εὐρίσκειται γράμμα τῆς Ὀμήρου ποιήσεως
 πρεσβύτερον. ἔστι δὲ καὶ τῶν Τρωϊκῶν ὕπερον Φαίηται γε-
 νόμενος· καὶ Φαίηται ὅδ' ἐκείνου ἐν γράμμασι τὴν αὐτὴν ποιή-
 σιν καταλείπειν, ἀλλὰ διαμνημονευομένην ἐκ τῶν ἀσμάτων

minibus, habendam esse, non nisi ab illis verum expectandum, proinde neque nobis, neque aliis quibuscunque, credendum arbitrantur. Equidem hoc in genere secus omnino statuendum intelligo, si modo verum e rebus ipsis sumere potius, quam vanis opinionibus inhaerere, malimus. Enimuero noua certe apud Graecos omnia, et ante vnum, vt ita loquar, alterumue diem exsistisse reperias, vrbium (inquam) molitionem, excogitationem artium, et legum perscriptionem: omnium vero nouissimo ad scribendam historiam se contulerunt. At vero et Aegyptiis, et Chaldaeis, et Phoenicibus (ne cum iis nostrates hoc loco numerem) vetustissimam atque constantissimam rerum suarum manere memoriam Graeci fatentur ipsi. Etenim cum regionem incolunt omnium minime infesto coelo laborantem, tum diligentiam in eo singularem adhibuerunt, vti ne quid e rebus suis oblivione consepultum iaceret, sed potius omnia publicas in tabulas a viris sapientissimis semper referrentur. Contra vero tractum illum Graeciae vniuersum, infinitorum morborum subinde depasta lues, rerum gestarum memoriam funditus aboleuit; adeoque nouo semper instituto vitae curriculo, suum quique sibi vniuersae principium et caput esse facile persuaserunt. Iidem sero admodum, vixque tandem literarum naturam didicere. Nam qui vetustissimum illarum vsum esse volunt, eas illi sese a Phoenicibus atque a Cadmo accepisse gloriantur. neque tamen quisquam, aut in sacris, aut in publicis vsquam monumentis vllum eius temporis exstare vestigium ostenderit; vbi etiam de iis, qui Troianam expeditionem tanto post susceperere, dubitatum per diu quaesitumque est, an literis vsi fuerint. Qua de re verior ea constantiorque sententia iam obtinet, ignoratum ab iis hodiernum illarum vsum fuisse. Neque tu scriptum omnino apud Graecos vllum, cuius de fide modo constet, Homeri Poësi antiquius inuenias. at eum post Troiana tempora natum esse nemo non fatetur: imo ne ab ipso quidem literis suam illam poësin mandatam esse ferunt, sed

ὑπερον συντεθῆναι, καὶ διὰ τῆτο πολλὰς ἐν αὐτῇ χεῖν τὰς διαφωσίας. οἱ μὲντοι τὰς ἰστορίας ἐπιχειρήσαντες συγγράφειν παρ' αὐτοῖς, λέγω δὲ τὲς περὶ Κάδμων τε τὸν Μιλῆσιον, καὶ τὸν Αἰγυῖον Αἰκισίλαον, καὶ μετὰ τῆτον εἴ τινας ἄλλοι λέγονται γενέσθαι, βραχὺ τῆς Περσῶν ἐπὶ τὴν Ελλάδα στρατίας τῷ χρόνῳ προέλαβον. ἀλλὰ μὲν καὶ τὲς περὶ τῶν ἡρανίων τε καὶ θείων πρώτης παρ' Ἑλλήσι φιλοσοφῆσαντας, οἷον Φερικύδην τε τὸν Σύριον καὶ Πυθαγόραν καὶ Θάλητα, πάντες συμφώνως ὁμολογῶσιν Αἰγυπτίῳ καὶ Χαλδαίων γενομένους μαθητὰς ὀλίγα συγγράψαι· καὶ ταῦτα τοῖς Ἑλλήσιν εἶναι δοκεῖ πάντων ἀρχαιότατα, καὶ μόλις αὐτὰ πισεύουσι ὑπ' ἐκείνων γεγραφθαι.

γ'. Πῶς ἔν ἐκ ἄλογον τετυφῶσθαι τὲς Ἑλλήνας ὡς μόνους ἐπισαμένους τὰ ἀρχαῖα, καὶ τὴν ἀλήθειαν περὶ αὐτῶν ἀκριβῶς παραδιδόντας; ἢ τίς ἔ παρ' αὐτῶν συγγράφειν μάθοι ῥαδίως, ὅτι μηδὲν βεβαίως εἰδότες συνέγραφον, ἀλλ' ὡς ἕκαστοι περὶ τῶν πραγμάτων εἰκάζοντο; πλεῖον γὰρ διὰ τῶν βιβλίων ἀλλήλους ἐλέγχουσι, καὶ τὰ ἐναντιώτατα περὶ τῶν αὐτῶν λέγουσι ἐκ ὁκνῶσι. περὶ τούτων δ' ἂν εἴην ἐγὼ τὲς ἐμῶ μᾶλλον ἐπισαμένους διδάσκων, ὅσα μὲν Ἑλλάνικος Αἰκισιλάῳ περὶ τῶν γενεαλογιῶν διαπεφώνηκεν, ὅσα δὲ διορθῆται τὸν Ησίοδον Αἰκισίλαος, ἢ τίνα τρόπον Εφορος μὲν Ἑλλάνικον ἐν τοῖς πλείστοις ψευδόμενον ἐπιδείκνυσιν, Εφορον δὲ Τίμαιος, καὶ Τίμαιον οἱ μετ' ἐκείνον γεγονότες, Ηρόδοτον δὲ πάντες. ἀλλ' ἔδδ' περὶ τῶν Σικελῶν τοῖς περὶ Αντίοχον καὶ Φίλιππον ἢ Καλλίαν Τίμαος συμφωνεῖν ἡξίωσεν· ἔδ' αὖ περὶ τῶν Ἀττικῶν οἱ τὰς Ἀθίδας συγγεγραφότες, ἢ περὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν οἱ τὰ περὶ Αἰγυῖος ἰστορῶντες ἀλλήλοις κατηκολυθήκασιν. καὶ τί δὲ λέγουσι περὶ τῶν κατὰ πόλεις καὶ βραχυτέρων, ὅπερ περὶ τῆς περιηγήσεως τῆς Περσικῆς στρατίας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πραχθέντων οἱ δοκιμώτατοι διαπεφωνήκασιν. πολλὰ δὲ καὶ Θεκυδίδης ὡς ψευδόμενος ὑπὸ τινων κατηγορεῖται.

posterorum memoria propagatam aliquamdiu, variis ex cantilenis collectam demum et contextam fuisse, ac propterea tantum in ea vulgo discrepantiae reperiri. Ergo qui ex illis ad scribendam historiam animum appulere, Cadmus, inquam, Milesius, et Acusilaus Argiuis, ac si qui praeterea nominantur, paulum admodum Persicam aduersus Graecos expeditionem tempore anteuenerunt. Ad haec, qui de rebus coelestibus atque diuinis primi apud eos philosophari coeperunt, vt Pherecydes Syrius et Pythagoras et Thales, illos et Aegyptiorum Chaldaeorumque discipulos fuisse, nec nisi pauca scripsisse, ore omnes vao pronunciant: atque illa Graeci cum omnium vetustissima esse arbitrantur, tum vix etiam ab illis ea scripta fuisse credunt.

3. Quis igitur vao stolidoque fastu Graecos laborare non videat, qui sibi et res antiquas tenere soli, et soli accuratam illarum integramque veritatem tradere videantur? Imo quis non ex iisdem scriptoribus illud perfacile discat, perspecti ab iis nihil exploratique conscriptum, sed tantum quatenus assequi coniectura potuerint? Itaque scriptis suis alios passim alii reprehendunt, nec iisdem omnino de rebus longe diuersa loqui erubescunt. Ego vero importunus et otiosus vtique videar, si, quibus id, quam ipsi mihi, notius est, perdocere velim, quam in Genealogiae rationibus multa sint, in quibus Hellanicus ab Acusilao dissideat: quam apud Hesiodum Acusilaus multa castiget: quam saepe mendacii reum Hellanicum Ephorus, Ephorum Timaeus, Timaeumque recentiores, denique Herodotum vniuersi peragant. Neque vero aut de rebus Siculis eadem Timaeus, quae Antiochus et Philistus et Callias, sentire voluit: aut in Atticis, qui Atthidas scripsere, vel in Argolicis, qui de Argo, aliorum alii sensum mentemque sequuti sunt. quanquam quid ea persequi attinet, quae per vrbes passim contingere, et angustioribus omnino regionibus continentur, cum in ipsa quoque Persica expeditione ac rebus in ea gestis, laudatissimorum scriptorum magna sit plerumque dissensio? prorsus vt ipse etiam Thucydides, licet accuratissimam temporum suorum hi-

ται, καίτοι δοκῶν ἀκριβεστάτην καθ' αὐτὸν ἰστορίαν συγ-
γράφειν.

δ'. Αἰτία δὲ τῆς τοσαύτης διαφωνίας πολλαὶ μὲν
ἴσως ἂν καὶ ἕτεραι τοῖς βυλομένοις ζητεῖν ἀταφαίῃεν, ἐγὼ
δὲ δυσὶ ταῖς λεχθησομέναις τὴν μεγίστην ἰχὺν ἀνατίθη-
μι. καὶ προτέραν ἐρῶ τὴν κυριωτέραν εἶναι μοι δοκῆσαι.
τὸ γὰρ ἐξ ἀρχῆς μὴ σπαρδαθῆναι, παρὰ τοῖς Ἑλλήσι
δημοσίας γινέσθαι περὶ τῶν ἐκάστοτε πραττομένων ἀνα-
γραφὰς, τὸτο μάλιστα δὴ καὶ τὴν πλάνην καὶ τὴν ἐξη-
σίαν τῇ ψεύδεσθαι, τοῖς μετὰ ταῦτα βεληθεῖσι περὶ τῶν
παλαιῶν τι γράφειν παρέχεν. ἢ γὰρ μόνον παρὰ τοῖς
ἄλλοις Ἑλλήσιν ἡμελήθη τὰ περὶ τῆς ἀναγραφῆς, ἀλλ'
ἔδὲ παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, ἃς αὐτόχθονας εἶναι λέγουσι
καὶ παιδείας ἐπιμελεῖς, ἔδὲν τοιῶτον εὐρίσκεται γενέμε-
νον· ἀλλὰ τῶν δημοσίων γραμμάτων ἀρχαιοτάτης ἐσθ'
Φασὶ τὰς ὑπὸ Δράκοντος αὐτοῖς περὶ τῶν φοινικῶν γρα-
φέντας νόμους, ὀλίγω πρότερον τῆς Πεισιγέραις τυραγνίης
ἀνθρώπων γεγονότος. περὶ μὲν γὰρ Ἀρκάδων τί δεῖ λίγα
αὐχάντων ἀρχαιότητα; μόλις γὰρ ὅτοι καὶ μετὰ ταῦτα
γράμμασιν ἐπαιδευθήσαν.

ε'. Ἀτε δὴ τοῖνυν ἑδεμῖα προκαταβεβλημένους ἀνα-
γραφῆς, ἢ καὶ τὰς μαθεῖν βυλομένους διδάξεν ἔμελλε,
καὶ τὰς ψευδομένους ἐλέγξεν, ἢ πολλὴ πρὸς ἀλλήλους γί-
νετο διαφωνία τοῖς συγγραφεῦσι. δευτέραν δὲ πρὸς ταύ-
τη θάψον ἐκείνην τὴν αἰτίαν. οἱ γὰρ ἐπὶ τὸ γράφειν ἐ-
μήσαντες, ἢ περὶ τὴν ἀλήθειαν ἐσπαρδασαν, καίτοι τῷ-
το πρόχειρόν ἐστιν αἰεὶ τὸ ἐπαγγεῖλαι, λόγων δὲ δύναμις
ἐπιδείκνυντο· καὶ καθ' ὅτινα τρόπον ἐν τῷ παρῶν παρῶν
κιμήσεν τὰς ἄλλας ὑπελάμβανον, κατὰ τῆς ἡμέρας
το. τινὲς μὲν ἐπὶ τὸ μυθολογεῖν τρεπόμενοι, τινὲς δὲ πρὸς
χάριν ἢ τὰς πόλεις ἢ τὰς βασιλείας ἐπαινῶντες, ἄλλοι δὲ
ἐπὶ τὸ κατηγορεῖν τῶν πράξεων ἢ τῶν γεγραφότων ἐχώρη-
σαν, ἐνευδοκίμησεν τῷ νομίζοντες. ὅπως δὲ τὸ πάντων
ἐναντιώτατον ἰστορία πράττοντες διατελῶσι. τῆς μὲν γὰρ

historiam perscribere videatur, a nonnullis erroris ac vanitatis arguatur.

4. Cuius sane dissidii, cum aliae fortassis plurimae aliis in illud anquirentibus occurrere possint, tum has praecipue duas summi momenti causas esse intelligo. Atque ut ab ea, quae mihi potior videtur, incipiam, cum totum illud res eas, quae ubique fierent, publicas in tabulas referendi studium a Graecis iam usque ab initio neglectum fuisset, id sane cum errori maxime viam aperuit, tum iis etiam omnibus, qui de rebus antiquioribus scribere cogitarent, licentiam obtulit impune mentiendi. Nec enim reliqua duntaxat Graecorum natio hanc tabularum conficiendarum curam iacere permisit: sed ne apud Athenienses quidem, quos tamen et indigenas et disciplinarum apprime studiosos esse ferunt, quicquam eiusmodi factum reperias: cum e publicis quidem literis antiquissimas leges eas fuisse tradant, quas ipsis Draco de caede tulit, homo, qui non nisi paulo ante Pisistrati tyrannidem lucem adspexerat. Nam Arcadum meminisse quid attinet, qui, cum de sua tantopere vetustate gloriantur, vix tamen etiam post illa tempora literarum informari cognitione coeperunt?

5. Ita plane, cum vetustior commentarius nullus exstaret, qui vel docere discendi cupidos, vel mentientes arguere posset, maxima est scriptores inter excitata dissensio. Cui tu causae alteram hanc adiungas licet. Qui enim ad scribendum sese contulerunt, ii non veritatis utique studio ducebantur, licet hoc profiteri solenne passim omnibus tralatitiumque sit, sed vim orationis unam ostendebant: atque ita, quo se quisque genere alios superaturum esse maxime confidebat, in eo elaborabant plurimum. Ergo alii fabulas texere, alii ciuitatum aut regum beneuolentiam et gratiam laudationibus eblandiri coeperunt: nonnulli res ipsas, aut illarum scriptores carpere ac vituperare maluerunt, quod in eo sese facilius excellere posse sperarent. Caeterum isti cum historiae legibus omnino pugnant. Cum enim eo potissimum ar-

ἀληθῆς ἐστὶ τεκμήριον ἰστορίας, εἰ περὶ τῶν αὐτῶν ἅπαντες ταῦτα καὶ λέγοιεν καὶ γράφοιεν. οἱ δ' εἰ ταῦτα γράψαντες ἑτέρως, ὥτως ἐνόμιζον αὐτοὶ φανῆσθαι πάντων ἀληθέστατοι. λόγων μὲν ἔν ἑνὲκα καὶ τῆς ἐν τῷτοις δεινότητος δὲ παραχωρεῖν ἡμᾶς τοῖς συγγραφεῦσι τοῖς Ἑλληνικοῖς· ἢ μὴν καὶ τῆς περὶ τῶν ἀρχαίων ἀληθῆς ἰστορίας, καὶ μάλιστα γὰρ τῆς περὶ τῶν ἐκαστοῖς ἐπιχωρίων.

ε'. Οτι μὲν ἔν παρ' Αἰγυπτίως τε καὶ Βαβυλωνίοις, ἐκ μακροτάτων ἀνωθεν χρόνων, τὴν περὶ τὰς ἀναγραφὰς ἐπιμέλειαν, ὅπως μὲν οἱ ἱερεῖς ἦσαν ἐγκυκλισμένοι, καὶ περὶ ταύτας ἐφιλοσόφην, Χαλδαῖοι δὲ παρὰ τοῖς Βαβυλωνίοις, καὶ ὅτι μάλιστα δὲ τῶν Ἑλλήσιν ἐπιμνησθέντων ἐχρησασαντο Φοίνικες γράμμασιν, εἰς τε τὰς περὶ τὸν βίον οἰκονομίας, καὶ πρὸς τὴν τῶν κοινῶν ἔργων παράδοσιν, ἐπειδὴ συγχωρεῖσιν ἅπαντες, εἰσέν μοι δοκῶ. περὶ δὲ τῶν ἡμετέρων προγόνων, ὅτι τὴν αὐτὴν, εἰ γὰρ λέγειν, εἰ καὶ πλείων τῶν εἰρημένων ἐποίησαντο τὴν περὶ τὰς ἀναγραφὰς ἐπιμέλειαν, τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς προφῆταις τὸτο προσάξαντες. καὶ ὡς μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων πεφύλακται πολλῆς ἀκριβείας, εἰ δὲ θρασύτερον εἰπὲν καὶ φυλαχθήσεται, περὶάσομαι συντόμως διδάσκην.

ζ'. Οὐ γὰρ μόνον ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τέτων τῆς ἀρίστες, καὶ τῇ θεραπείᾳ τῷ Θεῷ προσειδρυόντας κατέστησαν, ἀλλ' ὅπως τὸ γένος τῶν ἱερέων ἀμικτον καὶ καθαρὸν διαμένη, περιένησαν. δὲ γὰρ τὸν μετέχοντα τῆς ἱερωσύνης ἐξ ὁμοθυμῆς γυναικὸς παιδοποιεῖσθαι, καὶ μὴ πρὸς χρήματα μηδὲ τὰς ἄλλας ἀποβλέπειν τιμὰς, ἀλλὰ τὸ γένος ἐξετάζειν ἐκ τῶν ἀρχαίων λαμβάνοντα τὴν διαδοχὴν, καὶ πολλὰς παραχόμενον μάρτυρας. καὶ ταῦτα πράττομεν ἢ μόνον ἐπ' αὐτῆς Ἰσδαίας, ἀλλ' ὅπως ποτὲ σύστημα τῷ γένει ἐστὶν ἡμῶν, καὶ καὶ τὸ ἀκριβὲς ἀποσώζεται τοῖς ἱερεῦσι περὶ τῆς γάμης· λέγω δὲ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Βαβυλῶνι, καὶ εἴπω τῆς ἄλλης οἰκισμένης τῷ γένει τῶν ἱερέων εἰσὶ τινες δισπαρεῖς. πέμπτοι γὰρ εἰς Ἱεροσόλυμα συγγράψαντες πατέριον

gumento historiae veritas comprobetur, si de rebus iisdem eadem omnes pronuncient, ac scribant, ita sese demum isti maxime reliquos omnes veritatis opinione superaturos putarunt, si ab reliquis maxime dissiderent. Certe dicendi genere et eloquentiae vi cadere nos oportet scriptoribus Graecis; non autem historiae de priscis veritate, et maxime de rebus propriae vniuscuiusque patriae.

6. Quod apud Aegyptios quidem et Babylonios ex longissimis retro seculis in rebus conscribendis adhibita fuerit diligentia, quando sacerdotibus quidem id officii commissum erat, et circa eas ipsi philosophabantur, Chaldaeis vero apud Babylonios, et maxime Phoenicibus, qui Graecis immixti vsi sunt literis, vt et vitae rationem ordinarent, et opera publica memoriae traderent, dum consentiant omnes, praemittendum hoc puto. De nostris vero progenitoribus, quod eandem, (mitto dicere an potiorem) quam praedicti, habuerint in conscribenda historia curam, pontificibus et prophetis id muneris iniungentes; quodque vsque ad nostra tempora cum multa diligentia hoc ipsum seruarint, et, si oportet audentius dicere, etiam seruabitur, conabor breuiter edocere.

7. Non enim tantum ab initio his rebus viros optimos et in Dei cultu assiduos praefecere, sed et curam habuere, vt genus sacerdotale purum semper impermixtumque permaneret. Debet enim, quisquis sacerdotio fungitur, ex populari sua coniuge liberos quaerere, neque ad pecunias aut honores respicere alios, sed genus exquirere secundum antiquam successionem multis probatum testimoniiis. Et haec obseruamus non in Iudaea tantum, sed vbiunque pars aliqua est de nostra gente, ibi observatur sollicita nuptiarum sacerdotalium regula: puta in Aegypto, in Babylone, et sicubi terrarum praeterea sparsi sunt nostri sacerdotes. Mittunt enim Hierosolyma de-

τῆνομα τῶν γενναμένων καὶ τῶν ἐπάνω προγόνων, καὶ τίνας οἱ μαρτυρῆντες. πόλεμος δ' εἰ κατάχοι, καθάπερ ἤδη γέγονεν πολλάκις, Ἀντιόχῃ τε τῇ Ἐπιφανῆς εἰς τὴν χώραν ἐμβαλόντος, καὶ Πομπηΐᾳ Μάγῃ, καὶ Κυϊντίλῃ Οὐάρε, μάλιστα δὲ καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, οἱ περιλειπόμενοι τῶν ἱερῶν καινὰ πάλιν ἐκ τῶν ἀρχαίων γραμμάτων συνέσανται, καὶ δοκιμάζουσι τὰς ὑπολειφθείσας γυναῖκας. ὃ γὰρ ἐτι τὰς αἰχμαλώτους γενομένας προσίενται, πολλάκις γεγονούσας αὐταῖς τὴν πρὸς ἀλλόφυλον κοινωνίαν ὑποφωμένοι. τεκμήριον δὲ μέγιστον τῆς ἀκριβείας. οἱ γὰρ ἀρχιερεῖς οἱ παρ' ἡμῖν ἀπὸ διχιλίων ἐτῶν ὀνομαστοὶ παῖδες ἐκ πατρὸς εἰσὶν ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς. τοῖς δὲ τῶν εἰρημέων ὅτι ἔν γένοιτο εἰς παρὰβασιν, ἀπηγόρευται μὴτε τοῖς βωμοῖς παρίστασθαι, μὴτε μετέχειν τῆς ἄλλης ἀγιστείας. εἰκότως ἔν, μᾶλλον δὲ ἀναγκαίως, ἅτε μὴτε τῇ ὑπογράφειν αὐτεξουσίᾳ πᾶσιν ὅστος, μὴτε τινὸς ἐν τοῖς γραφομένοις ἐνέσσης διαφωνίας· ἀλλὰ μόνων τῶν προφητῶν τὰ μὲν ἀνωτάτω καὶ τὰ παλαιότατα κατὰ τὴν ἐπίνοιαν τὴν ἀπὸ τῆς Θεοῦ μαθόντων, τὰ δὲ καθ' αὐτὰς ὡς ἐγένετο σαφῶς συγγραφόντων.

ἦ. Οὐ γὰρ μυριάδες βιβλίων εἰσὶ παρ' ἡμῖν, ἀσυμφώνων καὶ μαχομένων· δύο δὲ μόνα πρὸς τοῖς εἰκοσι βιβλία, τῇ παντὶς ἔχοντα χρόνῃ τὴν ἀναγραφὴν, τὰ διακαίως θεῖα πεπιστευμένα. καὶ τῶν πέντε μὲν εἰς τὰ Μωϋσέως, ἃ τὰς τε νόμους περιέχει, καὶ τὴν τῆς ἀνθρωπογονίας παράδοσιν, μέχρι τῆς αὐτῆς τελευτῆς. ὅστος ὁ χρόνος ἀπολείπει τριχιλίων ὀλίγον ἐτῶν. ἀπὸ δὲ τῆς Μωϋσέως τελευτῆς μέχρι τῆς Ἀρταξέρξεως τῆς μετὰ Ξέρξην Περσῶν βασιλείας ἀρχῆς, οἱ μετὰ Μωϋσῆν προφῆται τὰ κατ' αὐτὰς πραχθέντα συνέγραψαν ἐν τρισὶ καὶ δέκα βιβλίοις· αἱ δὲ λοιπαὶ τέσσαρες ὕμνος εἰς τὸν Θεὸν καὶ τοῖς ἀνθρώποις ὑποθήκας τῇ βίᾳ περιέχουσιν. ἀπὸ δὲ Ἀρταξέρξεως μέχρι τῆς καθ' ἡμᾶς χρόνῃ γέγραπται μὲν ἑκατὰ· πλεονεξίας δὲ ἔχ' ὁμοίας ἡξίωται τοῖς πρὸ αὐτῶν, διὰ τὸ μὴ

Scripta nomina parentum et maiorum, additis testium nominibus. Quod si bellum enascatur, ut saepe factum est, sicut cum Antiochus Epiphanes terram inuasit, et cum Pompeius Magnus, et cum Quintilius Varus, maxime vero nostris temporibus, tum qui supersunt sacerdotum nouas ex veteribus tabulas conficiunt, et inquirunt in feminas superstites. nam nec eas, quae bello captae fuerunt, recipiunt, suspectantes eam, quae saepe talibus accidit, cum alienigenis consuetudinem. Est autem argumentum diligentiae maximum circa ista, quod summi sacerdotes apud nos in commentariis descripti sunt ab annis bis mille cum suis parentumque nominibus. Si quis aduersus haec deliquerit, ei non licet altari adstare, aut caeterarum ceremoniarum esse participem. recte siquidem, potius autem ex necessitate, cum neque subscribendi potestas omnibus data, neque vlla sit in scriptis discrepantia; sed solummodo prophetis, qui antiquissima quidem et veterrima ex inspiratione diuina cognita habuerint, suorum vero temporum res quo modo gestae erant plane conscripserint.

8. Itaque apud nos nequaquam innumerabilis est librorum multitudo, dissentientium atque inter se pugnantium: sed duo duntaxat et viginti libri, totius praeteriti temporis historiam complectentes, qui in merito creduntur diuini. Ex his quinque quidem sunt Moysis, qui et leges continent, et seriem rerum gestarum a conditu generis humani usque ad ipsius interitum. Atque hoc spatium temporis tria fere annorum millia comprehendit. A Moysis autem interitu ad imperium usque Artaxerxis, qui post Xerxem regnavit apud Persas, prophetae, qui Moysi succedere, res sua aetate gestas tredecim libris complexi sunt: quatuor vero reliqui hymnos in Dei laudem, et praecepta vitae hominum exhibent utilissima. Caeterum ab imperio Artaxerxis ad nostram usque memoriam sunt quidem singula literis mandata; sed nequaquam tantam fidem et auctoritatem meruerunt, quantam superiores ii libri, propterea quod minus explorata fuit

γενέσθαι τὴν τῶν προφητῶν ἀκριβῆ διαδοχὴν. δῆλον δ' ἐστὶν ἔργῳ, πῶς ἡμεῖς τοῖς ἰδίοις γράμμασι πεπιστεύκαμεν. τοσούτῃ γὰρ αἰῶνος ἤδη παρωχηκός, ὥστε προδεῖναι τις ἔδδεν, ὥστε ἀφελεῖν αὐτῶν, ὥστε μεταδεῖναι τετόλμηκεν. πᾶσι δὲ σύμφυτόν ἐστιν εὐθύς ἐκ τῆς πρώτης γενέσεως Ἰσρααίους, τὸ νομίζειν αὐτὰ Θεῶν δόγματα, καὶ τέτοις ἐμμένειν, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν, εἰ δέοι, θνήσκειν ἡδέως· ἡδὴ ὅν πολλοὶ πολλὰς ἐώρανται τῶν αἰχμαλώτων, σφέβλας καὶ παντοίων θανάτων τρόπῃς ἐν θεάτροις ὑπομένοντες, ἐπὶ τὸ μηδὲν ῥῆμα προέσθαι παρὰ τῆς νόμῃς καὶ τὰς μετὰ τέτων ἀναγραφάς. ὃ τίς ἂν ὑπομείνειεν Ἑλλήνων ὑπὲρ αὐτῆ, ἀλλ' ὃδ' ὑπὲρ τῆ καὶ πάντα τὰ παρ' αὐτοῖς ἀφανισθῆναι συγγράμματα, τὴν τυχεῖσαν ὑποσέσεται βλάβην; λόγος γὰρ αὐτὰ νομίζουσιν εἶναι, κατὰ τὴν τῶν γραφάντων βέβλησιν ἐχεδισμένους. καὶ τέτο δικαίως καὶ περὶ τῶν παλαιότερων Φροῦσιν, ἐπειδὴ καὶ τῶν νῦν ἐνίς ὀρεῶσι τολμῶντας περὶ τέτων συγγράφειν, οἷς μὴτ' αὐτοὶ παρεγένοντο, μήτε πυθέσθαι παρὰ τῶν εἰδόντων ἐφιλοτιμήθησαν. ἀμίλει καὶ περὶ τῆ γενομένης νῦν ἡμῖν πολέμου τινὲς ἰστορίας ἐπιγράψαντες ἐξηπνόχασιν, ὥτ' εἰς τὰς τόπας παραβαλόντες, ὥστε πλησίον τέτων πραττομένων προσελθόντες· ἀλλ' ἐκ παρακῆσμάτων ὀλίγα συνθέντες, τῷ τῆς ἰστορίας οἰόματι λίαν ἀναιδῶς ἐνεπαροίησαν.

Θ'. Εγὼ δὲ καὶ περὶ τῆ πολέμου παντός, καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτῷ κατὰ μέρος γενομένων, ἀληθῆ τὴν ἀναγραφὴν ἐποίησάμην, τοῖς πράγμασιν αὐτὸς ἅπασι παρατυχόν. ἐστρατήγην μὲν γὰρ τῶν παρ' ἡμῖν Γαλιλαίων ὀνομαζομένων, ὥς ἀντέχεν δυνατόν ἦν, ἐγενόμην δὲ παρὰ Ῥωμαίοις συλληφθεὶς αἰχμαλώτος. καὶ με διὰ Φυλακῆς Οὐεσπασιανὸς καὶ Τίτος ἔχοντες, αἰεὶ προσεδρεύειν αὐτοῖς ἠνάγκασαν, τὸ μὲν πρῶτον δεδεδμένον· αὐθις δὲ λυθεὶς συνεπέμφθη ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας Τίτῳ, πρὸς τὴν Ἱεροσολύμων πολιτείαν. ἐν ᾧ χρόνῳ γενομένων τῶν πραττομένων ἔκ ἐστιν ὃ τὴν ἐμὴν γνώσιν διέφυγε. καὶ γὰρ τὰ κατὰ τὸ στρατό-

successio prophetarum. Quanta porro veneratione libros nostros prosequamur, re ipsa apparet. Cum enim tot iam saecula effluxerint, nemo adhuc nec adicere quicquam illis, nec demere, aut mutare aliquid est ausus. Sed omnibus Iudaeis statim ab ipso nascendi exordio hoc insitum atque innatum est, Dei ut haec esse praecepta credamus, iisdemque constanter adhaereamus, et eorum causa, si opus fuerit, libentissime mortem perferamus. Iam itaque multi captiuorum frequenter et tormenta et omnis generis mortem in theatris sustinere conspecti sunt, ne vllum verbum contra leges admitterent, scriptasque de illis traditiones. Quis Graecorum tale aliquid subiret, imo vel minimum quidem laedi sufferet, licet omnia ab illis scripta interitus periculum adeant? quippe illa narrationes esse existimant, prope effusas, prout allubesceret scriptoribus. Atque ita non immerito sentiunt de antiquioribus, quoniam aliquos nunc quoque vident de istis scribere aggredientes, quibus neque ipsi interfuere, neque operam dedere, ut a rerum gnaris illa acciperent. scilicet etiam de bello, quod nuperrime gessimus, quidam historias, quae conscripserant, ediderunt, cum neque ad ea loca peruenerint, neque in vicinia fuerint locorum, ubi res gestae erant: sed ex fama et auditione paucula quaedam temere componentes, historiae nomine impudenter admodum et insolenter se efferunt.

9. Ego autem et de omni bello, deque iis, quae particulatim gesta erant, veritati congruenter scripsi, cum ipse rebus omnibus interfuerim. Etenim eorum dux existiteram, qui apud nos Galilaei audiunt, quamdiu resistendo eramus, comprehensus autem a Romanis factus sum captiuus; cumque me Vespasianus et Titus in custodia haberent, illis semper assidere coegerunt, primo quidem victum. postea vero solutus ab Alexandria cum Tito missus eram ad Hierosolymorum obsidionem. Quo tempore cum fieret, quae gesta erant, nihil meam notitiam effugit. nam et singula in Ro-

πεδον τὸ Ῥωμαίων ὄρων ἐπιμελεῖ, ἀνέγραφον, καὶ τὰ παρὰ
τῶν αὐτομόλων ἀπαγγελλόμενα μόνος αὐτὸς συνίη· εἴτα
χολῆς ἐν τῇ Ῥώμῃ λαβόμενος, πάσης μοι τῆς πραγματείας
ἐν παρασκευῇ γυγνημένης, χρησάμενος τισὶ πρὸς τὴν Ελ-
ληνίδα Φωνὴν συνεργοῖς, ὥτως ἐποίησάμην τῶν πράξεων
τὴν παραδόσιν. τοσῶτον δὲ μοι περιῆν θάρσος τῆς ἀλη-
θείας, ὥστε, πρώτης πάντων τῆς αὐτοκράτορας τῆ πολέμῃ
γενομένης Οὐεσπασιανὸν καὶ Τίτον ἡξίωσα λαβεῖν μαρτυ-
ρας. πρώτος γὰρ δέδωκα τὰ βιβλία· καὶ μετ' ἐκείνης
πολλοῖς μὲν Ῥωμαίων τοῖς συμπεπολεμηκόσι, πολλοῖς δὲ
τῶν ἡμετέρων ἐπὶ πρᾶσκον, ἀνδράσι καὶ τῆς Ἑλληνικῆς σο-
φίας μετεχρηκόσιν, ὧν ἐστὶν Ἰδλιος Ἀρχέλαος, Ἡρώδης ὁ
σεμνότερος, καὶ αὐτὸς ὁ θαυμασιώτατος βασιλεὺς Ἀγρίπ-
πας. ὅτοι μὲν ἂν ἅπαντες ἐμαρτύρησαν, ὅτι τῆς ἀληθείας
πρᾶξην ἐπιμελῶς, ἢ ἂν ὑποσηλάμενοι καὶ σιωπήσαντες,
εἴ τι κατὰ ἀγνοίαν ἢ χαριζόμενος μετέθηκα τῶν γεγονό-
των ἢ παρέλιπον.

ἱ. Φαῦλοι δὲ τινες ἄνθρωποι διαβάλλοντες τὴν ἱστο-
ρίαν ἐπικειχερήκασιν, ὥσπερ ἐν χολῇ μερακίων γύμνασμα
προκείμεναι νομίζοντες. κατηγορίας παραδόξῃ καὶ διαβο-
λῆς· δέον ἐκείνῳ γινώσκειν, ὅτι δὲ τὸν ἄλλοις παραδόσιν
πράξεων ἀληθινῶν ὑπὸ χυλόμενον, αὐτὸν ἐπίσταντα ταύτας
πρότερον ἀκριβῶς, ἢ παρεκλογηκότα τοῖς γεγονόσι, ἢ
παρὰ τῶν εἰδόντων πυνθανόμενον. ἔπερ ἐγὼ μάλιστα περὶ
ἀμφοτέρων νομίζω πεποιημένας τὰς πραγματείας. τὴν μὲν
γὰρ ἀρχαιολογίαν, ὥσπερ ἔφην, ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων
μεθρημῆνευκα, γεγονώς ἱερεὺς ἐκ γένους, καὶ μετεχρηκώς
τῆς Φιλοσοφίας τῆς ἐν ἐκείνοις τοῖς γράμμασι· τῆ δὲ πο-
λέμῃ τὴν ἱστορίαν ἔγραψα, πολλῶν μὲν αὐτεργῶς πρά-
ξεων, πλείων δ' αὐτόπτης γεγόμενος, ὅπως δὲ τῶν
λεχθέντων ἢ πραχθέντων ἔδοτι μὲν ἀγνοήσας. πῶς ἂν
ἢ ἂν θρασείας τις ἡγήσαιτο τῆς ἀνταγωνίζεσθαι μοι
περὶ τῆς ἀληθείας ἐπικειχερηκότας; οἱ καὶ τοῖς τῶν αὐ-
τοκράτορων ὑπομνήμασι ἐντυχεῖν λέγουσιν, ἀλλ' ἢ γο

mano exercitu prospiciens, diligenter ea notabam; quaeque a transfugis nunciabantur, ego solus intellexi: deinde Romae otium nactus, opere omni iam praeparato, et quibusdam propter Graecam linguam in auxilium vocatis, res, prout gestae erant, literis mandabam. Adeoque veritati confidebam, ut omnium primos Vespasianum et Titum in eo bello imperatores mihi testes facere voluerim. Primum namque illis obtuli libros; et post illos multis quidem Romanorum, qui bello interfuerat plurimis etiam nostratum eos vendidi, viris Graecae eruditionis non ignatis; in quibus erat Iulius Archelaus, Herodes morum grauitate spectatissimus, idemque rex Agrippa admiratione dignissimus. Isti sane, yniuersi testimonium perhibuerunt, quod veritatem accuratam praeme ferebam, non dissimulaturi aut tacituri, si quid factorum per ignorantiam aut per gratiam commutassetim aut praetermisissetim.

10. Quidam vero homines male feriatam historiam meam calumniari conati sunt, tanquam eiusmodi esset, ut adolescentibus in scholis ad ingenium exercendum proponi debeat. O accusationem incredibilem turpemque calumniam! cum oporteat illud sciri, quod eum deceat, qui se polliceatur rerum veritatem aliis traditurum, ipsum prius exacte eas nosse, aut quod adfuerit, cum gererentur, aut quod ex gnaris eas didicerit. id quod ego in vtroque opere me fecisse existimo. Antiquitatis namque libros, sicuti dixi, ex voluminibus sacris interpretatus sum, cum essem genere sacerdos, et a philosophia in scriptis istis comprehensa non alienus: historiam vero belli conscripsi, ut qui ipse res quidem multas gesserim, plurimas vero ipse viderim, et eorum, quae dicta vel gesta erant, nihil prorsus ignorarim. Quo modo ergo non procaces isti existimarentur, qui mecum de veritate contendere aggressi sunt? qui, licet imperatorum commentarios legisse dicantur,

καὶ τοῖς ἡμετέροις τῶν ἀντιπολεμύντων πρᾶγμασι παρ᾽-
τυχον.

ια'. Περὶ μὲν ὃν τῶτων ἀναγκαίαν ἐποιησάμην τὴν παρ᾽-
ἐκβασιν, ἐπιστημῆνασθαι βυλόμενος τῶν ἐπαγγελιομένων
τὰς ἰσχυρίας συγγράφειν τὴν εὐχέριαν· ἱκανῶς δὲ φανερόν,
ὡς οἶμαι, πεποιηκῶς, ὡς ὅτι πατέριός ἐστιν ἡ περὶ τῶν πα-
λαιῶν ἀναγραφὴ τοῖς βαρβάρους μᾶλλον, ἢ τοῖς Ἑλλήσιν.
βύλωμαι δὲ μικρὰ πρότερον διαλεχθῆναι πρὸς τὰς ἐπιχει-
ρῶντας νέαν ἡμῶν ἀποφαίνειν τὴν κατάστασιν, ἐκ τῆ μηδὲν
περὶ ἡμῶν, ὡς φασιν ἑκείνοι, λελέχθαι παρὰ τοῖς Ἑλληνικοῖς
συγγραφεῦσιν· εἶτα δὲ τὰς μαρτυρίας τῆς ἀρχαιότητος ἐκ
τῶν παρ' ἄλλοις γραμμάτων παρῆξω, καὶ τὰς μὲν βεβλασ-
φημηκότας ἡμῶν τὸ γένος ἀποδείξω λίαν ἀλόγως βλασφη-
μῦντας.

ιβ'. Ἡμεῖς τοίνυν ὅτε χώραν οἰκῶμεν παράλιον, ὅτ'
ἐμπορίαις χαίρομεν, ὃδὲ ταῖς πρὸς ἄλλης διὰ τῶτων ἐπι-
μιξίαις. ἀλλ' εἰσὶν μὲν ἡμῶν αἱ πόλεις μακρὰν ἀπὸ θα-
λάσσης ἀπωκισμένα, χώραν δὲ ἀγαθὴν νεμόμενοι ταύτην
ἐκπονεῖμεν· μάλιστα δὲ πάντων περὶ παιδοτροφίαν φιλο-
καλῶντες, καὶ τὸ φυλάττειν τὰς νόμους, καὶ τὴν κατὰ τῆς
παραδεδδομένην εὐσέβειαν, ἔργον ἀναγκαιοτάτον παντὸς τῆ
βίης πεποιημένοι. προσέσης τοίνυν τοῖς εἰρημίοις καὶ τῆς
περὶ τὸν βίον ἡμῶν ιδιότητος, ὃδὲν ἦν ἐν τοῖς παλαιοῖς χρό-
νοις τὸ ποῦν πρὸς τὰς Ἑλλήνας ἡμῖν ἐπιμιξίαν, ὥσπερ Αἰ-
γυπτίοις μὲν τὰ παρ' αὐτῶν ἐξαγόμενα καὶ πρὸς αὐτὰς
εἰσαγόμενα· τοῖς δὲ τὴν παράλιον τῆς Φοινίκης κατοικῶ-
σιν, ἡ περὶ τὰς καπηλείας καὶ τὰς ἐμπορίας σπερδῆ, διὰ
τὸ φιλοχρηματεῖν. ἢ μὲν ὃδὲ πρὸς ληΐας, ὥσπερ ἄλλοι
τινὲς, ἢ τὸ πλεόν ἔχειν ἀξίῳ, πολεμῶντες ἐτράπησαν ἡμῶν
οἱ πατέρες, καίτοι πολλὰς τῆς χώρας ἐχέσης μυριάδας
ἀνδρῶν ἢκ ἀτόλμων. διὰ τῆτο Φοινῖκες μὲν αὐτοὶ κατ'
ἐμπορίαν τοῖς Ἑλλήσιν ἐπισπλέοντες εὐθύς ἐγνώθησαν,
καὶ δι' ἐκείνων Αἰγύπτιοι, καὶ πάντες, ἀφ' ὧν τὸν φόρον
εἰς τὰς Ἑλλήνας διεκόμενον, μεγάλα πελάγη διαίροντες.

non tamen nostrorum, qui illis aduersabantur rebus, intererant.

11. Et de istis quidem necessariam feci digressionem, significare volens facultatem eorum, qui historiam scribere promittunt: atque abunde me declaratum reliquisse arbitror, quod rerum vetustarum memoriam scriptis consignare magis in usu est apud barbaros, quam Graecos. Volo igitur in primis eos paucis redarguere, qui nostrum statum recentem esse contendunt, eo quod nihil de nobis, ut aiunt, illis memorarint scriptores Graeci: deinde testimonia antiquitatis nostrae ex aliorum scriptis afferam, et eos, qui nostrae genti maledixerunt, nulla prorsus cum ratione nobis maledicere ostendam.

12. Quod ad nos attinet, terram habitamus, quae neque mari vicina est, neque negotiationibus gaudemus, neque earum causa nobis consuetudo cum aliis gentibus est. Sed sunt vrbes quidem nostrae procul a mari sitae; ipsi autem nos regionem bonam incolentes hanc cum labore exercemus: maxime vero omnium liberis educandis studentes et legum custodiae, ut qui pietatem ad illas exactam opus totius vitae maxime necessarium fecerimus. Cum igitur ad ea, quae dicta sunt, accedat etiam viuendi ratio propria, nihil erat priscis temporibus, quod faceret nobis commercium Graecorum, sicut Aegyptiis mercimonia, ex rebus, quae importarentur aut exportarentur ad alias gentes; et Phoenicibus oram maritimam accoleutibus, cauponandi et negociandi studium ex amore pecuniae. Sed neque ad latrocinia, sicut alii quidam, aut amplius habere desiderantes, bellum exorcendo conuersi sunt patres nostri, licet regio multis virorum strenuorum myriadibus abundaret. Quo factum, ut Phoenices negotiationis ergo ad Graecos nauigantes statim agniti fuerint, et per illos Aegyptii, dein omnes, a quibus ad Graecos onera perserebant, immensa maria pertranseuntes. Medi

Μῆδοι δὲ μετὰ ταῦτα καὶ Πέρσαι Φανερὸι κατέστησαν, τῆς Ἀσίας ἐπάρξαντες, οἱ δὲ καὶ μέχρι τῆς ἐτέρας ἡπείρου Πέρσαι στρατεύσαντες. Θρᾶκες δὲ διὰ γειτονίαν, καὶ τὸ Σκυθικὸν ἀπὸ τῶν εἰς τὸν Πόντον ἐγνώθη πλεόντων. ὅπως γὰρ ἅπαντες οἱ παρὰ τὴν θάλατταν, καὶ τὴν πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς καὶ πρὸς τὴν ἐσπέρειον κατοικῶντες, τοῖς συγγράφῃν τι βυλομένοις γνωριμώτεροι κατέστησαν. οἱ δὲ ταύτης ἀνωτέρω τὰς οἰκῆσεις ἔχοντες ἐπιπλεῖστον ἠγνοήθησαν. καὶ τῷτο φαίνεται καὶ περὶ τὴν Εὐρώπην συμβεβηκός, ὅπως γὰρ τῆς Ῥωμαίων πόλεως, τοιαύτην ἐκ μακρῆς δύναμιν κεκτημένης, καὶ τοιαύτας πράξεις κατορθώσης πολεμικᾶς. ἔθ' ὃ Ἡρόδοτος, ἔθ' ὃ Θουκυδίδης, ἔτε τῶν ἅμα τῷτοις γενομένων ἡδὲ εἰς ἐμνημόνευκεν, ἀλλ' ὅψε ποτε καὶ μόλις αὐτῶν εἰς τὰς Ἑλλήνας ἡ γνώσις διεξήλθεν. περὶ μὲν γὰρ Γαλατῶν τε καὶ Ἰβήρων ἕτως ἠγνόησαν οἱ δοκῶντες ἀκριβέστατοι συγγραφεῖς, ὧν ἐστὶν Εὐφορος, ὥστε πόλιν οἶσται μίαν εἶναι τὰς Ἰβήρας, τὰς τοσούτου μέρος τῆς Εσπερίης γῆς κατοικῶντας· καὶ τὰ μήτε γινόμενα παρ' αὐτοῖς ἔθῃ, μήτε λεγόμενα γράφῃν, ὡς ἐκείνων αὐτοῖς χρωμένων, ἐτόλμησαν· αἴτιον δὲ τῷ μὲν μὴ γινώσκῃν τάληθές, τὸ λίαν ἀνεπίμικτον· τῷ δὲ γράφῃν ψευδῇ, τὸ βύλεσθαι δοκεῖν τι πλεόν των ἄλλων ἱστορεῖν. πῶς ἂν ἔτι θαυμάζῃεν προσῆκεν, εἰ μὴδὲ τὸ ἡμέτερον ἔθνος πολλοῖς ἐγγινώσκετο, μὴδὲ τῆς ἐν τοῖς συγγράμμασι μνήμης ἀφορμὴν παρέχεν, ἕτω μὲν ἀπωρισμένον τῆς θαλάσσης, ἕτω δὲ βιοτεύειν προσηρημένον.

ιγ'. Φέρε τοίγυν ἡμᾶς ἀξιῶν τεκμηρίω χρῆσασθαι περὶ τῶν Ἑλλήνων, ὅτι μὴ παλαιόν ἐστιν αὐτῶν τὸ γένος τῷ μηδὲν ἐν ταῖς ἡμετέραις ἀναγραφαῖς περὶ αὐτῶν εἰρηθαι. ἀρ' ἔχῃ πάντας ἂν κατεγέλων, αὐτὰς οἶμαι τὰς ὑπ' ἐμῷ νῦν εἰρημίνας κομίζοντες αἰτίας, καὶ μάρτυρας ἂν τὰς πλησιόχωρας παρέχοντο τῆς αὐτῶν ἀρχαιότητος. καὶ γὰρ τοῖνυν περᾶσομαι τῷτο ποιεῖν. Αἰγυπτίοις γὰρ καὶ Φοίνιξι μάλιστ' ἀρ' ἔχῃ χρῆσομαι μάρτυσιν, ἐκ ἂν τινος ὡς ψευδῇ τὴν μαρτυρίαν διαβάλλειν δυνηθέντος. φαίνονται γὰρ καὶ δὴ

vero postea atque Persae illis innotuerunt, postquam Asiae imperarunt, Persaeque praecipue, cum usque ad alteram continentem expeditiones fecissent; Thraces autem propter vicinitatem, et Scythae ab iis, qui in Pontum navigant, cogniti sunt: atque in uniuersum omnes, ad mare vel Orientale vel Hesperium habitantes, in eorum notitiam facilius venerunt, quibus in animo fuit historiae aliquid scribere. Superiora vero incolentes et procul a mari maximam in partem ignorati erant. Hoc idem et iis contigit, qui in Europa habitant. Siquidem Romanorum urbis, in tantam potentiam iam inde olim euectae, et tantas res bellicas prospere gerentis, neque Herodotus neque Thucydides quoquo modo meminissent, nec omnino alius eorum aequalis scriptor, sed fero et vix tandem eorum nomen in Graecia auditum. Gallorum etiam et Hispanorum res usque adeo ignotae in fuerunt, qui accuratissimi scriptores fuisse videntur, in quibus est Ephorus, ut Iberos unam ciuitatem esse exillimauerit, cum tam late in occidentem fines eorum pateant: et ritus eorum, qui nec fuerunt, nec fuisse vquam dicti sunt, scribere, tanquam ita illis vterentur, non dubitarunt. Causa vero earum quidem rerum ignorantia fuit, quod illi secum ipsi viuerent commercia aliarum gentium auersantes; scriptorum vero mendacii, quod volebant illi quippiam ultra alios memoriae mandasse videri. Quomodo ergo mirari conuenit, si neque nostra gens plurimis erat nota, neque ad scribendum de se aliquam suppeditauit occasionem, tam longo scilicet intervallo disiuncta a mari, talibus vitae institutis sese accommodans.

13. Pone igitur nos argumento uti vel Graecorum, quod non sit genus eorum antiquum, eo quod nihil in libris nostris de iis dictum reperiatur. Nonne omnino nos risu exciperent, ipsas, ut arbitror, a me nunc allatas proferentes causas, et testes e vicinis regionibus adducerent antiquitatis suae. Igitur et ego hoc conabor efficere. Aegyptiis enim et Phoenicibus praecipue testibus utar, cum nemo eorum testimonio tanquam falso detrudere potuerit.

μάλιτα πρὸς ἡμᾶς δυσμενῶς διατεθέντες, κοινῇ μὲν ἅπ-
 τες Αἰγύπτιοι, Φοινίκων δὲ Τύριοι. περὶ μίντοι Χαλδαῖαι
 ἐκείτι δυναίμην εἶναι ταυτὸ λέγειν, ἐπεὶ καὶ τῷ γένει ἡμ-
 ἀρχηγοὶ καθιστήκασιν, καὶ διὰ τὴν συγγένειαν ἐν ταῖς α-
 τῶν ἀναγραφαῖς Ἰσθαίων μνημονεύουσιν. ὅταν δὲ τὰς π-
 τῶν πίσεις παράγω, τότε καὶ τῶν Ἑλλήνων συγγε-
 φέων ἀποφανῶ τὴν μνήμην Ἰσθαίων πεπεισκότας, ἵνα μη-
 ταύτη ἐτι τὴν πρόφασιν οἱ βασιλεύοντες ἔχωσι τῆς πρὸς
 ἡμᾶς ἀντιλογίας.

ιδ'. Λεξομαι δὲ πρῶτον ἀπὸ τῶν παρ' Αἰγυπτίων
 γραμμάτων. αὐτὰ μὲν ἐν ἔχ οἷόν τι παρατίθεσθαι καί κε-
 νων. Μανευὼν δ' ἦν τὸ γένος ἀνὴρ Αἰγύπτιος, τῆς Ἑλλ-
 νικῆς μετεχρηκὸς παιδείας, ὡς δηλὸς ἐστὶ· γέγραφε γὰρ
 Ἑλλάδι Φωνῇ τὴν πάτριον ἰσορίαν, ἐκ τε τῶν ἱερῶν, ὧν
 Φωσιν αὐτὸς, μεταφράσας, καὶ πολλὰ τὸν Ἡρόδοτον ἐλέγ-
 χη τῶν Αἰγυπτιακῶν ὑπ' ἀγνοίας ἐψευσμένοι. αὐτὸς δὲ
 τοῖσιν ὁ Μανευὼν ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Αἰγυπτιακῶν ταύτῃ
 περὶ ἡμῶν γράφει. παραθήσομαι δὲ τὴν λέξιν αὐτὴν
 καθάπερ αὐτὸν ἐκέλευεν παραγαγὼν μάρτυρα. „ἔγβιστι
 „βασιλεὺς ἡμῖν, Τίμαος ὄνομα. ἐπὶ τύτῃ ἐκ οἷδ' ὅπως
 „Θεὸς ἀντέπνευσεν, καὶ παραδόξως ἐκ τῶν πρὸς ἀνατολῆς
 „ἡμερῶν, ἀνδρεῖται τὸ γένος ἄσχημοι, καταδαρσίσαντες ἐκ
 „τὴν χώραν ἐξεράτευσαν, καὶ ῥαδίως ἀμαχητὶ ταύτῃ κα-
 „τὰ κράτος εἶλον. καὶ τὴν ἡγεμονεύσαντας ἐν αὐτῇ χερσὶ
 „σάμενοι, τὸ λοιπὸν τὰς τε πόλεις ὡμῶς ἐνέπρησαν, καὶ
 „τὰ ἱερὰ τῶν Θεῶν κατέσκαψαν. πᾶσι δὲ τοῖς ἐπιχωρείοις
 „ἐχθρότατά πως ἐχρήσαντο, τὴν μὲν σφάζοντες, τὴν δὲ
 „καὶ τὰ τέκνα καὶ γυναῖκας εἰς δουλείαν ἄγοντες. πύραν
 „δὲ καὶ βασιλείαν εἶνα ἐξ αὐτῶν ἐποίησαν, ᾧ ὄνομα ἦν Σά-
 „ηλατις. καὶ ἕτος ἐν τῇ Μέμφιδι κατεγίνετο, τὴν τε ἀπὸ
 „καὶ κάτω χώραν δασμολογῶν, καὶ Φρυγίαν ἐν τοῖς ἐπι-
 „τηδειοτάτοις καταλείπων τόποις. μάλιτα δὲ καὶ τὰ πρὸς
 „ἀνατολὴν ἠσφαλίσατο μέρη, προορώμενος Ἀσσυρίων, τὸ
 „τε μῆκος ἰσχυόντων, ἐσομένην ἐπιθυμίαν τῆς αὐτῆς βασι-

Videntur enim et maxime in nos iniqui, communiter quidem omnes Ægyptii, Phoenicum vero Tyrii. De Chaldaeis autem nequaquam hoc idem dicere potero, quoniam et generis nostri principes exstiterunt, et propter cognationem in historiis suis Iudaeorum meminerunt. Cum vero de istis probationes afferam, tunc etiam istos Graecorum historicos memorabo, qui Iudaeorum mentionem fecere; ne quis eorum ex invidia et detestatione huiusmodi occasionem arripiat nobis contradicendi.

14. Initium iam faciam ab Ægyptiorum literis. Ipsas quidem eorum literas ut proferam, fieri non potest. Manetho autem genere fuit Ægyptius, vir Graecam eruditionem assequutus, uti ex eo intelligitur, quod Graece patriam historiam scripserit, eam, ut ipse profitetur, et sacris interpretatus libris; qui etiam Herodotum in multis conuicit de rebus Ægyptiacis per ignorantiam mentitum. Ille certe Manetho historiarum Ægyptiarum secundo ita de nobis scribit, (eius quippe verba proferre libet, ut qui ipsum illum pro teste producam): „Regem olim habuimus Tinaum, cuius tempore, cum nobis Deus, nescio, quo pacto, esset irator, ex partibus orientalibus homines ignobili genere illi quidem, sed tamen audaciae pleni, repentinum hanc in regionem impetum fecerunt, eamque facile admodum ac sine pugna subegerunt: atque principibus eius in suam potestatem reductis, de caetero et ciuitates crudeliter incenderunt, et Deorum templa euerterunt. Porroque in omnes indigenas inimicissime se gesserunt, alios quidem perimentes, aliorum vero et liberos et coniuges in seruitutem agentes: tandem vero unum ex illis regem crearunt, cui nomen Salatis. Atque hic in Memphide versabatur, praeferensque in locis opportunissimis relinquens. Quin et maxime partes muniuit orientales, prospiciens Assyriis, tunc aliis populis potentioribus, futuram cupiditatem in-

ἡ λείας ἰφόδου. εὐρών δὲ ἐν νομῷ τῷ Σαΐτῃ πόλιν ἱκανήν
 ἡ βοτάνην, καί μενῆν μὲν πρὸς ἀνατολὴν τῇ Βαβασίτῃ ποτῇ
 ἡ μὲν, καλεμένην δ' ἀπὸ τίνος ἀρχαίας θεολογίας Λυαί.
 ἡ ταύτην ἐκτίσεν τε, καὶ τοῖς τέχεσιν ὀχυρώσατῃ. ἐποστῇ
 ἡ ἐνοικήσας αὐτῇ καὶ πλῆθος ὀπλιτῶν εἰς εἴκοσι καὶ τρεῖς
 ἡ χιλιάδας ἀνδρῶν πρὸς Φυλακὴν. ἐνθάδε παρὰ δι-
 ἡ κρησαν ἤρχετο, τὰ μὲν σκταμετρῶν καὶ μυθοφορίας παρ-
 ἡ χόμενος, τὰ δὲ καὶ ταῖς ἐξακλισίαις πρὸς Οὐβὸν τῶν ἐξ-
 ἡ θεν ἐπιμελῶς γυμνάζων. ἀρχῆς δ' ἐννακκίδεκα ἔτη τῇ
 ἡ βίον ἐτελεύτησεν. μετὰ τῆτον δὲ ἑτὲρος ἐβασίλευσε τι-
 ἡ σαρα καὶ τετταράκοντα ἔτη, καλεόμενος Βηών. μεθ' οὗ ἂν ἂν
 ἡ λος Απαχίας, ἐξ καὶ τριάκοντα ἔτη καὶ μῆνας ἑπτὰ. ἐπὶ
 ἡ τα δὲ καὶ Απωφίς ἂν καὶ ἐξήκοντα, καὶ Ιανίας πενήκον-
 ἡ τα καὶ μῆνας ἑνα. ἐπὶ πάνσι δὲ καὶ Ασσίς ἐννέα καὶ τισσα-
 ἡ ρεάκοντα καὶ μῆνας δύο. καὶ ἔτοι μὲν ἐξ ἐν αὐτοῖς ἐγένε-
 ἡ θησαν πρῶτοι ἀρχόντες, πολεμῶντες αἰεὶ καὶ ποθόντες
 ἡ μᾶλλον τῆς Αἰγύπτου ἐξῆσαι τὴν ῥίζαν. ἐκαλεῖτο δὲ τὸ
 ἡ σύμπαν αὐτῶν ἔθνος ΤΚΣΩΣ, τῆτο δὲ ἐστὶ βασιλεῖς ποι-
 ἡ ντες. τὸ γὰρ ΤΚ καθ' ἑαυτὴν γλῶσσαν βασιλεῖα σημαίνει,
 ἡ το δὲ ΣΩΣ ποιμὴν ἐστὶ καὶ ποιμένες κατὰ τὴν κοινὴν διά-
 ἡ λεκτον. καὶ ὅτι συντιθέμενον γίνεσθαι ΤΚΣΩΣ. τοῖς δὲ
 ἡ λέγουσιν αὐτὰς Αραβας εἶναι." ἐν δ' ἄλλῃ ἀντιγραφῇ ἡ
 βασιλεῖς σημαίνεσθαι διὰ τῆς τῇ ΤΚ πρεσβυτερίας, ἀλλὰ
 ἡ τὴν αὐτίον αἰχμαλώτης δηλοῦσθαι ποιμένας. τὸ γὰρ ΤΚ
 ἡ πάλιν Αἰγυπτιαστὶ καὶ τὸ ΑΚ δασιυόμενοι, αἰχμαλῶτες
 ἡ ῥητῶς κηρύει. καὶ τῆτο μᾶλλον πιθανώτερόν μοι φαίνεται,
 καὶ παλαιᾶς ἰστορίας ἐχόμενον. ἡ τῆτος δὲ τὸς προκατα-
 ἡ νασμένους βασιλεῖς τὸς τῶν ποιμένων καλεμένων, καὶ τὸς
 ἡ ἐξ αὐτῶν γενομένους, κρατῆσαι τῆς Αἰγύπτου φρεσὶν ἐπὶ
 ἡ πρὸς τοῖς πεντακοσίοις ἐνδεκα. μετὰ ταῦτα, δὲ, τῶν ἐκ τῆς
 ἡ Θηβαΐδας καὶ τῆς ἄλλης Αἰγύπτου βασιλέων γενέσθαι φε-
 ἡ ροῖν ἐπὶ τῆς ποιμένας ἐπανάστασιν, καὶ πόλεμον αὐτοῖς σφ-
 ἡ ῥηγῆναι μέγα καὶ πολυχρόνιον. ἐπὶ δὲ βασιλέως, ὃ οἰ-
 ἡ μα εἶναι Αλυσφραγμῆθωσις, ἡττωμένους φρεσὶ τὸς ποι-

„vadendi illud ipsum regnum. Cum nactus esset in
 „Saïte nomen ciuitatem opportunissimam ad orientem
 „fluminis Bubastitae sitam, quae vero ab antiquis theolo-
 „gis Auaris appellabatur, et ipsam aedificauit et muris
 „firmissimis communiuit; postquam illic collocasset ad
 „custodiam eius armatorum multitudinem usque ad
 „CCXL millia virorum. Illic veniebat aestatis tempo-
 „re, tam ut frumenta meteret et conductitiis merce-
 „dem solueret, quam ut armatos ad terrorem extraneo-
 „rum diligenter exerceret. Cum autem regnasset an-
 „nis XIX, vitam finiuit. Post hunc etiam regnauit al-
 „ter annis XLIV, Beon nomine. Post quem alius
 „Apachnas nomine, annis XXXVI. et mensibus VII.
 „Dein etiam Apophis LXI, et Ianias L. et mense vno.
 „Post omnes autem Assis annis XLIX. et mensibus II.
 „Et isti quidem sex inter eos fuere primi principes,
 „bellum semper gerentes, et maxime Aegyptum radi-
 „citus extinguere cupientes. Vocabatur autem gena-
 „eorum vniuersa Hycsos, id est Reges pastores. Hyc,
 „enim in sacra lingua Regem sonat, Sos vero pasto-
 „rem siue pastores secundum dialectum communem,
 „vnde vox composita Hycsoa. Sunt autem, qui Ara-
 „bas illos exstitisse dicant. In alio autem exemplari
 „nomine illo Hycsos non Reges significari comperi,
 „sed e diuerso captiuos pastores indicari. Hyc enim
 „iterum Aegyptiaca lingua, et Hac cum adspiratione,
 „captiuos proprie nominatimque significat. Atque id
 „mihi verisimilius videtur, et magis cum antiqua hi-
 „storia consentiens. „Illos autem Regum olim Pasto-
 „rumque nomine appellatos, illorumque posteros A-
 „egyptum in sua potestate habuisse dicit, annis circiter
 „XI. supra quingentos. tum vero susceptam aduersus
 „pastores a Thebaïdis ac reliquae Aegypti regibus ex-
 „peditionem, bellumque graue ac diuturnum inter
 „ipsos conflatum fuisse. Sub rege autem, cui Alis-
 „fragmuthosis nomen erat, debellatos Pastores illos;

11 νας ὑπ' αὐτῷ, ἐκ μὲν τῆς ἄλλης Αἰγύπτου πάσης ἐκπο-
 12 σῆν, κατακλινοθῆναι δ' εἰς τόπον, ἀρξῶν ἔχοντα μυριάων
 13 τὴν περίμετρον. Αὔαριν ὄνομα τῷ τόπῳ. τῷτον Φησὶν ὁ
 14 Μανιθῶν ἅπαντα, τείχει τε μεγάλῳ καὶ ἰχυρῷ περιβα-
 15 λῆν τὰς ποιμένας, ὅπως τὴν τε κτήσιν ἅπασαν ἔχωσιν ἐν
 16 ὀχυρῷ, καὶ τὴν λείαν τὴν ἑαυτῶν. τὸν δὲ Αἰσιφραγμῆ-
 17 θωσίως υἱὸν Θύμνωσιν ἐπιχειρῆσαι μὲν αὐτὰς διὰ πολιορκ-
 18 κίας ἐλθὲν κατὰ κράτος, ὁπῶ καὶ τεσσαράκοντα μυριάσι
 19 προσεδρεύσαντα τοῖς τείχεσιν· ἐπεὶ δὲ τῆς πολιορκίας
 20 ἀπέγνω, ποιήσασθαι συμβάσεις, ἵνα τὴν Αἰγύπτον ἐκλι-
 21 πόντες ὅποι βέλονται πάντες ἀβλαβῆς ἀπέλθωσι. τὰς
 22 δὲ ἐπὶ ταῖς ὁμολογίαις πανοικισία μετὰ τῶν κτήσεων ἐκ
 23 ἐλάττους μυριάδων ὄντας εἴκοσι καὶ τεσσαρῶν ἀπὸ τῆς Αἰ-
 24 γύπτου τὴν ἔρημον εἰς Συρίαν ὁδοιπορῆσαι. Φοβημένους δὲ
 25 τὴν Ασσυρίων δυναστείαν, τότε γὰρ ἐκείνης τῆς Ἀσίας κρα-
 26 τῆν, ἐν τῇ νῦν Ἰσθαία καλεσμένη πόλιν οἰκοδομησάμενους
 27 τεσαύταις μυριάσιν ἀνθρώπων ἀρκέσθωσαν, Ἱεροσόλυμα
 28 ταύτην ὀνομάσαι. ἐν ἄλλῃ δέ τινι βίβλῳ τῶν Αἰγυπτια-
 29 κῶν Μανιθῶν τῷτο Φησὶν ἔθνος τὰς καλεσμένους ποιμένας,
 30 αἰχμαλώτους ἐν ταῖς ἰσραὴλ αὐτῶν βίβλοις γεγραφθαι,
 31 λέγων ὁρθῶς. καὶ γὰρ τοῖς ἀνωτάτω προγόνοις ἡμῶν τὸ
 32 ποιμαίνειν πάτριον ἦν, καὶ νομαδικὸν ἔχοντες τὸν βίον, ὥτως
 33 ἐκαλῶντο ποιμένες. αἰχμαλῶτοί τε πάλιν ἐκ ἀλόγως ὑπὸ
 34 τῶν Αἰγυπτίων ἀνεγρέφθησαν, ἐπειδὴ περὶ ὁ πρόγονος ἡμῶν
 35 Ἰώσηπος ἑαυτὸν ἔφη πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων αἰχ-
 36 μάλωτον εἶναι, καὶ τὰς ἀδελφὰς εἰς τὴν Αἰγύπτον ὕψτερον
 37 μετεπέμψατο, τῷ βασιλεῶς ἐπιτρέψαντος. ἀλλὰ περὶ
 38 μὲν τούτων ἐν ἄλλοις ποιήσομαι τὴν ἐξέτασιν ἀκριβεστέραν.

16. Νυνὶ δὲ τῆς ἀρχαιότητος ταύτης παρατίθεμαι τὰς
 Αἰγυπτίους μάετνας. πάλιν ἔν τὰ τῷ Μανιθῶντος, πῶς
 ἔχει πρὸς τὴν τῶν χρόνων τάξιν, ὑπογράψω. Φησὶ δὲ ὅτι
 17 μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐξ Αἰγύπτου τὸν λαὸν τῶν ποιμένων εἰς
 18 Ἱεροσόλυμα, ὁ ἐκβαλὼν αὐτὰς ἐξ Αἰγύπτου βασιλεὺς
 19 Τίθμωσις, ἐβασίλευσεν μετὰ ταῦτα ἔτη εἴκοσι πέντε

„ac reliqua Ægypto pulsos, vnum in locum inclusos esse
 „tradit, cuius ambitus decem iugerum millia contine-
 „ret. Auaris locus ille dicebatur. Hunc Manetho dicit
 „vniuersum a Pastoribus ingenti validoque muro septum
 „ac munitum, ut, quicquid sibi fortunarum esset ac prae-
 „dae, id omne tutum ac securum habere possent. At ve-
 „ro Alisfraginuthoseos filium Thummosin cccclxxx.
 „millium hominum exercitu muros obsedisse, atque
 „ipsum per vim expugnare conatum illum quidem; sed,
 „obsidionis exitu desperato, cum iisdem ea conditione
 „pepigisse, uti, Ægypto relicta, omnes quocunque vel-
 „lent sine villo suo detrimento comigrarent. Eos igi-
 „tur cum vniuersis familiis atque omni possessione sua,
 „uti per ictum foedus poterant, haud pauciores ccxl.
 „millibus ab Ægypto per solitudinem in Syriam toten-
 „disse. Quod autem sibi ab Assyriorum principatu me-
 „tuerent, (tum enim Asiam tenebant) in ea, quam hodie
 „Iudaeam appellamus, regione urbem aedificasse, quae
 „tot hominum millia caperet, eandemque Hierosolyma
 „nominasse.” In alio vero quodam de rebus Ægyptia-
 „cis libro Manetho dicit: „hanc ipsam gentem Pastores ap-
 „pellatam, captiuos in sacris suorum libris haberi;” id-
 „que recte. Nam antiquis progenitoribus nostris patrium
 „erat greges pascere: et pascualem agentes vitam, inde
 „Pastores vocabantur. rursusque captiui non temere in
 „Ægyptiorum libris dicti sunt, quoniam progenitor noster
 „Iosephus dixit ad Ægyptiorum regem, se captiuum esse,
 „et postea fratres in Ægyptum euocauit regis permissu.
 „Sed de istis quidem alibi inquisitionem faciemus diligen-
 „torem.

15. Nunc autem huius antiquitatis testes producam
 „Ægyptios. Itaque rursus ea, quae tradidit Manetho, ad
 „quod tempus referantur, subiiciam. Sic enim ait: „Post-
 „quam ex Ægypto egressus est Pastorum populus ad Hie-
 „rosolyma, qui illos ex Ægypto pepulit rex nomine
 „Tethmosis, postea regnavit annis viginti et quinque, et

„καὶ μῆνας τέσσαρας, καὶ ἐτελεύτησεν, καὶ παρέλαβε τὴν
 „ἀρχὴν αὐτῷ υἱὸς Χιβρων ἔτη δεκατρία. μεθ' οὗ Ἀμένω-
 „φισ εἴκοσι καὶ μῆνας ἑπτὰ. τῷ δὲ ἀδελφῇ Ἀμοσσης εἴκο-
 „σιν καὶ μῆνας ἑνέα. τῆς δὲ Μήφρης δώδεκα καὶ μῆνας
 „ἑνέα. τῷ δὲ Μηφραμῆθωσις εἴκοσι πέντε καὶ μῆνας δέ-
 „κα. τῷ δὲ Θωῶσις ἑνέα καὶ μῆνας ὀκτώ. τῷ δ' Ἀμένω-
 „φισ τριάκοντα καὶ μῆνας δέκα. τῷ δὲ Ωρος τριακονταεξ
 „καὶ μῆνας πέντε. τῷ δὲ θυγατρὶ Ἀνεγχεῖς δώδεκα καὶ
 „μῆνας ἓνα. τῆς δὲ Ράθωτις ἀδελφὸς ἑνέα. τῷ δὲ Ἀνεγ-
 „χεῖς δώδεκα καὶ μῆνας πέντε. τῷ δὲ Ἀνεγχεῖς ἑτεροὶς
 „ἡ δώδεκα καὶ μῆνας τρεῖς. τῷ δὲ Λεμαῖς τέσσαρα καὶ μῆνας
 „ἓνα. τῷ δὲ Ραμίσσης ἑνὶ καὶ μῆνας τέσσαρας. τῷ δὲ Ἀρ-
 „μίσσης Μιαμμῆ ἐξηκονταεξ καὶ μῆνας δύο. τῷ δὲ Ἀμέ-
 „νώφισ δέκα καὶ ἑνὶ καὶ μῆνας ἕξ. τῷ δὲ Σέθωσις, καὶ
 „Ραμίσσης, ἰππικὴν καὶ ναυτικὴν ἔχων δυνάμιν. ὅτος τὸν
 „μὲν ἀδελφὸν Λεμαῖν ἐπίτροπον τῆς Αἰγύπτου κατέστησεν,
 „καὶ πᾶσαν μὲν αὐτῷ τὴν ἄλλην βασιλικὴν περιέθηκεν
 „ἐξ ὧσιν ἄλλοι μόνου δὲ ἐνετέλατο διάδημα μὴ φορεῖν, μηδὲ
 „τὴν βασιλίδά μπερα τε τῶν τέκνων ἀδικεῖν, ἀπέχεσθαι
 „δὲ καὶ τῶν ἄλλων βασιλικῶν παλλακίδων. αὐτὸς δὲ ἐπὶ
 „τῇ Κύπρῳ καὶ Φοινίκῃ καὶ πάλιν Ἀσσυρίῃς τε καὶ Μήδῃς
 „ἡγετεύσας, ἅπαντας, τὰς μὲν δόρατι, τὰς δὲ ἀμαχητί,
 „φόβῳ δὲ τῆς πολλῆς δυνάμεως, ὑποχείριος ἔλαβε. καὶ
 „μέγα φρονήσας ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις, ἔτι καὶ θαρσαλέω-
 „τερόν ἐπορεύετο, τὰς πρὸς ἀνατολὰς πόλεις τε καὶ χώρας
 „καταστρέφόμενος. χρόνῳ τε ἱκανῷ γεγονότος, Λεμαῖς ὁ
 „καταλειφθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ, πάντα τῷ μπαλιν, οἷς ἀδελφὸς
 „παρήκει μὴ ποιεῖν, ἀδελῶς ἐπραττεν. καὶ γὰρ τὴν βασιλί-
 „δα βιαίως ἔχεν, καὶ ταῖς ἄλλαις παλλακίσιν ἀφηνόως
 „διετέλει χρώμενος. περὶ δὲ τῶν φίλων διάδη-
 „μα ἔφορε, καὶ ἀντήρει τῷ ἀδελφῷ. ὁ δὲ τεταγμένος ἐπὶ
 „τῶν ἱερῶν τῆς Αἰγύπτου, γράψας βιβλίον ἐπεμψε τῷ Σε-
 „θώσῃ, δηλῶν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅτι ἀντήρει ὁ ἀδελφὸς
 „αὐτῷ Λεμαῖς. παραχρῆμα ἔν ὑπέστρεψεν εἰς Πηλῶσιον,

mensibus quatuor, et defunctus est: regnumque sibi
 vindicauit filius eius Chebron per annos tredecim. Post
 quem Amenophis, annis viginti et mensibus vii. huius
 autem soror Amesses, xxi. et mensibus ix. post hanc
 Mephres annis xii. et mensibus ix. post hunc Mephra-
 muthosis annis xxv. et mensibus x. post eum Thimo-
 sis annis ix. et mensibus viii. post eum Amenophis an-
 nis xxx. et mensibus x. post eum Orus annis xxxvi.
 et mensibus v. Huius autem filia Acenchres annis xii.
 et mense i. post eam frater Sethosis annis ix. post hunc
 Acenchres annis xii. et mensibus v. post hunc Acen-
 cheres alter annis xii. et mensibus xiii. post hunc Ar-
 mais annis iv. et mense i. post hunc Ramesse primo i.
 et mensibus iv. post hunc Amesses Mianuni annis
 lxvi. et mensibus ii. post hunc Amenophis annis xix.
 et mensibus vi. post hunc Sethosis, et Ramesse, qui
 plurimas copias habuit equestres et nauales. Hic fra-
 trem quidem Armaim procuratorem Ægypti constituit,
 et aliam ei omnem regalem contulit potestatem, tan-
 tummodo autem ei iniunxit, ne coronam gestaret, ne-
 que reginam matremque liberorum iniuria afficeret, in-
 superque, ut abstineret ab aliis regalibus concubinis.
 Ille vero in Cyprum et Phoenicem, rursusque in Assy-
 rios et Medos expeditione suscepta, vniuersos, alios
 quidem ferro, alios vero sine pugna magnas sive por-
 tellatis terrore sibi subiugauit: atque prospero rerum
 successu valde elatus, aliquanto audacius progredieba-
 tur, orientales vrbes et prouincias subuerrendo. Mul-
 toque post tempore, Armais, qui in Ægypto fuerat re-
 lictus, omnia contra, quam frater monuerat, ne faceret,
 sine timore faciebat. Nam et reginae vim inferebat,
 aliisque concubinis ad libitum misceri non cessabat: per-
 suasitque ab amicis corona utebatur, et contra fratrem
 insurgibat. Is vero, qui constitutus erat super sacra
 Ægyptiaca, codicillos Sethosi misit, eum de omnibus
 certiore faciens, quodque frater ipsius Armais contra
 eum bellum mouebat. Illico igitur Pelusium reuersus est,

καὶ ἐκράτησεν τῆς ἰδίας βασιλείας. ἡ δὲ χώρα ἐκλήθη
 ἡ ἀπὸ τῶ αὐτῷ ὀνόματος Αἴγυπτος. λέγει γάρ, ὅτι ὁ μὲν
 ἡ Σέθωσις ἐκαλεῖται Αἴγυπτος, Αἰγυαῖς δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς
 ἡ Δαναός.

ις'. Ταῦτα μὲν ὁ Μανθεῶν. δῆλον δὲ ἐστὶ ἐκ τῶν εἰ-
 ρημένων ἔχων τῇ χρένῃ συλλογιαθέντος, ὅτι οἱ καλῶμενοι
 ποιμένες, ἡμεῖς τε δὲ πρόγονοι, τρισὶ καὶ ἐνενήκοντα καὶ
 τριακοσίοις προῶν ἐτεσθῆν, ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπαλλαγέν-
 τες, τὴν χώραν ταύτην ἀσκήσαν, ἡ Δαναὸν εἰς Αἰγυπ-
 τὸν ἀφικέσθαι. καίτοι τῶν ἀρχαιότατον Αἰγυπτιῶν νομίζουσι.
 οὗτοι τοίνυν ὁ Μανθεῶν ἡμῖν τὰ μύθια μεμαρτύρηκεν ἐκ
 τῶν παρ' Αἰγυπτίοις γραμμάτων· πρῶτον μὲν τὴν ἐτέρω-
 θεν ἄφικεῖν εἰς Αἴγυπτον, ἔπειτα δὲ τὴν ἐκεῖθεν ἀπαλλα-
 γὴν, ὥτως ἀρχαίαν τοῖς χρόνοις, ὡς ἑγγύς περ προτερεῖται
 αὐτὴν τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι χιλίοις. ὑπὲρ ὧν δ' ὁ Μανθεῶν
 ἐκ ἐκ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις γραμμάτων, ἀλλ', ὡς αὐτὸς
 ὁμολογεῖται, ἐκ τῶν ἀδελφώδως μυθολογημένων προσέθει-
 κεν, ὥστερον ἐξελέγξω κατὰ μέρος, ἀποδεικνύς τὴν ἀπίθα-
 ρον αὐτῶ ψευδολογίαν.

ις'. Βύλομαι τοίνυν ἀπὸ τούτων ἐτι μεταλθεῖν ἐπὶ ταῖς
 παρὰ τοῖς Φοίνιξιν ἀναγεγραμμένα περὶ τῶ γένους ἡμῶν,
 καὶ τὰς ἐξ ἐκείνων μαρτυρίας παραχρῆν. ἐστὶ τοίνυν παρὰ
 Τυρίοις πολλῶν ἐτῶν γράμματα, δημοσία γεγραμμένα,
 καὶ πεφύλαγμένα λίαν ἐπιμελῶς, περὶ τῶν παρ' αὐτοῖς
 γενομένων καὶ πρὸς ἀλλήλους πραχθέντων μνήμης ἀξίως.
 ἐν τούτοις γέγραπται, ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἀικοδομήθη ναὸς
 ὑπὸ Σολομῶνος τῷ βασιλεῶς, ἔτεσι θάττον ἑκατὸν τεσ-
 σαράκοντα καὶ τρισὶν καὶ μισὶν ὅκτω τῷ κτίσαι Τυρίως
 Κερχλόντα, ἀνεγράφη δὲ παρ' ἐκείνοις ἡ τῷ ναῷ κατα-
 σκευὴ τῶ παρ' ἡμῶν. Εἰρωμος γάρ ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς
 Φίλος ἦν τῷ βασιλεῶς ἡμῶν Σολομῶνι, πατρικὴν πρὸς
 αὐτὸν Φιλίαν διαδεδογμένος. αὐτὸς δὲ συμφιλοτιμύμενος
 εἰς τὴν τῷ κατασκευάσματος τῷ Σολομῶνι λαμπρότητα,
 χρυσὴ μὲν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἔδωκε τάλαντα· τιμῶν δὲ

„et proprium tenuit regnum. Prouincia vero ex eius nomine appellata est Ægyptus. dicit enim, quod Sethosis quidem Ægyptus vocabatur, Armaïs autem frater eius „Danaus.

16. Atque haec quidem Manetho. Ergo si tempus ad initam annorum istorum rationem exigemus, constabit omnino, quos Pastores ipsi vocabant, maiores nostros, annis ante tribus nonaginta supra trecentos, ubi ex Ægypto migrassent, regionem illam insedisse, quam Danaus Argos venisset, qui tamen ab Argiuis pro antiquissimo celebratur. Ita duo nobis eaque sane praecipua, hoc Manethonis, quod Ægyptiarum literarum fidem sequitur, testimonio confecta sunt: alterum eos in Ægyptum aliunde profectos esse; alterum indidem ipsos alio commigrasse, quod etiam posterius adeo vetustum, ut Troiana tempora annis prope mille antecederet. Ista vero, quae Manetho non ex literis Ægyptiacis, sed (sicut ipse professus est) ab incertis auctoribus memorata, adiecit, postea particulatim excutiam, ea mendacia esse ostendens siue verisimilitudine conficta.

17. Volo itaque ab istis etiam nunc transire ad ea, quae apud Phoenicas de nostro genere conscripta sunt; et in hanc rem testimonia ex illis afferam. Apud Tyrios sane literae sunt a multis annis consignatae publicis monumentis, et magna cum cura adseruatae, ad ea spectantes, quae memoria digna ab illis gesta erant, et cum aliis intercesserant. In istis scriptum est, a Solomone rege Hierosolymis templum fuisse constructum, annis CXLIII. et mensibus octo, priusquam a Tyriis Carthago aedificaretur, atque in illis templi nostri apparatus descriptus legitur. Hiromus enim Tyriorum rex amicus erat regis nostri Solomonis, patris in amicitia cum eo inita successor. Is itaque suam Solomoni munificentiam exhibens ad claritatem fabricae, auri quidem talenta centum et viginti donauit; cumque pulcherrimam syluam

καλλίστην ὕλην ἐκ τῆ ὄρεος, ὃ καλεῖται Λίβανος, εἰς τὸν ὄρεον ἀπέστειλεν. ἀντεδωρῆσατο δὲ αὐτῷ ὁ Σολομὼν ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ γῆ κατὰ χώραν τῆς Γαλιλαίας τῇ Χαβελῶν λεγομένη. μάλιστα δὲ αὐτὸς εἰς Φιλίαν τῆς σοφίας συνῆγεν ἐπιθυμία· προβλήματα γὰρ ἀλλήλοις ἀντεπέσλλον λύειν κελεύοντες, καὶ κρείττων ἐν ταῖς ἡν ὁ Σολομὼν, καὶ τὰλλα σοφώτερος. σώζονται δὲ μέχρι νῦν παρὰ τοῖς Τυρίοις πολλαὶ τῶν ἐπιστολῶν, αἳ ἐκείνοι πρὸς ἀλλήλους ἔγραψαν. ὅτι δ' ἔστι λόγος ἐστὶν ὑπ' ἐμῆ συγκείμενος, ὃ περὶ τῶν παρὰ τοῖς Τυρίοις γραμμάτων, παραθήσομαι μαρτυρὰ Διόν, ἄνδρα περὶ τὴν Φοινικικὴν ἱστορίαν ἀκριβῆ γιγνώσκειν πεπιστευμένον. ἄτος τοίνυν ἐν ταῖς περὶ Φοινικῶν ἱστορίαις γράφει τὸν τρόπον τῆτον· „Λιβιβάλης τελευτήσαντος, ὃ υἱὸς αὐτῆ Εἰρώμος ἐβασίλευσεν. ἄτος τὰ πρὸς ἀνατολάς μέρη τῆς πόλεως προσέχωσεν, καὶ μῆζον τὸ ἄστυ πεποίηκεν, καὶ τῷ Ολυμπίῳ Διὶ τὸ ἱερόν καθ' ἑαυτὸ ὄν ἐν νήσῳ, χάσας τὸν μεταξὺ τόπον, συνῆψε τῇ πόλει, καὶ χρυσοῖς ἀναθήμασιν ἐκόσμησεν· ἀναβάς δὲ εἰς τὸν Λίβανον ὑλοτόμησε πρὸς τὴν τῶν καὼν κατασκευὴν. τὸν δὲ τυραννῶντα Ἰεροσολύμων Σολομῶνα πέμψαι Φασὶ πρὸς τὸν Εἰρώμον αἰνίγματα, καὶ παρ' αὐτῷ λαβεῖν ἀξίῳ· τὸν δὲ μὴ δυνηθέντα διακρίναι, τῷ λύσαντι χρήματα ἀποτίειν. ὁμολογήσαντα δὲ τὸν Εἰρώμον, καὶ μὴ δυνηθέντα λύσαι τὰ αἰνίγματα, πολλὰ τῶν χρημάτων εἰς τὸ ἐπιζήμιον ἀναλῶσαι. εἴτα δὴ Ἀβδήμονέν τινα Τύριον ἀνδρα τὰ πρῶταθέντα λύσαι, καὶ αὐτὸν ἄλλα προβαλὼν. ἃ μὴ λύσαντα τὸν Σολομῶνα, πολλὰ τῷ Εἰρώμῳ προσάποτίσαι χρήματα.” Διὸς μὲν ἔτω περὶ τῶν προειρημένων ἡμῖν μεμαρτύρηκεν.

ἡ. Ἀλλὰ πρὸς τῷ παραθήσομαι Μένανδρον τὸν Εὐρίστον. γέγραφε δὲ ἄτος τὰς ἐφ' ἑκάστῃ τῶν βασιλέων πράξεις παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ βαρβάρους γενομένας, ἐκ τῶν παρ' ἐκείνοις ἐπιχωρίων γραμμάτων σπευδῶς τὴν ἱστορίαν μαθεῖν. γράφων δὲ περὶ τῶν βασιλευκότων ἐν

ex monte, cui nomen Libanus, excidisset, lignum ad tecti contignationem misit: Solomon vero domia alijs quamplurimis eum remuneratus est, et terra in Galilaeae regione, quae Chabulon dicitur. Praecipue autem illos sapientiae studium ad inuicem constrinxit. Problemata enim soluenda mutuo mittebant, et in his superior usquequaque erat Solomon, inque caeteris sapientia praestare visus est. Haecenus vero plures ex epistolis ad se inuicem scriptis apud Tyrios asseruantur. Quod autem sermo de Tyriorum literis a me non fingitur, tellem producam Diuum, virum, qui Phoenicum historiam accurate scripsisse creditur. Ille igitur sua de Phoenicibus narratione in hunc modum scribit: „Abibalo viuis erepto, „filius eius Hiromus regnavit. Hic partes urbis orientales aggere cinxit et ampliotem eam reddidit; et Olympii Iouis templum, ab omni vicinarum aedium strua seiunctum et in insula positum, aggere interiecto copulavit urbi, et aureis donariis exornauit, adscendensque in Libanum materiam incidit ad fanorum exstructionem. Regem autem Hierosolymorum Solonionem ad eum aiunt aenigmata misisse et ab eo alia repoposcisse ea lege, vt, qui dissoluere non posset, dissoluenti multae nomine pecunias penderet. Quam conditionem cum Hiromus accepisset, nec resolvere ambages potuisset, multam ingentem pecuniarum pependisse. Post virum quendam Tyrium nomine Abdemonum exstisse, qui problemata proposita solueret aliaque intuitum proponeret: quae cum Solomon non soluisset, pecunias multas Hiromo insuper rependisse.” Ita quidem Dius de iis, quae iam diximus, testatus est.

18. Sed et Menandrum Ephesium huic adiungam. Is enim singulorum regum tempore res gestas apud Graecos Barbarosque memoriae mandabat, ex vernaculis cuiusque prouinciae vel gentis actis, studens historiae veritatem pandere. De iis itaque, qui

Τύρω, ἔπειτα γινόμενος κατὰ τὸν Εἰρώμον, ταῦτα Φοί-
 ντελευτήσαντος δὲ Διβιάλῃ, διεδέξατο τὴν βασιλείαν
 ὁ υἱὸς αὐτῷ Εἰρώμος, ὃς βιώσας ἔτη πεντήκοντα τρία ἐβα-
 σίλευσεν ἔτη τριακοντα τέσσαρα. ὅτος ἔχωνσε τὸν κυρ-
 ῶν, τὸν τε χρυσῶν κίονα τὸν ἐν τοῖς τῷ Διὸς αἰέθρῃ·
 καὶ τε ὕλην ξύλων ἀπελθὼν ἔκοψεν, ἀπὸ τῷ λεγομένῳ ἕκ-
 Λιβάνῃ, κέδρενα ξύλα εἰς τὰς τῶν ἱερῶν στέγας· καθελὼν
 τε τὰ ἀρχαῖα ἱερὰ καινὰς ναὺς ὠκοδόμησε, τό, τε τῷ Ἡε-
 κλῆς καὶ τῆς Ἀσάρτης τέμενος ἀνέγειρευσεν, καὶ τὸ μὲν τῷ
 Ἡρακλῆς πρῶτον ἐποιήσατο ἐν τῷ Περιτίῳ μνηί, εἰτα τὸ
 τῆς Ἀσάρτης, ὁπότε Τίτυοις ἐπεστράτευσεν, μὴ ἀποδιδῶναι
 τὰς Φόρας. ὃς καὶ ὑποτάξας ἑαυτῷ πάλιν ἀνέστρεψεν. ἐπὶ
 τῷ δὲ τις ἦν Ἀβδήμονος παῖς νεώτερος, ὃς ἐνίκα τὰ προ-
 βλήματα, ἀπέτασσε Σολομῶν ὁ Ἱεροσολύμων βασιλεὺς.
 ψηφίζεται δὲ ὁ χρόνος ἀπὸ τῶν τῷ βασιλείῳ ἄχρι τῆς Καρ-
 χηδόνης κτίσεως ὅτως· ἡτελευτήσαντος Εἰρώμου, διεδέξατο
 τὴν βασιλείαν Βαλαάζαρος ὁ υἱὸς, ὃς, βιώσας ἔτη τισσα-
 ῖα κοντα τρία, ἐβασίλευσεν ἔτη ἑπτὰ. μετὰ τῷτον Ἀβδά-
 ρατος ὁ αὐτῷ υἱὸς, βιώσας ἔτη εἴκοσι ἐννέα, ἐβασίλευσε
 ἔτη ἐννέα. τῷτον οἱ τῆς τροφῆς αὐτῷ υἱοὶ τέσσαρες ἐπιβα-
 λύσαντες ἀπώλειαν, ὧν ὁ πρεσβύτερος ἐβασίλευσεν ἔτη
 δεκαδύο. μεθ' ὃς Ἀσατος ὁ Δελαιασάρτης, ὃς, βιώσας
 ἔτη πεντήκοντα τέσσαρα, ἐβασίλευσεν ἔτη δώδεκα. μετὰ
 τῷτον ὁ ἀδελφὸς αὐτῷ Ἀσέρυμος, βιώσας ἔτη τέσσαρα καὶ
 πεντήκοντα, ἐβασίλευσεν ἔτη ἐννέα. ὅτος ἀπώλετο ὑπὸ τῷ
 ἀδελφῷ Φέλῃτος, ὃς λαβὼν τὴν βασιλείαν ἤρξε μῆνας
 ὀκτώ, βιώσας ἔτη πεντήκοντα. τῷτον ἀνέβη Εὐθώβαλας
 ὁ τῆς Ἀσάρτης ἱερεὺς, ὃς, βασιλεύσας ἔτη τριακονταδύο,
 ἐβίωσεν ἔτη ἐξηκονταοκτώ. τῷτον διεδέξατο Βαδίζωρ
 υἱὸς, ὃς, βιώσας ἔτη τισσαρακονταπέντε, ἐβασίλευσεν ἔτη
 ἑξή. τῷτε διάδοχος γέγονε Μάτγηνος ὁ υἱὸς, ὃς, βιώσας
 ἔτη τριακονταδύο, ἐβασίλευσεν ἔτη ἐννέα. τῷτε διάδοχος
 γέγονε Φυγμαλίων, βιώσας δ' ἔτη πεντηκονταῖξ, ἐβασί-
 λευσεν ἔτη τισσαρακονταεπτὰ. ἐν δὲ τῷ ἐπ' αὐτῷ ἐβδό-

in Tyto regnarunt, scribens, et deinde veniens ad Hi-
 romum regem, ista dicit: „Abibalo vita functo, Hi-
 romus filius eius regnum accepit, qui regnavit annos
 „xxxiv, vita ad annum lxx. producta. Hic aggere
 „vastum, qui dicitur, locum exaequavit; praetereaquo
 „auream columnam in Iovis templo collocavit: et ad
 „lignorum sylvam profectus, e monte Libano appel-
 „lato construendis templorum tectis cedros excidit; de-
 „molitusque antiqua delubra, nova templa aedificavit,
 „Herculisque et Astartae fana consecravit, primumque
 „Herculis templum fecit in mense Peritio, deinde
 „Astartae, quando bellum movit aduersus Tityos, quod
 „tributa illis imperata non soluerint: quos cum sibi
 „etiam iterum subiecisset, reuersus est. Huius aetate
 „quidam Abdemonis filius iunior clarebat, qui proble-
 „mata, quae Solomon rex Hierosolymorum explicari
 „iussit, ingenio semper superabat.” Supputatur vero
 tempus ab hoc rege vsque ad constructionem Carthä-
 ginis, hoc modo: „Hiromo defuncto, in eius regnum
 „successit Baleazarus eius filius, qui, cum vixisset an-
 „nis xliii, septem regnavit annis. Post hunc Ab-
 „dastartus illius filius, vita exacta annorum xxx. re-
 „gnavit nouem. Hunc nutricis suae filii quatuor in-
 „sidiis peremerunt, quorum senior regnavit annis xii.
 „Post quos Astartus filius Delaeastarti regnavit, qui
 „vixit annis liv, regnavit annis xii. Post hunc
 „frater eius Aferymus, qui vixit annis liv, regnavit
 „annis nouem. Hic a fratre Phelete interfectus est,
 „qui, regno suscepto, mensibus imperavit octo, cum
 „vixisset annis l. Hunc interfecit Ithobalus Astartae
 „sacerdos, qui, cum vixisset annis lxxviii, regnavit
 „annis xxxii. Huic successit Badezorus filius, qui,
 „cum vixisset annis xlv, regnavit annis sex. Huic
 „successor factus est Matgenus eius filius, qui cum
 „vixisset annis xxxii. nouem regnavit annis. Huic
 „successit Pygmalion, qui vixit annis lvi, et regnum
 „tenuit xlvii. Huius regni anno septimo soror eius

ἡμῶν ἔτι, ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς Φυγῦσα, ἐν τῇ Λιβύῃ πόλιν ὠκοδομήσας Καρχηδόνα." συνάγεται δὴ πᾶς ὁ χρόνος ἀπὸ τῆς Εἰρώμης βασιλείας ἄχρι Καρχηδόνης κτίσεως, ἔτη ἑνὲ μῆνης ἢ. ἐπὶ δὲ δωδεκάτῳ ἔτι τῆς Εἰρώμης βασιλείας ἐν Ἱερουσολύμοις ὠκοδομήθη ὁ ναὶς, γέγονεν ἂν ἀπὸ τῆς οἰκοδομήσεως τῆς ναὶς ἄχρι Καρχηδόνης κτίσεως, ἔτη ἑκατὸν τρισαράκοντα τρία, μῆνες ὀκτώ. τῆς μὲν ἂν παρὰ Φοινίκων μαρτυρίας τί δεῖ προδεῖναι πλείω; βλέπεται γάρ τε ἀληθεὶς ἰχυρῶς ὠμολογημένον. καὶ πολὺ δή τις προάγει τῆς τῆς κατὰσκειυῆς ἢ τῶν προγόνων ἡμῶν εἰς τὴν χώραν ἄφικξις. ὅτε γὰρ αὐτὴν πᾶσαν πολέμῳ παρέλαβον, τότε τὸν ναὶν κατεσκεύασαν. καὶ ταῦτα σαφῶς ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων ὑπ' ἐμῶν δεδήλωται διὰ τῆς ἀρχαιολογίας.

Ἰθ'. Λέξω δὲ νῦν ἤδη τὰ παρὰ Χαλδαίοις ἀναγεγραμμένα καὶ ἰσορρέμενα περὶ ἡμῶν, ὥστε ἔχει πολλὴν ὁμολογίαν καὶ περὶ τῶν ἄλλων τοῖς ἡμετέροις γράμμασι. μαρτυρῶ δὲ τῶν Βηρωσσῶν, ἀνὴρ Χαλδαῖος μὲν τὸ γένος, γινώσκων δὲ τοῖς περὶ παιδείαν ἀναστρεφόμενοις, ἐπεὶ δὲ περὶ τε ἀστρονομίας, καὶ περὶ τῶν παρὰ Χαλδαίοις φιλοσοφούμενων αὐτὸς εἰς τὰς Ἑλλήνας ἐξήνεγκε τὰς συγγραφάς. ἔτος τοίνυν ὁ Βηρωσσὸς ταῖς ἀρχαιοτάταις ἐπακολουθῶν ἀναγραφαῖς, περὶ τε τῆς γενομένης κατακλυσμῶ καὶ τῆς ἐν αὐτῷ φθορᾶς τῶν ἀνθρώπων, καθάπερ Μωϋσῆς ἕως ἰσόρηκε· καὶ περὶ τῆς λάρνακος, ἐν ἣ Νῶχος ὁ τῆς γένεως ἡμῶν ἀρχηγὸς δισώθη, προσενηχθείσης αὐτῆς ταῖς ἀκρωρείαις τῶν Ἀρμενίων ὄρεων. εἴτα τῆς ἀπὸ Νώχου καταλέγων, καὶ τῆς χρόνης αὐτοῖς προσιθείς, ἐπὶ Ναβολάσσαρον παραγίνεται, τὸν Βαβυλῶνος καὶ Χαλδαίων βασιλέα, καὶ τὰς τότε πράξεις ἀφηγούμενος λέγει· ἡτίνα τρόπον πέμψας ἐπὶ τὴν Ἀἴγυπτον καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέραν γῆν τὸν υἱὸν τὸν ἑαυτῆς Ναβουχοδονόσορον μετὰ πολλῆς δυνάμειος, ἐπειδὴ περὶ ἀφιστῆντας αὐτῆς ἐπύθετο, πάντων ἐκράτησε, καὶ τὸν ναὶν ἐνέπρησε τὸν ἐν Ἱερουσολύμοις, ὅπως τε πάντα τὸν παρ' ἡμῶν λαὸν ἀναστῆσας, εἰς Βαβυλῶνα μετόικισεν· συνέβη δὲ καὶ

„Dido, fugæ elapsa, in Libya ciuitatem condidit Carthagine.” Itaque colligitur omne tempus a regno Hiromi vsque ad conditam Carthaginem, ad annos cxi. v. et menses viii. Cum vero anno xii. Hiromi regis in Hierosolymis aedificatum sit templum, fluxit igitur a templi conditu vsque ad constructionem Carthaginis tempus annorum cxliiii, mensium viii. Et ex Phoenicum quidem de gente nostra testimoniis quid opus est plura adscribere? cernitur enim veritas ex adductis valde comprobata. et multum, videlicet, constructionem templi praecedit progenitorum nostrorum in hanc regionem aduentus. Cum enim eam vniuersam debellassent, tum, demum templum aedificare coeperunt. Et haec aperte ex sacris literis a me declarata sunt in Apiquitatum libris.

19. Iam vero ea nunc referam, quae de nobis apud Chaldaeos literarum monumentis mandata sunt, quae cum libris nostris etiam super aliis rebus in plerisque consentiunt. Testis autem horum est Berossus, vir genere quidem Chaldaeus, iis vero non ignotus, qui in literarum studiis versantur, quoniam scripta de Astronomia et Chaldaeorum philosophia ipse Graecorum in usum edidit. Is igitur Berossus, antiquissimas sequutus historias, de diluuiio et hominibus in eo pereuntibus eadem plane ac Moyses narravit: simul et de arca, in qua Noëus generis nostri princeps seruatus est, ipsa scilicet in summitatem montium Armeniorum delata. Deinde ortos a Noëo numerans et sua quibusque tempora assignans, ad Nabopollassarum tandem venit, Babylonis et Chaldaeorum regem, resque ab eo gestas memorans refert, „quemadmodum in Aegyptum et terram nostram „misso filio suo Nabuchodonosoro multis cum copiis, „postquam eos defecisse intellexit, omnes deuicit, et „templum Hierosolymitanum incendit, cunctumque „gentis nostrae populum suis o sedibus excitatum Babylonem tulit. Vnde et ciuitatem contigit desola-

ἡ τὴν πόλιν ἐρημωθῆναι χρόνιον ἐτῶν ἐβδομήκοντα, ὡς
 „Κύριε τῶ Περασῶν βασιλείῳς.“ „κρατήσας δὲ Φερὶ τοῦ Βασι-
 „λῶνιον Αἰγύπτου, Συρίας, Φοινίκης, Αραβίας, πάσης
 „ὑπερβαλλόμενον ταῖς πράξεσι τὰς πρὸ αὐτοῦ Χαλδαίων
 „καὶ Βαβυλωνίων βεβασιλευκότας.“ εἰθ' ἐξῆς ὑποκα-
 „βάς ὀλίγον ὁ Βηρωσσός, πάλιν παρατίθεται ἐν τῇ τῆς
 „χαιότητος ἱστοριογραφίᾳ. αὐτὰ δὲ παραθήσομαι ταῦτα
 „ῥωσθ' ἑαυτοῦ ἔχοντα τὸν τρόπον. „ἀρχὰς δ' ὁ πατήρ αὐ-
 „τοῦ Ναβολάσσας, ὅτι ὁ ταταγμένος σατραπὴς ἦν τε Ἀρ-
 „πῶ καὶ ποῖς περὶ τὴν Συρίαν τὴν Κοίλην καὶ τὴν Φοινί-
 „κην τοποῖς ἀποστάτης γέγονεν, ὃ δυνάμενος αὐτὸς ἐπικρα-
 „τῆσαι, συστήσας τῷ υἱῷ Ναβχοδονόσορῳ ὅτι ἐπὶ ἡμε-
 „τέρη τινὰ τῆς δυνάμεως, ἐξ' ἐπὶ ἑαυτοῦ ἐκ' αὐτοῦ. συμμε-
 „ρῆναι δὲ Ναβχοδονόσορος τῷ ἀποστάτῃ, καὶ παρατάξαι
 „αὐτὸς τε ἐκυρίευσεν, καὶ τὴν χώραν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ
 „βασιλείᾳ ἐποίησεν. τὸ δὲ πατρὶ αὐτοῦ συνέβη Ναβου-
 „σάρῳ, κατὰ τῶτον τὸν καιρὸν ἀρρώσθησάντι, ἐν τῇ Βαβυ-
 „λωνίᾳ πόλει μεταλλάξαι τὸν βίον, ἔτη βεβασιλευκῆς
 „ἡσιν ἐννέα. αἰσθόμενος δὲ μετ' ὃ πολὺ τὴν τῷ πατρὶ
 „τῇ Ναβχοδονόσορος, καταστήσας τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον
 „πράγματα καὶ τὴν λοιπὴν χώραν, καὶ τὰς αἰχμαλώτας
 „Ιουδαίων τε καὶ Φοινίκων καὶ Σύρων καὶ τῶν κατὰ τὴν
 „Αἴγυπτον ἐθνῶν συντάξας τισὶ τῶν φίλων, μετὰ βαρύν-
 „της δυνάμεως καὶ τῆς λοιπῆς ὠφελείας ἀνακαμίζεν ἐπὶ τῇ
 „Βαβυλωνίᾳ, αὐτὸς ἐρμήσας ἐλγοςὸς παρεγγύετο δια-
 „θήμῃ εἰς Βαβυλῶνα. καταλαβὼν δὲ τὰ πράγματα
 „ῥαμένα ὑπὸ Χαλδαίων, καὶ διατηρημένην τὴν βασιλείαν
 „ὑπὸ τῇ Βελτίστῃ αὐτῶν, κυριεύσας ἐξ ὁλοκλήρου τῆς
 „τῆς ἀρχῆς, τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις παραγομένοις
 „τάξεν αὐτοῖς ἀποικίας ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι τῆς βα-
 „βυλωνίας τοποῖς ἀποδείξαι. αὐτὸς δὲ ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς
 „λαφύρων τῶν, τε βίβλιν ἱερὸν καὶ τὰ λοιπὰ κοσμή-
 „σας, φιλοτίμως, τήν τε ὑπάρχουσαν ἐξ ἀρχῆς πόλιν, καὶ τὴν
 „ἐξῶθεν προχαριστάμενος καὶ ἀνακαταστήσας, πρὸς τὴν

„tam mansisse annis LXX. vsque ad Cyrum regem Per-
 „sarum.” Dicit insuper, quod Babylonius tenuerit Æ-
 „gyptum, Syriam, Phoeniciam, Arabiam; quodque
 „prioros Chaldaeorum et Babyloniorum reges vniuer-
 „sos rebus a se praeclare gestis superarit.” Deinde
 inferius paulo haec iterum refert Berofus in Antiquita-
 tibus. Ipsa vero Berosi verba proferam, ad hunc
 modum se habentia! „Cum autem audisset pater eius
 „Nabopollassar, cum, qui in Ægypto et Coele-Sy-
 „ria et Phoenice praepositus fuerat, satrapen ab eo
 „defecisse, ipse, ferendis laboribus per aetatem im-
 „par, filio Nabuchodonosoro aetate valenti tradidit
 „partem exercitus, misitque ad illum bello persequen-
 „dum. Nabuchodonosorus autem, cum satrapa deser-
 „tore congressus, idque iusta acie, et eum deuicit et
 „regionem denuo in regni sui ditionem redegit. At
 „sub id tempus euenit, vt Nabopollassar pater, cum
 „morbum contraxisset, in vrbe Babyloniorum diem
 „obiret supremum, postquam regnasset annis XXIX.
 „Nabuchodonosorus autem, cum, non multo post, pa-
 „tris interitum accepisset, rebusque in Ægypto et re-
 „liqua regione ordinatis, Iudaeorum et Phoenicum ac
 „Syrorum et gentium in Ægypto captiuis amicorum
 „quorundam fidei commendatis, vt eos vna cum grauis
 „armaturae militibus et impedimentis in Babyloniam
 „deportarent, ipse cum paucis itinere per desertum
 „facto Babylonem se conferebat. Potitus autem rerum,
 „quas Chaldaei administrauerunt, regnique sibi ab eo-
 „rum potissimo adseruati, totum patris quod fuerat
 „imperium adeptus, captiuis quidem, vbi eo vene-
 „rant, colonias in Babyloniae locis maxime opportu-
 „nis assignari iussit: ipse vero postquam de belli ma-
 „nubis Beli templum aliaque largiter ornauerat, vr-
 „bemque Babylonis, quae iam erat, noua etiam al-
 „tera addita, instaurauerat, ne possent posthac, qui

ἡκέτι δύνανται τὰς πολιορκῶντας τὸν ποταμὸν ἀναστρέφειν
 ἐπὶ τὴν πόλιν κατασκευάζειν, ὑπερβάλλειτο τρεῖς μὲν
 ἐνδον πόλεως περιβόλης, τρεῖς δὲ τῆς ἑξῆς τῆς πόλεως
 ἐξ ὅπτης πλίνθας καὶ ἀσφάλτου, τὰς δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς
 πλίνθας. καὶ τεχίσας ἀξιολόγως τὴν πόλιν, καὶ τὰς τῶν
 λῶνας κοσμήσας ἱεροπρεπῶς, προσκατεσκευάσκει τοὺς το-
 κῆρας βασιλείους ἕτερα βασιλεία ἐχόμενα ἐκείνων, ὑπε-
 ραίροντα αἰνέτημα καὶ τὴν πολλὴν πολυτέλειαν. μακρὰ ἰ-
 σῶς ἔσται, εἰάν τις ἐξηγήται. πλὴν ὅντα γὰρ εἰς ὑπερβολὴν
 ὡς μεγάλα καὶ ὑπερήφανα, συνετελέσθη ἡμῶς διὰ
 πέντε. ἐν δὲ τοῖς βασιλείοις τέτοις ἀναλήμματα λίθου
 ὑψηλὰ ἀνοικοδομήσας, καὶ τὴν ὄψιν ἀποδοῦν ὁμοειδέα
 τοῖς ὄρεσι, καταφυτεύσας δένδροις παντοδατοῖς ἐξηγε-
 ρήσας, καὶ κατασκευάσας τὸν καλῶμενον κρημὸν παρὲς
 αὐτὸν, διὰ τὸ τὴν γυναῖκα αὐτῇ ἐπιθυμῆναι τῆς ἐξουσίας
 διαθέσεως, τεθραμμένην ἐν τοῖς κατὰ τὴν Μηδίαν τοῖς

κ'. Ταῦτα μὲν ἔτος ἰσόρησε περὶ τῆς προσηρημένης βα-
 σιλείας, καὶ πολλὰ πρὸς τέτοις ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ τῶν Χαλ-
 δαϊκῶν, ἐν ἣ μὲν φησὶ τοῖς Ἑλληνικοῖς συγγραφεῦσι, καὶ
 μάλιστα οἰομένοις ὑπὸ Σεμιράμιδος τῆς Ἀσσυρίας κτισθῆναι
 τὴν Βαβυλῶνα, καὶ τὰ θαυμάσια κατασκευασθῆναι τῇ
 αὐτῇ ὑπὲρ ἐκείνης ἐργα ψευδῶς γεγραφόσι. καὶ κατὰ ταῦτα
 τὴν μὲν τῶν Χαλδαίων γραφὴν ἀξιόπιστον ἡγήσασθαι ἡμεῖς
 μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχαίοις τῶν Φοινίκων σύμφωνον αὐτῇ
 ὑπὸ Βηρωσσῆ λεγομένοις ἀναγέγραπται, περὶ τῆς τῶν Βα-
 βυλωνίων βασιλείας, ὅτι καὶ τὴν Συρίαν καὶ τὴν Φοινικίαν
 ἅπασαν ἐκείνος κατεστρέψατο. περὶ τῶν γὰρ συμφορῶν
 καὶ Φιλόστρατος ἐν ταῖς ἰστορίαις, μνημονεύων τῆς Τύρου πολιορκίας.
 καὶ Μεγαθένης ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Ἰνδικῶν, οἷον ἀποφαίνειν περὶ
 αὐτῆς, τὸν προσηρημένον βασιλέα τῶν Βαβυλωνίων Ἡρακλῆος
 ἀνδρείαν καὶ μεγέθει πράξεων διασημῆναι. καταστρέψαντα γὰρ
 αὐτὸν Φοῖν καὶ Λιβύης τὴν πολὴν καὶ Ἰβηρίαν. τὰ δὲ περὶ τῆς νῦν προσηρημένης
 τῆς ἐκείνης πολιορκίας, ὅτι κατεστρέθη μὲν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων

ad urbem istam venirent obsidendam, abacto flumine
eam facilius aggredi, ternos quidem interiori vrbi,
ternosque pariter exteriori murorum ambitus circum-
dedit, partim quidem e cocto latere et bitumine,
partim vero ex eodem latere solo. Cumque urbem
bene munivisset, et portas magnifice adornasset, pa-
ternae regiae contiguam aliam exstruxit, superemi-
nentem et altitudine et omni splendore. Longum
fortasse esset eius descriptionem facere. Suffecerit
dicere, hoc opus et magnitudine et omni rerum pa-
ratu eximium intra dies perfectum esse quindecim.
In hac autem regia pilas e lapidibus exstruxit excel-
sas, easdemque omnis generis arboribus confitas, ut
speciem montibus quam simillimam referrent, ela-
boravit, facto etiam paradiso, qui nuncupatur pen-
silis, quod vxor eius, utpote in Mediae locis educa-
ta, montosi situs desiderio teneretur.

20. Atque haec quidem Berofus de rege praedicto
retulit, insuperque multa in tertio Chaldaïcorum li-
bro, in quo reprehendit historicos Graecos, ut qui va-
ne arbitrantur a Semiramide Assyria Babylonem aedi-
ficatam, falsoque scripserunt miranda opera illic ab
ipsa fuisse constructa. Atque in istis Chaldaeorum
quidem historia fide digna habenda est: maxime quod
in archiuis Phoenicum scripta reperiantur, quae cum
iis conueniunt a Beroso narratis de rege Babylonio-
rum, Syriam scilicet et vniuersam Phoeniciam illum
subegisse. His sane adstipulatur Philostratus in Histo-
riis, quo in loco Tyri obsidionis meminit; et Me-
gasthenes in quarto volumine rerum Indicarum, ubi
ostendere contendit, praedictum Babyloniorum regem
et fortitudine Herculi et magnitudine praestitisse; di-
cit enim, cum Libyae bonam partem et Iberiam sub-
iugasse. Quae vero de Hierosolymorum templo iam
dicta sunt, et concrematum esse a Babyloniorum exer-

τευσάντων, ἤρξατο δὲ πάλιν ἀνοικοδομεῖσθαι. Κύρις τῆς
 Ἀσίας τὴν βασιλείαν παρεληφότος, ἐκ τῶν Βηρωσσῶ σα-
 Φῶς ἐπιδειχθήσεται παρατεθέντων. λέγει γὰρ ἔτι διὰ τῆς
 τρίτης· «Ναβαρχοδονόσορος μὲν ἦν μετὰ τὸ ἄρξασθαι τῆ
 ἡ προεξημένῃ τείχει, ἐμπεισὼν εἰς ἀρρώστιαν, μετελλάξατο
 «τὸν βίον, βεβασιλευκῶς ἔτη τεσσαρακοντατρία. τῆς δὲ
 «βασιλείας κύριος ἐγένετο ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εὐειλμαράδωχος.
 «ἔτος προσὰς τῶν πραγμάτων ἀνόμως καὶ ἀσελγῶς, ἐπι-
 «βηλευθεῖς ὑπὸ τῇ τὴν ἀδελφὴν ἔχοντος αὐτοῦ Νηριγλισ-
 «σοῦρος ἀνῆρέθη, βασιλεύσας ἔτη δύο. μετὰ δὲ τὸ ἀναίρε-
 «θῆναι τῆτον, διαδεχάμενος τὴν ἀρχὴν ἀπέβηλευσας αὐ-
 «τῷ Νηριγλισσοῦρος, ἐβασίλευσεν ἔτη τέσσαρα. τῶν υἱὸς
 ἡ Λαβοροσοάρχωδης ἐκυρίευσεν μὲν τῆς βασιλείας παῖς ὢν
 ἡμῖνας ἐννέα· ἐπιβηλευθεῖς δὲ, διὰ τὸ πολλὰ ἐμφαίνειν
 ἡ κακοήθη, ὑπὸ τῶν φίλων ἀπετυμπανίσθη. ἀπολομένη δὲ
 ἡ τῆς, συνελθόντες οἱ ἐπιβηλεύσαντες αὐτῷ, κοινῇ τὴν βα-
 «σιλείαν περιέθηκαν Ναβοννήδῳ· τινὲς τῶν ἐκ Βαβυλωνίως, ὅν-
 «τι ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιστυάσεως. ἐπὶ τῆς τὰ περὶ τὸν ποτα-
 «μὸν τείχη τῆς Βαβυλωνίων πόλεως ἐξ ὅπτης πλίνθας καὶ
 «πασφάλλας κατεκοσμήθη. ἔσσης δὲ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν
 «τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ ἔτει, προσξεληλυθὼς Κύρος ἐκ τῆς Περ-
 «σίδος μετὰ δυνάμειος πολλῆς, καὶ καταστρεψάμενός τὴν
 «λοιπὴν Ἀσίαν πᾶσαν, ὤρμησεν ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίας. αἰδο-
 «μένος δὲ Ναβόννηδος τὴν ἔσθον αὐτοῦ, ἀπαντήσας μετὰ
 «τῆς δυνάμειος καὶ παραταξάμενος, ἠττήθη τῇ μάχῃ καὶ
 «φυγὼν ὀλιγοστός, συνεκλείσθη εἰς τὴν Βορσιππηῶν πόλιν.
 «Κύρος δὲ Βαβυλῶνα καταλαβόμενος, καὶ συντάξας τὰ
 «ἔξω τῆς πόλεως τείχη κατασκάψαι, διὰ τὸ λίαν αὐτῷ
 «πραγματικὴν καὶ δυσάλωτον φανῆναι τὴν πόλιν, ἀνέζευ-
 «ξεν ἐπὶ Βόρσιππον, ἐκπολιορκήσων τὸν Ναβόννηδον. τῇ δὲ
 «Ναβοννήδῳ ἔχ ὑπομείναντος τὴν πολιορκίαν, ἀλλ' ἐγχα-
 «νήσαντος αὐτὸν, πρότερον χρησάμενος Κύρος Φιλανθρώ-
 «πως, καὶ δὲς οἰκητήριον αὐτῷ Καρμανίαν, ἐξέπεμψεν
 «ἐκ τῆς Βαβυλωνίας. Ναβόννηδος μὲν ἦν, τὸ λοιπὸν τῇ

citu, et coeptum rursus aedificari, cum Cyrus Asiae
 imperium accepisset, ex iis, quae praeterea refert Be-
 rosus, clare manifestabimus. Sic enim in libro tertio
 ait: „Et Nabuchodonosorus quidem, posteaquam in-
 choavit praedictum murum, morbo implicitus, inox
 e vita excessit, cum regnasset annos tres et quadra-
 giuta. In regnum autem succedebat filius eius Euil-
 maraduchus. Hic, quod summa rerum nefarie ac
 petulanter abuteretur, anno altero, quam regnare
 coeperat, Neriglissoori sororis suae coniugis insidiis
 occubuit. Huius autem post necem, idem ipse Ne-
 riglissoorus, qui ei fecit insidias, imperium suscepit
 et annis regnavit quatuor. Huius filius Laborosoar-
 chodus, cum adhuc puer esset, regnum quidem te-
 nuit menses novem: per insidias vero, quod mul-
 tam indolis prauitatem prae se ferret, a necessariis
 suis cum cruciatu interfectus est. Hoc autem per-
 emto, cum inter se coiissent insidiatores eius, com-
 muni consensu regnum detulere ad Nabonnidum
 quendam Babylonium, qui et ipse in eadem consi-
 ratione fuerat. Hoc regnante Babylonis moenia,
 quae flumini adiacebant, ex cocto latere et bitumine
 splendidius aedificata sunt. Cum autem regni eius
 annus decimus septimus ageretur, Cyrus ex Perside
 cum ingenti profectus exercitu, ac reliquum eius im-
 perium populatus, Babyloniam ipsam inuasit. Quam
 eius impressionem cum sensisset Nabonnidus, obviam
 egressus cum exercitu, acieque conferta pugna victus,
 et cum paucis in fugam coniectus, sese in Borsippeno-
 rum oppidum inclusum dedit. Cyrus autem, Babylone
 capta, constitutoque exteriora eius munimenta diruere,
 quod civitatem videret ad res novas mobilem, urbem
 vero expugnatu difficilem, inde in Borsippum proficisci-
 tur, Nabonnidum obsessurus. Nabonnidum autem, cum
 non tulisset obsidionem, sed prius sese dedidisset, perhu-
 maniter habuit Cyrus, dataque ei ad habitandum Car-
 mania, Babylonia dimitti voluit. Et Nabonnidus qui-

ἡ χρόνῳ διαγεγόμενος ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ, κατέβη ἐν τῇ
ἡβίῳ.

κα'. Ταῦτα σύμφωνον ἔχει ταῖς ἡμετέραις βίβλοις τὴν
ἀλήθειαν. γέγραπται γάρ ἐν αὐταῖς, ὅτι Ναβεχοδονόσο-
ρος ὀκτωκαιδεκάτῃ τῆς αὐτῆς βασιλείας ἔτι τὸν παῖρ ἡμῶν
ναὸν ἠρήμωσε, καὶ ἦν ἀφανὴς ἐπὶ ἔτη πενήκοντα· δευ-
τέρῳ δὲ τῆς Κύρου βασιλείας ἔτι τῶν θεμελίων ὑποβλήθη-
των, δευτέρῳ πάλιν τῆς Δαρείου βασιλείας ἀπειλείσθαι.
προσθήσω δὲ καὶ τὰς τῶν Φοινίκων ἀναγραφαίς. ἡ γὰρ πε-
ραληπτόν τῶν ἀποδείξεων τὴν περιστάσιν. ἔστι δὲ ταύτη
τῶν χρόνων ἡ καταρίθμησις· ἡ ἐπὶ Εἰθωβάλης τῆς βασιλείας
ἡ ἐπολιόρησε Ναβεχοδονόσορος τὴν Τύρον ἐπ' ἔτη δια-
ἡτρία. μετὰ τῆτον ἐβασίλευσε Βααλ ἔτη δέκα. μετὰ τὴν
ἡτον δικασαὶ κατεσάθησαν καὶ ἐδίκασαν· Εὐνβαλ
ἡ Βασιλάχης μῆνας δύο, Χέλβης Αβδαίης μῆνας δέκα, Αβ-
ἡ βαρος ἀρχιερεὺς μῆνας τρεῖς, Μύτγονος καὶ Γεράστου
ἡ τῆς Αβδηλέως δικασαὶ ἔτη ἕξ, ὧν μετὰ ξὺ ἐβασίλευσι
ἡ Βαλάτορος ἑνὶ αὐτὸν ἕνα. τῆς τελευτήσαντος, ἀπὸ τῆς
ἡ λαντες μετεπέμψαντο Μέρβαλον ἐκ τῆς Βαβυλῶνος, καὶ
ἡ ἐβασίλευσεν ἔτη τέσσαρα. τῆς τελευτήσαντος, με-
ἡ πέμψαντο τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Εἰρώμον, ὃς ἐβασίλευσεν
ἡ ἔτη εἴκοσιν. ἐπὶ τῆς Κύρου Πέρσων ἐδυναύευσεν. ἡ καὶ ἡ
σύμπας χρόνος ἔτη πενήκοντα τέσσαρα καὶ τρεῖς μῆ-
πρὸς αὐτοῖς. ἐβδόμῳ μὲν γὰρ περὶ τῆς Ναβεχοδονόσου
βασιλείας ἡρξάτο πολιορκεῖν Τύρον· τσσαρεσκαιδεκάτῃ
δ' ἔτι τῆς Εἰρώμης Κύρος ὁ Πέρσης τὸ κράτος παρέλαβεν.
καὶ σύμφωνα μὲν ἐπὶ τῇ ναῦ τοῖς ἡμετέροις γράμμασι τῇ
Χαλδαίων καὶ Τυρίων. ὡμολογημένη δὲ καὶ ἀναγνώστῳ
ἡ περὶ τῶν εἰρημένων μοι μαρτυρία τῆς τῆς γένεως ἡμῶν ἀφ-
χαιότητος. τοῖς μὲν ἂν μὴ σφόδρα Φιλονείκοις ἀρτίως
ὑπολαμβάνω τὰ προειρημένα.

κβ'. Δεῖ δ' ἄρα καὶ τῶν ἀπιστῶντων ταῖς μὲν ἐν τοῖς
βαρβάροις ἀναγραφαῖς, μόνοις δὲ τοῖς Ἑλλήσι πικρὴν
ἀξιάσιν, ἀποπληρῶσαι τὴν ἐπιζήτησιν, καὶ παραχρῆ-

dem, reliquo tempore in ista regione exacto, diem
obiit supremum.

21. Atque haec parratio consentientem habet cum nostris scripturis veritatem. Proditum enim in illis est, Nabuchodonosorum anno regni sui decimo octauo templum nostrum diruisse, eiusque excidium totos quinquaginta annos durasse; anno autem Cyri regni secundo iactis fundamentis restitui coeptum, denuo vero Darii regni secundo partibus omnibus absolutum esse. Quin et istis adiiciam Phoenicum historias. haud enim omitendum est probationum sat superque asserre. Est autem in illis temporum dinumeratio huiusmodi. „Ithobalo apud „Tyrios regnante, Nabuchodonosorus Tyrum obsedit per „annos XIII. Post hunc regnavit Baal annos decem. Post „hunc Iudices constituti sunt et ipsi rexere; Ecnibalus „Baslaci menses duos, Chelbes Abdaci menses decem, „Abbarus suminus pontifex menses tres, Mytgouus et „Gerastratus Abdelemi iudices per annos sex; post quos „annum vnum cum potestate regia Tyro praefuit Balatorus. Quo mortuo, misere Tyrii, qui ex Babylone Merbalum aduocarent, regnavitque annos quatuor. Eo „mortuo, aduocarunt fratrem eius Hiromum, qui regnavit „annos XX. Huius tempore Cyrus apud Persas potens „erat.” Quapropter omne tempus est annorum LIV, triumque insuper mensium. Septimo siquidem anno regni sui Nabuchodonosorus coepit obsidere Tyrum: quartodecimo autem anno regis Hiromi Cyrus Persa imperium accepit. Et consonant quidem, quae de templo tradita a Chaldaeis ac Tyriis, cum scriptis nostris. Manifestum vero, cuique contradici nequit, est testimonium de gentis nostrae antiquitate ex praedictis. Et his quidem, qui non sunt valde contentionis cupidi, sufficere arbitror, quae iam praemissa sunt.

22. Oportet autem non credentibus scriptis Barbaricis, sed solis Graecis fidem habendam esse dicentibus, quaesitis satisfacere, multosque ex illis testes exhibere,

πολλὰς καὶ τῶν ἐπισαμένους τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ καθ' ὃ
 καιρὸς ἦν αὐτοῖς, μνημονεύοντας παραθέσθαι ἐν ἰδίοις αὐτῶν
 συγγράμμασιν. Πυθαγόρας τοίνυν ὁ Σάμιος ἀρχαῖος ὢν,
 σοφία δὲ καὶ τῇ περὶ τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ πάντων ὑπελημμέ-
 νος διενεγκέν τῶν Φιλοσοφούντων, ἢ μόνον ἐγνωκὼς τὰ
 παρ' ἡμῖν δῆλός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ζηλωτὴς αὐτῶν ἐκ πλείεσσ
 γεγεννημένος. αὐτῷ μὲν ἔν ᾧ δὲν ὁμολογεῖται σύγγραμμα,
 πολλοὶ δὲ τὰ περὶ αὐτὸν ἰσορήκασιν, καὶ τῶν ἐπισημότα-
 τός ἐστιν Ερμιππος, ἀνὴρ περὶ πᾶσαν ἰσορίαν ἐπιμελής. λέ-
 γει τοίνυν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν περὶ Πυθαγόρα βιβλίων, ὥτε
 „Πυθαγόρας, ἐνὸς αὐτῶν τῶν συνασιασῶν τελευτήσαντος,
 „τὸνομα Καλλιφῶντος, τὸ γένος Κροτωνιάτης, τὴν ἐκείνου ψυ-
 „χὴν ἔλεγε συνδιατρίβειν αὐτῷ καὶ νύκτωρ καὶ καθ' ἡμέ-
 „ραν. καὶ ὅτι παρεκελεύετο μὴ διέρχεσθαι τόπον, ἐφ' ᾧ ἂν
 „ἦνος ὀκλάση, καὶ τῶν διψίων ὑδάτων ἀπέχεσθαι, καὶ πᾶ-
 „σης ἀπέχειν βλασφημίας.” εἶτα προσέθησι μετὰ ταῦτα
 καὶ τὰδε· „ταῦτα δ' ἐπράττε καὶ ἔλεγε, τὰς Ἰθαίων καὶ
 „Θρακῶν δόξας μιμήμενος, καὶ μεταφέρειν εἰς ἑαυτόν. λέ-
 γεται γάρ ὡς ἀληθῶς ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος πολλὰ τῶν παρὰ Ἰθ-
 δαίοις νομίμων εἰς τὴν αὐτῷ μετενεγκέν Φιλοσοφίαν. ἦν δὲ
 καὶ κατὰ πόλεις ἔκ ἄγνωστον ἡμῶν πάλας τὸ ἔθνος, καὶ πολ-
 λὰ τῶν ἐθνῶν εἰς τινὰς ἤδη διαπεφοιτήκει, καὶ ζήλῃ παρ'
 ἑνίοις ἤξιόντο. δηλοὶ δὲ ὁ Θεόφραστος ἐν τοῖς περὶ νόμων. λέ-
 γει γάρ, ὅτι κωλύουσιν οἱ Τυρίων νόμοι ξενικὰς ὁρὰς ὀμνύνειν.
 ἐν οἷς μετὰ τινῶν ἄλλων καὶ τὸν καλούμενον ὄρεον Κορβαν
 καταριθμεῖ. παρ' ἑδενὶ δ' ἂν ἕτος εὐρεθῇ πλην μόνοις Ἰθ-
 δαίοις. δηλοὶ δ', ὡς ἂν εἴποι τις ἐκ τῆς Εβραίων μεθερμη-
 νεύμενος διαλέκτου, δῶρον Θεῷ. καὶ μὴν ἑδὲ Ηρόδοτος ὁ
 Ἀλικαρνασσεύς ἠγνόηκεν ἡμῶν τὸ ἔθνος, ἀλλὰ τρέπων τιλ
 φαίνεται μεμνημένος. περὶ γὰρ Κόλχων ἰσορῶν ἐν τῇ δευτέ-
 ρᾳ βίβλῳ, φησὶν ἕτως· „μῆνοι δὲ πάντων, φησὶ, Κόλχοι
 „καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτέμνονται ἀπ' ἀρχῆς τὰ
 „αἰδοῖα. Φοίνικες δὲ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, καὶ
 „ἄλλοι ὁμολογεῖσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθημένα. Σύριοι δὲ

quibus nota erat gens nostra, illosque adiicere, qui in scriptis suis, prout ipsis commodum visum est, nostri meminerunt. Pythagoram igitur Samium, valde quidem antiquum, sapientia vero et erga Deum pietate philosophorum praestantissimum habitum, non solum nostra instituta cognouisse certum est, sed etiam in plebisque ea sequutum esse et aemulatum. Et ipsum quidem nihil scriptum reliquisse in confesso est, multi tamen de eo retulere; et ex illis celeberrimus est Hermippus, vir circa omnem historiam indagator diligens. Refert utique in primo de Pythagora libro: „quod Pythagoras, vno familiarium suorum defuncto, nomine Calliphonte, genere Crotoniate, illius animam dicebat „secum degere die noctuque, et quod praeciperet, ut „non transiret locum, ubi asinus lapsus esset, et ab aqua „foeculenta auerteret, et ab omni maledicto abstineret.” Deinde post haec et ista adiicit. „Haec autem faciebat „dicebatque, Iudaeorum ac Thracum opiniones imitans et sibi vindicans.” Vere enim dicitur, quod vir ille multa Iudaeorum instituta in suam philosophiam transtulit. Quin et per ciuitates non olim ignota fuit gens nostra, multaeque ex illius consuetudinibus ad quasdam iam transierunt, et imitatione dignae a nonnullis habebantur. Quod indicat Theophrastus in iis, quae scripsit de Legibus. dicit enim „Tyriorum legibus „prohiberi, ne quis adhibeat externa iuramenta.” in quibus cum quibusdam aliis etiam id iuramentum, quod Corban vocatur, censet. Apud nullos autem hoc invenitur iuramentum, nisi apud solos Iudaeos. significat autem, quasi quis dicat, ex Hebraica dialecto vocem interpretans, donum Dei. Verum neque Herodotus Halicarnassensis nostram ignorauit gentem, sed quodammodo eius meminisse videtur. De Colchis enim referens, in secundo libro ista habet: „soli autem omnium hominum „Colchi et Aegyptii et Aethiopes ab initio pudenda circumcidunt. Phoenices vero et Syri, qui sunt in Palaestina, didicisse ab Aegyptiis et ipsi confitentur. Syri au-

οὐκ ἐπὶ Θερμώδοντα καὶ Παρθένιον ποταμὸν, καὶ Μάκρην
 ἡν οἱ τῆτοισιν ἀσυγείτονες ἔντες, ἀπὸ Κόλχων Φασὶν νεώτε-
 ρη μαθητέα. ἔτι γὰρ εἰσὶν οἱ περιτεμνόμενοι ἀνθρώπων
 ἡμῶν, καὶ ἔτι Αἰγυπτίοισι φαίνονται ποιεῦντες κατὰ ταυ-
 τὰ. αὐτῶν δὲ Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιοπῶν ἔκ ἑχω εἰπεῖν, ὅπό-
 τεροι παρὰ τῶν ἐτέρων ἐξέμαθον." ἔκ τ' εἰρηκε Σύρας τῆς
 ἐν τῇ Παλαιστίνῃ περιτέμνεσθαι. τῶν δὲ τὴν Παλαιστίνην κατο-
 κούντων μόνον τὴν τοιαύτην ἰσθαλοῖ. τὰ τοιαῦτα γινώσκων εἶ-
 ρηκεν περὶ αὐτῶν. καὶ Χοιρίλος δὲ ἀρχαιότερος γενόμενος
 ποιητὴς μέμνηται τῆ ἔθνης ἡμῶν, ὅτι συνστράτευται Ξέρξης
 τῷ Περσῶν βασιλεῖ ἐπὶ τὴν Ελλάδα. καταριθμησάμενος
 γὰρ πάντα τὰ ἔθνη, τελευταῖον καὶ τὸ ἡμέτερον ἐνέταξε
 λέγων·

Τῷ δ' ὅπιθεν διέβαινε γένος θαυμαστὸν ἰδέσθαι,

Γλῶσσαν μὲν Φοίνισσαν ἀπὸ σωμαίων ἀφ' ἑντες.

Ωκέστ' ἐν Σολύμοις ὄρεσι πλατὴρ ἐνὶ λίμνῃ.

Αὐχμαλέοι κορυφάς· τροχοκέρειδες· αὐτὰρ ὑπερθεῖν

Ἰππων δαρτὰ πρόσωπ' ἐφόρειν ἐσκληρότα καπνῶν.

ἄλλοι δ' ἐστίν, ὡς οἶμαι, πᾶσιν ἡμῶν αὐτὸν μεμνῆσθαι, τῷ
 καὶ τὰ Σόλυμα ὄρη ἐν τῇ ἡμετέρᾳ εἶναι χώρα, ἃ κατοικῶ-
 μεν, καὶ τὴν Ασφαλτίτιν λεγομένην λίμνην. αὕτη γὰρ πα-
 σῶν τῶν ἐν τῇ Συρίᾳ λίμνῃ πλατυτέρα καὶ μείζων καθέστη-
 κεν. καὶ Χοιρίλος μὲν ἔτω μέμνηται ἡμῶν, ὅτι δὲ ἔμνον
 ἠπίσαντο τῆς ἰσθαλῆς, ἀλλὰ καὶ ἐθαύμαζον, ὅσοις αὐτῶν
 ἐντύχοιεν, ἔκ οἱ Φαυλότατοι τῶν Ελλήνων, ἀλλ' οἱ ἐπὶ σα-
 φιά μάλιστα τε θαυμασμένοι, ῥάδιον γινῶναι. Κλέαρχος
 γὰρ ὁ Αἰριστέλης ὢν μαθητὴς, καὶ τῶν ἐκ τῆ Περιπάτου Φι-
 λосоφῶν ἑδενὸς δεύτερος, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ὑπὲρ βαβυλῶν
 Φησὶν, Αἰριστέλην τὸν διδάσκαλον αὐτῷ περὶ τίνος ἀνδρὸς
 ἰσθαλῆς ταῦτα ἰσθῆναι, αὐτὸν τε τὸν λόγον Αἰριστέλει παρα-
 τιθεῖς. ἔτι δ' ἔτω γεγραμμένον· „ἀλλὰ τὰ μὲν πολλὰ μα-
 κρὸν ἂν εἴη λέγειν. ὅσα δ' ἔχει τῶν ἐκείνης θαυμασιότητά
 „τινα, καὶ φιλοσοφίαν ὁμοίως, διελθεῖν ἔχουσιν. ὡς σα-
 „φῶς δὲ σοὶ εἰπεῖν, Ὑπεροχίδης, θαυμαστὸν τι ὀνείρεται ἴσα

tem; qui fluvium Therimodontem et Parthenium acco-
lunt, et horum contermini Macrones a Colchis se nu-
per id didicisse aiunt. Hi enim ex hominibus soli sunt, qui
circumciduntur: et apparet, eos hoc facere more eodem
ac Aegyptii. Ipsi vero Aegyptii atque Aethiopes, non
queo dicere vtri ab vtris didicerint." Dixit ergo Sy-
ros, qui in Palaestina sunt, circumcidi: omnium autem,
qui habitant Palaestinam, soli Iudaei circumciduntur. Hoc
igitur sciens de ipsis pronunciauit. Quin et Choerilus
ex antiquioribus poetis de gente nostra meminit, quod
cum Xerxe Persarum rege expeditionis contra Graecos
particeps fuerit. Cum enim gentes omnes enumerasset,
nouissimam nostram posuit, dicens:

Exin miranda specie gens castra secuta est,

Phoenicum ignoto quae voces ederet ore.

Haec Solymos habitans montes stagnum prope vastum,

Circumtonsa comis, squallenti vertice, equini

Exuvias capitis duratas igne gerebat.

Palam ergo est, sicut arbitror, omnibus, nostri illum
meminisse, quod et Solymi montes in nostra regione
sunt, in quibus habitamus, et palus, quae dicitur Asphalti-
tes. ipsa enim omnium, quae in Syria sunt, latissima et
maxima. Et Choerilus quidem ita nostri meminit,
Quod autem non solum Iudaeos agnoscebant, sed, ut in-
ciderant in eos, admirabantur, non e vulgo Graeci, sed
ob sapientiam maxime celebres, ostendere facile est.
Clearnchus enim Aristotelis discipulus, et Peripateticorum
nulli secundus, libro primo de Somno dicit, Aristotelem
doctorem suum de quodam viro Iudaeo ista referre, Ari-
stotelem in hunc modum loquentem inducens. Ita enim
scriptum est: „Sed longum esset narrare quamplurima:
„quicquid vero hoc in homine admirationis aliquid habe-
re ac philosophum sapere videtur, eodem modo perse-
„qui nihilominus utile fuerit. Tibi autem, Hyperochida,
„ut aperte, quod res est, dicam, mirum quiddam somnio-

„σοὶ δόξω λέγειν. καὶ ὁ Ὑπεροχίδης εὐλαβύμενος, δι' αὐ-
 „τὸ γὰρ εἶπεν τῷτο, καὶ ζητῶμεν ἀκῆσαι πάντες. ἔκην, εἰ-
 „πεν ὁ Αῤιστοτέλης, κατὰ τὸ τῶν ῥητορικῶν παράγγελμα,
 „τὸ γένος αὐτῷ πρῶτον διέλθωμεν, ἵνα μὴ ἀπειθῶμεν τοῖς
 „τῶν ἀπαγγελιῶν διδασκάλοις. λέγει, εἶπεν ὁ Ὑπεροχί-
 „δης, ὅτι σοι δοκεῖ. κακῆνος τοίνυν τὸ μὲν γένος ἦν Ἰσθαῖος
 „ἐκ τῆς Κοίλης Συρίας. ἔτι δὲ εἰσὶν ἀπόγονοι τῶν ἐν Ἰ-
 „σθαῖοις Φιλοσόφων. καλῶνται δὲ, ὥς φασιν, οἱ Φιλόσοφοι πα-
 „ρὰ μὲν Ἰνδοῖς Καλιανοὶ, παρὰ δὲ Σύροις Ἰσθαῖοι, τῆτομα
 „λαβόντες ἀπὸ τῆ τοπικῆ· προσαγορεύεται γὰρ, ὃν κατοικῶ-
 „σι τόπον, Ἰσθαῖα. τὸ δὲ τῆς πόλεως αὐτῶν ὄνομα πάν-
 „σκολιὸν ἐστίν, Ἰερουσαλήμ γὰρ αὐτὴν καλῶσιν. ἔτος ἦν ὁ
 „ἄνθρωπος ἐπιξενόμενός τε πολλοῖς, καὶ τῶν αὐτῶν τόπων
 „εἰς τὰς ἐπιθάλαττις ὑποκαταβαίνων Ἑλληνικὸς ἦν, ὃ τῇ
 „διαλέκτῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ. καὶ τότε διατριβί-
 „των ἡμῶν περὶ τὴν Ἀσίαν, παραβαλὼν εἰς αὐτὰς τόπους,
 „ἐν οἷς ἤμεν, ἐντυγχάνει ἡμῖν τε καὶ τισὶν ἑτέροις τῶν ἡε-
 „ρασιτικῶν, περῶμενος αὐτῶν τῆς σοφίας. ὥς δὲ πολλοῖς
 „ἡτῶν ἐν παιδείᾳ συνωκείωτο. παρὶδὼς τι μᾶλλον ὢν ἐν-
 „ηχεν.” ταῦτ' εἶρηκεν Αῤιστοτέλης παρὰ τῷ Κλεάρχῳ, καὶ
 „προσέτι πολλὴν καὶ θαυμάσιον καρτερίαν τῷ Ἰσθαῖν ἀνδρὶ
 „ἐν τῇ διαίτῃ καὶ σωφροσύνῃ διεξιῶν. ἐνέσι δὲ τοῖς βουλευ-
 „μοῖς ἐξ αὐτῶν τὸ πλέον γινῶναι τῷ βιβλίῳ. φυλάττομαι γὰρ
 „ἐγὼ τὰ πλείω τῶν ἱκανῶν παρατίθεσθαι. Κλέαρχος μὲν ἦν
 „ἐν παρεμβάσει ταῦτ' εἶρηκεν· τὸ γὰρ προκείμενον αὐτῷ ἦν
 „ἕτερον· ἔτις ἡμῶν μνημονεύσας. Ἐκαταῖος δὲ ὁ Ἀβδηρίτης,
 „ἀπὸ Φιλόσοφος ἄμα καὶ περὶ τὰς πράξεις ἱκανώτατος.
 „Ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ συνακμάσας, καὶ Πτολεμαίῳ τῷ
 „Λάγῃ συγγενόμενος, ὃ παρέργως, ἀλλὰ περὶ αὐτῶν Ἰσ-
 „θαῖων συγγέγραφε βιβλίον, ἐξ ὃ βύλομαι κεφαλαιωδῶς
 „ἐπιδραμεῖν ἵνα τῶν εἰρημένων· καὶ πρῶτον ἐπιδείξω τὸν χρό-
 „νον. μνημονεύει γὰρ τῆς Πτολεμαίης περὶ Γάζαν πρὸς Διμή-
 „τριον μάχης· αὕτη δὲ γέγονεν ἐνδεκάτῳ μὲν ἔτει τῆς Ἀλε-
 „ξάνδρου τελευτῆς, ἐπὶ δὲ Ολυμπιάδος ἐβδόμης καὶ δεκά-

rumque persimile narrare videbor. Cui Hyperochides verecunde, et hac ipsa de causa, inquit, nobis omnibus audiendi desiderium cietur. Ergo, subiicit Aristoteles, genus hominis, ut praecipiunt Rhetores, in primis aperiamus, ne scilicet non auditi a nobis esse narrationum magistri videantur. Tu vero, ut libuerit, inquit Hyperochides. Ille ergo gente quidem Iudaeus erat ex Coele Syria. Isti vero originem ducunt a Philosophis apud Indos: vocanturque, (ut aiunt) Philosophi apud Indos quidem Calani, apud Syros autem Iudaei, nomen a loco accipientes; quae enim ab iis regio incolitur, Iudaeam vulgo nominant, Urbis autem ipsorum nomen tortuosum admodum et impeditum est, Hierusalem enim vocatur. Hic igitur homo cum a plerisque hospitio exciperetur, et a superioribus partibus ad maritima loca descenderet, non sermone tantum, sed etiam animo, Graecus erat. Et tunc nobis, in Asia forte degentibus, accidit, ut eadem appulsus ad loca, nobiscum aliquamdiu, simulque cum aliis quibusdam philosophiae studiosis, versaretur, eorum sapientiae experimentum faciens. Atque, ut cum plurimis doctrina praestantibus familiariter vixerat, plus aliquanto, quam acciperet, nobiscum ille communicabat." Haec dixit Aristoteles apud Clearchum, et super haec multam ac mirabilem Iudae, viri in victu continentiam et castimoniam narrat. Licet autem volentibus plus ex ipsius libro cognoscere. Mihi enim cautum est, ne plura, quam decet, adiciam. Et Clearchus quidem ex digressionem ista dixit, (aliud enim ipsi propositum erat) nostri generis ad hunc modum mentione facta. Hecataeus autem Abderita, vir non modo philosophus, sed etiam rebus gerendis aptissimus, Alexandri regis aequalis, cum quo etiam floruit, et postea cum Ptolemaeo Lagi conuersatus est, non obiter, sed integrum de Iudaeis ipsis librum conscripsit, ex quo volo summam quaedam eorum, quae ab eo sunt dicta, percurrere: primumque tempus ostendam. Meminit enim praelii, quo circa Gazam confligit Ptolemaeus cum Demetrio: illud vero contigit vndecimo quidem anno a morte Alexandri, Olympiade vero cxvii,

της καὶ ἑκατοστῆς, ὡς ἰσορεῖ Κάτωρ. προοφείς γὰρ ταύτην
 τὴν Ολυμπιάδα Φησὶν, ἐπὶ ταύτης Πτολεμαῖος ὁ Λάγος
 ἐνίκα κατὰ Γάζαν μάχῃ Δημήτριον τὸν Ἀντιγόνος, τὸν ἐπι-
 κληθέντα Πολιορκητὴν. Ἀλέξανδρον δὲ τεθνήσκει πάντες
 ὁμολογῶσιν ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς τρισαρεσκαίδεκάτης Ολυμ-
 πιάδος. δῆλον ἔν, ὅτι καὶ κατ' ἐκείνον καὶ κατὰ Ἀλέξαν-
 δρον ἤκμαζεν ἡμῶν τὸ ἔθνος. λέγει τοίνυν ὁ ἑκαταῖος πάλιν
 τάδε· „ὅτι μετὰ τὴν ἐν Γάζῃ μάχην ὁ Πτολεμαῖος
 „ἐγένετο τῶν περὶ Συρίαν τόπων ἐγκρατής. καὶ πολλοὶ τῶν
 „ἀνθρώπων πυνθανόμενοι τὴν ἡπιότητα καὶ φιλανθρωπίαν
 „τῷ Πτολεμαίῳ, συσπαίρουσιν εἰς Αἴγυπτον αὐτῷ, καὶ κοι-
 „νωνεῖν τῶν πραγμάτων ἡβηλήθησαν. ὧν εἷς ἦν, Φησὶν,
 „Εὐκλίας ὁ ἀρχιερεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἄνθρωπος τὴν μὲν ἡλι-
 „κίαν ὡς ἐξηκονταεξ ἑτῶν, τῷ δ' ἀξιώματι τῷ παρὰ τοῖς
 „ὁμοέθνοισι μέγας, καὶ τὴν ψυχὴν ἐκ ἀνόπτης, ἔτι δὲ καὶ
 „λέγειν δυνατὸς, καὶ τοῖς περὶ τῶν πραγμάτων, εἴτερ τις
 „ἄλλος, ἔμπειρος. καίτοι, Φησὶν, οἱ πάντες ἱερεῖς τῶν Ἰου-
 „δαίων, οἱ πῆν δεκάτην τῶν γινομένων λαμβάνοντες, καὶ
 „τὰ κοινὰ διοικῶντες, περὶ χιλίους μάλιστα καὶ πεντακοσίους
 „εἰσὶν.” πάλιν δὲ τῷ προειρημένῳ μνημονεύων ἀνδρὸς, „ἔτις,
 „Φησὶν, ὁ ἄνθρωπος τετευχὼς τῆς τιμῆς ταύτης, καὶ συνή-
 „θης ἡμῖν γενόμενος, παραλαβὼν τινὰς τῶν μεθ' ἑαυτοῦ,
 „τὴν διαφορὰν ἀνέγνω πᾶσαν αὐτοῖς, εἶχε γὰρ τὴν κατοί-
 „κησιν αὐτῶν καὶ τὴν πολιτείαν γεγραμμένην. εἰτα ἑκα-
 „ταῖος δηλοῖ πάλιν, πῶς ἔχομεν πρὸς τῆς νόμους, „ἔτι πάντα
 „πάσχειν ὑπὲρ τῷ μὴ παραβῆναι τήτης προαιρέμεθα, κα-
 „λὸν εἶναι νομίζοντες. τοιγαρὲν, Φησὶ, καὶ κακῶς ἀκούοντες
 „ὑπὸ τῶν ἀσυγγετόνων, καὶ τῶν εἰσαφικνεμένων πάντων, καὶ
 „προπηλακίζομενοι πολλάκις ὑπὸ τῶν Περσικῶν βασιλέων
 „καὶ σατραπῶν, ἃ δύνανται μεταπεισθῆναι τῇ διανοίᾳ, ἀλλ'
 „οὐκ ἔστιν ἡγεμονία περὶ τῶν καὶ αἰκίαις καὶ θανάτοις
 „δεινωτάτοις μάλιστα πάντων ἀπαντῶσι, μὴ ἀρεστέμενοι τὰ
 „πατερώα.” παρέχεται δὲ καὶ τεκμήρια τῆς ἰσχυρογνωμο-
 σύνης τῆς περὶ τῶν νόμων ἐκ ὀλίγα. Φησὶ γάρ· „Ἀλεξάν-

sicuti narrat Castor. Apposita enim hac Olympiade, dicit: „Sub hac Ptolemaeus Lagi circa Gazam praelio superavit Demetrium Antigoni, qui vocatur Poliorcetes.” Alexandrum vero agnoscunt vniuersi Olympiade cxiu. e vita excessisse. Palam ergo est, quod illius tempore et sub Alexandro gens nostra floruerit. Quare et Hecataeus insuper dicit, scilicet, „Ptolemaeum post praelium ad Gazam locorum in Syria factum esse compertum; magnumque hominum numerum, cognita Ptolemaei mansuetudine et clementia, cum eo profectum esse ad Aegyptum, eo animo, ut rerum illic gerendarum participes fierent. quorum vnus, inquit, erat Ezechias pontifex Iudaeorum: homo aetate quidem quasi annorum lxxvi, dignitate vero apud populares suos magnus, et animi sapientia non mediocri, et dicendi facultate pollens, et, si quis alius, rerum peritus: quanquam, ut ait, omnes Iudaeorum sacerdotes, qui decimas in lucem editorum accipiunt, et res in communem positas administrant, mille omnes et quingenti sint.” Rursus autem viri iam laudati mentionem faciens: „Hic, inquit, homo hunc honorem assequutus, factusque nobis familiaris, ubi quosdam e suis acceperat, differentiam omnem illis exposuit, et habitationem eorum et ciuilem rationem, quam scriptam habebat, pariter indicauit.” Deinde palam facit Hecataeus, erga leges qualiter nosmet habemus; quodque omnia pati malimus, quam contra illas facere, hoc pulchrum esse persuasum habentes. „Quare, inquit, quanquam et maledictis impeti solent a vicinis aduenisque, et iniuriose saepe tractati sunt a Persicis regibus et satrapis, non possunt a sententia deduci, sed pro ea maxime omnium forti animo omne genus cruciatus saeuissimasque mortes subeunt, nec adduci possunt, ut patria instituta abdicent.” Quin et indicia perhibet non exigua animi eorum propositi tenacis et validi circa legem obseruandam. Dicit enim:

„ὅθεν ποτὲ ἐν Βαβυλῶνι γενομένης, καὶ προελομένης τὸ τῷ Βῆ-
 „λῳ πιπτῶκός ἐστιν ἀνακαθάρσαι, καὶ πᾶσιν αὐτῷ τοῖς στρα-
 „τιώταις ὁμοίως φέρειν τὸν χῆν προσάξαντος, μόνῃς τῆς Ιε-
 „ραίας ἢ προχῆν· ἀλλὰ καὶ πολλὰς ὑπομένειν πληγαῖς,
 „καὶ ζημίας ἀπρόσιτοι μεγάλας, ἕως αὐτοῖς συγγόντα τὸν
 „Βασιλέα δῆναι τὴν ἄδειαν. τῶν γε μὴν τῶν εἰς τὴν χώραν,
 „Φησὶ, πρὸς αὐτῆς ἀφικνεμένων, καὶ νεῶς καὶ βωμὸς κατα-
 „σκευασάντων, ἅπαντα ταῦτα κατέσκαπτον. καὶ τῶν μὲν
 „ζημίαν τοῖς σατράπαις ἐξέτεινον, περί τινος δὲ καὶ συγγνώ-
 „μης μετελάμβανον.” καὶ προσεπιτίθησιν, „ὅτι δίκαιον ἐπὶ
 „τῷ τοῖς αὐτῆς ἐστὶ θαυμάζειν.” λέγει δὲ καὶ περὶ τῷ πολυ-
 „ανθρωπότατον γεγονέναι ἡμῶν τὸ ἔθνος. πολλὰς μὲν γὰρ
 „ἡμῶν, Φησὶν, ἀνασπάσας εἰς Βαβυλῶνα Πέρσαι, πρότερον
 „αὐτῶν ἐποίησαν μυριάδας· ἔκ ὀλίγαι δὲ καὶ μετὰ τὸν
 „Αλεξάνδρου θάνατον εἰς Αἴγυπτον καὶ Φοινίκην μετέστησαν,
 „διὰ τὴν ἐν Συρίᾳ εἶσιν.” ὁ δὲ αὐτὸς ἔτος ἀνὴρ καὶ τὸ μέ-
 „γεθος τῆς χώρας, ἣν κατοικῶμεν, καὶ τὸ κάλλος ἰσόρηκε.
 „τῆς βασιλείας γὰρ μυριάδας ἀρετῶν, σχεδὸν τῆς ἀρίστης καὶ
 „παμφορτωτάτης χώρας, νέμενται, Φησὶν. ἡ γὰρ Ἰσθαίω
 „ποσαύτη πλάτος ἐστίν.” ἀλλὰ μὴν ὅτι καὶ τὴν πόλιν αὐ-
 „τὴν τὰ Ἱεροσόλυμα καλλίστην τε καὶ μεγίστην ἐκ παλαιωτά-
 „της κατοικημένην, καὶ περὶ πλήθους ἀνδρῶν, καὶ περὶ τῆς τῷ
 „νεῷ κατασκευῆς, ἔτι αὐτὸς διηγείται. „ἐστὶ γὰρ τῶν Ιε-
 „ραίων τὰ μὲν πολλὰ ὀχυρώματα κατὰ τὴν χώραν καὶ κῆ-
 „μαί. μία δὲ πόλις ὀχυρὰ πεντήκοντα μάλιστα σταδίων τὴν
 „περίμετρον, ἣν οἰκᾷσι μὲν ἀνθρώπων περὶ δώδεκα μυριά-
 „δες, καλεῖσι δ' αὐτὴν Ἱεροσόλυμα. ἐνταῦθα δ' ἐστὶ κατὰ
 „μέσον μάλιστα τῆς πόλεως περίβολος λίθινος, μῆκος ὡς
 „πεντάπλεθος, εὖρος δὲ πηχῶν ἑκατὸν, ἔχων διπλᾶς πύ-
 „λας. ἐν ᾧ βωμός ἐστι τετραγώνος, ἔκ ἑκ τμητῶν, ἀλλ' ἐκ
 „συλλέκτων ἀργῶν λίθων ἔτι συγκείμενος· πλευραὶ μὲν
 „ἐκάστην εἴκοσι πηχῶν, ὕψος δὲ δεκάπηχυ. καὶ παρ' αὐτὸν
 „οἶκημα μέγα, ἔβωμός ἐστι καὶ λυχίον, ἀμφοτέρωα χερῶ-
 „σά, δύο τάλαντα τὴν ὀλκὴν. ἐπὶ τῶν φῶς ἐστὶ ἀνα-

„Cum aliquando apud Babylonem esset Alexander, et
 „vellet is Beli templum, quod conciderat, reponere, et
 „omnibus militibus praecepisset humum aggerere, solos
 „Iudaeos non opitulatos, imo et verbera et multas gra-
 „ves pertulisse, donec rex eis ignoscens laboris talis gra-
 „tiam fecit. Qui cum in regionem, inquit, ad suos re-
 „versi fuissent, et templa et altaria exstruxissent, ista
 „omnia diruerunt: et pro aliis quidem multam Satra-
 „pis quidem exsoluere, pro aliis vero veniam conse-
 „quuti sunt.” Et praeterea adiicit, quod merito ob
 „haec admirationem habent.” Atque insuper memo-
 „rat, gentem nostram populo maxime abundasse. „nam
 „multas nostrorum, inquit, myriadas e sedibus suis pri-
 „mum abduxerunt Persae: non paucae autem etiam post
 „obitum Alexandri in Egyptum et Phoenicem migra-
 „runt, propter seditionem in Syria factam.” Hic idem
 „vir et magnitudinem regionis, quam incolimus, et pul-
 „chritudinem prodidit. „ad tricies, inquit, centena millia
 „arurarum habitant optimi fere et feracissimi soli. Lu-
 „daea namque huius est amplitudinis.” Imo et urbem
 „eamdem, Hierosolyma, pulcherrimam et maximam ex
 „multis retro seculis habitari, et de virorum multitudine,
 „et de templi exstructione, idem ipse sic refert:
 „Sunt autem Iudaeorum castella multa et vici per re-
 „gionem sparsi: una autem urbs munita, ambitu fer-
 „re L. stadiorum, quam incolunt quidem hominum
 „circiter centum et viginti millia. istam vero Hiero-
 „solyma vocant. illic autem in medullio scilicet ur-
 „bis septum est lapideum, quinque fere iugerum lon-
 „gitudinis, latitudinis cubitorum centum, portas ha-
 „bens geminas. Ibidem altare quadratum, ex im-
 „piorum et candidorum lapidum coagmentatione con-
 „flatum; cuius latera singula viginti cubitorum sunt,
 „altitudo vero duodecim. et praeter hoc altare, in-
 „gens tabernaculum est, quo et ara et lychnuchus
 „continentur, utrumque aureum, pondus talentorum
 „duorum. insuper autem lumen inextinctum dies no-

„πόσβητον καὶ τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας. ἄγαλμα δὲ ἐκ
 „ἔστιν ἡδὲ ἀνάθημα τοπαράπαν. ἡδὲ Φύτευμα παντελὺς
 „ἡδὲν, οἶον ἀλσῶδες ἢ τι τοιῶτον. διατρίβησι δ' ἐν αὐτῷ
 „καὶ τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας ἱερῆς, ἀγνείας τιὰς
 „ἀγνυσύντες, καὶ τοπαράπαν οἶνον ἢ πίνοντες ἐν τῷ ἱερῷ.”
 ἔτι γε μὴν ὅτι καὶ Ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ συνεστρατεύομεν,
 καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς διαδόχοις αὐτῷ, μεμαρτύρηκεν. οἷς
 αὐτὰς παρατυχεῖν Φησιν ὑπ' ἀνδρὸς Ἰσθαίης κατὰ τὴν στρα-
 τείαν γενομένοις, τῷτο παραθήσομαι. λέγει δ' ἔτι· „ἐμῷ
 „ἡγῶν ἐπὶ τὴν Εὐφρατὴν θάλασσαν βαδίζοντος, συνηκολύ-
 „θη τις μετὰ τῶν ἄλλων τῶν παραπεμπόντων ἡμᾶς ἰπ-
 „πέων Ἰσθαίῳ, ὄνομα Μοσόλλαμος, ἄνθρωπος ἱκανὸς κα-
 „τὰ ψυχὴν, εὖρωτος, καὶ τοξότης ὑπὸ δὴ πάντων ὁμολο-
 „γούμενος καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἄριστος. ἔτος
 „ἦν ὁ ἄνθρωπος, διαβαδίζοντων πολλῶν κατὰ τὴν ὁδόν, καὶ
 „μάντεώς τινος ὀνειδευομένην, καὶ πάντας ἐπιχεῖν ἀξιῶντος,
 „ἠρώτησε, διὰ τί προσμένεσι. δείξαντος δὲ τῷ μάντεως αὐ-
 „τῷ τὸν ὄνειδα, καὶ Φήσαντος, εἰ μὴ αὐτῷ μένη, προσμέ-
 „νουν συμφέρεται πᾶσιν, ἂν δ' ἀνασῆς εἰς τὴν προοδὸν πέτη-
 „ται, προάγειν, εἰ μὴ εἰς τὴν πίστιν, ἀναχωρεῖν αὐδὶς, σιω-
 „πήσας καὶ παρελκυσας τὸ ἔξω ἐβάλει, καὶ τὸν ὄνειδα
 „πατάξας ἀπέκτεινε. ἀγανακτῶντων δὲ τῷ μάντεως καὶ
 „τινων ἄλλων, καὶ καταρωμένων αὐτῷ, τί μαίνεσθε, ἔφη,
 „κακοδαιμονέστατον ὄνειδα λαβόντες εἰς τὰς χεῖρας; πῶς
 „γὰρ ἔτος, τὴν αὐτῷ σωτηρίαν ἢ προῖδων, περὶ τῆς ἡμετέ-
 „ρας πορείας ἡμῖν ἂν τι ὑγίης ἀπήγγελλεν; εἰ γὰρ ἡδύνα-
 „το προγινώσκειν τὸ μέλλον, εἰς τὸν τόπον τῷτον ἔκ ἂν ἤλ-
 „θε, φοβούμενος, μὴ τοξεύσας αὐτὸν ἀποκτείνῃ Μοσόλλα-
 „μος Ἰσθαίης.” ἀλλὰ τῶν μὲν Ἑκαταίης μαρτυριῶν ἄλλας.
 τοῖς γὰρ βηλομένοις πλείω μαθεῖν, τῷ βιβλίῳ ῥαδίον ἔσω
 ἐντυχῆν. ἐκ ὁκνήσω δὲ καὶ τὸν ἐπ' εὐθείας διασυρμῷ,
 καθάπερ αὐτὸς οἶσται, μνήμην πεπειμημένον ἡμῶν Λαγαθα-
 χίδην ὀνομάσας. διηγούμενος γὰρ τὰ περὶ Στρατοίκης,
 „ὅν τρόπον ἦλθε μὲν εἰς Συρίαν ἐκ Μακεδονίας, καταλιπὼν

„Aetque continenter ardet. Nullum ibi simulacrum, do-
 „narium omnino nullum, adeoque nec planta, nec lucus,
 „nec aliud quicquam eiusmodi. Sacerdotes in eo, noctu
 „pariter atque interdium assidui, certis quibusdam expiatio-
 „nibus dant operam, quos in templo vinum omnino gu-
 „stare nefas.” Sed praeterea testis est, militasse nos cum
 Alexandro, et postea eius cum successoribus. Subiiciam
 illud ex iis, quibus ipse se interfuisse dicit, ab homine quo-
 dam Iudaeo gestum in expeditione. Ita enim rem nar-
 rat: „Cum proficiscerer ad mare Rubrum, una cum aliis
 „equitibus Iudaeis, quos itineris duces habebamus, unus
 „eorum aliquis comitabatur, nomine Mosollamus, vir
 „cum animi magnitudine tum corporis robore non vulga-
 „ri, idemque sagittarius omnium tam Graecorum, quam
 „barbarorum, confessione peritissimus. Is igitur homo,
 „cum universa multitudo iter illud agerent, et vates qui-
 „dam augurium captaret peteretque, ut cuncti starent, in-
 „terrogavit, quorsum substitissent. Cum autem augur ei
 „aurem ostendisset, simulque dixisset, si quidem ibi resi-
 „deret avis, omnibus etiam, ut eo in loco manerent, ex-
 „pedire, sin protinus volando contenderet, porro perge-
 „rent ipsi quoque, sin denique retro, retro similiter illi
 „redirent. Iudaeus nihil contra, sed intempto arcu iacu-
 „latur, auremque confixam peremit. Ille augure aliisque
 „nonnullis graviter indignantibus, ipsique una diras im-
 „precantibus: Quid, inquit, usque adeo furitis hac de re,
 „infaustissimam aurem in manus sumentes? Quomodo ista,
 „inquit, quae vitae ipsa suae providere non potuit, fani
 „quicquam de suscepto a nobis itinere praenunciare valuit?
 „Enimuero si praenosse futurum potuisset, nunquam uti-
 „que hunc in locum venisset, praeter metu, ne Mosollami
 „Iudaei sagittis confixa moreretur.” Verum testimonio-
 rum ex Hecataeo satis habuimus. Nam quibus in animo
 est plura cognoscere, facile est librum ipsum adire. Non
 vero me pigebit nominare Agatharchidem, cum irrisione
 simplicitatis, ut ei visum est, nostram mentionem facien-
 tem. Is enim narrans de Stratonice, „quemadmodum
 „in Syriam quidem e Macedonia venerit, viro suo De-

„σα τὸν αὐτῆς ἄνδρα Δημήτριον, Σελεύκῃ δὲ γαμεῖν αὐ-
 „τὴν ἢ Θελήσαντος, ὅπερ ἐκείνη προσεδόκησε, ποιημένῃ δὲ
 „τὴν ἀπὸ Βαβυλῶνος στρατιὰν αὐτῇ, τὰ περὶ τὴν Ἀντιόχειαν
 „ἐνεωτέρισεν. εἰθ' ὡς ἀνέστρεψεν ὁ βασιλεὺς, ἀλισκομένης
 „τῆς Ἀντιοχείας, εἰς Σελεύκειαν φυγῶσα, παρὸν αὐτῇ τα-
 „χέως ἀποπλεῖν, ἐνυπνίῳ κωλύοντι πεποθῆσα ἐλήφθη καὶ
 „ἀπέθαιεν.” ταῦτα προσηπὼν ὁ Ἀγαθαρχίδης, καὶ ἐπι-
 „σκώπτων τῇ Στρατονίκη τὴν δαισιδαίμονιαν, παραδείγμα-
 „τι χρεῖται τῷ περὶ ἡμῶν λόγῳ, καὶ γέγραφεν ἕτως· „οἱ
 „καλύμμενοι Ἰσδαῖοι πόλιν οἰκῶντες ὀχυρωτάτην πασῶν, ἢ
 „καλεῖν Ἱεροσόλυμα συμβαίνει τῆς ἐγκωρίας, ἀργεῖν εἰ-
 „θισμένοι δὲ ἐβδόμης ἡμέρας; καὶ μὴδὲ τὰ ὅπλα βασι-
 „ζειν ἐν τοῖς εἰρημένοις χρόνοις, μήτε γεωργίας ἀπτεσθαι,
 „μήτε ἄλλης ἐπιμελεῖσθαι λειτουργίας μηδεμιᾶς, ἀλλ' ἐν
 „τοῖς ἱεροῖς ἐκτετακότες τὰς χεῖρας εὐχεσθαι μέχρι τῆς
 „ἐσπέρας, εἰσιόντος εἰς τὴν πόλιν Πτολεμαῖς τῷ Λάγῳ με-
 „τά τῆς δυνάμεως, καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀντι τῇ φυλάττειν
 „τὴν πόλιν διατηρῶντων τὴν ἀνοιαν, ἡ μὲν πατρίς ἐλήφει
 „δεσπότην πικρὸν, ὁ δὲ νόμος ἐξηλέγχθη Φαῦλαι ἔχων
 „ἐθισμόν. τὸ δὲ συμβὰν πλὴν ἐκείνων τῆς ἄλλης πάντας
 „δεδίδαχε, τῆνικαῦτα φυγῇ ἐνύπνια, καὶ τὴν περὶ τῆ νό-
 „μου παραδεδομένην ὑπόνοιαν, ἡνίκ' ἂν τοῖς ἀνθρωπίνους
 „λογισμῶς περὶ τῶν διαπερεσμένων ἐξαοιδιήσῃσιν.” τῷτο
 „μὲν Ἀγαθαρχίδῃ καταγέλωτος ἄξιον δοκεῖ. τοῖς δὲ μὴ
 „μετὰ δυσμενείας ἐξετάζουσι φαίνεται μέγα καὶ πολλῶν
 „ἄξιον ἐγκωμίων, εἰ καὶ σωτηρίας καὶ πατρίδος ἀνθρωποῖ
 „τινες νόμων φυλακὴν καὶ τὴν πρὸς Θεὸν εὐσεβείαν αἰεὶ προ-
 „τιμῶσιν.

κγ'. Οτι δὲ ἐκ ἀγνοῶντες ἔποι τῶν αὐγγραφῶν τὸ
 ἔθνος ἡμῶν, ἀλλ' ὑπὸ φθόνου τινός, ἢ δι' ἄλλας αἰτίας ἐχ-
 ὑγίεις, τὴν μνήμην παρέλιπον, τεκμήριον οἶμαι παρέξειν.
 Ἰερώνυμος γάρ, ὁ τὴν περὶ τῶν διαδόχων ἱστορίαν συγγεγρα-
 φώς, κατὰ τὸν αὐτὸν μὲν ἦν Ἑκαταίῳ χρόνον, Φίλος δ' αὖ
 Ἀντιγόνῃ τῷ βασιλείῳ, τὴν Συρίαν ἐπετρόπευσεν. ἀλλ'

„metrio derelicto: Seleuco autem vxorem eam ducere nolente, id quod ipsa exspectauerat; exercitum vero apud Babylonem ipso colligente, res nouas circa Antiochiam molita est. deinde, post regis reuersionem capta Antiochia, in Seleuciam fugerit; cumque liceret ipsi statim naui discedere, somnio id facere prohibenti parendo capta est et interijt.” Ista praefatus Agatharchides, et cum diſterijs Stratonicae exprobrans superstitionem, in exemplum adhibet quod de genere nostro dicitur, et in hunc modum scripsit: „Ili, qui appellantur Iudaei, cum urbem habeant firmissimam, quam ab indigenis Hierosolyma vocari accidit, solitis otari diebus septimis, ita vt eo tempore nec arma ferant, nec agrum colant, nec alius omnino cuiusquam ministerii curam habeant, sed in templo extensis manibus preces faciant ad vesperam vsque, cum illam urbem intraret Ptolemaeus Lagifilius cum exercitu, et hominibus, qui urbem custodire debuerant, stultitiam obseruantibus, patria quidem ipsorum acerbum accepit dominum, lex vero conuicta est stultam habere consuetudinem. Docuit autem alios omnes, praeter ipsos, euentus ille, vt tunc somnia fugerent, et a concepta per legem opinionione desisterent, vbi in rebus ambigujs humana eos consilia destituunt.” Hoc autem Agatharchidi ridiculum videtur; eis autem, qui non animo infesto haec examinant, magnum apparet et multa laude dignum, si et saluti et patriae quidam custodiam legum inque Deum pietatem semper praeferunt.

23. Quod vero scriptorum nonnulli gentem nostram non ignorantes, sed propter inuidiam quandam aut alias ob causas non iustas memoriam nostri omiserint, indicium me daturum esse arbitror. Hieronymus enim, qui successorum Alexandri historiam conscripsit, aequalis quidem Hecataei, regis vero Antigoni amicus, Syriae erat procura-

ὁμως Εκαταῖος μὲν καὶ βιβλίον ἔγραψε περὶ ἡμῶν· Ἰερ-
 νύμος δ' ἔδραμῃ κατὰ τὴν ἰσορίαν ἐμνημόνευσε, καίτοι χι-
 δὸν ἐν τοῖς τόποις διατετροφώς. τοσῦτον αἱ προαιρέσεις τῶν
 ἀνθρώπων διήνεγκαν. τῷ μὲν γὰρ ἐδόξαμεν καὶ σπυδαίαι
 εἶναι μνήμης ἄξιοι· τῷ δὲ πρὸς τὴν ἀληθῆσαι πάντως τι
 πάθος ἐκ εὐγνωμον ἐπισκόπησεν. ἀρεῖσι δὲ ὁμως εἰς τὴν
 ἀπόδειξιν τῆς ἀρχαιότητος αἱ τε Αἰγυπτίων καὶ Χαλδαίων
 καὶ Φοινίκων ἀναγραφαί, πρὸς ἐκείναις τε τοσῦτοι τῶν Ελ-
 λήνων συγγραφαί. ἔτι δὲ καὶ πρὸς τοῖς εἰρημένους, Θειόφ-
 λος, καὶ Θεόδοτος, καὶ Μνασίας, καὶ Αἰριοφάνης, καὶ
 Ερμόγινης, Εὐήμερός τε καὶ Κόνων, καὶ Ζωπύριον, καὶ
 πολλοὶ τινες ἄλλοι τάχα· ἡ γὰρ ἔγωγε πᾶσιν ἐπιτύχη-
 κα τοῖς βιβλίοις· ἡ παρέργως ἡμῶν ἐμνημονεύασθαι. ἡ
 πολλοὶ δὲ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν, τῆς μὲν ἀληθείας τῷ
 ἕξ ἀρχῆς πραγμάτων διήμαρτον, ὅτι μὴ ταῖς ἰσραῖς ἡμῶν
 βιβλοῖς ἐνέτυχον· κοινῶς μέντοι περὶ τῆς ἀρχαιότητος
 ἅπαντες μεμαρτυρήκασιν, ὑπὲρ ἧς καὶ νῦν λέγουσι περὶ
 μὴν. ὁ μέντοι Φαληρεὺς Δημήτριος, καὶ Φίλων ὁ πρεσβύ-
 τερος, καὶ Εὐπόλεμος, ἡ πολὺ τῆς ἀληθείας διήμαρτα.
 οἱ συγγενώσκουσιν ἄξιοι· ἡ γὰρ ἐνὶ αὐτοῖς μετὰ πάντι
 ἀκριβείας τοῖς ἡμετέροις γράμμασι παρακολυθῆν.

κδ'. Ἐν ἔτι μοι κεφάλαιον ὑπολείπεται τῶν κατὰ τὴν
 ἀρχὴν προτεθέντων τῶ λόγῳ, τὰς διαβολὰς καὶ τὰς λυ-
 δορίας, αἷς κέχρηται τινες κατὰ τῷ γένει ἡμῶν, ἀποδῶξαι
 ψευδεῖς, καὶ τοῖς γεγραφόσι ταύτας καθ' ἑαυτῷ χρί-
 σασθαι μάετυσιν. ὅτι μὲν ἔν καὶ ἑτέροις τῷτο πολλοῖς συμ-
 βέβηκε, διὰ τὴν ἐνίων δυσμένειαν οἶμαι γυγνώσκουσιν τῆς
 πλέον ταῖς ἰσορίαις ἐντυγχάνοντας. καὶ γὰρ ἐθνῶν τινος
 καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων πόλεων ρυπαίνειν τὴν εὐγένειαν, καὶ
 τὰς πολιτείας ἐπεχείρησαν λοιδορεῖν. Θεόπομπος μὲν
 τὴν Αθηναίων, τὴν δὲ Λακεδαιμονίων Πολυκράτης, ὁ δὲ
 τὸν Τριπολιτικὸν γράψας· ἡ γὰρ δὴ Θεόπομπός ἐστιν, ὡς
 τινες οἰόνται· καὶ τὴν Θηβαίων πόλιν διέβαλε. πελλὰ δὲ
 καὶ Τίμαιος ἐν ταῖς ἰσορίαις περὶ τῶν προειρημένων καὶ περὶ

tor. Verum Hecataeus etiam librum quidem scripsit de gente nostra: Hieronymus autem nequaquam nostri in historia meminit, licet paene in ipsis locis nutritus esset. In tantum hominum voluntates inter se dissident. alter namque dignos existimauit, quos studiose memoraret; alteri vero omnino iniqua quaedam passio ad veritatem discernendam tenebras offudit. Sufficiunt tamen ad fidem huius antiquitatis faciendam, Syrorum et Chaldaeorum ac Phoenicum historiae, praetereaque tot e Graecis historici. quibus insuper etiam licet addere Theophilum, et Theodotum, et Mnaseam, et Aristophanem, et Hermogenem, et Euhemerum, et Cononem, et Zopyrionem, aliosque forte quamplurimos; nec enim omnes euolui libros, qui rerum nostrarum ex professo meminerunt. Et quanquam eorum etiam, quos nominatim citauimus, plerique, quod literas nostras minime attigerint, a rerum iam inde ab initio gestarum veritate aberrarunt; communi tamen consensu omnes eidem antiquitati suffragati sunt, quod vnum mihi hoc loco propositum fuerat. Ex quibus sane Demetrius Phalereus, et Philo senior, et Eupolemus, a vero propius abfuerunt: quibus etiam, si quid peccarunt, veniam hoc nomine dare aequum utique sit, quod librorum nostrorum sensum minus accurate capere et assequi potuerint.

24. Vnum adhuc mihi capitulum restat, ex iis, quae sub initium orationis proposui; scilicet ut calumnias et conuicia, quibus nostrum genus onerant nonnulli, falsa esse ostendam, auctoresque eorundem testes contra semetipsos adducam. Et quod quidem multis aliis hoc euenit propter quorundam ininicitias, eos intelligere arbitror, qui maiori studio in historiis versantur. Nam et gentium nonnulli et gloriosissimarum ciuitatum nobilitatem foedare, rerumque publicarum formas maledictis insectari tentarunt. Theopompus quidem Atheniensium, Lacedaemoniorum vero Polycrates; atque is, qui Tripoliticum scripsit, (non enim Theopompus est, ut quidam arbitrantur) etiam Thebanorum ciuitatem calumniatus est. Multa vero etiam Timaeus in hi-

ἄλλων βεβλασφήμηκεν. μάλιστα δὲ τῆτο ποιῶσι, τῆς ἐνδοξοτάτοις προσπλεκόμενοι, τινὲς μὲν διὰ φθόνοι καὶ κακοήθειαν, ἄλλοι δὲ διὰ τῆ κενολογεῖν μνήμης ἀξιώθησθαι νομίζοντες. παρὰ μὲν ἔν τοις ἀνοήτοις ταύτης ἕδαμῶς ἀμαρτάνουσι τῆς ἐλπίδος, οἱ δ' ὑγιαίνοντες τῇ κρίσει, πολλὴν αὐτῶν μοχθηρίαν καταδικάζουσι.

κε'. Τῶν δὲ εἰς ἡμᾶς βλασφημιῶν ἥρξαντο μὲν Αἰγύπτιοι. βεβλόμενοι ὅ ἐκείνοις τινὲς χαρίζεσθαι, παρατρέπεν ἐπεχείρησαν τῇ ἀλήθειᾳ, ἕτε τὴν εἰς Αἴγυπτον ἀφίξιν, ὡς ἐγένετο, τῶν ἡμετέρων προγόνων ὁμολογῆσαι, ἕτε τὴν ἐξοδὸν ἀληθεύοντες. αἰτίας δὲ πολλὰς ἔλαβον τῆ μισεῖν καὶ φθονεῖν, τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς, ὅτι κατὰ τὴν χρεὴν αὐτῶν ἐδυνάστευσαν ἡμῶν οἱ πρόγονοι, κακῶς δὲ ἀπαλλαγέντες ἐπὶ τὴν οἰκίαν, πάλιν εὐδαιμόνησαν, εἰδ' ἡ τῶν ἱερῶν ὑπεναντιότης πολλὴν αὐτοῖς ἐνεποίησεν ἔχθραν, τὸ σῶτον τῆς ἡμετέρας διαφερέσης εὐσεβείας πρὸς τὴν ὑπ' ἐκείνων νενομισμένην, ὅσον Θεῶ Φύσις ζῶων ἀλόγων δέσκειν. κοινὸν μὲν γὰρ αὐτοῖς ἐστὶ πάτριον τὸ ταῦτα Θεῶς τιμίζειν, ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἀλλήλους ἐν ταῖς τιμαῖς αὐτῶν διαφέρονται. κῆφοι δὲ καὶ ἀνόητοι παιτάρπασιν ἀνδραγαθῶς κακῶς ἐξ ἀρχῆς εἰδισμένοι δοξάζειν περὶ Θεῶν, μιμνησθαι μὲν τὴν σεμνότητα τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἐν ἐχώρησαν. ὁρῶντες δὲ ζηλωμένους ὑπὸ πολλῶν ἐφθίπσαν· οἷς τοσῶτον γὰρ ἦλθον αἰοίας καὶ μικροψυχίας ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς, ὥς· ἡδὲ ταῖς ἀρχαῖαις αὐτῶν ἀναγνώφαις ὤκνησαν τάναντία λέγειν· ἀλλὰ καὶ σφίσιν αὐτοῖς ἐναντία γράφοντες, ὑπὸ τυφλότητος τῆ πάθος ἠγνόησαν.

κε'. Εἰς ἑνὸς δὴ πρώτῃ γήσω τὸν λόγον· ὃ καὶ ματρὶ μικρὸν ἔμπροσθεν τῆς ἀρχαιότητος ἐχρησάμην. ὁ γὰρ Μανιεῶς ἄνθρωπος, ὁ τὴν Αἰγυπτιακὴν ἱστορίαν ἐκ τῶν ἡμῶν γραμμάτων μεθερμηνεύειν ὑπεκχημένος, πρὸς ἐμὴν ἡμετέρας προγόνους πολλὰς μυριάσιν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ἐλθόντας κρατῆσαι τῶν ἐνοικούντων, εἰς αὐτὸς ὁμολογῶν

loriis suis de praedictis aliisque detraxit. Maximeque hoc faciunt, quando rem habent cum praeclarissimis, quidam propter invidiam atque malevolentiam, alii vero propter inanem loquacitatem memoria se dignos fore existimantes. Et apud stultos quidem nequaquam hac de spe decidunt; sani vero iudicii viri illis hanc malignitatem vitio vertunt.

25. Quae vero probra et maledicta in nostrates iactata sunt, iis causam et originem Aegyptii prae-buerunt; quorum gratiae nonnulli scriptores inferuire cupientes veritatem rerum gestarum pervertere aggressi sunt, nec maiorum nostrorum aduentum in Aegyptum, ut re vera fuit, ingenue fatentes, nec inde egressum bona fide commemorantes. Causas autem multas Aegyptii odii atque invidiae habuerunt, quae in nostram gentem exstimulati sunt. Et ab initio quidem, quod nostri olim rerum in patria eorum potiti sunt; deinde quod illinc digressi, in propria patria secunda omnia nacti sunt: postremo religionum diversitas ingens eis odium in nos accendit, tantum religione nostra ab ea, quam ipsi veram pietatem putant, differente, quantum divina natura brutis animalibus praestat. Communis namque apud illos ritus est patrius, eiusmodi bruta Deos arbitrari; singillatim autem alii alia colunt, homines fatui omnino et insipientes, et ab initio malas de Diis opiniones habere consueti. Noluerunt quidem ad gravitatem nostrae de Diis doctrinae imitandam perducere: cum autem nostra instituta viderent a multis probata, nobis inviderunt. Nam eo quidem amentiae animique pusilli processere quidam apud ipsos, ut non pigeret eos etiam contra antiquas suorum historias aliqua dicere: immo odio et invidia occaecati ignorarunt, quod sibi met contraria scripserint.

26. Ad unum itaque praecipuum orationem referam, quem paulo ante antiquitatis nostrae testem adhibui. Hic enim Manetho, qui historiam Aegyptiacam e sacris literis interpretari pollicitus est, praefatus „nostros progenitores „cum multis myriadibus in Aegyptum advenisse eiusque „incolas subiugasse, deinde ipse agnoscens, quod tempo-

„χρόνῳ· πάλιν ὑπερον ἐκπεσόντας τὴν τῶν Ἰσθαίων καταρχήν,
 „καὶ κτίσαντες Ἱεροσόλυμα τὸν νέῳ κατασκευάσασθαι,
 μέχρι μὲν τούτων ἠκολούθησι ταῖς ἀναγραφαῖς· ἕκτα δὲ
 δὲς ἐξῆσαι αὐτῷ, διὰ τῆ Φάναι γράψαι τὰ μυθεύμενα
 καὶ λεγόμενα περὶ τῶν Ἰσθαίων, λόγους ἀπιθαίνους παρεν-
 βαλεν, ἀναμίξαι βεβλόμενος ἡμῖν Αἰγυπτίων πλῆθος λε-
 πρῶν, καὶ ἐπὶ ἄλλοις ἀρρωσθήμασιν, ὥς Φησι, Φυγεῖν ἐκ τῆς
 Αἰγύπτου καταγνωθέντων. Ἀμένωφιν γὰρ βασιλεῖα προσ-
 θεῖς, ψευδὲς ὄνομα, καὶ διὰ τούτου χρόνου αὐτῷ τῆς βασι-
 λεῖας ὀρίσας μὴ τολμήσας, καίτοι γε ἐπὶ τῶν ἄλλων βασι-
 λέων ἀκριβῶς τὰ ἔτη προσθεῖς, τούτῳ προσάπτει τινὰς μυ-
 θολογίας, ἐπιλαβόμενος σχεδόν, ὅτι πεντακοσίοις ἔτεσι καὶ
 δεκαοκτὶ πρότερον ἰσόρηκε γενέσθαι τὴν τῶν ποιμένων ἐξο-
 δὸν εἰς Ἱεροσόλυμα. Τέθμωσις γὰρ ἦν βασιλεὺς, ὅτε ἐξή-
 σαν. ἀπὸ δὲ τούτων μεταξὺ τῶν βασιλέων κατ' αὐτὸν ἐστὶ
 τριακόσια ἐννεηκοντατρία ἔτη, μέχρι τῶν δύο ἀδελφῶν Σί-
 θω καὶ Εἰσμαίῃ, ὧν τὸν μὲν Σίθω Αἰγυπτὸν, τὸν δὲ Εἰσμαιοῦ
 Δαναὸν μετονομασθῆναί Φησιν. ὃν ἐκβαλὼν ὁ Σίθως ἐβασί-
 λευσεν ἔτη η'· καὶ μετ' αὐτὸν ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ
 Ράμψης ξγ'. τοσούτοις ἦν πρότερον ἔτεσιν ἀπελθῶν ἐξ Αἰ-
 γύπτου τῆς πατέρας ἡμῶν ὁμολογηκώς, εἴτα τὸν Ἀμένωφιν
 εἰσποιήσας ἐμβόλιμον βασιλεῖα, Φησὶ „τῆτον ἐπιθυμήσας
 „Θεῶν γενέσθαι Θεατὴν, ὥσπερ Ωρεὸς εἰς τῶν πρὸ αὐτοῦ βε-
 „βασιλευκότων· ἀνευγχεῖν δὲ τὴν ἐπιθυμίαν ὁμνύμεναι μὲν
 „αὐτῷ Ἀμένωφιν, πατὴρ δὲ Πάπιος ὄντι, Θεῖας δὲ δοκᾷτι
 „μετεχρήκεναι φύσεως, κατὰ τε σοφίαν καὶ πρῶτον τῶν
 „ἰσομένων. εἰπὲν ἔν αὐτῷ τῆτον τὸν ὁμνύμενον, ὅτι θυήσε-
 „ται Θεὸς ἰδεῖν, εἰ καθαρὰν ἀπὸ τε λεπρῶν καὶ τῶν ἄλλων
 „μιαρῶν ἀνθρώπων τὴν χώραν ἅπασαν ποιήσῃ. ἠδὲντα
 „δὲ τὸν βασιλεῖα, πάντας τῆς τὰ σώματα λελωβημένους ἐκ
 „τῆς Αἰγύπτου συναγαγεῖν· γενέσθαι δὲ τῆ πλῆθους μυριά-
 „δας ὀκτώ· καὶ τούτους εἰς τὰς λιθοτομίας τὰς ἐν τῷ πρὸς
 „ἀνατολὴν μέρει τῆ Νείλου ἐμβαλεῖν αὐτὸν, ὅπως ἐργάζοσ-
 „το καὶ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων οἱ ἐγκεχωρισμένοι. εἴηαι δὲ

„re postea sequuto illa regione exciderint et Iudaeam
 „nunc dictam occuparint; atque Hierosolymis aedificatis
 „templum exstruxerint,” eousque historias quidem anti-
 quas sequutus est: postea vero sumta sibi licentia, vt
 videretur scripsisse relata et dicta de Iudaeis, incredibilia
 quaedam inseruit, volens permiscere nobis multitudinem
 Aegyptiorum leproforum et alios ob morbos, (vt dicit)
 ex Aegypto fugere compulsorum. Amenophin enim re-
 gem, falsum nomen, adiiciens, et idcirco tempus ipsius
 regni definire non ausus, quamuis aliis regibus accurate
 annos apponeret, huic annectit quasdam fabulas, obli-
 tus ferme tradidisse se, quingentis et octodecim annis
 prius euenisse Pastorum exitum ad Hierosolyma. Rex
 enim, quando illi exieruat, fuit Tethmosis. Et ab hoc
 tempore regum, qui postea fuere, anni sunt trecenti no-
 naginta tres, vsque ad fratres nomine Sethonem et Her-
 macum; quorum Sethonem quidem Aegyptum, Her-
 macum vero Danaum, denominatum dicit, quem cum
 Sethon expulisset, regnauit annis quinquaginta et nouem,
 et post illum filiorum natu maior Ramples annis Lxvi.
 Ante tot igitur annos patres nostros ex Aegypto egres-
 sos confessus, dein cum Amenophin regem supposuif-
 set, „hunc ait concupiuisse Deorum spectatorem es-
 „se, sicut et Orum quendam priorum regum, et hoc
 „suum desiderium communicasse cum filio cuiusdam
 „Papios, cui idem cum eo nomen erat Amenophis,
 „quique de diuina visus est participare natura, pro-
 „pter sapientiam praescientiamque futurorum. Itaque
 „regi dixisse hunc cognominem, quod posset videre
 „Deos, si regionem vniuersam de leprosis homini-
 „bus et immundis purgare vellet. Regem gaudio ex
 „responso perfusum omnes corporis aliqua iniuria af-
 „fectos ex Aegypto congregasse dicit; et multitudi-
 „nem creuisse ad numerum octo myriadam; eos-
 „que ad sectiones lapidum in partem Nili orienta-
 „lem misisse, vt in opere exercerentur pariter ac
 „alii Aegyptii eo destinati. Fuisse autem quosdam in-

„στυνας ἐν αὐτοῖς καὶ τῶν λογίων ἱερέων Φησί, λέπρα συρ-
 „καχυμέναις. τὸν δὲ Ἀμένωφιν ἐκείνον, τὸν σοφὸν καὶ μα-
 „τικὸν ἄνδρα, ὑποδείξαι πρὸς αὐτόν τε καὶ τὸν βασιλεῖα
 „χόλον τῶν Θεῶν, εἰ βιαζέμεντες ὀφθήσονται.” καὶ προῦ-
 „μενον εἰπεῖν, „ὅτε συμμαχήσῃσι τινες τοῖς μισαροῖς, καὶ τῆς
 „Αἰγύπτου κρατήσῃσιν ἐπ’ ἑτῇ δεκατρίᾳ. μὴ τολμήσαι μὴ
 „αὐτὸν εἰπεῖν ταῦτα τῷ βασιλεῖ, γραφὴν δὲ καταλιπέτα
 „περὶ πάντων ἑαυτὸν ἀνελεῖν. ἐν ἀθυμίᾳ δὲ εἶπαι τὸν βα-
 „σιλέα.” κἄπειτα κατὰ λέξιν ἔτω γέγραπεν· „τῶν δὲ τῶν
 „λατομίαις ὡς χρόνος ἱκανὸς διήλθεν τалаπωρῶνται, ἀξίω-
 „θεὶς ὁ βασιλεὺς, ἵνα πρὸς κατάλυσιν αὐτοῖς καὶ σκέπῃ
 „ἀπομείρῃ τὴν τότε τῶν ποιμένων ἐξημωθῆσαν πόλιν.
 „Αὔαριν συνεχώρησεν. ἔστι δ’ ἡ πόλις κατὰ τὴν Θεολογίαν
 „ἄνωθεν Τυφώιος. οἱ δὲ εἰς ταύτην εἰσελθόντες, καὶ τῇ
 „τόπον τῆτον εἰς ἀπόσασιν ἔχοντες, ἡγεμόνα αὐτῶν λεγόν-
 „μενόν τινα τῶν Ηλιοπολιτῶν ἱερέων Οσάρεσιφον ἐσήσαστα
 „καὶ τῷ πειθαρχήσαντες ἐν πᾶσιν ὠρκομότησαν. ὁ δὲ
 „πρῶτον μὲν αὐτοῖς νόμον ἔθετο, μήτε προσκυνεῖν θεῷ, μή-
 „τε τῶν μάλιστα ἐν Αἰγύπτῳ θεμιστευομένων ἱερῶν ζῶν
 „ἀπέχεσθαι μηδένος, πάντα τε θύειν καὶ ἀναλῆν· συνά-
 „πτειν δὲ μηδὲν πλὴν τῶν συνωμοσμένων. τοιαῦτα δὲ
 „νομοθετήσας, καὶ πλείστα ἄλλα, μάλιστα τοῖς Αἰγυπτίαις
 „ἑθισμοῖς ἐναντιόμενα, ἐκέλευσεν πολυχερεῖα τὰ τῆς πύ-
 „λεως ἐπισκευάζειν τείχη, καὶ πρὸς πόλεμον ἐτοίμας γίνε-
 „σθαι τὸν πρὸς Ἀμένωφιν τὸν βασιλέα. αὐτὸς δὲ προσλα-
 „βόμενος μεθ’ ἑαυτῶ καὶ τῶν ἄλλων ἱερέων καὶ συμμα-
 „μασμένων, ἐπεμψε πρέσβεις πρὸς τῆς ὑπὸ Τεθμῶσις
 „ἀπελαθέντας ποιμένας, εἰς πόλιν τὴν καλεσμένην Ιεροσό-
 „λυμα. καὶ τὰ καθ’ ἑαυτὸν καὶ τῆς ἄλλης τῆς συριατιμα-
 „θέντας δηλώσας, ἤξει συνεπιστρατεύειν ὁμοθυμαδὸν ἐπ’
 „Αἴγυπτον. ἐπάξην μὲν ἂν αὐτὰς ἐπηγγέλατο, πρῶτον
 „μὲν εἰς Αὔαριν τὴν προγονικὴν αὐτῶν πατρίδα, καὶ τὰ ἐπὶ
 „τῇδεῖα τοῖς ὄχλοις παρέξεν ἀφρόνως. ὑπεριτχίσσεται
 „δὲ, ὅτε δέοι, καὶ ῥαδίως ὑποχείριον αὐτοῖς τὴν χώραν ποιή-

ter eos etiam eruditorum sacerdotum lepra perſuſos ait.
 „Amenophia vero illum ſapientem diuinumque virum
 „ſubueritum eſſe, ne in ſe regemque Dei iram concita-
 „ret, ſi illis vis adhiberetur; praetereaue dixiſſe animo
 „praefagiente,” nonnullos auxilio venturos pollutiſ, „et
 „Ægypto dominaturos tredecim annis. Et ipſum qui-
 „dem iſta regi dicere non auſum eſſe, omnia vero ſcri-
 „pta reliquiſſe et ſemet intereiſſe. Qua de cauſa re-
 „gem anxietate laboraſſe.” Deinde ad verbum hoc nar-
 „rauit: „Cum autem illi ſatis longo tempore in lapidinis
 „grauiter laboraſſent, rex imploratus, vt ad requiem et
 „tutamen eorum ſecerneret ciuitatem, urbem incolis ex-
 „hauſtam, quae fuerat Paſtorum, nomine Auarim, eis
 „conceſſit. Eſt autem haec vrbs, iuxta theologiam an-
 „tiquam, Typhonis. Porro illi in eam ingreſſi, atque
 „hunc locum ad res nouas moliendas opportunum naſti,
 „ducem ſibimet quendam Heliopolitanorum pontificum
 „Oſarſiphum conſtituere, et huic ſe in omnibus obtem-
 „peraturos iurauerunt. At ille primam quidem eis le-
 „gem poſuit, vt neque Deos adorarent, neque ab ani-
 „malibus vllis, quae praecipue ſacra apud Ægyptios erant,
 „ſe penitus abſtinerent, ſed vt omnia maſtarent atque
 „conſumerent: nullique copularentur, niſi qui eiufdem
 „coniurationis eſſet. Cum autem iſta ſanxiſſet et alia
 „quamplurima maxime Ægyptiorum moribus aduerſan-
 „tia, multarum manuum opera iuſſit aedificare ciuita-
 „tis muros, et ad bellum ſeſe parare aduerſus Ame-
 „nophin regem. Ipſe vero, aſſumptis ſecum etiam
 „aliis ſacerdotibus et pollutorum quibuſdam, miſit le-
 „gatos ad Paſtores, qui a Tethinoſi depulſi in urbem
 „Hieroſolyma dictam ſe contulerant. Et declaratis
 „iis, quae ſibi aliisſque ignominioſe habitis accide-
 „rant, rogauit, vt vna expeditionem facerent in Ægy-
 „ptum. et quidem promiſit, ſe primum eos ducturum
 „in Auarim auitam ſuam patriam, et neceſſaria ſe copioſe
 „exhibiturum turbae, propugnaturum autem, cum opus
 „foret, et facile regionem ſub poteſtatem eorum redacta-

ἡσαν. οἱ δὲ ὑπερχαρεῖς γετόμενοι πάντες προθύμως ἐ-
 ηκοσι μυριάδας ἀνδρῶν συνεζώρμησαν, καὶ μετ' ἐπὶ τὴν
 ἡκον εἰς Αἴαριν. Ἀμενώφης δ' ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς,
 ὡς ἐκύθετο τὰ κατὰ τὴν ἐκείνων ἔφοδον, ἔμετρίως συ-
 ηχύθη. τῆς παρ' Ἀμενώφους τῆ Πάπιος μετὰ τῆς
 ἡλίσσεως. καὶ πρότερον συναγαγὼν πλῆθος Αἰγυπτίων,
 ἡκαὶ βηλευσάμενος μετὰ τῶν ἐν τέτοις ἡγεμένων, τὰ ἡ-
 ηρὰ ζῶα τὰ πρῶτα μάλιστ' ἐν τοῖς ἱεροῖς τιμώμενα ἡγ-
 ἡαυτὸν μετεπέμψατο, καὶ τοῖς κατὰ μέρος ἱερεῦσι πα-
 ἡγγαγεν, ὡς ἀσφαλέςατα τῶν Θεῶν συγκυρῆσαι τε
 ἡξόανα. τὸν δὲ υἱὸν Σέθων τὸν καὶ Ραμέσσην ἀπὸ Ρα-
 ἡψίως τῆ πατρὸς ὀνομασμένον, πενταέτη ὄντα, ἐξέστη
 ἡπρὸς τὸν ἑαυτῷ φίλον. αὐτὸς δὲ διαβάς τοῖς ἄλλοις ἡ-
 ἡγυπτίοις, ἡσιν εἰς τριάκοντα μυριάδας ἀνδρῶν μαχη-
 ἡτάτων, καὶ τοῖς πολεμίοις ἀκαντήσασιν ἡ συνέβαλον
 ἡἀλλὰ μέλλειν θεομαχεῖν νομίσας, παλινδρομήσας ἡ-
 ἡεἰς Μίμφιν. ἀναλαβὼν τε τὸν τε Ἀπιν, καὶ τὰ ἄλλα τε
 ἡἐκῆς μεταπεμψθέντα ἡεἰς ζῶα, εὐθύς εἰς Λιδίαν
 ἡσὺν ἅπαντι τῷ στόλῳ καὶ πλῆθει τῶν Αἰγυπτίων ἀπῆλ-
 ἡχάριτι γὰρ ἦν αὐτῷ ὑποχείριος ὁ τῶν Λιδιόπων βασι-
 ἡλεύς· ὅθεν ὑποδεξάμενος, καὶ τὰς ὅχλους πάντας ὑπε-
 ἡβῶν, οἷς ἔχεν ἡ χώρα τῶν πρὸς ἀνθρῶπίνην τροφὴν ἡ-
 ἡδεῖων, καὶ πόλεις καὶ κώμας πρὸς τὴν τῶν περὶ τὴν
 ἡτρισκαίδεκα ἡτῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτῇ ἡεκπῶσιν αὐτῇ
 ἡκῆς, ἡχ ἡττόν γε καὶ στρατόπεδον Λιδιοτικὸν πρὸς Φα-
 ἡκὴν ἐπέταξε τοῖς παρ' Ἀμενώφους τῇ βασιλεῖς ἐπὶ τῇ
 ἡδρίῳ τῆς Αἰγύπτου. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Λιδιοτικὴν τοιαύ-
 ἡητα. οἱ δὲ Σολυμίται κατελθόντες, σὺν τοῖς μαρσι τοῖς
 ἡγυπτίων ἡτως ἀνισίως τοῖς ἀνθρώποις προσπέχθησαν
 ἡὼς τὴν τῶν προειρημένων κράτησιν χερσὶν ἡΘαίνοσαν, καὶ
 ἡτότε τὰ τέτων ἀσεβήματα θεωμένοις. καὶ γὰρ ἡμὲν
 ἡπόλεις καὶ κώμας ἐνέπρησαν, ἡδὲ ἡεροσυλῶντες, ἡδὲ ἡλομο-
 ἡόμενοι ξόανα Θεῶν ἡἐκέντο, ἀλλὰ καὶ τοῖς αὐτοῖς ἡ-
 ἡίοις τῶν σεβαστευμένων ἡεἰς ζῶων χρώμεται διέτλη.

rum. Illi vero supra modum laeti, omnes alacriter,
 „usque ad ducenta millia virorum pariter sunt egressi et
 „non multo post ad Auarim veniebant. Amenophis au-
 „tem Aegyptiorum rex, quamprimum illorum inuasio-
 „nem inaudiuit, non mediocriter animum despondere
 „coepit, praecipue cum ei in mentem venirent, quae
 „praedixerat Amenophis Papios filius. Et primum qui-
 „dem congregata plebe Aegyptiaca, iunctoque consilio
 „cum principibus eorum, et animalia sacra, maxime illa,
 „quae praecipue in templis colebantur, ad se arcessiuit;
 „et sacerdotibus sigillatim praecepit, vt simulacra deo-
 „rum quam securissime occultarent. Filium vero Se-
 „thonem, qui etiam Ramesses a Rampse patris nomine
 „vocabatur, cum quinque esset annorum, transportan-
 „dum curauit ad amicum. Ipse autem transgressus cum
 „aliis Aegyptiis ad trecenta millia virorum pugnacissimo-
 „rum, hostibus ei obuiam factis praelio non congressus
 „est: sed fore ratus, vt contra Deum pugnaret, retror-
 „sum reuersus Memphim petebat: assumptoque Api et
 „aliis animalibus sacris, quae ad se arcessiuerat, mox in
 „Aethiopiam cum vniuersis nauibus et Aegyptiorum mul-
 „titudine se transtulit. Beneficiis enim ipsi obstrictus
 „erat Aethiopum rex: vnde cum eum suscepisset, popu-
 „lumque vniuersum omnibus istius regionis ad hominum
 „victum necessariis excepisset, et vrbes et vicos, qui ad
 „fatale illud tredecim annorum exsilium sufficerent, tri-
 „bui iussit, vt et exercitum Aethiopicum, qui in cu-
 „stodiam Amenopheos suorumque excubias ageret ad
 „fines Aegypti. Et in Aethiopia quidem haec gesta
 „sunt. Solymitae vero, vbi descenderant, cum pol-
 „lutis Aegyptiorum, male adeo homines tractarunt, vt
 „eorum victoria pessima illis videretur, qui tunc eo-
 „rum impietates inspiciebant. Etenim non solum vr-
 „bes et vicos incenderunt: neque sacrilegijs committe-
 „re, aut Deorum simulacra vastare satis habebant; sed
 „iisdem etiam continuo utebantur ad assandas carnes
 „animalium sacrorum, quae cultu diuino afficiebantur,

καὶ θύτας καὶ σφαγῆς τῶν ιερῆς καὶ προφῆται.
 ἡ ἡγάγαζον γίνεσθαι, καὶ γυμνὰς ἐξέβαλον. λέγεται
 ὅτι τὴν πολιτείαν καὶ τὰς νόμους αὐτοῖς καταβαλό-
 ημενος ἱερεὺς, τὸ γένος Ἡλιαπολίτης, ὄνομα Ουαρσίφ,
 ἡ ἀπὸ τῆ ἐν Ἡλίᾳ πόλει Θεῷ Οσίεως, ὡς μετέβη εἰς
 τὸ γένος, μετετέθη τὸ ὄνομα καὶ προσηγορεύθη
 Μωϋσῆς.

κζ. Α μὲν ἐν Αἰγύπτιοι φέρουσι περὶ τῶν Ἰουδαίων,
 ταῦτ' ἐστὶ καὶ ἕτερα πλείονα, ἃ παρὶναι συντομίας ἔνεκα.
 λέγει δὲ ὁ Μανιεθὺν πάλιν, ὅτι μετὰ ταῦτα ἐπῆλθεν ὁ
 Ἀμένωφίς ἀπὸ Λιβυοπίας μετὰ μεγάλης δυνάμεως, καὶ ὁ
 υἱὸς αὐτοῦ Ράμψης καὶ αὐτὸς ἔχων δύναμιν· καὶ συμβα-
 λόντες οἱ δύο τοῖς ποιμέσι καὶ τοῖς μισροῖς, ἐνίκησαν αὐ-
 τὰς, καὶ πολλὰς ἀποκτείναντες ἐδίωξαν αὐτὰς ἄχρι τῶν
 ὁρίων τῆς Συρίας· ταῦτα μὲν καὶ τὰ τοιαῦτα Μανιεθὺν
 συνέγραψεν. ὅτι δὲ ληρὴ καὶ ψεύδεται περιφανῶς, ἐπιδεί-
 ξω, προδιασφαλόμενος ἐκείνῳ τῶν ὕστερον πρὸς αὐτὸν λεχθη-
 σομένων ἔνεκα. δέδωκε γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἡμῖν καὶ ὁμολόγηκεν, ἐξ
 ἀρχῆς τε μὴ εἶναι τὸ γένος Αἰγυπτίως, ἀλλ' αὐτὸς ἐξῶθεν
 ἐπελθόντας κρατῆσαι τῆς Αἰγύπτου, καὶ πάλιν ἐξ αὐτῆς
 ἀπελθεῖν. ὅτι δ' ἂν ἀντιμύθησαν ἡμῖν ὕστερον τῶν Αἰγυ-
 πτίων οἱ τὰ σώματα λελωβημένοι, καὶ ὅτι ἐκ τῶν ἐκ
 τοῦ Μωϋσῆς ὁ τὸν λαὸν ἀγαγὼν, ἀλλὰ πολλὰς ἐγγυόνας
 γενεαῖς πρότερον, ταῦτα περᾶσομαι διὰ τῶν ὑπ' αὐτῷ λε-
 γομένων ἐλέγχων.

κη. Πρώτην δὲ τὴν αἰτίαν τῆ πλάσματος ὑποτίθεται
 καταγέλαστον. ὁ βασιλεὺς γὰρ, Φησὶν, Ἀμένωφίς ἐπε-
 θύμησε τῆς Θεῆς ἰδεῖν. ποίως; εἰ μὲν τῆς παρ' αὐτοῖς
 νεομοθετημένης, τὸν βῆν, καὶ τραγὸν, καὶ κροκοδείλου,
 καὶ κυνοκεφάλου, εἶρα. τῆς ὑρανίως δὲ πῶς ἡδύνατο; καὶ
 διατὶ ταύτην ἔχε τὴν ἐπιθυμίαν; ὅτι νῆ Δία καὶ πρότερος
 αὐτοῦ βασιλεὺς ἄλλος ἐωράκει. παρ' ἐκείνου τοίνυν ἐπέπυστο,
 ποταποὶ τινὲς εἰσι, καὶ τίνα τρόπον αὐτὸς εἶδεν, ὥστε
 κατῆς αὐτῇ τέχνῃς ἂν ἴδῃ. ἀλλὰ σοφὸς ἦν ὁ μάντις, δι-

„hisque mactandis iugulandisque sacerdotes et vates adhiberi coegerunt, nudosque eiecérunt. Dicitur autem, quod reipublicae conditor erat legumque lator, sacerdos, genere Heliopolitanus, nomine Osarsiph, ex Osiride Deo, quem colit vrbs Heliopolis, denominatus, cum ad hoc hominum genus transisset, nomen mutauit, et vocatus erat Moyses.

27. Et quae quidem Aegyptii de Iudaeis ferant, eiusmodi sunt cum aliis multis, quae breuitatis ergo praetereo. Iterum autem dicit Manetho, „quod postea Amenophis ex Aethiopia regressus est cum magna militum manu, et filius eius Rampses itidem cum exercitu; quodque hi duo congressi cum Pastoribus atque pollutis eos superarint; et multis caesis, persequenti sint eos usque ad Syriae fines.” Haec quidem et eiusmodi alia scripsit Manetho. Illum autem nugari et manifeste mentiri ostendam, facta prius distinctione illorum gratia, quae mox contra illum proferam. Is quippe concessit nobis atque agnouit, istos origine nequaquam Aegyptios esse, sed ipsos aliunde aduenisse et Aegyptum occupasse, et inde rursus egressos esse. Quod vero nobis postea non permixti fuerint Aegyptii morbidi, quodque ex illis non fuerit Moyses populi ductor, sed multis eos aetatibus praecesserit, ex illius dictis ista probare pro virili conabor.

28. Primam itaque figmenti causam posuit ridiculam. „Rex enim, inquit, Amenophis videre Deos desiderauit.” Quos putas? siquidem legibus apud eos receptos, Bouem, et Hircum, et Crocodilos, et Cynocephalos, videbat. Coelestes autem quomodo poterat? et cur hoc habuit desiderium? quia utique et prior rex alter hos viderat. Ab illo ergo audierat, quales essent, et quemadmodum eos vidisset: adeo vt noua nequaquam egeret arte. Sed forsitan dicatur, sapientem existisse vatem illum, per quem haec rex

ἢ τῆτο κατορθώσειν ὁ βασιλεὺς ὑπελάμβανε. καὶ πῶς ἔ-
 προέγνω τὸ ἀδύνατον αὐτῷ τῆς ἐπιθυμίας; ἢ γὰρ ἀπέβη.
 τίνα δὲ καὶ λόγον εἶχε, διὰ τῆς ἠκρωτηριασμένης ἢ λεπρῶν-
 τας ἀφανεῖς εἶναι τῆς Θεῆς; ὀργίζονται γὰρ ἐπὶ τοῖς αἰσθη-
 θήμασιν, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐλαττώμασι τῶν σωμάτων. ἐκ τῶ δὲ
 μυριάδας τῶν λεπρῶν καὶ κακῶς διακειμένων πῶς οἶόν το
 μιᾷ χειρὶ ἡμέρα συλλεγῆναι; πῶς δὲ παρήκασε τῷ μάν-
 τειος ἀ βασιλεὺς; ὁ μὲν γὰρ αὐτὸν ἐκέλευσε ἐξορίσασθαι τῆς
 Αἰγύπτου τῆς λελωθμένης. ὁ δ' αὐτὸς εἰς τὰς λιθοτομίας
 ἐπέβαλεν, ὥσπερ τῶν ἐργαζομένων διόμενος, ἀλλ' ἔχι καὶ
 καθάρει τὴν χώραν προσαιζόμενος. Φησὶ δὲ, „τὸν μὲν μάν-
 τι αὐτοῦ ἀνελάν, τὴν ὀργὴν τῶν Θεῶν προσοράμενος, καὶ
 ἅτα συμβησάμενα περὶ τὴν Αἴγυπτον, τῷ δὲ βασιλεῖ γε-
 γραμμένην τὴν προόρησιν καταλιπεῖν.” εἶτα πῶς ἔκ
 ἀρχῆς ὁ μάντις τὸν αὐτῷ θάνατον προηπίεστο; πῶς δὲ ἔκ
 αὐτοῦ ἀντίπερ τῷ βασιλεῖ βελομένῳ τῆς Θεῆς ἰδεῖν; πᾶς
 δ' εὐλογος ὁ φόβος τῶν μὴ παρ' αὐτὸν συμβησομένων κα-
 κῶν; ἢ τί χειρὸν εἶδε παθεῖν, διὸ ἀνελάν ἑαυτὸν ἐσπυεῖν;
 τὸ δὲ δὴ πάντων εὐθιέςατο ἰδωμέν. πυθόμενος γὰρ ταῦ-
 τα, καὶ περὶ τῶν μελλόντων φοβηθεὶς τῆς λελωθμένης
 ἐκείνης, ὧν αὐτῷ καθαρῶσαι προσέητο τὴν Αἴγυπτον, ἔδδ
 τότε τῆς χώρας ἐξήλασεν. „ἀλλὰ δεηθεῖσιν αὐτοῖς ἐδώκε
 „πόλιν, ὥς φησι, τὴν πάλαι μὲν οἰκηθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ποι-
 „μένων, Λύαριν δὲ καλεσμένην. εἰς ἣν ἀφροισθέντας αὐτὸς
 „ἡγεμόνα φησὶν ἐξελέσθαι τῶν ἐξ Ἡλιεπόλεως πάλαι γε-
 „γονότων ἱερέων. καὶ τῆτον αὐτοῖς εἰσηγήσασθαι, μήτε θεὸς
 „προσκυεῖν, μήτε τῶν ἐκ' Αἰγύπτου θεοσκευομένων ζώων
 „ἀπέχεσθαι, πάντα δὲ θύειν καὶ κατεδίειν, συνάπτεισθαι
 „δὲ μηδενὶ πλὴν τῶν συνωμοσμένων. ὅρκους τε τὸ πλῆθος
 „ἐνδυσάμενον, ἢ μὴν τῆτοις ἐμμένειν τοῖς νόμοις, καὶ τεχι-
 „σαντα τὴν Λύαριν πρὸς τὸν βασιλέα πόλεμον ἐξίτηγκῶν.”
 καὶ προσέθησιν, „ὅτι ἐπεμψεν εἰς Ἱεροσόλυμα, παρακαλῶν
 „ἐκείνης αὐτοῖς συμμαχεῖν, καὶ δώσειν αὐτοῖς τὴν Λύαριν
 „ὑπὸ χιρῶν. εἶναι γὰρ αὐτὴν τοῖς ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων

posse agere confidebat. Quod si ita fuisset, quomodo non praesciuit, fieri id non posse, cuius desiderio tenebatur? non enim euenit quod voluit. Proinde quid causae fuerit, quod propter mutilos aut leprosos oculorum eius obtutum effugerent dii? Irascuntur enim propter flagitia, non propter corpora mutilata et debilitata. Deinde qui fieri potuit, ut octo myriadas leproforum et male se habentium vno propemodum die congregaret? aut quomodo rex vati dicto audire recusauit? Nam hic quidem praecepit corpore debilitatos Aegypti finibus pelli: ille vero eos in latumias coniciendos curauit, tanquam operariis egeret, non autem regionem purgare vellet. Dicit etiam, „quod vates sibimet mortem con-
 „sciuerit, ut qui Deorum iram praeuideret, et ea, quae
 „Aegypto euentura essent, mala; quodque praedictionem
 „regi in scriptis reliquerit?” Proinde quomodo ab initio
 vates suum interitum non praesciuit? quomodo non e ve-
 stigio regi contradixit volenti videre Deos? quomodo
 autem iustus ille metus calamitatum non sui temporis?
 aut quid grauius passurus esset, ut seipsum interimere fe-
 stinaret? Quod vero omnium stultissimum, iam videa-
 mus. Cunt enim ista audiuiſſet et de futuris iam metuif-
 ſet, debiles illos, quibus Aegyptum ex praedictione pur-
 gare debuerat, neque tunc de regione pepulit; „sed ro-
 „gantibus eis, sicut ait, ciuitatem dedit, dudum a Pa-
 „storibus habitatam, quae vocabatur Auaris. Ad quam
 „congregati principem, inquit, delegeret ex sacerdoti-
 „bus olim Heliopolitanis, atque hunc apud illos intro-
 „duxisse, ut neque Deos adorarent, neque ab animali-
 „bus abſtinerent, quae in Aegypto cultu diuino afficie-
 „bantur, sed omnia mactarent atque consumerent, et ne-
 „mini nisi eiusdem coniurationis connubio iungerentur;
 „fideque iureiurando data eos deuinxisse ad perseuerandum
 „in istis legibus; cumque Auarin muniuiſſet, regi bellum
 „intuliſſet.” Deinde adiicit, „quod Hierosolyma miſit, in-
 „colas obſecrans, ut sese illis adiungerent, promittensque, se
 „illis daturum esse Auarin, autam ſcilicet Hierosolymis

„ἀφιζομένους προγονικὴν. ἀφ' ἧς ὀρμωμένους αὐτὰς παῖσαν
 „τὴν Αἴγυπτον καθέξεν.” εἶτα, „τὲς μὲν ἐπελθεῖν εἴωσι
 „στρατὴ μυριάσι, λέγει· τὸν δὲ βασιλεῖα τῶν Αἰγυπτίων
 „Ἀμένωφιν, ἔκ οἱόμενον δεῖν θεομαχεῖν, εἰς τὴν Αἰθιοπίαν
 „εὐθύς ἀποδράναι, τὸν δὲ Ἀπιν καὶ τινὰ τῶν ἄλλων ἱερέων
 „ζῶων παρατεθεικέναι τοῖς ἱερεῦσι, διαφυλάττεσθαι κα-
 „τὰ λείψαντα.” εἶτα, „τὲς Ἱεροσολυμίτας ἐπελθόντας, τὰς
 „τε πόλεις αἰνίσσασθαι, καὶ τὰ ἱερά κατακαίειν, καὶ τὲς ἐκ-
 „πτεὰς ἀποσφάττειν, ὥσως τε μηδεμιᾶς ἀπέχεσθαι παρκα-
 „ννομίας, μηδὲ ὀμότητος. ὁ δὲ τὴν πολιτείαν καὶ τὲς νόμους
 „αὐτοῖς καταβαλόμενος ἱερεὺς, Φησὶν, ἦν τὸ γένος Ἡλιε-
 „πολίτης, ὄνομα δ' Οσαρσίφ, ἀπὸ τῆ ἐν Ἡλιεπίλει Θεῷ
 „Ὀτρίεως· μεταθέμενος δὲ Μωϋσῆν αὐτὸς προσπυγόμευσεν.
 „πρὸς καὶ δεκάτῳ δὲ, Φησὶν, εἶτε τὸν Ἀμένωφιν, τοσῶτον
 „γὰρ αὐτῷ χρόνον εἶναι τῆς ἐκπτώσεως πεπερωμένοι, ἐξ
 „Αἰθιοπίας ἐπελθόντα μετὰ πολλῆς στρατιάς, καὶ συμ-
 „βαλόντα τοῖς ποιμέσι καὶ τοῖς μισθοῖς, νικῆσαι τε τῇ
 „μάχῃ, καὶ κτεῖναι πολλὰς ἐπιδιώξαντα μέχρι τῶν τῆς
 „Συρίας ὁρων.

κθ'. Ἐν τῷτοις πάλιν ὁ συνήσιν ἀπιθάνως ψευδόμε-
 νος. οἱ γὰρ λεπροὶ καὶ τὸ μετ' αὐτῶν πλῆθος, εἰ καὶ πρό-
 τερον ὠργίζοντο τῷ βασιλεῖ, καὶ τοῖς τὰ περὶ αὐτὰς πε-
 ποιηκόσι, κατὰ τε τὴν τῆ μάντεως προαγόρευσιν, ἀλλ' ὅτε
 τῶν λιθοτομιῶν ἐξῆλθον, καὶ πόλιν παρ' αὐτῆ καὶ χώραν
 ἔλαβον, πάντως ἂν ἐγγεγόνεισαν πρᾶντεροι πρὸς αὐτόν. εἰ
 δὲ δὴ καὶ κῆνον ἐμίσην, ἰδίᾳ μὲν ἂν αὐτῷ ἐπεβέβησεν, ἔκ ἂν
 δὲ πρὸς ἅπαντας ἤσαντο πόλεμον, δηλονότι πλείστας ἔχον-
 τες συγγενείας, τοσῶτοί γε τὸ πλῆθος ὄντες. ὅμως δὲ καὶ
 τοῖς ἀνθρώποις πολεμεῖν διγυνωκότες, ἔκ ἂν εἰς τὲς αὐτῶν
 Θεὸς πολεμεῖν ἐτόλμησαν, ὃδ' ὑπειπαντιωτάτης ἔθεντο νό-
 μους τοῖς πατέροις αὐτῶν καὶ οἷς ἐνετράφησαν. διὸ δ' ἡμᾶς τῷ
 Μανθεῶνι χάριν ἔχεν, ὅτι ταύτης τῆς παρανομίας ἐκὶ τῆς
 ἐξ Ἱεροσολύμων ἐλθόντας ἀρχηγὸς γενέσθαι Φησὶν, ἀλλ' αὐ-
 τὸς ἐκείνης ὄντας Αἰγυπτίους, καὶ τῶν μάλιστα τῆς ἱερέας

exire volentibus patriam. unde facto impetu posse illos „Egyptum omnem in suam potestatem redigere.” Mox subiungit, „illos quidem eo venisse cum ducentis armatorum millibus, regem vero Ægyptiorum Amenophin, „vt qui putaret, cum Deo non pugnandum esse, statim „in Æthiopiam se fuga recepisse, et Apim eum aliis sacris animalibus apud sacerdotes deposuisse, ea seruare „iussos.” Dein, „Hierosolymitas, postquam venissent, „vrbes euertisse et templa concremasse et equites peremisse, refert, et omnino nulla iniquitate aut crudelitate „abstinuisse. Qui vero reip. formam et leges eis posuit, „erat, inquit, genere Heliopolites, nomine Osarsiph, „ab Osiri Heliopolitano Deo denominatus; qui cum nomen sibi mutasset, Moysen se appellauit. Amenophin „vero dicit anno tertiodecimo, (tantum enim temporis, „quo regno pelleretur, ei satis decretum erat) ex Æthiopia profectum cum magnis copiis, congressumque cum „Pastoribus et pollutis, et praelio eos superasse et multos interfecisse, ad fines vsque Syriae eos persequutum.

29. In his iterum non intellexit sine verisimilitudine se mentiri. Leprosi namque et multitudo, quae cum illis erat, licet prius irascerentur regi, illisque, qui eos male adeo tractarunt, etiam iuxta praedictionem vatis: tamen cum latoniis exiissent, et urbem ab ipso et provinciam acceperint, omnes in eum procul dubio mitiores euasissent. Quod si et ipsum odio habuissent, seorsum ei insidiari potuissent, et non omnibus bellum inferre; cum scilicet totidem numero plurimas illic cognationes habere possent. Proinde etiam si contra homines pugnare decreuerint, non erat, vt auderent contra Deos illorum pugnare, et leges patriis eorum et quibus educti erant et assueti contrarias ferre. Oportet itaque nos Manethoni gratias agere, quod huius iniquitatis principes exstitisse dicat, non eos, qui Hierosolymis egressi sunt, sed illos ipsos vtpote Ægyptios, et ex illis maxime

ἐπινοῆσαι τε ταῦτα καὶ ἐκκωμοτῆσαι τὸ πλῆθος. οὕτω
 μέντοι πῶς ἔκ ἀλογον; τῶν μὲν οἰκείων αὐτοῖς καὶ τῶν φι-
 λων συναποσῆσαι ἑδνα, μηδὲ τῷ πολέμῳ τὸν κίνδυνον
 συνάραθαι· πέμψαι δὲ τὰς μισαρεὺς εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ
 τὴν παρ' ἐκείνων ἐπάγειν συμμαχίαν. ποίας αὐτοῖς φι-
 λίας, ἢ τίνος αὐτοῖς οἰκειότητος προὔπηργμένης; τῆναντίον
 γὰρ ἦσαν παλέμιοι, καὶ τοῖς ἔθροισι πλείστον διέφερον. ὁ δὲ
 Φησὶν εὐθύς ὑπακῆσαι τοῖς ὑπὸ χυμένοις, ὅτι τὴν Αἴγυπτον
 καθέξουσιν, ὥσπερ αὐτῶν ἡ σφόδρα τῆς χώρας ἐμπέρας
 ἔχοντων, ἧς βιαζόμενοι ἐκπεπτώκασιν. εἰ μὲν ἔτι ἀπορίας ἔ-
 κακῶς ἔπραττον, ἴσως ἂν καὶ παρεβάλλοντο. πόλιν δὲ
 κατοικῶντες εὐδαίμονα, καὶ χώραν πολλὴν κρείττω τῆς Αἴ-
 γυπτος καρπύμενοι, διατί ποτ' ἂν ἐχθροῖς μὲν πάλα, τὰ
 δὲ σώματα λελωθήμενοι, ἧς μηδὲ τῶν οἰκείων ἑδὲς ὑπε-
 μένει, τῆτοις ἔμελλον παρακινδυνεύειν βοηθῆντες; ἢ γὰρ
 ὅτι γε τὸν γενησόμενον προήδεσαν δρασμὸν τῷ βασιλεὺς.
 τῆναντίον γὰρ αὐτὸς εἴρηκεν, ὥς ὁ παῖς τῷ Ἀμεινῳ
 ἡτριάκοντα μυριάδας ἔχων, εἰς Πηλῦσιον ὑπεντίαζει· καὶ
 τῆτο μὲν ἡδεῖσαν πάντως οἱ παραγινόμενοι, τὴν δὲ μετα-
 νοῖαν αὐτῇ καὶ τὴν Φυγὴν ἀρθεῖν εἰκάζει ἔμελλον; ἢ τὰ
 ἡσιτίᾳ κρατήσαντας, Φησὶ, τῆς Αἰγύπτου πολλὰ καὶ δαπὰ
 ἡδρᾶν τὰς ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπιστρατεύσαντας· καὶ περὶ
 τῆτων οὐκ εἰδίζει, καθάπερ ἡ πολέμους αὐτοῖς ἐπαγαγόν, ἢ
 δέον τοῖς ἔξωθεν ἐπικληθῆσθαι ἐγκαλεῖν, ὅποτε ταῦτα πρὶ
 τῆς ἐκείνων ἀφίξεως ἔπραττον, καὶ πράξει αἰσχυρόμενοι,
 οἱ τὸ γένος Αἰγύπτιοι. ἢ ἀλλὰ καὶ χρόνοις ὑστέρῳ Ἀμεινῳ
 ἡπελθὼν ἐνίκησε μάχῃ, καὶ κτείνων τὰς πόλεις μετὰ
 ἡτῆς Συρίας ἤλασεν. ἔγω γὰρ παντάπασι ἐστὶν ἡ Αἴγυ-
 πτος τοῖς ὀποθενδηποτὲν ἐπιῆσιν εὐάλωτος· καὶ οἱ τότε
 πολέμῳ κρατῶντες αὐτήν, ζῆν πυνθανόμενοι τὸν Ἀμεινῳ
 Φιν, ἔτε τὰς ἐκ τῆς Αἰθιοπίας ἐμβολὰς ἀχύρωσαι, πολ-
 λὴν εἰς τῆτο παρασκευὴν ἔχοντες, ἔτε τὴν ἄλλαν ἡτά-
 μασαν δύναμιν. ἢ ὁ δὲ καὶ μέχρι τῆς Συρίας ἀναστῆναι
 ἡΦησὶν, αὐτὰς ἀκολούθησε διὰ τῆς ψάμμου τῆς αὐ-

sacerdotes et ista excogitasse et multitudinem ad iurandum adegisse. Illud autem quomodo rationi non absolum? Familiarium quidem et amicorum nemo a rep. defecit, neque periculorum belli particeps factus est: sed misere pollutos Hierosolyma, ut inde auxilia adducerent. quam amicitia aut familiaritate intercedente? nam e contra hostes erant, et moribus plurimum differebant. Illi vero, ut dicit, sine mora eis obsequuti sunt, pollicitationibus scilicet inducti, quod Ægyptum occupaturi essent; quasi ipsi non admodum eius regionis gnari, ex qua per vim pulsi fuerant. qui si tum miseram aut egenam vitam egissent, forsitan periculum adiissent. Cum autem urbem habitarent beatam, et regione satis ampla Ægypto meliori fruerentur, quid tandem erat, cur ob veteres hostes, eosque corporibus morbidos, quos nemo e suis libenter sustinet, illis ut opem ferant discrimen adituri essent: neque enim futuram regis fugam praesciebant. nam ipse e contra dixit: „filium Amenophios cum trecentis millibus ad Pelusium occurrisse:” id quod omnino cognitum erat vniuersis, qui aduenerant. Mutationem vero propositi et fugam eius vnde coniectare poterant? Deinde, „occupatis horreis Ægypti, multa mala fecisse ait exercitum Hierosolymitanum,” atque haec eis exprobrat, quasi non hostes eis induxisset, aut quasi haec sint aliunde accito militi oblicienda; cum eadem ante aduentum eorum fecissent, facturosque se iurassent, qui genere erant Ægyptii. Quinetiam, „aliquanto post Amenophin, ait, hostes aggressum praelio superasse, fusosque ac fugatos Syriam usque persequutum esse.” Adeo scilicet Ægyptus est omnibus vndecunque eam inuadentibus captu facilis: et qui tunc ea iure belli potiebantur, cum scirent Amenophin viuere, neque aditus ex Æthiopia communiuerant, cum ad hoc bene parati instructique essent; neque de aliis copiis comparandis cogitauerant. „Ille vero etiam Syriam usque trucidans eos, (ut ait) persequutus est per arenosa et inaquosa loca.” Scilicet

ἡδρα." δηλονότι ἔραδιον ἐν ἀμαχεί τραποσίῳ διὰ
Θεῖν.

λ'. Κατὰ μὲν ἔν τὸν Μανεθῶνα, ὅτε ἐκ τῆς Αἰγύπτου
τὸ γένος ἡμῶν ἐστίν, ὅτε τῶν ἐκείθεν τινες ἀναμύχθηται.
τῶν γὰρ λεπρῶν καὶ νοσούντων πολλὰς μὲν εἰκὸς ἐν ταῖς
λιθοτομίαις ἀποθανεῖν, πολὺν χρόνον ἐκεῖ γενομένους καὶ
κακοπαθύνοντας· πολλὰς δ' ἐν ταῖς μετὰ ταῦτα μάχα,
πλείους δ' ἐν τῇ τελευταίᾳ καὶ τῇ Φυγῇ.

λα'. Λοιπὸν μοι πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν περὶ Μωϋσίου. τὸ
τον δὲ τὸν ἄνδρα θαυμαστὸν μὲν Αἰγύπτῳ καὶ Θεῖον καὶ
ζῆσι· βύλονται δὲ προσποιεῖν αὐτοῖς μετὰ βλασφημίας
ἀπιθάνειν, λέγοντες Ἡλιωπολίτην εἶναι τῶν ἐκείθεν ἱερέων, ἵνα
διὰ τὴν λέπραν συνεξεληλασμένον. δείκνυται δ' ἐν ταῖς
ἀναγραφαῖς, ὅκτωκαίδεκα σὺν τοῖς πεντακοσίοις πρότεροι
ἔτεσι γεγονώς, καὶ τὰς ἡμετέρας ἐξαγαγὼν ἐκ τῆς Αἰγύ-
πτου πατέρας εἰς τὴν χώραν τὴν νῦν οἰκούμενην ὑφ' ἡμῶν, ὅτι
δὲ ἔδὲ συμφορὰ τινι ποιαύτῃ περὶ τὸ σῶμα καχετημένος ἦ,
ἐκ τῶν λεγομένων ὑπ' αὐτῷ δῆλόν ἐστι. ταῖς γὰρ λεπρῶσι
ὁπίσκειν, μήτε μένειν ἐν πόλει, μήτ' ἐν κώμῃ κατοικῆναι,
ἀλλὰ μόνος περιπατεῖν κατεχισμένους τὰ ἱμάτια. καὶ τὸν
ἀψάμενον αὐτῶν, ἢ ὁμώροφον γεγόμενον, ἔκαστον ἡγήσεται.
καὶ μὴν καὶ θεραπευθῇ τὸ νόσημα, καὶ τὴν αὐτῷ φύσιν
ἀπολάβῃ, προείρηκέ τις αἰγνίας, καθαρμὸς πηγαίου
ὕδατος λεπρῶν, καὶ ξυρήσεις πάσης τριχὸς, πολλὰς τε
κελεύει καὶ παντοίας ἐπιτελέσαντα θυσίας τότε παρελ-
θεῖν εἰς τὴν ἰσραὴν πόλιν. καίτοι τῶν ἀντιῶν εἰκὸς ἦν προκοί-
τῳ καὶ Φιλανθρωπία χρῆσασθαι, τὴν ἐν τῇ συμφορᾷ ταύ-
τῃ γεγονότα, πρὸς τὰς ὁμοίως αὐτῷ δυστυχίσαντας. ἔμ-
νοι δὲ περὶ τῶν λεπρῶν ὅπως ἐνομοθέτησεν, ἀλλ' ἔδὲ τοῖς
καὶ τὸ βραχυτάτον τι τῷ σώματος ἡκρωτηριασμένοις ἰσρα-
θαὶ συγκεχώρηκεν. ἀλλ' εἰ καὶ μεταξὺ τις ἰσραήμιος ταύ-
τῃ χρῆσταιτο συμφορᾷ, τὴν τιμὴν αὐτὸν ἀφείλετο. πῶς
ἔν εἰκὸς ἐκείνον ταῦτα νομοθετεῖν καθ' ἑαυτῷ, εἰς ὁμιλίας
τὴν καὶ βλάβην νόμῳ συντιθεμένους; ἀλλὰ μὴ καὶ τῷ νόμῳ

eum haud facile esset exercitui etiam absque pugna cōpertransire.

30. Iam quidem iuxta Manethonem, neque ex Ægypto genus nostrum oriundum, neque inde aliqui admixti sunt. Leproforum enim et morbidorum multos quidem in lapicidinis periisse verisimile est, qui longo tempore illic fuerint et duriter tractati; multos vero in pugnis, quas postea iniuerunt, plurimosque in postrema et in fuga.

31. Reliquum mihi, ut de Moyse illi contradicam. Hunc virum mirandum quidem Ægyptii et diuinum existimant: volunt autem eum sibi vindicare cum obtreptione incredibili; dicentes Heliopoliten esse, vnum e sacerdotibus istius loci, ob lepram cum aliis pulsum. Ostenditur autem ex historiis, eum DXXVIII. annis priorem exstitisse, et patres nostros ex Ægypto in regionem, quam nunc tenemus, eduxisse. Quod vero nulla eiusmodi calamitas in corpus eius inciderit, manifestum est ex iis, quae ab ipso dicebantur. Lepra contracta vetuit aut in vrbe aut in vico habitare, sed solos ambulare voluit, et quidem consicillis vestibus. Et qui eos tetigerit, aut eodem vsus fuerit tecto, eum censet impurum. Praeterea si sanetur morbus, et corpus ad suam naturam redeat, imperat purificationes quasdam per abluiones in fontanis aquis et per abrasiones omnium pilorum: multisque et multiplicibus sacris peractis, tum demum eis permittit redire ad sacram urbem. Quanquam e contra par erat, ut, qui talem calamitatem expertus esset, prouida quadam cura et humanitate vteretur erga eos, quibus accideret malo eiusmodi conflictari. Non solum autem de leprosis ad hunc modum leges tulit, sed ne minima quidem corporis parte mutilatos ad sacrorum curam admisit. Verum etsi quis sacris admotus in talem calamitatem incideret, honore eum priuari iussit. Quomodo igitur verisimile est, illum has aduersus semetipsum cum opprobrio et damno leges tulisse? Quia et nomen quidem

λίαν ἀπιθάνως μετατίθειεν. Ὡσαυτίϕ' ἄρ, Φησὶν, ἐκὰς
 „λεῖτο.“ τῆτο μὲν ἔν εἰς τὴν μετάθεσιν ἔκ ἐναρμόζῃ. τὸ δ'
 ἀληθὲς ὄνομα δηλοῖ τὸν ἐκ τῆ ὕδατος σωθέντα Μωϋσῆν·
 τὸ γὰρ ὕδωρ οἱ Αἰγύπτιοι Μωϋ καλῶσιν. ἱκανῶς ἔν γεγο-
 νέναι νομίζω καὶ δῆλον, ὅτι Μανευώς, ἔς μὲν ἠκολούθη-
 ταῖς ἀρχαίαις ἀναγεσφαῖς, ἢ πολὺ τῆς ἀληθείας διημά-
 τανεν· ἐπὶ δὲ τῆς ἀδεσπότης μύθου τραπέμενος, ἢ συνέ-
 θηκεν αὐτὸς ἀπιθάνως, ἢ τισι τῶν πρὸς ἀπέχθαιαν εἰση-
 κώτων ἐπίστευσεν.

λβ'. Μετὰ τῆτον ἐξετάσαι βέλομαι Χαιρήμονα. καὶ
 γὰρ ὅτος Αἰγυπτιακὴν φάσκων ἱστορίαν συγγράφειν, καὶ
 προσθεὶς ταυτὸ ὄνομα τῷ βασιλέως, ὅπερ ὁ Μανευώς, Ἀμέ-
 νωφιν, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ραμέσσην, Φησὶν, ὅτι „κατὰ τῆς
 „ὑπὸς ἡ Ἰσις ἐφάνη τῷ Ἀμενώφει, μεμφομένη αὐτὸν, ὅτι
 „τὸ ἱερὸν αὐτῆς ἐν τῷ πολέμῳ κατέσκαπται. Φριτιφάντην
 „δὲ ἱερογραμματέα φᾶναι, εἰάν τῶν τῆς μολυσμῶς ἐχόντων
 „ἀνδρῶν καθάρῃ τὴν Αἴγυπτον, παύσασθαι τῆς πτοίας αὐ-
 „τόν. ἐπιλέξαντα δὲ τῶν ἐπισυνῶν μυριάδας εἰκοσιπέντε
 „ἐκβαλεῖν. ἠγείσθαι δ' αὐτῶν γραμματείας Μωϋσῆν τε καὶ
 „Ἰαΐσηπον, καὶ τῆτον ἱερογραμματέα· Αἰγύπτια δὲ αὐ-
 „τοῖς ὀνόματα εἶναι, τῷ μὲν Μωϋσῇ Τισιθέν, τῷ δὲ Ἰωσή·
 „πῶ Πετισήφ. τῆτης δ' εἰς Πηλυσίον ἐλθεῖν καὶ ἐπιτυχῶς
 „μυριάσι τριακονταοκτὼ καταλελειμμέναις ὑπὸ τῷ Ἀμενώ-
 „φιος, ἃς ἢ θέλειν εἰς τὴν Αἴγυπτον διακομίζειν. οἷς Φι-
 „λίαν συσθεμένους ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον στρατεύσαι. τὸν δὲ Ἀμέ-
 „νωφιν ἔχ' ὑπομέναντα τὴν ἔφοδον αὐτῶν, εἰς Αἰθιοπίαν
 „φυγεῖν καταλιπόντα τὴν γυναῖκα ἔγκυον· ἣν κρυπτομέ-
 „νην ἐν τισὶ σπηλαίοις τεκεῖν παῖδα, ὄνομα Μεσσήνην, ὃν
 „ἀνδρωθέντα ἐκδιῶξαι τῆς Ἰσδαίης εἰς τὴν Συρίαν, ὄντας
 „περὶ εἴκοσι μυριάδας, καὶ τὸν πατέρα Ἀμένωφιν ἐκ τῆς
 „Αἰθιοπίας καταδέξασθαι.

λγ'. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Χαιρήμων. οἶμαι δ' αὐτόθεν
 Φανεράν εἶναι ἐκ τῶν εἰρημένων τὴν ἀμφοῖν ψευδολογίαν.
 ἀληθείας μὲν γὰρ τινος ὑποκειμένης, ἀδύνατοι ἦν διαφωτῆσαι

ei valde incredibiliter mutatum. „Osarsiph enim (inquit) vocabatur.” Et hoc quidem mutationi parum congruum. Verum autem nomen significat ex aqua seruatum Moysen, nam aquam Moy vocant Aegyptii. Satis igitur declaratum esse existimo, quod Manetho, quatenus veterum scripta sequitur, non multum a veritate aberrauerit: vbi vero ad fabulas ab incerto auctore se vertit, aut parum verisimiliter eas confinxit, aut iis, qui ex odio in gentem eas narrauerant, fidem habuit.

32. Post hunc volo in Chaeremonem inquirere. Hic enim Aegyptiacam se scribere historiam professus, addensque idem nomen regis, quod Manethon, Amenophin, et filium eius Rameffen, ait: „Isidem in somnis Amenophi apparuisse, de eo querentem, quod templum illius per bellum dirutum esset. Phritiphantem vero sacrum scribam dixisse, si de pollutis hominibus Aegyptum purgare vellet, fore, ut liberetur a nocturnis terroribus. Atque ita morbidorum millia ccl. collegisse et e finibus eiecisse. Duces vero eorum fuisse scribas Moysen et Iosephum, atque hunc sacrorum scribam fuisse: Aegyptia vero eis nomina esse, Moyse quidem Tisithen, Iosepho vero Peteseeph. Hos Pelusium venisse, ibique offendisse cccclxxx. millia ab Amenophi relictâ, quae is in Aegyptum transferre noluerat. Cum his icto foedere contra Aegyptum expeditionem factam. Amenophin autem, impetum illorum non sustinentem, in Aegyptum fugisse, relictâ vxore grauida: quam, in speluncas quasdam abditam, puerum enixam esse, nomine Messenen, eumque aduultum expulisse Iudaeos in Syriam, numero circiter ducenta millia; et patrem Amenophin ex Aethiopia recepissee.

33. Et haec quidem Chaeremon. Reor autem, ex his ipsis, quae dicta sunt, amborum manifestam fore mentiendi voluntatem. Si quid enim veritatis subesset, fieri non po-

ἐπὶ τούτῳ. οἱ δὲ τὰ ψευδῆ συντιθέντες, ἔχ' ἑτέροις σύμ-
 φωνα γράφουσιν, ἀλλ' αὐτοῖς τα δόξαντα πλάττουσιν. ἐκεῖ-
 νος μὲν ὦν ἐπιθυμίαν τῷ βασιλέως, ἵνα τὸς θεὸς ἴδῃ, φησὶν
 ἀρχὴν γενέσθαι τῆς τῶν μισαίων ἐκβολῆς· ὁ δὲ Χαιρήμων
 ἴδιον ὡς τῆς Ἰσιδος ἐνύπνιον συντέθεικεν. κακῆτος μὲν Ἀμενώ-
 Φιν εἰναλέγει, τὸν προηπόντα τῷ βασιλεῖ τὸν καθαρόν·
 ὅτος δὲ Φριτιφάντην. ὁ δὲ δὴ τῷ πλήθους ἀριθμὸς καὶ σφό-
 δρα σύεγγυς, ὅκτῳ μὲν μυριάδας ἐκείνη λέγοντος, τὰς δὲ
 πέντε πρὸς ταῖς εἴκοσιν. ἔτι τοίνυν ὁ μὲν Μανιθῶς πρότερον
 εἰς τὰς λιθοτομίας τῆς μισαίων ἐκβαλὼν, εἶτα αὐτοῖς τὴν
 Αὔαριν δὲς ἐγκατοικῆν, καὶ τὰ πρὸς τῆς ἄλλης Αἰγυπτίως
 ἐκπολεμώσας, τότε φησὶν ἐπικαλέσασθαι τὴν παρὰ τῶν Ἰε-
 ροσολυμιτῶν αὐτὴς ἐπικηρίαν. ὁ δὲ Χαιρήμων ἀπαλλαττο-
 μένης ἐκ τῆς Αἰγύπτου, περὶ Πηλῦσιον εὗρεῖν ὅκτῳ καὶ τριά-
 κοντα μυριάδας ἀνθρώπων, καταλειμμένας ὑπὸ τῷ Ἀμε-
 νῶφιος, καὶ μετ' ἐκείνων πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐμβαλεῖν,
 Φυγὴν δὲ τὸν Ἀμενῶφιν εἰς τὴν Αἰθιοπίαν. τὸ δὲ δὴ γενναίω-
 τaton, ὃ δὲ τίνες ἢ πόθεν ἦσαν αἱ τσσαῦται τῷ στρατῷ μυριά-
 δες εἴρηκεν, εἴτε Αἰγύπτιοι τὸ γένος, εἴτ' ἔξωθεν ἦκοντες.
 ἀλλ' ὃ δὲ τὴν αἰτίαν δισάφησε, δι' ἣν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς εἰς
 τὴν Αἴγυπτον ἀγαγὴν ἐκ ἠθέληκεν, ὁ περὶ τῶν λεγρῶν τὸ
 τῆς Ἰσιδος ἐνύπνιον συμπλάσας. τῷ δὲ Μωϋσῇ καὶ τὸν Ἰά-
 σηπον ὁ Χαιρήμων, ὡς ἐν ταυτῷ χρόνῳ συνεξηλεασμένοι,
 προσέθεικεν, τὸν πρὸ Μωϋσέως πρεσβύτερον τέσσαρσι γε-
 νεαῖς τετελευτηκότα, ὃν ἔστιν ἔτη σχεδὸν ἐβδομήκοντα καὶ
 ἑκατὶν. ἀλλὰ μὴν ὁ Ραμέσσης ὁ τῷ Ἀμενῶφιος υἱός, κατὰ
 μὲν τὸν Μανιθῶνα, νεανίας συμπολεμῆ τῷ πατρὶ, καὶ συ-
 ἐκρίπτε, Φυγὼν εἰς τὴν Αἰθιοπίαν. ὅτος δὲ πεποιήκεν αὐ-
 τὸν μετὰ τὴν τῷ πατρὸς τελευτὴν, ἐν σπηλαίῳ τινὶ γεγενη-
 μένον. καὶ μετὰ ταῦτα νικῶντα μάχῃ, καὶ τῆς Ἰουδαίας εἰς
 Συρίαν ἐξελαύνοντα, τὸν ἀριθμὸν ὄντας περὶ μυριάδας εἴ-
 κοσιν. ὃ τῆς εὐχερίας. ὅτε γὰρ πρότερον οἷσιν ἦσαν αἱ
 τριάκοντα καὶ ὅκτῳ μυριάδες εἶπεν· ὅτε πῶς αἱ τεσσαρά-
 κοντα καὶ τρεῖς διεφθάρησαν. πρότερον ἐν τῇ μάχῃ κατέπε-

tuit, ut in tantum discreparent. at qui mendacia componunt, non quae cum aliis consentiunt, ista scribunt, sed quod ipsis visum est, confingunt. Et ille quidem regiam cupiditatem videndi Deos ait causam extitisse eiciendi impuros: Chaeremon autem suum de Iside somnium finxit. Et ille quidem Amenophin esse dicit, qui regem praemonuit de lustratione facienda: hic vero Phritiphantem. in multitudinis autem numero sane non multum discordant, illo octoginta millia referente, hoc ducenta quinquaginta. Praeterea Manetho quidem primum in lapicidinas eici pollutos, deinde ad Auarim habitandam traduci: ac reliqua Aegypto bello vexata, tum demum ab illis accita esse dicit Hierosolymitanorum auxilia. Chaeremon autem Aegypto discedentes circa Pelusium inuenisse trecenta et octoginta millia hominum ab Amenophi relictis, et cum illis rursus Aegyptum inuasisse, Amenophin vero in Aethiopiam se recepisse. Quod vero est omnium lepidissimum, ne illud quidem, quinam et unde erant tot militum myriades, dixit, neque Aegyptiine fuerint genere, an aliunde aduenientes. Sed neque causam indicauit, cur eos rex in Aegyptum ducere noluerit, qui de leprosis et Iside somnium confinxit. Moyse vero et Iosephum, quasi eodem tempore simul expulsus, Chaeremon adiunxit, et quidem quatuor aetatibus ante Moysen defunctum, quorum sunt anni centum fere et septuaginta. Quin et Ramesses Amenophios filius, secundum Manethonem quidem, adolescens bellum administrat cum patre, et cum eodem exsulat, fuga elapsus in Aethiopiam. Hic autem finxit eum post patris obitum in spelunca quadam natum, et postea in praelio victoriam reportantem, et Iudaeos in Syriam abigentem, numero circiter cc. millia. O facilitatem hominis! neque enim prius, quinam erant illa cccclxxx. millia, dixit, neque quomodo clxxx. millia perierint; in aciem ceciderint, an ad Ramessera

σον, ἥ πρὸς τὸν Ραμίεσσην μετεβάλλοντο. τὸ δὲ δὴ θαν-
μασιώτατον, ὃδὲ τίνας καλεῖ τῆς Ἰσδαίης δυνατόν ἐστι παρ'
αὐτῇ μαθεῖν, ἥ ποτέροις αὐτῶν τίθεται ταύτην τὴν προσ-
γορίαν· ταῖς εἰκοσιπέντε μυριάσι τῶν λεπρῶν, ἥ ταῖς ἐκτὲ
καὶ τριάκοντα ταῖς περὶ τὸ Πηλῆσιον. ἀλλὰ γὰρ εὐθὺς
ἴσως ἂν εἴη διὰ πλεονόντων ἐλέγχων τῆς ὑφ' ἑαυτῶν ἐλ-
λεγμένης. τὸ γὰρ ὑπ' ἄλλων ἦν μετριώτερον.

λδ'. Εἰσεσάξω δὲ τῷτοκ Λυσίμαχον, εἰληφῶτα μὴ
τὴν αὐτὴν τοῖς προειρημένοις ὑπόθεσιν τῷ ψεύσματος, ὑπερ-
πιπαικότα δὲ τὴν ἐκείνων ἀπιθανότητα τοῖς πλάσμασι. δι'
ὃ καὶ δῆλός ἐστι συντεθεικὸς κατὰ πολλὴν ἀπέχθειαν. λέ-
γει γάρ· „ἐπὶ Βοκχόρεως τῷ Αἰγυπτίων βασιλέως, τὸν λαὸν
„τῶν Ἰσδαίων λεπρῶς ὄντας καὶ ψωρῶς, καὶ ἄλλα νοσήμα-
„τά τινα ἔχοντας, εἰς τὰ ἱερὰ καταφεύγοντας μεταιτῶ
„τροφῆν. παμπόλλων δὲ ἀνθρώπων νοσηλία περιπεσόντων,
„ἀκαρπίαν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ γενέσθαι. Βόκχοριν δὲ, τὸν τῶν
„Αἰγυπτίων βασιλεῖα, εἰς Ἀμμωνα πέμψαι περὶ τῆς ἀκαρ-
„πίας τῆς μαντευσομένης· τὸν Θεὸν δὲ εἰπεῖν, τὰ ἱερὰ
„καθάραί ἀπ' ἀνθρώπων ἀνάγων καὶ δυσσεβῶν, ἐκβαλέν-
„τα αὐτῆς ἐκ τῶν ἱερῶν εἰς τόπῃς ἐρήμης, τῆς δὲ ψωρῶς καὶ
„λεπρῶς βυθίσαι, ὡς τῷ ἡλίῳ ἀγανακτῆντος ἐπὶ τῇ τῷ
„ζωῇ, καὶ τὰ ἱερὰ ἀγνίσαι, καὶ ἔτω τὴν γῆν καρποφορήσῃ.
„τὸν δὲ Βόκχοριν τῆς χρησμῶς λαβόντα, τῆς τε ἱερῆς καὶ
„ἐπιβωμίτας προσκαλεσάμενον, κελῦσαι ἐπιλογὴν ποιησα-
„μένης τῶν ἀκαθάρτων, τοῖς στρατιώταις τῆς παραδόντα
„κατάξεν αὐτῆς εἰς τὴν ἔρημον· τῆς δὲ λεπρῶς εἰς μολυβ-
„δίνης χάρτας ἐνδύσαντας, ἵνα καθῶσι εἰς τὸ πέλαγος.
„βυθιοθέντων δὲ τῶν λεπρῶν καὶ ψωρῶν, τῆς ἄλλης συνα-
„θροισθέντας εἰς τόπῃς ἐρήμης ἐκτεθῆναι ἐπ' ἀπωλεία·
„συναχθέντας δὲ βυλεύσασθαι περὶ αὐτῶν, νυκτὸς δ' ἐπι-
„γενομένης, πῦρ καὶ λύχνης καύσαντας φυλάττειν ἑαυτῆς,
„τὴν τ' ἐπιῶσαν νύκτα νηστεύσαντας ἰλάσκεσθαι τῆς Θεῆς,
„περὶ τῇ σῶσθαι αὐτῆς. τῇ δ' ἐπιῶσῃ ἡμέρᾳ Μωϋσῆν τινα
„συμβυλεύσαι αὐτοῖς, παραβαλλομένης μίας ὁδοῦ τέμνειν

transfugerint. quod vero maxime mirandum, ne cognoscere quidem ex eo licet, quosnam vocet Iudaeos, vel vtris eorum det hanc appellationem; illisue CCL. millibus leproforum, an his CCCLXXX. millibus, quae circa Pelusium erant. Sed stultum fortasse esset, eos pluribus redarguere, qui a semetipsis redarguti sunt. Si ab aliis, hoc utique ferendum esset.

34. His autem addam Lyfimachum, idem quidem habentem cum praedictis mendacii argumentum, illorum vero incredibilitatem figmentorum enormitate superantem. unde constat, eum ex magno in nos odio sua confinxisse. dicit enim: „sub Bocchori rege Aegyptiorum, populum Iudaeorum, quod essent lepra, scabie, et aliis quibusdam morbis infecti, ad templa confugisse, et victum mendicasse. multis autem hominibus morbo correptis, sterilitatem in Aegypto accidisse. Bocchorim vero, Aegyptiorum regem, ad Ammonem scitatum oracula de sterilitate misisse: responsumque a Deo, repurganda esse templa ab hominibus impuris et impiis, eiciendo eos e templis in loca deserta, caeterum scabiosos ac leprosos mergendos, tanquam sole, ut isti viverent, aegre ferente; et templa expianda, atque ita fore, ut terra fructum ferat. Bocchorim autem, accepto oraculo, accersitisque sacerdotibus et sacrificiis, iussisse, ut impuri collecti militibus traderentur, deportandi in desertum; utque leprosi plumbeis laminis inuoluti in pelagus deiicerentur. Submersis autem leprosis ac impetiginosis, reliquos congregatos in loca deserta expositos esse, ut perirent. Eos autem habito concilio de seipsis consultasse: et nocte superueniente, accensis ignibus ac lucernis custodias agitasse; sequentique nocte ieiunasse, ut Deos salutis suae propitios haberent. Insequenti vero luce, a Moyse quodam ipsis consilium datum, ut irent intrepidi una via, usque dum ad loca culta per-

ἡ ἀρχὴς ἂν ἔλθωσιν εἰς τόπας οἰκωμένας, παρακαλεῦσάσθαι
 ἡ τε αὐτοῖς, μήτε ἀνθρώπων τινὶ εὐνοήσῃν, μήτε ἄριστα
 ἡ συμβαλεῦσῃν, ἀλλὰ τὰ χεῖρονα· θεῶν τε ναὺς καὶ βα-
 ἡ μῆς, οἷς ἂν περιτύχωσιν, ἀνατρέπειν. συναινέσαντων δὲ
 ἡ τῶν ἄλλων, τὰ δοχθέντα ποιῶντας διὰ τῆς ἐρήμης πορεύ-
 ἡ οῦσθαι, ἱκανῶς δὲ ὀχληθέντας ἐλθεῖν εἰς τὴν οἰκωμένην χῆ-
 ἡ ραν, καὶ τῆς τε ἀνθρώπων ὑβρίζοντας, καὶ τὰ ἰσραὴ συ-
 ἡ λῶντας καὶ ἐμπρησαντας, ἐλθεῖν εἰς τὴν νῦν Ἰσθαίαν
 ἡ προσαγορευομένην, κτίσαντας δὲ πόλιν ἐνταῦθα κατοι-
 ἡ κῆν. τὸ δὲ ἄστυ τῆτο Ἰερόσυλα ἀπὸ τῆς ἐκείνων διαθέσεως
 ἡ ὠνομάσθαι. ὕστερον δ' αὐτὰς ἐπικρατήσαντας, χρόνῳ δια-
 ἡ λάξαι τὴν ὀνομασίαν πρὸς τὸ μὴ ὀνειδίξεσθαι, καὶ τὴν τε
 ἡ πόλιν Ἰερουσόλυμα, καὶ αὐτὰς Ἰερουσολύμας προσαγο-
 ἡ ρεῦσθαι.

λε'. Οὗτος δὲ ὁ τὸν αὐτὸν ἐκείνοις εὗρεν εἰπεῖν βασι-
 λεία, καινότερον δ' ὄνομα συντέθεικεν, καὶ παρὲς ἐνύπτιον
 καὶ προφῆτην Αἰγύπτιον, εἰς Ἀμμωνα ἀπελήλυθε περὶ τῶν
 ψαρεῶν καὶ λεπρῶν χρησμὸν οἶσων. Φησὶ γὰρ εἰς τὰ ἰσραὴ
 συλλέγεσθαι πλῆθος Ἰσθαίων. ἄρα γε τέτοις τοῖς λεπρῶς
 ὄνομα θέμενος, ἢ μόνων τῶν Ἰσθαίων τοῖς νοσήμασι περιπε-
 σόντων; λέγει γὰρ ὁ λαὸς τῶν Ἰσθαίων. ὁποῖος; ἔφηλος,
 ἢ τὸ γένος ἐγχώριος; διατὶ τοῖον Αἰγυπτίης αὐτὰς ὄντας
 Ἰσθαίης καλεῖς; εἰ δὲ ξένοι, διατὶ, πόθεν, ἢ λέγεις; πῶς δὲ,
 τῷ βασιλέως πολλὰς μὲν αὐτῶν βυθίσαντος εἰς τὴν θάλασ-
 σαν, τῆς δὲ λοιπῆς εἰς ἐρήμης τόπας ἐκβαλόντος, τοσῶτα
 τὸ πλῆθος ὑπελείφθησαν; ἢ τίνα τρόπον διεξῆλθον μὲν
 τὴν ἐρημον, ἐκράτησαν δὲ τῆς χώρας, ἧς νῦν κατοικῶμεν,
 ἔκτισαν δὲ καὶ πόλιν, καὶ νεῶν ὠκοδομήσαντο πᾶσι περι-
 βέπτον; ἐχερῆν δὲ καὶ περὶ τῷ νομοθέτῃ μὴ μόνον εἰπεῖν τῷ-
 νομα, δηλώσαι δὲ καὶ τὸ γένος ὅστις ἦν καὶ τίνων. διατὶ δὲ
 τοιαύτης ἂν αὐτοῖς ἐπεχείρησε τιθεῖναι νόμους περὶ θεῶν, καὶ
 τῆς πρὸς ἀνθρώπων ἀδικίας κατὰ τὴν πορείαν. εἴτε γὰρ
 Αἰγύπτιοι τὸ γένος ἦσαν, ἢ ἂν ἐκ τῶν πατρίων ἐθῶν ἔτι
 ῥαδίως μετεβάλλοντο. εἴτ' ἄλλαχόθεν ἦσαν, πάντως τινὸς

veniretur: tum praecepisse, ne cui hominum in possessionem beneuoli essent, neque optima suggererent, sed deteriora; utque Deorum templa et altaria, prout in ea inciderent, euerterent. Cum autem alii ista comprobassent, et facere decreuissent, iter factum esse per desertum, et post multa incommoda tandem ad loca culta peruentum: dein et hominibus iniuriose tractatis, et fanis compilatis ac incensis, venisse in locum, qui nunc Iudaea dicitur, conditaque ciuitate illic habitare. istam autem urbem *ισραήλ* ab ipsorum dispositione nominatam esse: postea autem auctos viribus nomen mutasse, ut probro non afficerentur, et urbem Hierosolyma, et seipso Hierosolymos vocasse.

35. Hic non eundem cum illis inuenit regem, quem memoraret, sed recentius nomen confluxit; et omisso somnio et vate Aegypto ad Ammonem abiit de impetiginosis ac leprosis responsum relaturus. Dicit enim ad templa collectam multitudinem Iudaeorum. incertum, leprosisne nomen imponens, an quod solos Iudaeos morbus occuparit? ait enim, populus Iudaeorum. qualis? aduena, an indigena? Cur igitur eos, cum sint Aegyptii, Iudaeos vocas? Quod si hospites sint, cur, vadenam sunt, non dicis? Quomodo autem, cum rex tam multos ex his in mare demersisset, et reliquos in loca deserta eiecisset, tanta multitudo superfuit? aut quo pacto desertum pertransierunt, et regionem occuparunt, quam nunc tenemus, et urbem insuper condiderunt, et templum exstruxerunt apud omnes celebre? Oportebat autem non solum legislatorem nominasse, sed et genus eius indicare, quisnam erat, et ex quibus ortus; et quamobrem eis inter eundem tales voluerit ferre leges de Diis, deque iis, quae hominibus cederent in iniuriam. Siue enim Aegyptii erant genere, non tam facile patrios mores abdicassent: siue aliunde erant, omnino aliqua

ὑπῆρχον αὐτοῖς νόμοι, διὰ μακρᾶς συνηθείας πεφυλαγμέ-
 ναι. εἰ μὲν ἦν περὶ τῶν ἐξελασάντων αὐτὰς ὥμοσαν μηδέ
 ποτε εὐνοήσεν, λόγον εἶχεν εἰκότα, πᾶσι δὲ πόλεμον ἀν-
 θρώποις ἀκέρυκτον ἄρασθαι τύχης, εἴπερ ἔπραττον, ὡς αὐ-
 τὸς λέγει κακῶς, παρὰ πάντων βοηθείας δεομένους, ἄνοιαν
 ἢ κύνων, ἀλλὰ τῷ ψευδομένῳ πάνυ πολλὴν παρίστησιν.
 ὅς γε καὶ τὸνομα θέσθαι τῇ πόλει ἀπὸ τῆς ἱεροσυλίας αὐ-
 τὸς ἐτόλμησεν εἰπεῖν, τῷτο δὲ μετὰ ταῦτα παρατρέψαμ.
 δῆλον γάρ, ὅτι τοῖς μὲν ὕστερον γενομένοις αἰχρύνῃ τὸνομα
 καὶ μῖσος ἔφερον. αὐτοὶ δ' οἱ κτίζοντες τὴν πόλιν, κοσμή-
 σαι αὐτὰς ὑπελάμβανον ἕως ὀνομάσαντες. ὁ δὲ γενναῖος
 ὑπὸ πολλῆς τῇ λοιδωρῇ ἀκρασίας ἢ συνῆκεν, ὅτι ἱεροσυ-
 λῆν ἢ κατὰ τὴν αὐτὴν φωνὴν Ἰσθαῖοι τοῖς Ἕλλησιν ὀνομά-
 ζομεν. τί ἦν ἔτι πλείω τις λέγοι πρὸς τὸν ψευδομένον ἕως
 ἀναιχρύντως; ἀλλ' ἐπειδὴ σύμμετροι ἤδη τὸ βιβλίον εἴλη-
 φε μέγεθος, ἑτέραν παισάματος ἀρχὴν, τὰ λοιπὰ τῶν εἰς
 τὸ προκαίμενον πηγάσομαι προσαποδύναμ.

habebant leges, ad quas longa consuetudine instituti erant. At enim, si quidem iurassent, nunquam se illis, qui eos expulerant, fore beneuolos, non immerito factum fuisset; illos vero bellum acerrimum aduersus omnes homines suscepisse, cum essent, (ut ipse ait) miseri, et omnium opis egeni, magnam plane non illorum, sed qui ista fluxerit, stultitiam ostendisset; qui scilicet affirmare ausus est, nomen impositum ciuitati a templorum spoliatione, et hoc postea fuisse mutatum. Manifestum enim posteris quidem tale nomen probrosum fuisse et odiosum; ipsi vero, qui fundarunt urbem, sibi ornamento fore existimarunt eiusmodi nomen. Hic autem vir bonus praemoderata conuiciandi intemperantia non intellexit, quod sacrorum direptio non eadem voce Graecis et Iudaeis exprimitur. Quid ergo amplius quilibet diceret contra mendacium impudenter adeo confictum? Sed quoniam iustam ad magnitudinem excreuit libellus, alio facto principio, reliqua, quae ad id, quod proposui, spectant, faciam sedulo, ut adiciantur.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ,
ΠΕΡΙ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ ΙΟΥΔΑΙΩΝ,
ΚΑΤΑ ΑΠΙΩΝΟΣ
ΛΟΓΟΣ Β.

ΔΙΑ μὲν ἂν τῷ προτέρῳ βιβλίῳ, τιμωτάτῃ μοι Επαφρό-
διτε, περὶ τῆς ἀρχαιότητος ἡμῶν ἐπέδειξα τοῖς
Φοινίκων καὶ Χαλδαίων καὶ Αἰγυπτίων γραμμασι πιτωσά-
μενος τὴν ἀλήθειαν, καὶ πολλὰς τῶν Ελλήνων συγγραφεῖς
παραχόμενος μάρτυρας· τὴν τε ἀντίρρῃσιν ἐποιησάμην
πρὸς Μανευθῶνα καὶ Χαιρέμονα καὶ τινὰς ἑτέρας. ἄρξομαι
δὲ νῦν τὰς ὑπολειπομένας τῶν γεγραφότων τι καθ' ἡμῶν
ἐλέγχειν· καίτοι περὶ τῆς πρὸς Ἀπίωνα τὸν γραμματικὸν
ἀντίρρῃσεως ἐπὶ ἡλθέ μοι διαπορεῖν, εἰ χρὴ σπυδάσαι. τὰ
μὲν γάρ ἐστι τῶν ὑπ' αὐτῷ γεγραμμένων τοῖς ὑπ' ἄλλων εἰ-
ρημένοις ὅμοια, τὰ δὲ λίαν ψυχρῶς προσέθεικεν, τὰ πλεῖστα
δὲ βωμολοχίαν ἔχει, καὶ πολλήν, εἰ δὲ τάληθές εἰπῆν,
ἀπαιδευσίαν· ὥς ἂν ὑπ' ἀνθρώπων συγκείμενα καὶ Φαῦλυ
τὸν τρόπον, καὶ παρὰ πάντα τὸν βίον ὀχλαγωγῶ γεγονότες.
ἐπεὶ δ' οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων διὰ τὴν ἄνοιαν ὑπὸ τῶν
τοιούτων ἀλίσκονται λόγων μᾶλλον, ἢ τῶν μετὰ τινος σπυδῆς
γεγραμμένων, καὶ χαίρουσι μὲν ταῖς λαιδορείαις, ἄχθονται δὲ
τοῖς ἐπαίνοις, ἀναγκαῖον ἡγησάμην εἶναι, μηδὲ τῷτον ἀντιέ-
ταστον καταλιπεῖν, κατηγορίαν ἡμῶν ἀντικρυς ὡς ἐν δίκῃ γε-
γραφότα. καὶ γὰρ αὐτὸ κακῆτο τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις ὁρῶ
παρακολυθῆν, τὸ λίαν ἐφῆδεσθαι, ὅταν τις ἀρξάμενος
βλασφημεῖν ἕτερον, αὐτὸς ἐλέγχεται περὶ τῶν αὐτῷ προσόν-
των κακῶν. ἐστὶ μὲν ἂν ἡ ῥάδιον αὐτῷ διελθεῖν τὸν λόγον, ἐδδ
σαφῶς γινῶναι, τί λέγειν βῆλεται. χεδὸν δ' ὡς ἐν πολλῇ
ταραχῇ καὶ ψευσμάτων συγχύσει, τὰ μὲν εἰς τὴν ὁμοίαν
ἰδέαν πίπτει ταῖς προεξητασμένοις, περὶ τῆς ἐξ Αἰγύπτου

FLAVII IOSEPHI,
DE
ANTIQUITATE IUDAEORVM,
CONTRA APIONEM

LIBER II.

SUPERIORI quidem libro, carissime Epaphrodite, et gentis nostrae antiquitatem demonstravi, veritatem ex Phoenicum et Chaldaeorum et Aegyptiorum scriptis confirmando, multis etiam Graecorum historicis in testes adductis, et calumnias Manethonis et Chaeremonis et aliorum quorundam refutavi. Nunc vero reliquos, qui aliquid contra nos scripserunt, refellendos arguendosque aggrediar: quanquam subit mihi dubitare, an Apioni Grammatico refutando operam impenderem. Nam eorum, quae ab ipso scripta sunt, nonnulla quidem similia sunt dictis aliorum, quae vero de suo adiecit, valde frigida sunt; et in plerisque scurrilitatem prodit, seque (si vere et libere loquendum) plane indoctum esse ostendit; ac si composita essent ab homine pravis moribus, quique omni vita sua se pro circulatore gessit. Quoniam vero multi hominum praestultitia istiusmodi potius orationibus capiuntur, quam iis, quae cura quadam et diligentia literis sunt mandatae, et contumeliis quidem gaudent, aliorum vero laudes moleste ferunt, necessarium esse duxi, ne hunc quidem sine examine praeterire, qui nos palam tanquam in iudicio accusavit. Etenim illud quoque hominum plerisque insitum video, ut valde delectentur, cum is, qui alteri orsus est maledicere, sua ob vitia redarguitur. Eius quidem certe orationem nec legere facile est, neque plane intelligere, quid dicere velit: fere autem quasi valde perturbatus et ex mendaciis confusus, passim quidem in similia incidit iis, quae supra ad examen vocavimus de maiorum nostrorum ex Aegypti

τῶν ἡγετῶν προγόνων μετανάστειος· τὰ δ' ἐστὶ κατηγο-
ρία τῶν ἐν Αἰγυπτίᾳ κατοικούντων Ἰσρααίων. τρίτον δ'
ἐπὶ τούτοις μέμικται, περὶ τῆς ἀγιστίας τῆς κατὰ τὸ ἱερὸν
ἡμῶν εἰς τῶν ἄλλων νομίμων κατηγορίας.

β'. Οτι μὲν ἂν ὅτε Αἰγύπτιοι τὸ γένος ἦσαν ἡμῶν οἱ
πατέρες, ὅτε διὰ λύμην σωμάτων, ἢ τοιαύτας ἄλλας συμ-
φορὰς τινὰς ἐκείθεν ἐξηλάθησαν, ἢ μόνον μετρίως, ἀλλὰ
καὶ πέρα τῆ συμμέτρου προαποδεδεῖσθαι νομίζω. περὶ ᾧ
δὲ προσέθωσιν ὁ Ἀπίων ἐπιμνηθίσουμαι συντόμως. Φησὶ
γάρ ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Αἰγυπτιακῶν ταύτῃ· „Μωϋσῆς, ὡς ἡμε-
„σα παρὰ τῶν πρεσβυτέρων τῶν Αἰγυπτίων, ἦν Ἡλιεπολί-
„της· ὅς, πατερίοις ἔθεσι κατηγγυημένος, αἰθρίας προσευ-
„χὰς αἰῶγεν εἰς οἴκον εἶχεν ἡ πόλις περιβόλης. πρὸς Ἀφ-
„ρωλίτην δὲ πᾶσαν ἀπέστρεφεν. ὧδε γὰρ καὶ Ἡλὶς κεῖται
„ἡ πόλις. ἀντὶ δὲ ὀβελῶν ἔστησε κίονας, ὑφ' οἷς ἦν ἐκτύπωμα
„σκιάφης, σκιά δ' ἀπ' ἀκρῶν ἐπ' αὐτὴν διακεκμημένη, ὡς, ὅτι
„ἐν αἰθέρι, τῆτον αἰὲν τὸν δρόμον Ἡλίου συμπεριπολεῖ.” τοι-
αυτὴ μὲν τις ἡ θαυμαστὴ τῆ γραμματικῆς φράσις. τὸ δὲ
ψῆσμα λόγων ἢ δεικνύον, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων περιφανές.
ὅτε γὰρ αὐτὸς Μωϋσῆς, ὅτε τὴν πρώτην σκηνὴν τῷ Θεῷ
κατεσκευάσεν, ἔθεν ἐκτύπωμα τοιῆτον εἰς αὐτὴν ἐνέθηκεν,
ὅτε ποιῆν τοῖς ἔκτα προσέταξεν· ὁ, τε μετὰ ταῦτα κα-
τασκευάσας τὸν ναὸν τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις Σολομὼν πάσης
ἀπέχετο τοιαύτης περιεργίας, οἷον συμπέπλεκεν Ἀπίων.
„ἀκούσας δὲ, Φησὶ, τῶν πρεσβυτέρων, ὅτι Μωϋσῆς ὁ Ἡλιε-
„πολίτης, δηλονότι νεώτερος μὲν ἂν αὐτός, ἐκείνοις δὲ πιστεύ-
„σας, τοῖς διὰ τὴν ἡλικίαν ἐπισαμένους αὐτὸν καὶ συγγνω-
„μένους.” καὶ περὶ μὲν Ομήρου τῷ ποιητῇ, γραμματικὸς ἂν
αὐτός, ἢ ἂν ἔχοι, τίς αὐτῷ πατερίς ἐστὶ, διαβιβασάμενος
εἰπεῖν, ὧδε περὶ Πυθαγόρου μόνον ἢ ἐχθρὸς καὶ πρῶτον γεγο-
νότος· περὶ δὲ Μωϋσεὺς τοσούτω πλήθει προάγοντος ἐκεί-
νης ἐτῶν, ὅπως ἀποφάνηται ραδίως πιστεύων ἀκοῇ πρεσβυ-
τέρων, ὡς δηλὸς ἐστὶ καταψευδόμενος. τὰ δὲ δὴ τῶν χρό-
νων, ἐν οἷς Φησὶ τὸν Μωϋσῆν ἐξαγαγεῖν τὰς λεπεῖντας καὶ

migratione; partim vero accusationem instituit Iudeorum Alexandriam habitantium. tertium autem istis admiscetur de sacris templi nostri ceremoniis, et aliis ritibus, quos criminatur.

2. Sane quod nec genere Ægyptii fuerint patres nostri, neque ob labem corporis aut alias quasdam eiusmodi calamitates inde pulsi fuerint, non mediocriter solum, sed paene ultra modum, superius a me demonstratum existimo: quae vero istis adiungit Apion, breuiter memorabo. Ista enim in tertio rerum Ægyptiacarum dicit: „Moyse, vt accepi a grandioribus natu Ægyptiis, Heliopolitanus erat; et, patriis institutis obligatus, subdiales preces ad septa, qualia vrbs habebat, reduxit. Totam autem ciuitatem ad subsolanum inter precandum conuertebat. ita enim Heliopolis sita est. Pro gnomonibus autem columnas statuit, quibus scaphae forma subiecta erat; ab harum vero summitatibus umbra in eam incidebat; ita vt eundem cursum, quem sol in aethere, absolueret.” Atque huiusmodi est admiranda illa huius Grammatici phrasis. Mendacium autem verbis argui non desiderat, sed ex operibus Moyse abunde constat. Neque enim, cum primum tabernaculum Deo construeret Moyse, aut ipse ullam talem formam ei indidit, aut posteros facere praecepit: neque Solomon, qui postea templum construxit Hierosolymis, se ea in re ita curiosum exhibuit, qualiter confinxit Apion. „Accepisse autem dicit a senioribus, Moysen fuisse Heliopolitanum:” scilicet ipse quidem iunior, illis vero fidem habens, qui per aetatem illum nouerant, et cum eo versati fuerant. Cum de Homero quidem poëta, ipse, licet Grammaticus, non posset, quaeenam eius sit patria, certo affirmare; neque de Pythagora tantum non heri nudius tertius nato: de Moyse vero tam multis annis illos praecedente tam facile decernit, credens iis, quae a senioribus acceperat. vnde manifeste illum mentiri apparet. Quod ad temporum veram rationem, quibus Moysen ait eduxisse leprosos et coecos

τυφλὰς καὶ τὰς βάσεις πεπηρωμένους, σφόδρα δὲ τοῖς πρὸ
 αὐτῆ συμπεφώνηκεν, ὡς οἶμαι, ὁ γραμματικὸς ὁ ἀκριβέστα-
 τος. Μανθεύς μὲν γὰρ κατὰ τὴν Τιθμώσιος βασιλείαν
 ἀπαλλαγῆναι φησὶν ἐξ Αἰγύπτου τῆς Ἰσδαίας, πρὸ ἐτῶν
 τριακοσίων ἐνενηκοντατριῶν τῆς εἰς Ἀργεὺς Δαναῶν Φυγῆς· Λυ-
 σιμάχος δὲ κατὰ Βόκχωριν τὸν βασιλέα, τρεῖς πρὸ ἐτῶν
 χιλίων ἑπτακοσίων. Μόλων δὲ καὶ ἄλλοι τινές, ὡς αὐτοῖς
 ἔδοξεν. ὁ δὲ γε πάντων πιστότατος Ἀπίων ὠρίσατο τὴν ἐξ-
 οδὸν ἀκριβῶς, κατὰ τὴν ἐβδόμην Ολυμπιάδα, καὶ ταύτης
 ἔτος εἶναι πρῶτον, ἐν ᾧ, φησι, Καρχηδόνι Φοίνικες ἔκτισαν.
 πῦτο δὲ πάντως προσέθηκε τὸ Καρχηδόνι, τεκμήριον οἰόμε-
 νος αὐτῷ γενέσθαι τῆς ἀληθείας ἐναργέστατον· ἢ συνῆκε δὲ
 καὶ αὐτῷ τὸν ἔλεγχον ἐπισκώμενος. εἰ γὰρ περὶ τῆς
 ἐποικίας πιστεύειν δεῖ ταῖς Φοινίκων ἀναγραφαῖς, ἐν ἐκέρ-
 ναις Εἰρωμος ὁ βασιλεὺς γέγραπται πρεσβύτερος τῆς Καρ-
 χηδόνος κτίσεως, ἔτεσι πλείοσι πρὸς τοὺς πενήκοντα καὶ
 ἑκατὸν, περὶ ἧς τὰς πίσεις ἀνωτέρω παρέχον ἐκ τῶν Φοινί-
 κων ἀναγραφῶν, καὶ ὅτι Σολομῶντι, τῷ τὸν ναὸν οἰκοδομη-
 σαμένῳ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις, φίλος ἦν Εἰρωμος, καὶ πολλὰ
 συνειβάλλετο πρὸς τὴν τῆς ναῦ κατασκευὴν. αὐτὸς δὲ ὁ Σο-
 λομῶν οἰκοδόμησε τὸν ναὸν, μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐξ Αἰγύπτου
 τῆς Ἰσδαίας, δώδεκα καὶ ἑξακοσίους ἔτεσιν ὕστερον. τὸν δὲ
 ἀριθμὸν τῶν ἐλαφύντων τὸν αὐτὸν Λυσιμάχῳ χειδιάσας,
 ἑνδεκα γὰρ αὐτὰς εἶναι φησὶ μυριάδας, θαυμαστὴν τινα καὶ
 πιθανὴν ἀποδίδωσιν αἰτίαν, ἃ φησι τὸ σάββατον ἀνα-
 μάσθαι. „ὁδύσαντες γὰρ, φησὶν, ἐξ ἡμερῶν ὁδὸν βεβῶνας
 „ἔχον, καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τῇ ἐβδόμῃ ἡμέρᾳ ἀνε-
 „παύσαντο σωθέντες εἰς τὴν χώραν τὴν νῦν Ἰσδαίαν λεγο-
 „μένην, καὶ ἐκάλεσαν τὴν ἡμέραν σάββατον, σώζοντες τὴν
 „Αἰγυπτίων γλῶτταν. τὸ γὰρ βεβῶνος ἄλγος καλῶσι Λι-
 „γύπτιοι Σαββάτωσιν.” ἢ ἂν ἦν τις ἢ καταγελάσει τῆς
 φλυαρίας, ἢ τὴν ἀντίον μισήσῃ τὴν ἐν τῷ τοιαῦτα γράφει
 ἀναιδέαν. δῆλον γὰρ, ὅτι πάντες ἐβεβῶνισαν ἑνδεκα μυ-
 ριάδες ἀνθρώπων. ἀλλ' εἰ μὲν ἦσαν ἐκείνοι τυφλοὶ καὶ χα-

et claudos, belle antecessoribus suis (vti puto) con-
 cinit Grammaticus ille accuratissimus. Nam Manetho
 quidem Iudaeos dicit regnante Tethmosi ex Ægypto
 discessisse, annis cccxciii. antequam exsilium apud
 Argos egerit Danaus: Lyfimachus vero tempore Boc-
 choris regis, hoc est ante annos mccc. Molon au-
 tem et alii quidam, vt cuique visum est. At ve-
 ro Apion caeteris fide dignior exacte illum exitum
 definiuit vii. Olympiade, eiusque anno primo, in
 quo, vt ait, Poeni Carthaginem condiderunt. Car-
 thaginis autem mentionem adiecit, ratus, id veritatis
 argumentum fore euentissimum: nec animaduertit
 a semetipso adductum quo coargueretur. Si enim
 de hac colonia monumentis Phoenicum credendum
 est, in illis Hiromus rex traditur antiquior Carthagi-
 nis conditu annis plus, quam cl. de quo superius ex
 Phoenicum commentariis confirmatum dedi, quod
 Solomoni, cum templum Hierosolymitanum extruxis-
 set, amicus fuerit Hiromus, et multa ad templi fa-
 bricam contulerit. ipse vero Solomon templum æ-
 dificauit post Iudaeorum discessum ex Ægypto annis
 dccxii. Porro numerum pulsorum eundem quem Ly-
 fimachus commentus (ait enim, eorum fuisse millia
 cx.) miram quandam et credibilem reddit causam,
 cur Sabbatum nominari dicit diem septimam. „Ex-
 „acto enim, inquit, sex dierum itinere, inguinum vl-
 „ceribus affecti sunt, et hac de causa septima die
 „quieuerunt, incolumes constituti in regione, quæ
 „nunc Iudæa vocatur: et appellauerunt eam diem
 „Sabbatum, seruata Ægyptiorum voce; nam ingui-
 „nis dolorem Ægyptii vocant Sabbatosin.” Annon
 igitur vel deridenda hæc nugacitas, vel contra odio
 habenda talis in scribendo impudentia. Apparet enim,
 quod omnes inguinibus laborauerint, hominum mil-
 lia centum et decem. Atqui si erant cocci et claudi

λοι καὶ πάντα τρόπον νοσῶντες, ὁποῖας αὐτὰς εἶναι φησὶ
 Ἀπίων, ὃδ' ἂν μίαν ἡμέραν προσελθὲν ὁδὸν ἡδυνήθησαν. εἰ
 δ' οἱ βαδίζον δια πολλῆς ἐρημίας, καὶ προσέτι τικῶν τῆς
 αὐτοῖς ἀνδισαμένους μαχόμενοι πάντες, ἕκ ἂν ἀθροῖοι μετὰ
 τὴν ἕκτην ἡμέραν ἐβιβωνίασαν. ὅτε γὰρ φύσει πως γίγ-
 νεται τοῦτο τοῖς βαδίζουσιν ἐξ ἀνάγκης. ἀλλὰ πολλαὶ μο-
 ριαδες στρατοπέδων τὸ σύμμετρον αἰεὶ βαδίζουσιν. ὅτε καὶ
 αὐτόματον εἶκος ὕψω συμβῆναι. πάντων γὰρ αἰετογύατοι.
 ὁ δὲ Θαυμασὸς Ἀπίων, ἡδιὰ μὲν ἐξ ἡμερῶν αὐτὰς ἐλθεῖν
 ἡεὶς τὴν Ἰσθαίαν προέειπεν, πάλιν δὲ τὸν Μωϋσῆν εἰς τὸ
 ἡμεταξὺ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀραβίας ὄρος, ὃ καλεῖται Σί-
 ναιον, ἀναβάντα φησὶν ἡμέραις τεσσαράκοντα κρυφθῆναι,
 ἡκαῖεθαι καταβάντα, δῶναι τοῖς Ἰσθαίοις τῆς νόμης. καί-
 τοι πῶς οἶόν τε τῆς αὐτῆς καὶ τεσσαράκοντα μένειν ἡμέρας
 ἐν ἐρήμῳ καὶ ἀνύδρῳ τόπῳ, καὶ τὴν μεταξὺ πᾶσαν ἐν ἡμέ-
 ραις ἐξ ἐλθεῖν. ἡ δὲ περὶ τὴν ὀνομασίαν τῆς σαββάτης
 γραμματικῇ μεταθέσει ἀναίδωαι ἔχει πολλήν, ἡ δεικνύ-
 σμαδίαν. τὸ γὰρ σαββᾶ καὶ σάββατον πλείστον ἀλλήλων
 διαφέρει· τὸ μὲν γὰρ σάββατον κατὰ τὴν Ἰσθαίαν διά-
 λεκτον ἀνάπαυσις ἐστὶ ἀπὸ παντὸς ἔργου, τὸ δὲ σαββᾶ,
 καθάπερ ἐκεῖνός φησι, δηλοῖ παρ' Αἰγυπτίοις τὸ βεβῆναι
 ἄλλος.

γ'. Τοιαῦτα μὲν τινα περὶ Μωϋσέως καὶ τῆς ἐξ Αἰγύ-
 πτου γενομένης τοῖς Ἰσθαίοις ἀπαλλαγῆς ὁ Αἰγύπτιος Ἀπίων
 ἐκαίνοποίησε, παρὰ τῆς ἄλλης ἐπινοήσας. καὶ τί γε δεῖ Θαυ-
 μάζειν, εἰ περὶ τῶν ἡμετέρων ψεύδεται προγόνων, λέγουσιν αὐ-
 τὰς εἶναι τὸ γένος Αἰγυπτίους. αὐτὸς γὰρ περὶ αὐτῶν τόσα
 εἰπὼν ἐψεύδετο. καὶ γεγενημένος ἐν Οἴσσει τῆς Αἰγύπτου, πάν-
 των Αἰγυπτίων πρῶτος ὢν, ὡς ἂν εἴποι τις, τὴν μὲν ἀληθῆ
 πατρίδα καὶ τὸ γένος ἐξωμόσατο. Ἀλεξανδρεὺς δὲ εἶπεν
 καταψευδόμενος, ὁμολογῶ τὴν μοχθηρίαν τῶ γένους. εἰκί-
 τως ὢν ὅς μισῶ καὶ βύλεται λαιδερῶν, τύχης Αἰγυπτίους κα-
 λῶ. εἰ μὴ γὰρ Φαυλοτάτης εἶναι ἐνόμιζεν Αἰγυπτίους, ἕκ ἂν
 τῶ γένους αὐτὸς ἐφυγεν, ὡς εἰ γε μεγαλοφρονῶντες ἐπὶ ταῖς

et omne genus morbis vexati, quales eos fuisse ait Apion, ne vnus quidem diei iter progredi valuissent. Sin autem poterant per magnam solitudinem proficisci, praetereaque sibi obistentes vincere ad vnum omnes pugnando, nequaquam vniuersi post sextam diem inguinum morbo correpti fuissent. Neque enim a natura tale quippiam venire iter agentibus necesse est. Sed plurimarum myriadum exercitus definita semper itinera peragunt. neque temere ita accidisse verisimile videtur. hoc enim omnium absurdissimum est. At vero mirificus hic Apion „sex quidem diebus eos peruenisse in Iudaeam iam ante dixit: rursus autem Moyses, conscenso monte Aegyptum inter et Arabiam medio, qui Sinnaeus appellatur, quadraginta diebus delituisse dicit, indeque descendentem Iudaeis leges dedisse.” quamquam fieri non potest, eosdem et quadraginta dies in deserto ac inaquoso loco manere, et quod in medio spatium est id totum sex diebus pertransire. Grammatica autem translatio de appellatione Sabbati multam prae se fert impudentiam, vel certe magnam imperitiam. nam Sabbo et Sabbatum plurimum inter se differunt, quippe Sabbatum ex Iudaeorum dialecto est cessatio ab omni opere: Sabbo vero, ut ille affirmat, apud Aegyptios inguinum dolorem significat.

3. Huiusmodi quidem nonnulla de Moysa et Iudaeorum ex Aegypto discessu nuper excogitauit Aegyptius Apion, praeter alios ista commentus. Et quid mirum, si de nostris mentitur patribus, dicens, eos genere Aegyptios esse. Ipse enim e contra de seipso mentiebatur: et natus in Oasi Aegypti, et Aegyptiorum omnium, (ut sic dixerim) primus, veram quidem patriam et genus suum eiurauit. Alexandrinum autem se mentitus, generis sui prauitatem agnoscit. Merito igitur quos odit et conuiciis insectatur, eos Aegyptios appellat. Nisi enim pessimos esse existimaret Aegyptios, genus suum haud ipse negasset, quandoquidem, qui se patriae celebri,

αὐτῶν πατέριαι, σιμνύονταί μιν ἀπὸ τήτων αὐτοὶ χρημα-
τίζοντες, τῆς αἰδέως δ' αὐτῶν ἀντιποιμνόντες ἐλέγχουσι.
πρὸς ἡμᾶς δὲ δυοῖν θάτερον Αἰγύπτιοι πεπόνθασιν. ἡ γὰρ
ὡς ἐπισταυνομένοι προσποιῶνται τὴν συγγένειαν, ἡ κοινῆς
ἡμᾶς ἐπισπῶνται τῆς αὐτῶν κακοδοξίας. ὁ δὲ γενναῖος
Ἀπίων δοκεῖ μὲν τὴν βλασφημίαν τὴν καθ' ἡμῶν ὥσπερ τι-
νὰ μωδὸν ἐθελῆσαι παραχρῆν Ἀλεξανδρεῦσι τῆς δοθείσης
αὐτῷ πολιτείας· καὶ τὴν ἀπέχθαι αὐτῶν ἐπιστάμενος τῇ
πρὸς τῆς συνοικούντας αὐτοῖς ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας Ἰσθαίης,
πρῶτέστι μὲν ἐκνήνοις λοιδορεῖσθαι, συμπεριλαμβάνει δὲ
καὶ τῆς ἄλλης ἅπαντας, ἐν ἀμφοτέροις ἀναιχύντως ψευδέ-
μενος.

δ'. Τίνα τοίνυν ἐστὶ τὰ θειὰ καὶ χέτλια τῶν ἐν Ἀλε-
ξανδρείᾳ κατοικούντων Ἰσθαίων, ἃ κατηγόρηκεν αὐτῶν, ἰδω-
μεν. „ἐλθόντες, Φησὶν, ἀπὸ Συρίας ὤκησαν πρὸς αἰλίμειαν
„θάλασσαν, γεννησάντες ταῖς τῶν κυμάτων ἐκβολαῖς.”
ἔκ ἧν ὁ τόπος εἰ λοιδορίαν ἔχει, τὴν ὃ πατερίδα μὲν, λεγο-
μένην δὲ αὐτῇ, τὴν Ἀλεξάνδρειαν λοιδορεῖ. ἐκείνης γὰρ καὶ
τὸ παράλιον ἐστὶ μέρος, ὡς πάντες ὁμολογῶσιν, εἰς κατοίκωσιν
τὸ κάλλιστον. Ἰσθαῖοι δ' εἰ μὲν βιασάμενοι κατέχουσι, ὡς μὴ
ἔσθ' ἔκτισσιν, ἀνδρείας τεκμήριον ἐς αὐτοῖς. εἰς κατοί-
κησιν δὲ αὐτοῖς ἔδωκε τόπον Ἀλέξανδρος· καὶ ἴσης παρὰ
τοῖς Μακεδόσι τιμῆς ἐπέτυχον. ἔκ οἶδα δὲ, τί ποτ' αἶν ἐλε-
γεν Ἀπίων, εἰ πρὸς τῇ Νεκροπόλει κατώκην, καὶ μὴ πρὸς
τοῖς βασιλείοις ἦσαν ἰδρυμένοι, καὶ μέχρι νῦν αὐτῶν ἡ Φυλὴ
τὴν προσηγορίαν εἶχε Μακεδόνες. εἰ μὲν ἦν ἀναγνῶς τὰς
ἐπιστολάς Ἀλεξάνδρου τῷ βασιλέως, καὶ τὰς Πτολεμαίᾳ τῷ
Λαίῳ, καὶ τῶν μετ' ἐκείνων τῆς Αἰγύπτου βασιλέων ἐντυχόν
τοῖς γράμμασι, καὶ τὴν σήλην τὴν ἐξῶσαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ
καὶ τὰ δικαιώματα περιέχουσαν, ἃ Καῖσαρ ὁ μέγας τοῖς Ἰσ-
θαίοις ἔδωκεν· εἰ μὲν ἦν ταῦτα, Φημί, γινώσκων, τὰνακτίᾳ
γράφειν ἐτόλμησε, πονηρὸς ἦν· εἰ δὲ μηδὲν ἠπίεστο τῷ
ἀπαιδεύτος. τὸ δὲ δὴ θαυμάζειν, πῶς Ἰσθαῖοι ὅττις Ἀλε-
ξανδρεῖς ἐκλήθησαν, τῆς ὁμοίας ἀπαιδευσίας. πάντες γὰρ

tate efferunt, honorificum quidem ducunt ab ea cognominari, eos vero redarguunt, qui praeter ius eam sibi vendicant. Erga nos autem alterutro modo affecti sunt Aegyptii. aut enim quasi sese efferentes cognationem simulant, aut nos in infamiae suae societatem adsciiscunt. At praeclarus iste Apion videtur contumeliosam nostrum insectationem quasi mercedem voluisse reddere Alexandrinis pro data sibi ciuitate: cognitoque, illis cum Iudaeis vna secum Alexandriam habitantibus intercessisse inimicitiam, proposuit quidem illis conuicium facere, alios vero vniuersos simul comprehendit, de vtrisque impudenter mentiens.

4. Videamus igitur, quatenam illa graua et non ferenda, de quibus Iudaeos Alexandriam habitantes accusat. „E Syria, inquit, profecti sedes fixerunt ad importuosum mare, in vicinia allisionis fluctuum.” Ergo si locus opprobrium habet, non quidem patriae suae, sed tamen, quam patriam dicit, Alexandriae conuiciatur. illius enim et ora maritima pars est, vt omnes fatentur, ad inhabitandum optima. Sin autem per vim eam Iudaei occupauerint, ita vt ne post quidem eiicerentur, fortitudinis eorum argumentum est. Verum Alexander eis locum ad habitandum dedit, et par cum Macedonibus insequuti sunt. Nescio autem, quid dicturus fuerit Apion, si circa Necropolim habitassent, ac non circa regiam sedes posuissent, et hodieque eorum tribus appelleretur Macedones. Sane si legisset epistolas Alexandri regis, et Ptolemaei Lagi, ac in successorum illius Aegypti regum rescripta incidisset, et columnam stantem Alexandriae, et iura continentem, quae Caesar magnus Iudaeis concessit: haec, inquam, si certe quidem sciens contraria scribere ausus est, improbus erat: sin vero nihil horum nouit, indoctus. Illud autem, quod se mirari dicit, quomodo cum Iudaei essent, Alexandrini vocarentur, similis inscitiae est. Omnes enim in coloniam

οἱ εἰς ἀποικίαν τινὰ κατακληθέντες, καὶ πλεῖστον ἀλλήλων τοῖς γένεσι διαφέρωσιν, ἀπὸ τῶν οἰκιστῶν τὴν προσηγορίαν λαμβάνουσι. καὶ τί δὲ περὶ τῶν ἄλλων λέγειν; αὐτῶν γάρ ἡμῶν οἱ τὴν Ἀντιόχειαν κατοικῶντες, Ἀντιοχεῖς ὀνομαζόμενοι. τὴν γὰρ πολιτείαν αὐτοῖς ἔδωκεν ὁ κτίσης Σέλευκος. ὁμοίως οἱ ἐν Εὐφράτῃ καὶ κατὰ τὴν ἄλλην Ἰωρίαν, τοῖς αὐθιγενέσι πολίταις ὁμωνυμοῦσι, τῷ παραχρόνῳ αὐτοῖς τῶν διαδόχων. ἡ δὲ Ῥωμαίων Φιλανθρωπία πᾶσιν μικρὰ δὲν τῆς αὐτῶν προσηγορίας μεταδεδωκεν· ἢ μόνον ἀνδράσιν, ἀλλὰ καὶ μεγάλοις ἔθνεσιν ὅλοις. Ἰβηρες γὰρ οἱ Πάλαι, καὶ Τυρρῆνοί, καὶ Σαβῖνοι, Ῥωμαῖοι καλεῖνται. εἰ δὲ τῷτον ἀφαιρεῖται τὸν τρόπον τῆς πολιτείας Ἀπίων, παυσάδῳ λέγων αὐτὸν Ἀλεξανδρέα. γεννηθεὶς γάρ, ὡς προῆπον, ἐν τῷ βαθυτάτῳ τῆς Αἰγύπτου, πῶς ἂν Ἀλεξανδρεὺς εἴη, τῆς κατὰ δόσιν πολιτείας, ὡς αὐτὸς ἐφ' ἡμῶν ἠξίωκεν, ἀναιρεμένης; καίτοι μόνοις Αἰγυπτίοις οἱ κύριοι νῦν Ῥωμαῖοι τῆς οἰκισμένης μεταλαμβάνουσι ἡσιννοσὴν πολιτείας ἀπερήκασιν. ὁ δ' ἔτις ἐστὶ γενναῖός, ὡς μετέχειν ἀξίῳ αὐτός, ὃν τυχεῖν ἐκωλύετο, συκοφαντεῖν ἐπιχειρήσει τὴν δικαίως λαβόντας. ἢ γὰρ ἀπορία γε τῶν οἰκισάντων τὴν μετὰ σπαρτῆς ὑπ' αὐτῇ πόλιν κτιζομένην, Ἀλέξανδρος τῶν ἡμετέρων τινὰς ἐκεῖ συνήθροισεν. ἀλλὰ πάντας δοκιμάζων ἐπιμελῶς ἀρετῆς καὶ πίστεως, τῷ τοῖς ἡμετέροις τὸ γέρας ἔδωκεν. „ἐτίμα γὰρ ἡμῶν τὸ „ἔθνος, ὡς καὶ Φησὶν Ἐκαταῖος περὶ ἡμῶν, ὅτι διὰ τὴν ἐπικί-
„κειαν καὶ πίσιν, ἣν αὐτῷ παρέχον Ἰουδαῖοι, τὴν Σαμαρείτιν
„χώραν προσέθηκεν ἔχειν αὐτοῖς ἀφορολόγητοι. ὅμοια δὲ
„Ἀλεξάνδρου καὶ Πτολεμαῖος ὁ Λάγος περὶ τῶν ἐν Ἀλεξαν-
„δρείᾳ κατοικούντων ἐφρόνησε.” καὶ γὰρ τὰ κατὰ τὴν Αἰ-
„γύπτον αὐτοῖς ἐνεχείρισε Φερίαια, πιστῶς ἅμα καὶ γενναίως
Φυλάξεν ὑπολαμβάνων· καὶ Κυρήνης ἐγκρατῶς ἄρχειν βε-
λόμενος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῇ Λιβύῃ πόλεων, εἰς αὐτὰς
μέρος Ἰουδαίων ἐπέμψεν κατοικῆσον. ὁ δὲ μετ' αὐτὸν Πτολε-
μαῖος, ὁ Φιλάδελφος ἐπικληθεὶς, ἢ μόνον εἴ τινας ἦσαν
αἰχμάλωτοι παρ' αὐτῷ τῶν ἡμετέρων, πάντας ἀπέδωκεν,

aliquam euocati, etsi plurimum inuicem genere differant, a conditoribus appellationem accipiunt. Et quid opus est de aliis dicere? Nostrorum enim ipsorum, qui Antiochiam inhabitant, Antiocheni nominantur. ius enim ciuium eis dedit conditor Seleucus. Similiter, qui in Epheso sunt et in reliqua Ionia, eandem cum ciuibus inde natis appellationem sortiuntur: illis hoc praestantibus regni successoribus. Romanorum autem clementia omnibus fere de suo nomine appellari concessit, non solum viris singulis, sed et maximis gentibus in vniuersum. Hispani scilicet antiqui et Tyrrheni et Sabini vocantur Romani. Si vero hunc modum communionis ciuitatis tollit Apion, desinat semetipsum Alexandrinum dicere. Natus enim, vt antea dixi, in intima Aegypto, quomodo erit Alexandrinus, iure ciuitatis, quod ipse de nobis praedicat, sublato? cum solis Aegyptiis orbis nunc Romani domini participare cuiuslibet ciuitatis interdixerint. Ille vero adeo generosus est, vt, cum vellet iure obtinere, quae impetrare prohibetur, conatus fuerit eos calumniari, qui ista iustissime assequuti sunt. Non enim Alexander propter inopiam habitatorum ciuitatis, quam studiose aedificabat, nostrorum aliquos illic congregauit. Sed, omnes probitatis ergo et fidei probe perspectos et exploratos habens, hoc praemium nostris tribuit. „nostram enim gentem honorabat, vt etiam de „nobis dicit Hecataeus, quod propter probitatem atque fidem, quam ei praebuere Iudaei, regionem Samaritidem, ab omni tributo liberam, ab iis insuper „teneri voluerit.” Similiter quoque sensit post Alexandrum Ptolemaeus Lagi de Iudaeis Alexandriam habitantibus. etenim castra Aegyptiaca eis commisit, arbitratus, illis nec fidem defuturam, nec fortitudinem ad ea conseruanda: cumque firmum in Cyrene imperium tenere vellet, et in aliis Libyae ciuitatibus, illuc misit partem Iudaeorum habitandi causa. Post hunc autem Ptolemaeus, qui Philadelphus est appellatus, non solum, si qui fuere captiui apud eum nostrorum, omni-

ἀλλὰ καὶ χεῖματα πολλάκις ἐδωρήσατο. καὶ τὸ μέγιστον ἐπιθυμητὴς ἐγένετο τῇ γυνάμει τὰς ἡμετέρας νόμους, καὶ ταῖς τῶν ἱερῶν γραφῶν βίβλοις ἐντυχῆν. ἔπεμψε γὰρ ἀξίων ἀνδρας ἀποσταλῆναι, τὰς ἐμνηύοντας αὐτῷ τὸν νόμον, καὶ τῇ γραφῇ ταῦτα καλῶς τὴν ἐπιμελίαν ἐπὶ ταῖς ἐν τοῖς τυχεῖσιν· ἀλλὰ Δημήτριον τὸν Φαληρέα, καὶ Ἀνδρέαν, καὶ Αἰριτία, τὸν μὲν παιδεία τῶν καθ' ἑαυτὴν διαφύροντα Δημήτριον, τὰς δὲ τὴν τῷ σώματος αὐτοῦ ὀλολήν ἐγκεχειρισμένους, ἐπὶ τῆς ἐπιμελείας ταύτης ἔταξεν, ὅτι ἂν δῆπν τὰς νόμους καὶ τὴν πάτριον ἡμῶν Φιλοσοφίαν ἐπιθυμήσας ἐκμάθῃ, εἰ τῶν χρωμένων αὐτοῖς ἀνδρῶν κατεφρόνῃ, καὶ μὴ λίαν ἐθαύμαζεν.

Εἰ. Ἀπίωνα δὲ σχεδὸν ἐφ' ἐξῆς πάντες ἔλαθον οἱ τῶν προγόνων αὐτοῦ Μακεδόνων βασιλεῖς, οἰκειότατα πρὸς ἡμᾶς διατεθέντες. καὶ γὰρ τρίτος Πτολεμαῖος, ὁ λεγόμενος Εὐσεβὴς, καταχὼν ὅλην Συρίαν κατὰ κράτος, ἐπὶ τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ θεοῖς χαριστήρια τῆς νίκης ἔθυσεν· ἀλλὰ παραγενόμενος εἰς Ἱεροσόλυμα, πολλὰς, ὡς ἡμῖν ἰσχυρὸν ἐστὶν ἐπιτέλλειν θυσίας τῷ Θεῷ. καὶ ἀνέθηκεν ἀναθήματα τῆς νίκης ἄξια. ὁ δὲ Φιλομήτωρ Πτολεμαῖος καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Κλεοπάτρα, τὴν βασιλείαν ὅλην τὴν ἑαυτῇ Ἰουδαίοις ἐπίστευσαν. καὶ στρατηγοὶ πάσης τῆς δουλείας ἦσαν, Ονίας καὶ Δοσίθεος Ἰουδαῖοι. ὧν Ἀπίων σκύπτει τὰ ὀνόματα· δέον τὰ ἔργα θαυμάζειν καὶ μὴ λοιδορεῖν, ἀλλὰ χάριν αὐτοῖς ἔχειν, ὅτι δισσώσαντο τὴν Ἀλεξανδρείαν, ἥς ὡς πολίτης ἀντιποιεῖται. πολεμήσαντες γὰρ αὐτῶν τῇ βασιλίσσει Κλεοπάτρῃ, καὶ κινδυνεύοντες ἀπολέσθαι κακῶς, ἔτοις συμβάσεις ἐποίησαν, καὶ τῶν ἐμφυλίων κακῶν ἀπῆλλαξαν. ἀλλὰ „μετὰ ταῦτα, Φίλιππος, „Ονίας ἐπὶ τὴν πόλιν ἤγαγε στρατὸν ὀλίγον, ὅντος ἐκεῖ Θεόδοτος „μετὰ τῇ παρὰ Ῥωμαίων πρεσβευτῇ καὶ παρόντος.“ ἐξῆς „δὲ ποιῶν φαῖναι ἂν καὶ μάλα δικαίως. ὁ γὰρ Φύσκων ἐπικληθεὶς Πτολεμαῖος, ἀποθανόντος αὐτοῦ τῷ ἀδελφεῷ Πτολεμαῖῳ τῷ Φιλομήτορι, ἀπὸ Κυρήνης ἐξῆλθε Κλεοπάτρῃ ἐμβαλεῖν βεβλόμενος τῆς βασιλείας,

bus libertatem, sed et pecunias saepius dedit: et (quod maximum est) leges nostras cognoscendi desiderio tenebatur, legendique sacrarum scripturarum libros. rogatum igitur misit sibi delegari viros, qui ei interpretarentur legem; utque volumina pulchre exscriberentur, huiusce rei curam mandavit non quibuscunque viris: sed Demetrium Phalereum et Andream et Aristeam, Demetrium quidem sui aevi omnium doctrina eminentissimum, illos vero custodiam corporis sibi creditam habentes, huic curae praefecit; non utique leges et patriam nostram philosophiam discere concupiuerat, si his utentes despectui habuerit, et non potius miratus fuerit.

5. Apion autem paene omnes deinceps Macedonum maiorum eius reges ignoravit, nobis familiarissimos et amicissimos. Nam et tertius Ptolemaeus, dictus Euergetes, tota Syria vi et armis occupata, non Diis Aegyptiacis sacra fecit, ut pro victoria gratias ageret; sed, cum Hierosolyma venisset, multas hostias, sicut nostri moris est, Deo immolavit, et donaria victoria digna dedicavit. Ptolemaeus autem Philometor et vxor eius Cleopatra omne regnum commiserunt Iudaeis, factique sunt totius militiae duces Onias et Dositheus Iudaei: quorum in nomine cauillatur Apion, cum debuisset facta eorum potius mirari et non conviciari, sed gratias illis habere, quod seruarint Alexandriam, cuius ciuis videri vult et haberi. Cum enim bellum inferrent reginae Cleopatrae, et male pereundi discrimen adirent, isti fecerunt, ut pax iniretur et mala intestina cessarent. Sed „postea, inquit, Onias „ad urbem deduxit paruum exercitum, cum illic praesens esset Thermus Romanorum legatus.“ id quod bene recteque admodum factum dicerem. Ptolemaeus enim cognomine Ptolemaeus, mortuo suo fratre Ptolemaeo Philometore, egressus est de Cyrene, eo animo, ut Cleopatram e regno eiiceret, et filios regis, ut

ipse regnum iniuste sibi met applicaret; propter haec ergo Onias aduersus eum bellum pro Cleopatra suscepit: et fidem, quam habuit circa reges, nequaquam in necessitate deseruit. Testis autem Deus iustitiae eius manifestus apparuit. Nam Physcon Ptolemaeus, cum aduersum exercitum quidem Oniae pugnare praesumeret, omnes vero Iudaeos in ciuitate positos cum filiis et vxoribus capiens nudos atque vinctos elephantis subiecisset, vt ab eis conculcati deficerent, et ad hoc etiam bestias ipsas inobriasset, in contrarium, quae praeparauerat, euenere. Elephantum enim, relinquentes sibi appositos Iudaeos, impetu facto super amicos eius, multos ex ipsis interemere. Et post haec Ptolemaeus quidem adspectum terribilem contemplatus est, prohibentem se, vt illis noceret hominibus. Concubina vero sua carissima, quam alii quidem Ithacam, alii vero Irenen denominant, supplicante, ne tantam impietatem perageret, ei concessit, et ex his, quae iam egerat vel acturus erat, poenitentiam egit. Vnde recte hanc diem Iudaei Alexandriae constituti, eo quod aperte a Deo salutem promeruere, celebrare noscuntur. Apion autem, omnium calumniator, etiam propter bellum aduersus Physconem gestum, Iudaeos accusare praesumpsit, cum eos laudare debuerit. Is autem etiam vltimae Cleopatrae reginae Alexandrinorum meminit, veluti nobis impropere, quoniam circa nos fuit ingrata: et non potius illam redarguere studuit, cui nihil omnino iniustitiae et malorum operum defuit, vel circa generis necessarios, vel circa maritos suos, qui etiam dilexerint eam, vel in communi contra Romanos omnes, et benefactores suos imperatores, quae etiam sororem Arsinoen occidit in templo, nihil sibi nocentem. Peremit autem et fratrem insidiis: paternosque deos, et sepulcra progenitorum depopulata est. Percipiensque regnum a priuino Caesare, eius filio et successori rebellare praesumpsit: Antoniumque corrumpens amatoriis rebus et patriae inimicum fecit, et infidelem circa suos amicos instituit, alios quidem genere regali spoliando, alios autem demens

ad mala gerenda compellens. Sed quid oportet amplius dicere, cum illum ipsum in nauali certamine relinquens, id est maritum et parentem communium filiorum, tradere cum exercitu principatum, et se sequi coëgit? Nouissime vero Alexandria a Caesare capta, ad hoc usque perducta est, ut saltem hinc sperare se iudicaret, si posset ipse manu sua Iudaeos perimere: eo quod circa omnes crudelis et infidelis exstaret. Putasne gloriandum nobis non esse, si, quemadmodum dicit Apion, famis tempore Iudaeis triticum non est mensa? Sed illa quidem poenam subiit competentem. Nos autem maximo Caesare utimur teste auxilii atque fidei, quam circa eum contra Aegyptios gessimus: necnon et senatu eiusque consultis, et epistolis Caesaris Augusti, quibus nostra merita comprobantur. Has literas Apionem oportebat inspicere, et secundum genera examinare testimonia sub Alexandro facta, et omnibus Ptolemaeis, et quae a senatu constituta sunt, necnon et maximis Romanis imperatoribus. Si vero Germanicus frumenta cunctis in Alexandria commorantibus metiri non potuit, hoc indicium est sterilitatis ac penuriae frumentorum, non accusatio Iudaeorum. Quid enim sentiant omnes imperatores de Iudaeis in Alexandria commorantibus, palam est. nam administratio tritici nihilo magis ab eis, quam ab aliis Alexandrinis, translata est. Maximam vero eis fidem olim a regibus datam conseruare voluerunt, id est, fluminis custodiam, totiusque custodiae, nequaquam his rebus indignos esse iudicantes.

6. Sed super hoc: quomodo ergo, inquit, si sunt ciues, eosdem deos, quos Alexandrini, non colunt? Cui respondeo: Quomodo etiam, cum vos sitis Aegyptii, inter alterutros praelio magno et sine foedere de religione contenditis? aut certe propterea non vos omnes dicimus Aegyptios, et neque communiter homines, quoniam bestias aduersantes naturae nostrae colitis, multa diligentia nutrientes? cum genus utique nostrorum vnum atque idem esse videatur. Si autem in vobis Aegyptiis tantae differentiae opinionum sunt, quid miraris super his, qui

aliunde in Alexandriam aduenerunt, si, legibus a principio constitutis, circa talia permansere? Is autem seditionis causas nobis apponit: qui si cum veritate ob hoc accusat Iudaeos in Alexandria constitutos, cur omnes non culpae possit, eo quod noscamur habere concordiam? Porro etiam seditionis auctores, quilibet inueniet Apionis similes Alexandrinorum fuisse ciues. Donec enim Graeci fuere et Macedones hanc ciuitatem habentes, nullam seditionem aduersus nos gessere, sed antiquis cessere solennitatibus. Cum vero multitudo Aegyptiorum creuisset inter eos, propter confusiones temporum, etiam hoc opus semper est additum. Nostrum vero genus permansit purum. Ipsi igitur molestiae huius fuere principium, nequaquam populo Macedonicam habente constantiam, neque prudentiam Graecam, sed cunctis scilicet ventibus malis moribus Aegyptiorum, et antiquas inimicitias aduersum nos exercentibus. E diuerso namque factum est, quod nobis improperare praesumunt. nam cum plurimi eorum non opportune ius eius ciuitatis obtineant, peregrinos vocantes eos, qui hoc priuilegium ad omnes impetrasse noscuntur. Nam Aegyptiis neque regum quicquam videtur ius ciuitatis fuisse largitus: neque nunc quilibet imperatorum. Nos autem Alexander quidem introduxit, reges autem auxere, Romani vero semper custodire dignati sunt. Itaque derogare nobis Apion voluit, quia imperatorum non statuamus imagines, tanquam illis hoc ignorantibus, aut defensione Apionis indigentibus: cum potius debuerit admirari magnanimitatem modestiamque Romanorum, quoniam subiectos non cogunt patria iura transcendere: sed suscipiunt honores, sicut dare offerentes primum atque legitimum est. Non enim honoribus gratiam habent, qui ex necessitate et violentia conferuntur. Graecis itaque et aliis quibusdam bonum esse creditur imagines instituere. Denique et patrum et vxorum filiorumque figuras depingentes exsultant, quidam vero etiam nihil sibi competentium sumunt imagines. alii vero et seruos diligentes, hoc faciunt. Quid

ergo mirum est, si etiam principibus ac dominis hunc honorem praeberere videantur? Porro autem Legislator, non quasi prophetans Romanorum potentiam non honorandam, sed tanquam causam neque Deo neque hominibus vilem despiciens, et quoniam totius animati, multo magis Dei inanimati, probatur hoc inferius, interdixit imagines fabricare. aliis autem honoribus post Deum colendos non prohibuit viros bonos, quibus nos et imperatores et pop. Rom. dignitatibus ampliamus. Facimus autem pro eis continua sacrificia: et non solum quotidianis diebus ex impensa communi omnium Iudaeorum talia celebramus: verum cum nullas alias hostias ex communi, neque pro filiis peragamus, solis imperatoribus hunc honorem praecipuum pariter exhibemus, quem hominum nulli perfoluimus. Haec itaque communiter satisfactio posita sit aduersus Apionem pro his, quae de Alexandria dicta sunt.

7. Admiror autem etiam eos, qui ei huiusmodi fomittem praebuere, id est, Posidonium et Apollonium Molonis: quoniam accusant quidem nos, quare nos eosdem deos cum aliis non colimus. mentientes autem pariter, et de nostro templo blasphemias componentes incongruas, non se putant impie agere: cum sit valde turpissimum liberis, qualibet ratione mentiri, multo magis de templo apud cunctos homines nominato, tanta sanctitate pollente. In hoc enim sacrario, Apion praesumpsit edicere, „asini caput collocasse Iudaeos, et id colere, ac dignum facere tanta religione: et hoc affirmat fuisse depulatum, dum Antiochus Epiphanes et exspoliasset templum, et illud caput inuenisset ex auro compositum multis pecuniis dignum.” Ad hoc igitur primum quidem respondeo, quoniam Aegyptius, vel si aliquid tale apud nos fuisset, nequaquam debuerat increpare, cum non sit deterius asinus furonibus et hircis et aliis, qui sunt apud eos Dii. Deinde quomodo non intellexit, operibus increpatus de incredibili suo mendacio. Legibus namque semper utimur iisdem: in quibus sine fine consistimus. Et cum varii casus nostram ciuitatem, sicut etiam aliorum,

vexauerint, et Theos, ac Pompeius Magnus, ac Licinius Crassus, et ad nouissimum Titus Caesar, bello vincentes obtinuerint templum, nihil huiusmodi illic inuenere: sed purissimam pietatem, de qua nihil nobis est apud alios effabile. Quia verò Antiochus neque iustam fecit templi depraedationem, sed egestate pecuniarum ad hoc accessit, cum non esset hostis, et socios insuper nos suos et amicos aggressus est, nec aliquid dignum derisione illic inuenit. Multi et digni conscriptores super hoc quoque testantur; Polybius Megalopolitanus, Strabo Cappadox, Nicolaus Damascenus, Timagenes, et Castor chronographus, et Apollodorus: qui omnes dicunt, pecuniis indigentem Antiochum transgressum foedera Iudaeorum, et spoliasse templum auro argentoque plenum. Haec igitur Apion debuit respicere, nisi cor asini ipse potius habuisset, et impudentiam canis, qui apud ipsos assolet coli. neque enim extrinsecus alia ratiocinatione mentitus est. Nos itaque asinis neque honorem neque potestatem aliquam damus, sicut Aegyptii crocodilis et aspidibus: quando eos, qui ab istis mordentur, et a crocodilis rapiuntur, felices et Deo dignos arbitrantur. Sed sunt apud nos asini, quod apud alios sapientes viros, onera sibi imposita sustinentes. Etsi ad areas accedentes comedant, aut proposita non adimpleant, multas valde plagas accipiunt, quippe operibus et ad agriculturam rebus necessariis ministrantes. Sed aut omnium rudissimus fuit Apion ad componendum verba fallacia, aut certe ex rebus initia sumens, haec implere non valuit, quando nulla potest contra nos blasphemia prouenire.

8. Alteram vero fabulam, derogatione nostra plenam, de Graecis apposuit: de quo dicere sat erit, quoniam, qui de pietate loqui praesumunt, oportet eos non ignorare, minus esse immundum per templa transire, quam sacerdotibus scelesti verba confingere. Isti vero magis studere defendere sacrilegum regem, quam iusta et veracia de nostris et de templo conscribere. Volentes enim Antiocho gratificari et perfidiam ac sacrilegium eius tegere,

quo circa gentem nostram est usus propter egestatem pecuniarum, detrahentes nobis etiam, quae in futuris essent, mentiti sunt. Propheta vero aliorum factus est Apion, et dixit „Antiochum in templo inuenisse lectum „et hominem in eo iacentem, et appositam ei mensulam „maritimis terrenisque volatilium dapibus plenam, et „quod obstupuisset his homo. Illum vero mox adorasse „regis ingressum, tanquam maximam sibi opem praebituri: ac procidentem ad eius genua, extensa dextera „poposcisse libertatem; et iubente rege, ut consideret, et „diceret, quis esset, vel cur ibidem habitaret, vel quae esset causa ciborum eius, tunc hominem cum gemitu et „lacrymis lamentabiliter suam narrasse necessitatem. Ait, „inquit, esse se Graecum: et dum peragraret provinciam „parandi victus causa, correptum se subito ab alienigenis „hominibus, atque deductum ad templum, et inclusum „illic, et a nullo conspici, sed cuncta dapium apparatione „ne saginari. Et primum quidem haec sibi inopinabilia „beneficia visa attulisse laetitiam; deinde suspicionem, „postea stuporem: postremum consulentem a ministris ad „se accedentibus audisse legem ineffabilem Iudaeorum, „pro qua nutriebatur: et hoc illos facere singulis annis „quodam tempore constituto. Et comprehendere quidem Graecum peregrinum, eumque annuo tempore saginare, et deductum ad quandam syluam occidere quidem eum hominem, eiusque corpus sacrificare secundum suas solennitates, et gustare ex eius visceribus, et „iusiurandum facere in immolatione Graeci, ut inimicitias contra Graecos haberent: et tunc in quandam fossream reliqua hominis pereuntis abicere.” Deinde „refert, eum dixisse, paucos iam dies debitos sibi met sumperesse; atque rogasse, ut reueritus Graecorum deos, et „superans in suo sanguine insidias Iudaeorum, de malis „eum circumstantibus deliberaret.” Huiusmodi ergo fabula non tantum omni tragoedia plenissima est, sed etiam crudeli impudentia redundat. Non tamen a sacrilegio priuat Antiochum, sicut arbitrati sunt, qui haec ad il-

lius gratiam conscribere. Non enim praesumpsit aliquid tale, ut ad templum accederet: sed sic inuenit non sperans. Fuit ergo voluntatibus iniquis impius, et nihilominus sine Deo, quicquid iussit mendacii superfluitas, quam ex ipsa re cognoscere valde facillimum est. Non enim circa solos Graecos discordia legum esse dignoscitur, sed maxime aduersus Aegyptios et plurimos alios. Cuius enim regionis homines non contigit aliquando apud nos peregrinari? ut aduersus solos Graecos renouata coniuratione per effusionem sanguinis ageremus: vel quomodo possibile, ut ad has hostias omnes Iudaei colligerentur, et tantis millibus ad gustandum viscera illa sufficerent, sicut ait Apion? vel cur inuentum hominem, quicumque fuit, (non enim suo nomine conscripsit) aut quomodo eum in suam patriam rex non cum pompa deduxit? dum posset, hoc faciens, ipse quidem putari pius, et Graecorum amator eximius, assumere vero contra Iudaeorum odium auxilia magna cunctorum. Sed haec relinquo: insensatos enim, non verbis, sed operibus, decet arguere. Sciunt igitur omnes, qui videre constructionem templi nostri, qualis fuerit, et intransgressibilem eius purificationis integritatem. Quatuor enim porticus habuit in circuitu, et harum singulae propriam secundum legem habuere custodiam. In exteriorem itaque ingredi licentia fuit omnibus etiam alienis: mulieres tantummodo menstruatae transire prohibebantur. In secundam vero porticum cuncti Iudaei ingrediebantur, eorumque coniuges, cum essent ab omni pollutione mundaе. In tertiam, masculi Iudaeorum mundi existentes atque purificati. In quartam autem sacerdotes, stolis induti sacerdotalibus. In adytum vero soli principes sacerdotum, propria stola circumamicti. Tanta vero est circa omnia prouidentia pietatis, ut secundum quasdam horas sacerdotes ingredi constitutum sit. Mane etiam aperto templo oportebat facientes traditas hostias introire: et meridie rursus, dum clauderetur templum. Denique ne vas quidem aliquod portari licet in templum, sed erant in eo solummodo po-

fit, altare, mensa, thuribulum, candelabrum, quae omnia in lege conscripta sunt. Etenim nihil amplius neque mysteriorum aliquorum ineffabilium agitur, neque intus vlla epulatio administratur. Haec enim, quae praedicta sunt, habent totius populi testimonium manifestum, rationemque gestorum. Licet enim sint tribus quatuor sacerdotum, et harum tribuum singulae habeant hominum plus, quam quinque millia, sit tamen observatio particulariter per dies certos: et his transactis, alii succedentes ad sacrificia veniunt: et congregati in templum mediante die a praecedentibus claves templi, et ad numerum vasa omnia percipiunt, nulla re, quae ad cibum aut potum attineat, in templum delata. Talia namque etiam ad altaria offerre prohibitum est, praeter illa, quae ad sacrificia praeparantur.

8. Quid ergo Apionem dicimus, nisi, nihil horum examinantem, verba incredula protulisse? Sed turpe est, historiae veram notitiam si proferre grammaticus non possit. Et sciens templi nostri pietatem, hanc quidem praetermisit. Homini autem Graeci comprehensionem finxit, pabulum ineffabile, et ciborum opulentissimam claritatem: et prauos ingredientes, ubi nec nobilissimos Iudaeorum licet intrare, nisi fuerint sacerdotes. Haec ergo pessima est impietas, atque mendacium spontaneum, ad eorum seductionem, qui noluerunt discutere veritatem. Per ea siquidem mala ineffabilia, quae praedicta sunt, nobis detrudere tentavere.

9. Rursumque tanquam piissimus deridet, adiiciens fabulae inania facta. Ait enim, illum retulisse, „dum „bellum Iudaei contra Idumaeos haberent longo quodam „tempore, ex aliqua ciuitate Idumaeorum, qui in ea „Apollinem colebat venisse ad Iudaeos, cuius hominis nomen dicitur Zabidus, deinde eis promississe, traditurum „se eis Apollinem Deum Dorensium: venturumque illum „ad nostrum templum, si omnes adscenderent, et adducerent omnem multitudinem Iudaeorum. Zabidum vero fuisse quoddam machinamentum ligneum, et circumposuisse sibi, et in eo tres ordines finxisse lucernarum, et

πτὴν πορείαν ποιημένων. τὰς μὲν Ἰδδαίους ὑπὸ τῇ παρῶ
 ἡδόξῃ τῆς θεᾶς καταπεπληγμένους, πόρρω μὲν ὄντας ἥσυχίαν ἄγειν· τὸν δὲ Ζάβιδον ἐπὶ πολλῆς ἥσυχίας εἰς τὸν
 ἡναὸν παρελθεῖν, καὶ τὴν χρυσὴν ἀποσῦραι τῇ κάνθωνος
 κεφαλῇ, ὅτω γὰρ ἀσπίζόμενος γέγραπεν, καὶ πάλιν
 ἡεῖς Δώραν κατὰ τάχος ἀπελθεῖν." ἄρ' ἔν καὶ ἡμεῖς ἂν
 εἴποιμεν, ὅτι τὸν κάνθωνα, ταῖς ἐν αὐτῷ, Ἀπίων ἐπιφορτί-
 ζει, καὶ ποιεῖ τῆς μωρολογίας ἅμα καὶ τῶν ψευσμάτων
 κατάφορον. καὶ γὰρ τόπῳ ἐκόντας γράφει, καὶ πόλεις ἐκ
 εἰδῶς μετατίθησιν. ἡ μὲν γὰρ Ἰδδαία τῆς ἡμετέρας χώρας
 ἐστὶν ὁμορος, κατὰ Γάζαν κειμένη, καὶ Δώρα ταύτης ἐστὶν
 ἑδεμία πόλις· τῆς μέντοι Φοινίκης παρὰ τὸ Καρμήλιον
 ὄρος Δώρα πόλις ὀνομάζεται, μηδὲν ἐπικοινωνῶσα τοῖς
 Ἀπίωνος Φλυαρήμασι. τισσάρων γὰρ ἡμερῶν ὁδὸν τῆς
 Ἰδδαίας ἀφῆσκειν. τί δ' ἡμῶν ἐτι κατηγορεῖ τὸ μὴ
 κοινὰς ἔχειν τοῖς ἄλλοις θεῖς, εἰ ῥαδίως ὅτως ἐπέσθη-
 σαν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἤξεν τὸν Απόλλωνα πρὸς αὐτὰς, καὶ
 μετὰ τῶν ἄσρων ἐπὶ τῆς γῆς ᾤθησαν ὅρῳ αὐτὸν περιπα-
 τήντα; λυχιον γὰρ ἡδέπω δῆλον ὅτι πρὸθεν ἐωράκασιν,
 οἱ τὰς τοσαύτας καὶ τηλικαύτας λυχνοκαΐας ἐπιτελῶντες.
 ἀλλ' ἡδέ τις αὐτῷ βαδίζοντι κατὰ τὴν χώραν τῶν τοσάτων
 μυριάδων ὑπήντησεν· ἔρημα δὲ καὶ τὰ τέχνη Φυλάκων εὖ-
 ρε πολέμῳ συνεσηκότες. ἐὼ τᾶλλα. τῇ ναῦ δ' αἱ θύραι τὸ
 μὲν ὕψος ἦσαν ἐπτά πηχῶν, εἴκοσι δὲ τὸ πλάτος. κατὰ-
 χρυσοὶ δὲ πᾶσαι καὶ μικρᾷ δέν σφυρήλατοι. ταύτας ἔκλειον
 ἐκ ἐλάττης ὄντες ἄνδρες διακόσιοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν,
 καὶ τὸ καταλιπεῖν ἡνοιγμένους ἦν ἀθέμιτον. ῥαδίως ἔν αὐ-
 τὰς ὁ λυχνοφόρος ἐκείνος ἠνέωξεν ἂν ἀνοιξέειν οἰόμενος, καὶ
 τὴν τῇ κάνθωνος, ὡς ᾤετο, κεφαλῇ ἔχων. πότερον ἔν αὐ-
 τὴν πάλιν ὡς ἡμᾶς ἀνέστρεψεν, ἢ λαβὼν Ἀπίων αὐτὴν εἰσε-
 κόμισεν, ἢ Ἀντίοχος εὗρη πρὸς δευτέραν Ἀπίωνι μυθολογίαν.

ἰ. Καταψεύδεται δὲ καὶ ὅσων ἡμῶν, ἡὼς ὁμνύοντων
 ἡτὸν Θεόν, τὸν ποιῆσαι τὸν θρανόν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν

ita ambulasse, ut procul stantibus appareret, quasi stella
per terram iter agens. Iudaeos quidem, inexpecta-
ta visione obstupefactos, cum procul quidem abes-
sent, quiescere: Zabidum vero multa quiete ad tem-
plum venisse, et aureum detraxisse cantherii caput
(ita enim scripsit, facetus videri volens) et rursus Do-
ram velociter se contulisse. Igitur et nos dicere
possumus, quod asinum, hoc est semetipsum, grauat
Apion, facitque stultitia simul et mendaciis oneratum.
nam et loca ponit, quae nusquam terrarum exstant, et
ciuitates earum ignarus transfert. Nam Idumaea quidem
regioni nostrae confinis est, posita iuxta Gazam, et nulla
in ea est vrbs Dora: in Phoenicia vero iuxta montem
Carmelum ciuitas Dora appellatur, quae nihil com-
mune habet cum Apionis nugis. quatuor enim dierum iti-
nere distat a Iudaea. Cur itaque nos praeterea accusat,
quod non habeamus communes cum aliis Deos, si sic
facile credidere patres nostri, ad se venturum Apollinem,
et cum stellis super terram eum ambulantem intueri puta-
verunt? Scilicet enim manifestum, quod lucernam nun-
quam prius conspexerunt, qui tot et tanta lucernarum
accensionis festa celebrarunt. Sed nec aliquis ei per re-
gionem ambulanti e tot myriadibus obuiam iuit: quin et
muros sine custodibus inuenit bello conflato. Caetera
praetereo. Ianuae autem templi altitudine quidem erant
cubitorum vii, latitudine vero xx, omnes etiam deaura-
tae, et fere ex auro solido. Has singulis diebus claude-
bant viri non minus, quam viginti, easque apertas relin-
quere nefas erat. Facile igitur illas lucernifer iste aperuit,
aut si aperuisse creditur, etiam cantherii, id quod putaba-
tur, caput habens. Vtrum igitur cum hoc capite ad nos
reuerfus est, aut illud, cum fuisset Apion, in templum
introduxit, ut Antiochus inueniret, quo alteram Apioni
fabulam narrandi occasionem suppeditaret.

10. Mentitur autem et de iuramento nostro, „quod
scilicet iuremus per Deum, et coeli et terrae et maris

„θάλασσαν, μηδενὶ εὐνοήσαιν ἄλλοφύλῳ, μάλιστα δὲ Ἑλλησιν.“ ἴδαι δὲ καταψευδόμενον ἄπαξ εἶπεν, μηδενὶ εὐνοήσαιν ἄλλοφύλῳ, μάλιστα δ' Αἰγυπτίοις. ἔτω γὰρ αὖ τοῖς ἐξ ἀρχῆς αὐτῇ πλάσμασιν ἡμεοῖς τὰ περὶ τὸν ὄρκον, εἴπερ ἦσαν ὑπὸ Αἰγυπτίων τῶν συγγενῶν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἔχι διὰ πονηρίαν, ἀλλ' ἐπὶ συμφοραῖς ἐξηλασμένοι. τῶν Ἑλλήνων δὲ πλείον τοῖς τόποις, ἢ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν, ἀφείκηκαμεν, ὥστε μηδεμίαν ἡμῖν εἶναι πρὸς αὐτοῖς ἔχθραν, μηδὲ ζηλοτυπίαν. τῶναντίον μέντοι πολλοὶ παρ' αὐτῶν εἰς τὰς ἡμετέρας νόμους συνέβησαν εἰσελθεῖν, καὶ τινὲς μὲν ἔμειναν, εἰσὶ δ' οἳ τὴν καρτερίαν ἔχ' ὑπομέναντες, πάλιν ἀπέστησαν. καὶ τῆτον ἔδεις πῶποτε τὸν ὄρκον εἶπεν ἀκῆσαι παρ' ἡμῖν ὠμοσμένον, ἀλλὰ μόνος Ἀπίων, ὡς ἔοικεν, ἤκησεν· αὐτὸς γὰρ ὁ συνθεὶς αὐτὸν ἦν.

ια'. Σφόδρα τοίνυν τῆς πολλῆς συνέσεως, καὶ ἐπὶ τῷ μέλλοντι ρηθῆσεται θαυμάζειν ἄξιόν ἐστιν Ἀπίωνα. οὐτεκμήριον γὰρ εἶναι, φησὶ, τῇ μῆτε νόμοις ἡμᾶς χρεῖσθαι δικαίοις, μῆτε τὸν Θεὸν εὐσεβεῖν, ὡς προσῆκε, τὸ μὴ ἀρχεῖν, δαλεύειν δὲ μᾶλλον ἔθνεσι καὶ ἄλλοτε ἄλλοις, καὶ τὰ κεχρεῖσθαι συμφοραῖς τισὶ περὶ τὴν πόλιν, αὐτῶν δηλονότι πόλεως ἡγεμονικωτάτης ἐκ τῶν ἄνωθεν ἀρχεῖν, ἀλλὰ μὴ Ῥωμαίοις δαλεύειν συνηθισμένων· καίτοι τῶν αὐτῶν ἀντιπρόκειται τοιαύτης μεγαλοψυχίας.“ τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἐκ ἔστιν ὅσις ἀνθρώπων ἔχ' ἱκανῶς καθ' αὐτῇ φαίη τῆτον ὑπ' Ἀπίωνος λελέχθαι τὸν λόγον. ὀλίγοις μὲν γὰρ ὑπῆρξεν ἐφ' ἡγεμονίας διὰ καιροπτίας γενέσθαι, καὶ τῆτος αἱ μεταβολαὶ πάλιν ἄλλοις δαλεύειν ὑπέβουζαν. τὸ πλεῖστον δὲ Φῦλον ἄλλων ὑπακῆκεν πολλάκις. Αἰγύπτιοι δ' ἄρα μόνον διὰ τὸ καταφυγεῖν, ὡς φασίν, εἰς τὴν χώραν αὐτῶν τὰς θεάς, καὶ σωθῆναι μεταβαλόντας εἰς μορφὰς θηρίων, ἐξαίρετον γέρας εὗροντο τὸ μηδενὶ δαλεύειν τῶν τῆς Ἀσίας ἢ τῆς Εὐρώπης κρατησάντων· οἳ μίαν ἡμέραν ἐκ τῆ παντὸς αἰῶνος ἐλευθερίας ἔ τυχόντες φαίνονται, ἀλλ' ἔδὲ παρὰ τῶν ἐκδοισποτῶν. ὅτινα μὲν γὰρ αὐτοῖς ἐχρήσαντο Πέρσαι

„creatorem, nemini fautores alienigenae, praecipue si „Graeci fuerint.” Oportebat autem mentientem plane dicere, nemini fautores alienigenae, praecipue si fuerint Aegyptii. Ita enim primis eius figmentis congruissent ista de iuramento, si a cognatis Aegyptiis patres nostri non propter improbitatem, sed ob calamitates, expulsi fuissent. A Graecis autem magis locis, quam studiis, disiuncti sumus, ita ut nullae inter nos et illos inimicitiae intercedant aut obrectationes. Veruntamen e contra multos eorum ad nostras leges accessisse contigit: et nonnulli quidem istis institutis adhaeserunt, alii vero, in illis perseverare non ferentes, iterum recesserunt. Et hoc iusiurandum nunquam se quisquam audisse meminit apud nos habitum; sed solus Apion, (ut videtur) audiuit: is enim ille erat, qui id confinxit.

II. Vellemus igitur in Apione admiranda est eximia prudentia, etiam ob hoc, quod mox dicitur: „Nam indicio esse, affirmat, quod neque legibus iustis „utamur, neque Deum convenienter eius naturae colamus, eo quod non imperemus, sed diuersis potius gentibus seruiamus, et in ipsa ciuitate calamitates quassdam perferamus, utique cum ipsi ex vrbe primaria a multis retro saeculis imperare et non Romanis seruire consueuerint: quanquam et nemo fere non expertus est „horum egregiam magnanimitatem.” Nullus etenim aliorum est, qui non affirmet, istiusmodi verborum ab vnde contra seipsum fecisse Apionem. Paucis etenim contigit in principatu continere praesidere, et non rursus aliis facta mutatione seruire. Plurimae namque gentes aliae saepe aliis obedire coactae sunt. Aegyptii autem soli, eo quod se receperint (sicut aiunt) in eorum regionem Dii, et salutem consequuti fuerint assumendo bestiarum formas, eximiam gratiam inuenerunt, ut eorum nemini seruirent, qui Asiam Europamue tenuere: qui scilicet per vnam diem ex omni aevo non habuere libertatem, ne quidem apud dominos indigenas. Nam quemadmodum eis vsi sunt Persae, non semel solum.

τρόπον, ἔχ' ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις πορθέτηκε πόλεις, ἰσραὴ κατασκάπτοντες, τῆς παρ' αὐτῶν τομολομίας θεὸς κατασφάζοντες, ἔκ' ἂν οὐκ εἰδίσαιμι. μιμῆσθαι γὰρ προσῆκε τὴν Ἀπίωνος ἀπαιδευσίαν, ὃς ἔτε τὰς Ἀθηναίων τύχας, ἔτε τὰς Λακεδαιμονίων ἐνεόρυσεν, ὧν τῆς μὲν ἀδρενοτάτης, τῆς δὲ εὐσεβεστάτης τῶν Ἑλλήνων ἀπατῆς ἐγχεσιν. ἐγὼ βασιλέας τῆς ἐπ' εὐσεβείᾳ διαβοηθέντας, ἡμῶν Κροῖσον, οἷαις ἐχρήσατο συμφοραῖς βίβι. ἐγὼ τὴν κατεστραφῆσαν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν, τὸν ἐν Εὐφίσῳ ναόν, τὴν Δελφοῖς, ἄλλας μυρίας, καὶ ὑδρὶς ὠνεῖδιστε ταῦτα τοῖς τοῦ θῆσι, ἀλλὰ τοῖς δρᾶσασι. καινὸς δὲ κατήγορος ἡμῶν Ἀπίων εὐρέθη, τῶν ιδίων αὐτῷ περὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ ἐκλαθόμενος. ἀλλὰ Σέσωπρις αὐτὸν ὁ μυθούμενος Ἀγύπτου βασιλεὺς ἐτύφλωσεν. ἡμεῖς δὲ τῆς ἡμετέρας ἐκ αὐτοῦ ποιμεν βασιλέας, Δαυΐδην καὶ Σολομῶνα, πολλὰ χρονοσάμενους ἔθνη. τῆς μὲν ἂν παραλίπωμεν. τὰ δὲ γὰρ μα πᾶσιν Ἀπίων ἠγνόηκεν. ὅτι Περσῶν καὶ μετ' αὐτοῦ ἡγυμένων, τῆς Ἀσίας Μακεδόνων, Αἰγύπτιοι μὲν ἐδύλασαν ἀνδραπόδων ὑδὲν διαφέροντες. ἡμεῖς δὲ ὄντες ἐλευθέρως προσέτι καὶ τῶν πέριξ πόλεων ἤρχομεν, ἔτη σχεδὸν ἑκατὸν καὶ ἑκατὸν, μέχρι Μάγνη Πομπηΐας. καὶ πάντων ἀπολεμηθέντων πρὸς Ῥωμαίων τῶν πανταχῶς βασιλεῶν, μόνον διὰ πίσις οἱ παρ' ἡμῖν σύμμαχοι καὶ φίλοι διελλάχθησαν.

ιβ'. „Ἀλλὰ θαυμαστὸς ἄνδρας ἢ παραχρήκαμεν, ὡς ἡ τεχνῶν τινων εὐρετάς, ἢ σοφία διαφέροντας.“ καὶ κατεριθμῆ Σωκράτην, καὶ Ζήνωνα, καὶ Κλεάνθη, καὶ τούτων τινάς. εἴτα τὸ θαυμασιώτατον τῶν εἰρημίων αὐτοῖς ἐπὶ τὸν προσέθησι, καὶ μακαρίζει τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὅτι τῷ τὸν ἔχει πολίτην. εἶδε γὰρ αὐτῷ μάρτυρος αὐτοῦ. τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις ἅπασιν ὀχλαγωγὸς ἐδόκει πονηρὸς εἶναι, καὶ τῷ βίῳ καὶ τῷ λόγῳ διεφθαρμένος· ὥς ἐκείνους ἐλευθέρως τις ἂν τὴν Ἀλεξάνδρειαν, εἴπερ ἐπὶ τῇ τῷ μέγα ἰσχύϊ περὶ δὲ τῶν παρ' ἡμῖν ἀνδρῶν γεγυότων, ὑδρὶς ἐπὶ

modo; sed frequenter vrbes eorum vastantes, sacra euer-
tentes, et quos Deos esse crediderunt interficientes, illis
exprobrare non studeo. Haud enim conuenit, vt nos
indoctam Apionis stultitiam imitaremur, qui neque de
casibus Atheniensium neque Lacedaemoniorum cogitauit;
quorum hos quidem fortissimos, illos vero Graecorum re-
ligiosissimos esse omnes affirmant. Taceo reges ob pie-
tatem omnium sermone celebratos, interque eos Croesum,
in quas vitae calamitates incidit. Taceo incensam Athe-
niensium arcem, templum Ephesium et Delphicum,
aliaque multa, quibus nemo calamitatem passis, sed potius
inferentibus casus exprobrauit. Nouus autem nostro-
rum accusator inuentus est Apion, malorum suorum,
quae in Aegypto ei acciderant, prorsus oblitus. Sed Se-
sostris illum excoecauit, Aegypti rex, cuius res fabulis
sunt adpersae. Non est autem, vt reges nostros nos
memoremus, Dauidem et Solomone, qui multas sube-
gerunt gentes. Et hos quidem missos faciamus. Quae
vero cunctis nota sunt, ignorauit Apion; quod Persis, et
post illos Asiae dominantibus Macedonibus, Aegyptii qui-
dem iis seruiebant, a mancipiis nihil differentes. Nos
autem liberi existentes etiam ciuitatum finitimarum domi-
natum et principatum tenuimus, annis centum et viginti
vsque ad Pompeium magnum. Et cum omnes a Roma-
nis rerum ybique dominis expugnati fuissent, soli maiores
nostri propter fidem suam focii et amici conseruati sunt.

12. „Sed viros admirabiles, non tulimus, veluti ar-
„tium quarundam inuectores, aut sapientia praecellen-
„tes.” Atque inter hos enumerat Socratem, et Zeno-
nem, et Cleanthem, aliosque huiusmodi. Deinde,
quod ex dictis maxime mirandum, illis semetipsum ad-
iicit, et Alexandriam beatam praedicat, quae ciuem ha-
buerit tali ingenio praeditum. Oportebat enim ipsum
de se testimonium dare. Nam aliis quidem circulator
esse videbatur improbus, et vita et sermone prauus: ad-
eo vt merito quis Alexandriam miseretur, si super isto
sefe efferat. De viris autem, qui fuere apud nos, non

ἐπαίνῃ τυγχάνειν ἀξίων, ἴσασιν οἱ ταῖς ἡμετέραις ἀρχαὶς
λογίαις ἐντυγχάνοντες.

γ'. Τα δὲ λοιπὰ τῶν ἐν τῇ κατηγορίᾳ γεγραμ-
μῶν ἀξίον ἦν ἴσως ἀναπολόγητα παραλιπεῖν, ἢ αὐτῇ
αὐτῇ καὶ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων ἢ ὁ κατηγορῶν. ἐγκλη-
γάρ, ὅτι ζῶα θύομεν, καὶ χοῖρον ἐκ ἐοδίομεν, καὶ τῶ
τῶν αἰδοίων χλευάζει περιτομήν. τὸ μὲν ἐν περὶ τῆς τῶ
ἡμέρων ζώων ἀναιρέσεως, κοινόν ἐστι καὶ πρὸς τῆς ἄλλης
ἀνθρώπων ἅπαντας. Ἀπίων δὲ τοῖς θύουσιν ἐγκλησάμενος,
τὸν ἐξήλεγξεν ὄντα τὸ γένος Αἰγύπτιον. ὃ γὰρ αἱ Ἑλλή-
νων ἢ Μακεδόνων ἐχάλεπαινε. ὅτοι γὰρ εὐχονταί θύου ἐκ
τόμβας τοῖς θεοῖς, καὶ χερῶνται τοῖς ἱερείοις πρὸς εὐχίαν.
καὶ ὃ διὰ τῆτο συμβέβηκεν ἐρημῶσαι τὸν κόσμον τῶ
βουσιμαίων, ὅπερ Ἀπίων ἔδειξεν. εἰ μέντοι τοῖς Αἰγυπτί-
οις θύουσιν ἠκολούθησαν ἅπαντες, ἡρήμωτο μὲν αἱ ὁ κόσμος τῶ
ἀνθρώπων· τῶν ἀγριωτάτων δὲ θηρίων ἐπληθύνη, ὃ
θεὸς ὅτοι νομίζοντες ἐπιμελῶς ἐκτρέφουσι. καὶ μὴ ἢ
αὐτὸν ἤρετο, τῶν πάντων Αἰγυπτίων τίνας εἶναι καὶ σε-
βάτας καὶ θεοσεβεῖς νομίζει, πάντως αἱ ὁμολογοῦσι τῇ
ἱερῇ. δύο γὰρ αὐτῆς φασὶν ὑπὸ τῶν βασιλέων ἐξ ἀρχῆς
ταῦτα προσετάχθαι, τὴν τε τῶν θεῶν θυσίαν, καὶ τῇ
σοφίας τὴν ἐπιμέλειαν. ἐκεῖνοι τοίνυν ἅπαντες καὶ τι-
τέμνοντες, καὶ χοιρείων ἀπέχοντα βρωμάτων. ὃ μὴ ἢ
τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων ὅδὲ εἰς συνθύει τοῖς θεοῖς. αἱ ἢ
τυφλὸς ἦν τὸν νῦν Ἀπίων ὑπὲρ Αἰγυπτίων ἡμᾶς λυσιτε-
λεῖν, ἐκείνων δὲ κατηγορῶν, οἳ γε μὴ μόνον χερ-
ται τοῖς ὑπὸ τῆς λειδορῆμενοις θύουσιν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄ-
λλης ἐδίδαξαν περιτέμνεσθαι, καθάπερ εἴρηκεν Ἡρόδοτος.
ὅθεν εἰκότως μοι δοκεῖ τῆς εἰς τῆς πατρὸς αὐτῶν νίκης
βλασφημίας δῆναί δίκη Ἀπίων τὴν πρέπουσαν. περιτε-
θῇ γὰρ ἐξ ἀνάγκης, ἐλκώσεως αὐτῷ περὶ τὸ αἰδοῖον γ-
νομένης· καὶ μηδὲν ὠφελῆθαι ὑπὸ τῆς περιτομῆς, ἀλλὰ
σηπόμενος ἐν δειναῖς οὐδύναις ἀπέθανεν. δεῖ γὰρ τῆς ἢ
φρονῶντας τοῖς μὲν οἰκείοις νόμοις περὶ τὴν εὐσέβειαν ἀφ-

minus, quam alii quicunque laude digni, probe sciunt, qui in nostris versati sunt Originum libris.

13. Reliqua autem eorum, quae complectitur accusatio, inereantur forsan, ut praeteream tanquam responso indigna, ita ut ipse sui et aliorum Aegyptiorum accusator habeatur. Nam vitio nobis vertit, quod animalia pro victimis mactemus, et non vescamur carne suilla; et pudendorum circumcisionem irridet. Sane quod attinet ad mansuetorum animalium mactationem, id nobis eum aliis hominibus vniuersis commune est. Apion autem, nos sacra facientes redarguens, indicat, semetipsum genere esse Aegyptium. Non enim, si Graecus fuisset aut Macedo, hoc aegre tulisset. Isti enim vident Hecatombas diis sacrificare, et victimas epulis apponunt. et non ideo contigit mundum in penuria esse pecorum, quod veritus est Apion. Veruntamen si Aegyptiorum moribus omnes semet addicerent, mundus destitutus quidem esset ab hominibus, ferocissimis autem bestiis abundaret, quas pro diis isti habentes cum cura studioque nutriunt. Quod si quis eum interrogaret, quos putaret omnium Aegyptiorum esse sapientissimos et maxime religiosos, illos procul dubio sacerdotes esse agnosceret. Haec enim duo dicunt sibi met ab initio a regibus esse praecepta, ut deos colant et sapientiam diligant: illi igitur et circumciduntur omnes, et a porcinis abstinent carnibus. Sed neque vllus alter Aegyptiorum cum eis sacra diis facere dignoscitur. Mentem igitur occoecatam habuit Apion, qui Aegyptiorum gratia nos data opera conuiciis infectatur, illosque accusat, qui non solum utuntur iisdem, quos in nobis reprehendit, moribus, sed etiam alios circumcidi docent, sicuti dixit Herodotus. Vnde iure mihi videtur Apion ob maledicta in patriae suae leges poenas dedisse, quas commeruit. Nam ex necessitate circumcisis erat, utpote vlceratus circa pudenda: et cum nihil ei profuerit circumcisio, sed putresceret, magnis doloribus exspirauit. Oportet enim bene ac sapienter institutos legibus propriis circa pietatem adhaerere, et aliorum mi-

βῶς ἐμμένειν, τὰς δὲ τῶν ἄλλων μὴ λοιδορεῖν. ὁ δὲ τότε
μὲν ἔφυγε, τῶν ἡμετέρων δὲ κατεψεύσατο. τῷτο μὲν Ἀπ-
τῷ βίῃ τὸ τέλος ἐγένετο, καὶ τῷτο παρ' ἡμῶν ἐπαύθη ἡ
πέρας ἔσω τῇ λόγῃ.

ιδ'. Επειδὴ καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Μόλων, καὶ Λυσίμα-
χος, καὶ τινες ἄλλοι τὰ μὲν ὑπ' ἀγνοίας, τὸ πλεῖστον δὲ κα-
τὰ δυσμένειαν, περὶ τε τῇ νομοθετήσαντος ἡμῶν Μωϋσέως
καὶ περὶ τῶν νόμων πεποιήνται λόγους, ὅτε δίκαιος, ὅτι
ἀληθεύς, τὸν μὲν ὡς γόνυ καὶ ἀπατεῶνα διαβάλλοι,
τὰς νόμους δὲ κακίας ἡμῖν καὶ ὑδεμῶς ἀρετῆς φάσκοντες
εἶναι διδασκάλους, βύλομαι συντόμως καὶ περὶ τῆς ἑλ-
κῆς ἡμῶν καταστάσεως τῇ πολιτεύματι, καὶ περὶ τῶν κατε-
μέρους, ὡς ἂν ὧ δυνατόν, εἰπεῖν. οἶμαι γὰρ ἰσχυρὰ φαν-
ερὸν, ὅτι καὶ πρὸς εὐσέβειαν, καὶ πρὸς κοσμίαν τὴν
ἀλλήλων, καὶ πρὸς τὴν καθόλου Φιλανθρωπίαν, ἐπὶ δὲ
πρὸς δικαιοσύνην καὶ τὴν ἐν τοῖς πόμοις καρτερίαν, καὶ θα-
νάτῳ περιφρόνησιν ἄριστα κεμένους ἔχομεν τὰς νόμους. παρ-
καλῶ δὲ τὰς ἐντυξομένης τῇ γεραφῇ, μὴ μετὰ φθόνου
ποιεῖσθαι τὴν ἀνάγνωσιν. ἡ γὰρ ἐγκώμιον ἡμῶν αἰτῶν
προσκόμην συγγράφειν, ἀλλὰ πολλὰ καὶ ψευδῆ κατ-
γορημένοις ἡμῖν ταύτῃ ἀπολογίαν δικαιοτάτην εἶναι κα-
ζῶ, τὴν ἀπὸ τῶν νόμων, καθ' ἧς ζῶντες διατελέμεν. ἀ-
λλως τε καὶ τὴν κατηγορίαν ὁ Ἀπολλώνιος ἐκ ἀδελφείας
ὥσπερ ὁ Ἀπίων, ἔταξεν, ἀλλὰ σποράδην καὶ διὰ τὰς
τῆς συγγραφῆς. ποτὲ μὲν ὡς ἀθέως καὶ μισανθρώπος
δορεῖ, ποτὲ δ' αὖ θελίαν ἡμῖν οὐκ εὐδίζει· καὶ τέματα
ἔστιν ὅσα τόλμαν κατηγορεῖ καὶ ἀπόνοιαν. λέγει δὲ καὶ
ἀφυστάτης εἶναι τῶν βαρβάρων· καὶ διὰ τῷτο μὲν καὶ
τὸν βίον εὖρημα συμβεβληῖσθαι μόνους. ταῦτα δὲ πάντα
διελογηθῆσθαι νομίζω σαφῶς, εἰ τὰναντία τῶν ἡμετέρων
Φανείη, διὰ τῶν νόμων ἡμῖν προσηταγμένα, καὶ πρῶτον
μετὰ πάσης ἀκρίβειας ὑφ' ἡμῶν. εἰ δ' ἄρα βιασθῶμεν
μνησθῆναι τῶν παρ' ἑτέροις ὑπεναντίως νενομισμένων, τῶν
δίκαιοι τὴν αἰτίαν ἔχειν εἶσιν, οἱ τὰ παρ' ἡμῖν ὡς χάρις τε

nime carpere. At iste suas quidem deseruit, de nostris vero mentitus est. Atque ita quidem vitam finivit Apion, et hic etiam de eo nobis finem dicendi facere par sit.

14. Quoniam vero et Apollonius Molonis, et Lyfimachus, et alii quidem nonnulli, partim quidem per ignorantiam, maxima vero ex parte per maleuolentiam, de legislatore nostro Moyse et legibus eius verba fecerunt, nec iusta, nec vera, hunc quidem, ut praestigiatorem et deceptorem, calumniantes, leges autem malitiae apud nos, nulliusque virtutis magistras esse affirmantes, volo breuiter et de omni reip. nostrae constitutione, et de qualibet re singillatim (sicuti potero) sermonein proferre. Puto enim euident fore, quod ad pietatem et societatem inter homines seruandam, et ad omnia humanitatis officia tuenda, praetereaue ad iustitiam, et tolerantiam laborum, mortisque contemptum, optime factas habeamus leges. Rogo tamen eos, qui in ista inciderint, ut non cum inuidia lectionem adhibeant. Non enim proposui nosmetipsos laudibus prosequi; sed defensionem esse iustissimam puto, ductam a legibus, iuxta quas adhuc viuimus, aduersus eos, qui multa nobis eaque falsa obiecerunt. praesertim cum Apollonius accusationem non continue, sicut Apion, instituit, sed sparsim et hinc inde per totam orationem. quippe qui aliquando quidem nobis tanquam atheis et hominum osoribus conuiciatur, aliquando vero iterum formidinem nobis exprobrat: et e diuerso rursus aliquando temerariae audaciae et amentiae nos insimulat. Quin et nos e barbaris maxime omnium ineptos esse dicit: et propterea nos solos nihil ad vitae emolumentum utile contulisse. Haec autem omnia manifeste redargui posse existimo, si vniuersa contra, quam ab eo sunt dicta, appareant et legibus imperata, et a nobis accurate admodum obseruata. Si vero coactus fuero mentionem facere legum contrariorum apud alios constitutarum, ob hoc merito culpandi sunt, quibus in animo est nostra, ut peiora, cum iis conferre,

ραβάλλειν ἀξιοῦντες. οἷς ὑδ' ἑτέρου ἀπολεῖσθαι νομίζω λέγειν, ὅθ' ὡς ἔχ' ἑτέρας ἔχομεν τῆς νόμου, ὃν ἐγὼ παραθήσομαι τῆς κεφαλαιωδесаύτης, ὅθ' ὡς ἔχ' ἑτέρας μάλιστα πάντων ἐμμενομεν τοῖς ἑαυτῶν νόμοις.

ιβ'. Μικρὸν ἔν ἀναλαβὼν τὸν λόγον, τῆτ' ἂν εἴποιμι πρῶτον, ὅτι τῶν ἀνόμων καὶ ἀτάκτως βιούντων, οἱ τάξιν καὶ νόμον κοινωνίας ἐπιθυμηταὶ γενόμενοι, καὶ πρῶτοι κατάρξαντες, εὐκότως ἂν ἡμερότητι καὶ φύσει ἀρετῇ διενεγκεῖν μαρτυρηθεῖν. ἀμέλει πειρῶνται τὰ παρ' ἑαυτοῖς ἕκαστοι πρὸς τὸ ἀρχαιότατον ἀνάγειν, ἵνα μὴ μιμεῖσθαι δόξωσιν ἑτέρας, ἀλλ' αὐτοὶ τῇ ζῆν νομίμως ἄλλοις ὑφηγήσασθαι. τῶν δὲ τῶν ἐχόντων τὸν τρόπον, ἀρετῇ μὲν ἐστὶ νομοθέτης, τὰ βέλτιστα συνιδεῖν, καὶ πῶς τῆς χρησομένης περὶ τῶν ὑπ' αὐτῷ τιθεμένων· πλήθους δὲ, τὸ πᾶσι τοῖς δόξασιν ἐμμεῖναι, καὶ μήτε εὐτυχίαις μήτε συμφοραῖς αὐτῶν μηδὲν μεταβάλλειν. Φημί τοίνυν, τὸν ἡμέτερον νομοθέτην τῶν ὀρθοποτικῶν μνημονευομένων νομοθετῶν προάγειν ἀρχαιότητι. Λυκῆργοι γὰρ καὶ Σόλωνες, καὶ Ζάλευκος ὁ τῶν Λοκρῶν, καὶ πάντες οἱ θαυμαζόμενοι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ὡς ἐχθρὸς δὴ καὶ πρῶτος, ὡς πρὸς ἐκείνον παραβαλλόμενοι, φαίνονται γεγονότες. ὅπερ γε μὴδ' αὐτὸ τὸ νόμα πάλαι ἐγγινώσκτο τῇ νόμῳ παρὰ τοῖς Ἕλλησι· καὶ μάρτυς Ὁμηρὸς ἑδάμῃ τῆς ποιήσεως αὐτῷ χρησάμενος. ὑδ' γὰρ ἦν κατὰ τῶν, ἀλλὰ γνώμαις ἀρίστοις τὰ πλήθη διωκεῖτο, καὶ προσάγμασι τῶν βασιλέων. ἂφ' ἧ καὶ μέχρι πολλῆς διέμειναν ἔθισιν ἀγράφοις χρώμενοι, καὶ πολλὰ τῶν αἰεὶ πρὸς τὸ συντυγχάνον μετατιθέμεντες. ὁ δὲ ἡμέτερος νομοθέτης, ἀρχαιότατος γεγονώς, τῶν γὰρ δὴ πρῶτον ὁμολογεῖται καὶ παρὰ τοῖς πάντα κατ' ἡμῶν λέγεσθαι, ἑαυτὸν τε παρέχειν ἀρίστον τοῖς πλήθεσιν ἡγεμόνα καὶ σύμβουλον· τὴν τε κατασκευὴν αὐτοῖς ὅλην τῇ βίᾳ τῷ νόμῳ παραλαβὼν, ἐπεισεν παραδέξασθαι, καὶ βεβαιότατην ἴσασιν φυλαχθῆναι παρεσκευάσεν.

ιβ'. Ἰδωμεν δὲ τῶν ἔργων αὐτῆς τὸ πρῶτον μεγαλῶν.

quae apud alios sunt. Quibus neutrum puto relictum fore quod dicant: neque quod non eas habeamus leges, quarum ego summas in medium proferam; neque quod non maxime omnium in legibus propriis perseueremus.

15. Paulo ergo altius exorsus volo primum dicere: quod ii, qui ordinis et communium legum primi amatores exstiterunt, eis, qui sine lege et ordine viuunt, mansuetudine et bonitate naturae non immerito praestantiores habeantur. Hinc fit, quod singuli legumlatores summam suis vetustatem tribui affectant, ut non imitatores aliorum videantur, sed ipsi potius aliis legitime viuendi duces exstitisse. Istis hunc in modum se habentibus, virtus quidem legislatoris est, quae optima sunt perspicere, eosque de constitutis in bonam opinionem adducere, qui illis vsuri sunt: populi vero, ut maneat in omnibus, quae scita et iussa fuerint; et neque ex felicitate, neque ex calamitatibus horum aliquid immutare. Dico igitur, nostrum legislatorem, quoslibet, qui memorantur, legislatores antiquitate praecedere. Lycurgus enim, et Solon, et Zaleucus Locrensis, et omnes, qui in admiratione sunt apud Graecos, non ita pridem exstitisse videntur, si illi conferantur. quando ne ipsum quidem legis nomen olim apud Graecos cognoscebatur: quod et testatur Homerus, qui nusquam in Poësi sua isto est vsus. Nihil quippe huiusmodi erat illo tempore, sed optimis sententiis, et regum iussis populi regebantur. Vnde etiam longo tempore permanere consuetudinibus non scriptis vtentes, multasque illarum semper, prout res ceciderit, subinde mutantes. Noster vero legislator, qui et antiquissimus, (hoc etenim in confesso est etiam apud vniuersos, qui omnia contra nos loquuntur) et semetipsum populo exhibuit ducem consultoremque praestantissimum; et totam vitae rationem lege complexus, eis suasisit hanc libenter excipere, fecitque, ut diligentissime obseruaretur a scientibus prudentibusque.

16. Primum autem videamus, quod inter opera eius

ἐκείνος γὰρ τῆς προγόνους ἡμῶν, ἐπείπερ ἔδοξεν αὐτοῖς, τὴν Αἴγυπτον ἐκλιπῶσιν, ἐπὶ τὴν πάτριον γῆν ἐπανίεναι, πολλὰς τὰς μυριάδας παραλαβὼν, ἐκ πολλῶν καὶ ἀμειβάνων διέσωσεν εἰς ἀσφάλειαν· καὶ γὰρ τὴν ἀνυδρίαν αὐτῆς καὶ πολλὴν ψάμμον ἔδει διοδοιπορῆσαι, καὶ ἐκλῆσαι πλεῖμους, καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ λέαν ὅμῃ σάζειν μαχομένους. ἐν οἷς ἅπασι καὶ στρατηγὸς ἄριστος ἐγένετο, καὶ σύμβουλος συνειτώτατος, καὶ πάντων κηδεμῶν ἀληθέστατος. ἅπαν δὲ τὸ πλῆθος εἰς ἑαυτὸν ἀνητηῖσθαι παρεσκευάσθη, καὶ περὶ παντὸς ἔχων πειθόντας αὐτῆς τῷ πελευθεύοντι εἰς ὕδαμιν οἰκίαν ἔλαβε ταῦτα πλεονεξίαν. ἐν ᾧ μάλιστα τῷ καιρῷ δυαμέις μὲν αὐτοῖς περιβάλλονται καὶ τυραννίδας οἱ προεστηκότες, ἐθίζουσι δὲ τὰ πλῆθη μετὰ πολλῆς ἀνομίας ζῆν, ἐν τούτῳ τῆς ἐξουσίας ἐκείνος καθεστηκώς, τὴν ἀντίον ᾤκησεν δὲν εὐσεβεῖν, καὶ πολλὴν εὐνοίαν τοῖς λαοῖς ἐμπαράσχεν· ὥτως αὐτὸς τε τὰ μάλιστα τὴν ἀρετὴν ἐκδείξεν τὴν αὐτῷ νομίζων, καὶ σωτηρίαν τοῖς αὐτὸν ἡγεμόνα ποιούμενοις βεβαιωτάτην παρέχεν. καλῶς δὲν αὐτῷ περὶ αἰσέσεως καὶ πράξεων μεγάλων ἐπιτυχνομένου, εὐκότως ἐνομίζομεν ἡγεμόνα τε καὶ σύμβουλον θεῶν ἔχειν· καὶ πίσσας πρότερον ἑαυτὸν, ὅτι κατὰ τὴν ἐκείνου βέλησιν ἅπαντα πράττει καὶ διανοεῖται, ταύτην ᾧστο δὲν περὶ παντὸς ἐμποιῆσαι τὴν ὑπόληψιν τοῖς πλῆθεσιν. οἱ γὰρ πιστεύουσαις ἐπισκοπεῖν θεῶν τῆς ἑαυτῶν βίης, ὅθεν ἀνέχονται ἐξ αμαρτιῶν. τοιοῦτος μὲν δὴ τις αὐτὸς ἡμῶν ὁ νομοθέτης, εἰ γὰρ ὅδ' ἀπατεῶν, ἅπερ λοιδορῶντες λέγουσιν ἀδίκως· ἀλλ' οἷα παρὰ τοῖς Ἕλλησιν αὐχῶσιν τὸν Μίνω γεγενῆσθαι, καὶ μετ' αὐτὸν τῆς ἄλλης νομοθέτας. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν τῆς νόμους ὑποτίθενται· ὁ δὲ γε Μίνως ἔλεγεν, ὅτι εἰς τὸν Ἀπόλλω καὶ τὸ Δελφικὸν αὐτῷ μαντεῖον τὰς τῶν νόμων μαντείας ἀνέφερεν, ἥτοι τάληθες ὥτως ἔχεν νομίζοντες, ἢ πίσσιν ῥᾶν ὑπολαμβάνοντες. τίς δ' ἦν ὁ μάλιστα καταρθώσας τῆς νόμους, καὶ τίς ὁ δικαιοτάτα περὶ τῆς τῷ θεῷ πίστεως ἐπιτυχὼν, πάρεστιν ἐξ αὐτῶν κατανοεῖν τῶν νόμων αὐτῶν

magnificum est. Ille enim progenitorum nostrorum, postquam eis visum est, Ægypto relicta ad terram propriam reuertere, cum multa millia assumisset, illos ex multis difficultatibus ad incolumitatem perduxit: nam et inaquosam eos et valde arenosam oportebat viam transire, et bella proligare, et liberos ac vxores cum praeda inter pugnandum seruare. in quibus omnibus, et ducem egregium et consiliarium sapientissimum se praestitit, et omnium curatorem verissimum. Fecit autem, vt omnis a se penderet multitudo, et cum omnia, quae vellet, persuadere posset, in nullo horum vindicauit sibi potestatem. Sed in quo maxime tempore potentiam quidem sibi comparant, et tyrannidem occupant, qui aliis praesunt, populum vero licenter admodum viuere assuefaciunt, in hac ille potestate constitutus, e contrario ipsum oportere pie viuere censuit, multumque beneuolentiae populo praestare: ita et se maxime virtutem suam ostensurum esse existimans, et salutem certissimam illis daturum, qui ipsum sibi ducem fecerunt. Itaque cum bonum ei propositum fuerit, et magnas res gesserit, iure censemus ducem atque consiliarium se Deum habere: et cum sibi prius persuasisset, quod secundum illius voluntatem omnia ageret atque uerente ageret, credidit modis omnibus oportere, vt etiam populus in eiusmodi opinionem adduceretur. Nam qui Deum suam vitam respicere credunt, nulla in re peccare sustinent. Huiusmodi quidem noster legislator fuit, non magus, non impostor, sicut conuiciatores iniuste pronunciant, sed quales apud Graecos gloriantur fuisse Minoem, et post eum legistatores alios. Namque quidam leges eorum positas a Deo dicebant: Minos vero ad Apollinem et Delphicum eius oraculum legum vaticinia referebat, siue hoc verum esse credentes, siue hoc facile aliis persuasuros esse existimantes. Qui vero maxime omnium perfectissimam legum rationem instituerit, et iustissimam de Deo persuasionem habuerit, ex mutua legum ipsarum contentione quiuisset.

παραβάλλοντας. ἤδη γὰρ περὶ τούτων λεκτέον. ἔκκιν' ἀπὸ
 ροὶ μὲν αἱ κατὰ μέρος τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν νόμων παρὰ τὰ
 ἅπασιν ἀνθρώποις διαφοραὶ, ἔτι δὲ ταύτας κεφαλῶν
 δῶς ἂν ἐπὶ οἱ τις. οἱ μὲν γὰρ μοναρχίαις, οἱ δὲ ταῖς ἐλγῃ
 δυνατείαις, ἄλλοι δὲ τοῖς πλήθεσιν ἐπέτρεψαν τὴν ἐξ-
 σίαν τῶν πολιτευμάτων. ὁ δ' ἡμέτερος νομοθέτης εἰς μὴ
 τούτων ἔδοτιξ' ἀπεῖδεν· ὡς δ' ἂν τις εἴποι βιασάμενος τὸ
 λόγον, θεοκρατίαν ἀπέδειξε τὸ πολίτευμα, Θεῷ τὴν ἀρ-
 χὴν καὶ τὸ κράτος ἀναθεῖς, καὶ πείσας εἰς ἐκείνοι ἀπαταῖ
 ἀφορεῖν, ὡς αἴτιον μὲν ἀπάντων ὄντα τῶν ἀγαθῶν, ἀ καὶ
 τε πᾶσιν ἀνθρώποις ἰδία τε ἐκάστοις ὑπάσχει, καὶ ἴσως
 ἔτυχον αὐτοὶ δεηθέντες, ἐν ἀμνηχάνας· λαθὼν δὲ τὴν ἐκ-
 νῆ γνώμην ἔκ ἐνόν, ἔτι τι τῶν πραττομένων ἔδει, ἔδ-
 ῶν ἂν τις παρ' αὐτῷ διανοηθείη. ἀλλ' αὐτὸν ἀπέστη
 καὶ ἀγέννητον, καὶ πρὸς τὸν αἰδῖον χρόνον ἀναλλοίωτα,
 πάσης ἰδέας θνητῆς κάλλει διαφέροντα, καὶ δυάμην
 μὲν ἡμῖν γνώριμον, ὁποῖος δὲ κατ' ἐσῖαν ἐστὶν ἄγνωστα.
 ταῦτα περὶ Θεῷ φρονεῖν οἱ σοφώτατοι παρ' Ἑλλᾶσιν
 ὅτι μὲν ἐκιδάχθησαν, ἐκείνους τὰς ἀρχὰς παραχόπας,
 ἐῶ νῦν λῦσιν. ὅτι δ' ἐστὶ καλὰ καὶ πρέποντα τῇ τῷ
 Θεῷ φύσει καὶ μεγαλειότητι, σφόδρα μεμαρτυρηκασί
 καὶ γὰρ Πυθαγόρας καὶ Αναξαγόρας καὶ Πλάτων, καὶ
 οἱ μετ' ἐκείνους ἀπὸ τῆς Στοᾶς φιλόσοφοι, καὶ μαρ-
 τὴν ἅπαντες ἔτι φαίνονται, περὶ τῆς τῷ Θεῷ φύσεως
 πεφρονηκότες. ἀλλ' οἱ μὲν πρὸς ὀλίγας φιλοσοφίας
 εἰς πλήθη ὀνόματι προκατειλημμένα, τὴν ἀλήθειαν τὴν
 δόγματος ἐξ ἐνεγκῆν ἔκ ἐτόλμησαν. ὁ δὲ ἡμέτερος νο-
 μοθέτης, αἶτις δὴ τὰ ἔργα παρέχων τοῖς νόμοις σύμ-
 φωνα, ἔ μόνον τῆς καθ' αὐτὸν ἐπέστη, ἀλλὰ καὶ τὰ
 ἐξ ἐκείνων αἰεὶ γενησομένοις τὴν περὶ τῷ Θεῷ πίστιν ἐκ-
 φῶσεν ἀμετακίνητον. αἴτιον δ', ὅτι καὶ τῷ τρόπῳ τῇ
 νομοθεσίᾳ πρὸς τὸ χερίσμιμον πάντων αἰεὶ πολὺ δαίτη
 κεν· ἡ γὰρ μέρος τῆς ἀρετῆς ἐποίησε τὴν εὐσέβειαν,

intelligat. Iam enim tempus est, ut ad eas veniamus. Enimvero, infinita quidem, si singula expendantur, morum atque legum toto passum hominum genere discrimina sunt; eas tamen in summa haec capita facile licet colligere. Alii quippe vni tantum, paucis quibusdam alii, alii denique populo summam reipublicae potestatem commiserunt. At legislator noster, hisce neglectis omnibus, Theocraticam (liceat enim hac voce tameris paulo duriorē uti) reip. formam instituit: atque ita summo principatu Dei numini attributo, id egit maxime, ut in eo cunctorum oculi ac mentes acquiescerent, tanquam in eo, qui et omnium bonorum, seu quae vniuersae hominum generi eueniunt, seu quae priuatim singuli, difficiliōribus suis temporibus, votis ac precibus impetrant, auctor et causa sit: atque eiusmodi, cuius cognitionem nullum omnino factum, cogitatio nulla fugere ac latere possit. Eum praeterea cum ortu carere, tum nullam tota aeternitate mutationem subire, omnis quoque mortalis formae dignitatem pulchritudine superare, postremo, ut sua nobis potestate notum, sic natura et essentia prorsus ignotum esse profitetur. Mitto sane, Graecorum sapientissimos huius de Deo sententiae magistrum illum ac ducem habuisse: quam praeclara quidem illa quamque Dei cum natura ac maiestate coniuncta foret, grauissime testatum ipsi quoque reliquerunt. Pythagoras enim, et Anaxagoras, et Plato, quique Platonein exceperē Stoici Philosophi, ac caeteri prope omnes, in huius de natura diuina sententiae communionem societatemque venerunt. At enimvero, cum isti fere non nisi cum paucis philosopharentur, et dogmatis huius veritatem in vulgus aliis iam opinionibus occupatum efferre metuerent: tum noster hic legislator, qui suarum ad legum aequitatem operum consensionem adiungeret, non eos modo, qui sua aetate viuerent, in eam secum mentem adduxit, verum etiam nepotibus ac posteris illorum omnibus, firmam hanc atque constantem de diuino numine fidem inseruit. Quod autem in ea legum suarum informatione fructum etiam fuerit longe, quam caeteri, maiorem sequutus, eo maxime factum est, quod non religionem virtutis par-

ἀλλὰ ταύτης τὰ μέρη τάλλα συνῆδε καὶ κατέστησεν· λέγω δὲ τὴν δικαιοσύνην, τὴν καρτερίαν, τὴν σωφροσύνην, τὴν τῶν πολιτῶν πρὸς ἀλλήλους ἐν ἅπασιν συμφωνίαν. ἅπασαι γὰρ αἱ πράξεις καὶ διατρίβαι καὶ λόγοι πάντες, ἐπὶ τὴν πρὸς Θεὸν ἡμῖν εὐσέβειαν ἔχουσι τὴν ἀναφοράν· ὃδὲν γὰρ τῶν ἀνεξήτασεν ὃδὲ αἴρεσον παρέλιπε. δύο μὲν γάρ εἰσιν ἀπάσης παιδείας τρόποι καὶ τῆς περὶ τὰ ἔθνη κατασκευῆς, ὧν ὁ μὲν λόγων διδασκαλικός, ἕτερος δὲ ὁ διὰ τῆς ἀσκήσεως τῶν ἔθων. οἱ μὲν ἂν ἄλλοι νομοθέται ταῖς γνώμας διέστησαν, καὶ τὸν ἕτερον αὐτῶν, ὃν ἔδοξαν ἕκαστοι ἐλόμενοι, τὸν ἄλλον παρέλιπον. οἷον Λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ Κρήτες ἔθουσιν ἐπαιδεύουν, ἢ λόγοις· Ἀθηναῖοι δὲ καὶ σχεδὸν οἱ ἄλλοι πάντες Ἕλληνες, ἃ μὲν χρὴ πράττειν, ἢ μὴ, προσέτασσαν διὰ τῶν νόμων, τῷ δὲ πρὸς αὐτὰ διὰ τῶν ἔργων ἐθίζουσιν ὠλιγόρησαν.

ιζ'. Ο δ' ἡμέτερος νομοθέτης ἄμφω ταῦτα συνήρμοσε κατὰ πολλὴν ἐπιμέλειαν. ἔτε γὰρ κωφὴν ἀπέλιπε τὴν τῶν ἔθων ἀσκήσιν, ἔτε τὸν ἐκ τῷ λόγῳ νόμον ἀπρακτον εἶασεν. ἀλλ' εὐθύς ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχάμενος τροφῆς, καὶ τῆς κατὰ τὸ οἰκεῖον ἐκάστῳ δυνάμει, ὃδὲν ἔτε τῶν βραχυτάτων αὐτεξήσιον ἐπὶ ταῖς βυλῆσσι τῶν χρησομένων κατέλιπε. ἀλλὰ καὶ περὶ σιτίων, ὅσων ἀπέχεσθαι χρὴ, καὶ τίνα προσφέρειν, καὶ περὶ τῶν κοινωνησόντων τῆς διαίτης, ἔργων τε εὐτονίας περὶ τὰς τέχνας, καὶ τῶν παλιν ἀναπαύσεως, ὅρον ἔθηκεν αὐτός καὶ κανόνα τὸν νόμον, ἵν' ὥσπερ ὑπὸ πατρὸς τέτω καὶ δεσπότῃ ζῶντες, μήτε βυλόμενοι μηθὲν, μήθ' ὑπὲρ ἀγνοίας ἀμαρτάνωμεν. ὃδὲ γὰρ τὴν ἀπ' ἀγνοίας ὑποτίμησιν ἠνέχετο καταλιπεῖν, ἀλλὰ καὶ κάλλιστον καὶ ἀναγκαϊότατον ἀπέδειξεν παιδευμάτων τὸν νόμον· ἐν εἰσάπαξ ἀκροασαμένους, ὃδὲ δις, ἢ πολ-
λάκις, ἀλλ' ἐκάστης ἐβδομάδος τῶν ἄλλων ἔργων ἀφε-
μένης, ἐπὶ τὴν ἀκρόασιν τῷ νόμῳ ἐκλέυσσε συλλέγεσθαι

tem aliquam fecerit, sed religionis potius alias partes esse quasdam et viderit et vero statuerit: iustitiam, patientiam, temperantiam, ac mutuam ciuium inter se rebus in omnibus coniunctionem. Quippe quod actionum, studiorum, ac sermonum omnium rationes ex vna diuini numinis religione suspensas habere nos oporteat: cum nihil penitus aut non expensum, aut non definitum constitutumque reliquerit. Nam cum duae omnino sint cuiusvis disciplinae ac morum instituendorum viae; quarum altera praeceptis, altera conformatione vitae continetur: caeteri quidem legiflatores, dissidentium opinionum varietate distracti, atque alterutram suo quisque sensu viam sequuti, alteram omisere. Ita enim Lacedaemonii simul et Cretenses, moribus ipsis docebant, non praeceptis: Athenienses autem Graecique propemodum vniuersi, quid agendum esset, quidue fugiendum legibus edicebant, suos tamen ad vtrumque rebus ipsis consuefacere negligebant.

17. At legislator hic noster praecipuo quodam studio ambo ista coniunxit: dum neque mutam vitae morumque conformationem reliquit; neque legis praecepta operum societate carere permisit: sed, iam inde ab ipso met alimenti genere, et domestica singulorum victus ratione auspicatus, ne minutissimum quidem aliquid eorum, qui illis vterentur, potestatis et arbitrii facere voluit. Imo quibus abstinendum cibis, quibus item vesci liceat, quam in victus communionem ac societatem vocandi, quam in operibus contentionem adhibere, quem in otio tenere modum oporteat, certis quasi legis finibus regulisque descripsit: ut sub eius tanquam parentis cuiusdam aut dominae imperio nutuque viuentes, nihil omnino vel malitia vel ignorance peccemus. Ita ne ignorance illam, velut aliquam deprecandae poenae speciem relinqueret, longe pulcherrimum nobis maximeque necessarium disciplinae genus, legem ipsam esse voluit: nec satis id futurum putauit, ut semel, iterum, aut saepius eam audiuissemus, nisi hebdomadis quoque singulis, ab alio quolibet opere seriatos omnes, ad illam, dum recitaretur, audiendam, animoque

καὶ τῆτον ἀκριβῶς ἐκμανθάνειν. ὃ δὲ πάντες οἱ νομοθέται ἰοίκασι παραλιπεῖν.

η'. Καὶ τοσῦτον οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων ἀπέχουσι, τῷ κατὰ τῆς οἰκίας ζῆν νόμους, ὥστε σχεδὸν αὐτῆς ἡδ' ἴσασιν· ἀλλ' ὅταν ἐξαμάρτωσι, τότε παρ' ἄλλων μανθάνουσιν, ὅτι τὸν νόμον παραβεβήκασιν. οἳ τε τὰς μεγίστας καὶ κυριωτάτας παρ' αὐτοῖς ἀρχὰς διοικῶντες ὁμολογεῖσι τὴν ἄγνοιαν· ἐπιστάτας γὰρ παρακαθίσανταί τῆς τῶν πραγμάτων οἰκονομίας, τῆς ἐμπειρίαν ἔχον τῶν νόμων ὑπηρεχόμενας. ἡμῶν δ' ὄντιον εἴ τις ἔροιτο τῆς νόμους, ῥᾶον ἂν εἴποι πάντα, ἢ τὸ νομα τὸ ἑαυτῷ. τοιγαρὶν ἀπὸ τῆς πρώτης εὐθύς αἰσθήσεως αὐτῆς ἐκμανθάνοντες, ἔχομεν ἐν ταῖς ψυχαῖς ὥσπερ ἐγκεχαραγμένους, καὶ σπᾶνιος μὲν ὁ παραβαίνων, ἀδύνατος δ' ἡ τῆς κολάσεως παραίτησις.

ιθ'. Τῆτο πρῶτον ἀπάντων τὴν θαυμαστὴν ὁμοίαν ἡμῖν ἐμπεποίηκεν. τὸ γὰρ μίαν μὲν ἔχειν καὶ τὴν αὐτὴν δόξαν περὶ Θεῶ, τῷ βίῳ δὲ καὶ τοῖς ἔθεσι μηδὲν ἀλλήλων διαφέρειν, καλλίστη ἐν ἔθεσιν ἀνθρώπων συμῶνίαν ἀποτελεῖ, παρ' ἡμῖν γὰρ μόνοις, ὅτε περὶ τῷ Θεῷ λόγους ἀκῆσται· τις ἀλλήλοις ὑπεναντίως, ὅποια πολλὰ παρ' ἑτέροις ἡδ' ὑπὸ τῶν τυχόντων μένον κατὰ τὸ προσπεσὸν ἐκάστῳ λέγεται πάθος, ἀλλὰ καὶ παρὰ τισι τῶν φιλοσόφων αὐτῶν τετόλμηται, τῶν μὲν τὴν ὅλην τῷ Θεῷ φύσιν ἀναιρεῖν τοῖς λόγοις ἐπικειραγκότων, ἄλλων δὲ τὴν ὑπὲρ ἀνθρώπων αὐτῷ πρόνοιαν ἀφαιρεσμένων. ἡδ' ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι τῶν βίων ὄψεται διαφοράν. ἀλλὰ κοινὰ μὲν ἔργα πάντων παρ' ἡμῖν, εἰς δὲ ὁ λόγος ὁ τῷ νόμῳ συμῶνιν περὶ Θεῶ, πάντα λέγων ἐκείνον ἐφορᾷ. καὶ μὴν περὶ τῶν κατὰ τὸν βίον ἐπιτηδευμάτων, ὅτι δεῖ πάντα τὰ ἄλλα τέλος ἔχειν τὴν εὐσέβειαν, καὶ γυναικῶν ἀκῆσθαι ἂν τις καὶ τῶν οἰκετῶν.

penitus informandam, conuenire iuberet. Id quod ab reliquis omnibus legislatoribus praetermissum videmus.

18. Quare plerique mortalium a vita suarum ex legum praeceptis instituta tantum absunt, ut in summa fere illarum ignoratione versentur, atque ubi peccauerint, eas tum demum abs se violatas, ex aliis intelligant. Quam ignorantiam summi quoque et principes eorum magistratus confitentur, dum eos rerum administrationi praesse potissimum, ac sibi assidere volunt, qui praecipuam quandam legum periciam prae se ferant. At ex nostris, quemcumque de legum nostrarum capitibus interroges, vniuersas facilius, quam suum ipse nomen, edisseret. quippe quas iam usque ab ea, qua primum aliquid sentire coepimus, aetate, haustas, mentibus deinceps iniustas quodammodo impressasque teneamus. Ita, et rari admodum sunt, qui eas violent, et qui violarit, nulla prorsus ei deprecandae poenae ratio superest.

19. Atque hic admirabilis inter nos animorum consensionis fons est praecipuus. Nam et idem omnes de Deo sentire, et nullo vitae morumque dissidio laborare, id vero pulcherrimam ac iucundissimam hominibus animorum studiorumque coniunctionem afferre solet. Enimvero, soli omnino sumus, apud quos neque discrepantes vnquam de Deo sententias audies, quod apud alios frequentissimum est: (nec enim vulgaris tantum ac plebeius quilibet, prout peculiaris animi sensus impulerit, de Deo loquitur: sed hoc temeritatis vitium ad nonnullos etiam Philosophos permanauit, quorum alii omnem Dei naturam funditus exterminare conati sunt, alii eundem omni hominum cura prouidentiaque spoliarunt:) nec vllum in vitae rationibus dissidium videbis. Immo vero, cum summa quaedam apud nos omnium sit operum functionumque communio, tum vox similiter eadem, et cum ipsa lege de Deo consentiens, quae omnia diuini oculi sapientia regi proficitur. Quinetiam quod ad vitae instituta spectat, ex ipsis quoque mulierculis ac mancipiis intelliges, nihil non ex caeteris ad vnum religionis finem esse referendum.

κ'. Οθεν δὴ καὶ τὸ προΦερόμενον ἡμῖν ὑπὸ τινος ἔγκλημα, τὸ δὴ μὴ καινῶν εὐεργετὰς ἔργων ἢ λόγων ἄνδρας παραχρῆν, ἰντεῦθεν συμβέβηκεν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι τὸ μηδὲν τῶν πατρίων ἐμμένειν, καλὸν εἶναι νομίζουσι, καὶ τοῖς μάλιστα τολμῶσι ταῦτα παραβαίνειν σοφίας δεινότητα μαρτυρεῖσιν. ἡμεῖς δὲ τῶναντίον μίαν εἶναι καὶ Φρόνησιν καὶ ἀρετὴν ὑπεκλήφαμεν, τὸ μηδὲν ὅλως ὑπεναντίον μῆτε πρᾶξαι μῆτε διανοηθῆναι τοῖς ἐξ ἀρχῆς νομοθετηθεῖσιν. ὅπερ εἰκότως ἂν εἰς τεκμήριον τῆ κάλλιστα τεθῆναι τὸν νόμον. τὰ γὰρ μὲν τῶτον ἔχοντα τὸν τρόπον, αἱ κῆρα δαίμονα διορθώσιν ἐλέγχουσιν.

κα'. Ἡμῖν δὲ τοῖς παιθεῖσιν ἐξ ἀρχῆς τεθῆναι τὸν νόμον κατὰ Θεῶ βύλησιν, ἐδ' εὐσεβεῖς ἦν ἔτι τῶτο μὴ φυλάττειν. τί γὰρ αὐτῆ τις ἂν μετακινήσειεν, ἢ τί κάλλιον ἐξεύροι, ἢ τί παρ' ἐτέρων ὡς ἄμεινον ἐξεύροιο; ἀρὰ γε τὴν ὅλην κατάσασιν τῆ πολιτεύματος; καὶ τίς ἢ καλλίων ἢ δικαιότερα γένοιτο, τῆς Θεὸν μὲν ἡγεμόνα τῶν ὅλων ἡγεῖσθαι πεποιημένης, τοῖς ἱερῶσι δὲ κοινῇ μὲν τὰ μέγιστα διοικεῖν ἐπιτερεῖσθαι, τῷ δὲ πάντων ἀρχιερεῖ πάλιν αὐτῷ πεπιστευκυίας τὴν τῶν ἄλλων ἱερέων ἡγεμονίαν. ὅς ἔστι κατὰ πλεον, ἐδέ τι σιν ἄλλαις πρᾶχοντας αὐτομάτοις πλεονεξίαις, πρῶτον εὐθύς ὁ νομοθέτης ἐπὶ τὴν τιμὴν ἔταξεν· ἀλλ' ὅσοι τῶν μετ' αὐτῆ παιθεῖ τε καὶ σωφροσύνη τῶν ἄλλων διέφερον, τῶτοις τὴν περὶ τὸν Θεὸν μάλιστα διαρπαγίαν ἐνεχείρισεν. τῶτοις δ' ἦν καὶ τῆ νόμου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων ἀκριβοῦς ἐπιμέλεια· καὶ γὰρ ἐπόπται πάντων καὶ δικασταὶ τῶν ἀμφισβητημένων, καὶ κολασταὶ τῶν κατεγνωσμένων οἱ ἱερεῖς ἐτάχθησαν.

κβ'. Τίς ἂν ἐν ἀρχῇ γένετο ταύτης ὀσιωτέρα; τίς δὲ Θεῷ τιμὴ μᾶλλον ἀρετόζουσα; πάντες μὲν τῆ πλήθους κατεσκευασμένοι πρὸς τὴν εὐσέβειαν, ἐξαίρετον δὲ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἱερέων πεπιστευμένων, ὥσπερ

20. Atque hinc profectum illud est, quod a nonnullis probro nobis et crimini vertitur, neminem ex nobis vllum aut nouae orationis, aut operis noui auctorem prodisse. Nam caeteri quidem, in nulla patriarum consuetudinum acquiescere, praeclarum quiddam ac laude dignum arbitrantur, eosque potissimum, qui aliquid earum labefactare conantur, a singulari prudentiae vi solertiaque commendant. Nos contra vnam hanc et prudentiam et virtutem esse statuimus, nihil omnino, quod cum legibus ante sancitis quoquo modo pugnet, aut inuehere aut moliri. Quod sane argumento certissimo est, optime conditam hanc fuisse legem. Quae enim secus instituta sunt, ea correctione indigere, experientia comprobatur.

21. At nos, qui hanc primam legem ex diuinae voluntatis arbitrio latam fuisse credimus, eam deinceps violare sine impietate non possumus. Et vero, quid tandem aut ex ea mutare quis possit, aut excogitare melius, aut ab aliis conuenientius mutuari? Nam forte genus ipsum Reipublicae totum immutabit? At quodnam, obsecro, possit eo vel melius vel aequius institui, quod Deum quidem rerum vniuersarum moderatorem constituit, sacerdotes vero ita publicae maximorum negotiorum administrationi praeficiat, ut illis ipsis sacerdotibus summum omnium pontificem praeesse velit? Adde, quod eosdem ab ipso iam initio legislator, non pro census magnitudine, aut aliarum eiusmodi rerum, quam fortuna peperit, copia, in tanto honoris gradu collocari voluerit, sed iisduntaxat, qui secum aliis partim orationis vi, partim etiam aequitate morum anteirent, diuini cultus ritus commiserit. Id quod ad accuratam et legis, et reliquorum institutorum conseruationem, maxime pertinebat: cum et summi omnium quaesitores, et controuerfiarum iudices, et damnatorum punitores constituti sacerdotes essent.

22. Quodnam igitur imperii genus hoc sanctius esse queat? aut qui Deo cultus conuenientior exhiberi? vbi non multitudo tantum vniuersa ad pietatem studiosissime informetur, sed etiam et insignis quaedam a sacerdotibus

δὲ τελετῆς τινος τῆς ὅλης πολιτείας οἰκονομωμένης; ἢ γὰρ ὀλίγων ἡμερῶν ἀριθμὸν ἐπιτηδεύοντες ἀλλόφυλοι φυλάττειν ἢ δύνανται, μυστήρια καὶ τελετὰς ὀνομάζοντες, ταῦτα μετὰ πολλῆς ἡδονῆς καὶ γνώμης ἀμετακίευστα φυλάττομεν ἡμεῖς διὰ τῷ παντός αἰῶνος. τίς ἔν εἰσιν αἱ προρρήσεις καὶ ἀπαγορεύσεις; ἀπλαῖ τε καὶ γνώριμοι. πρώτη δ' ἡγῆται περὶ Θεῷ, λέγασα, ὁ Θεὸς ἔχει τὰ πάντα παντελὴς καὶ μακάριος, αὐτὰ ἐαυτῷ καὶ πᾶσιν αὐτάρχης, ἀρχὴ, καὶ μέσα, καὶ τέλος πάντων· ὅτος ἔργοις μὲν καὶ χάρισιν ἐναργής, καὶ παντός ἕτινος ἄνθρωπων φανερώτερος, μορφὴν τε καὶ μέγεθος ἡμῖν ἀφανέστατος· πᾶσα μὲν γὰρ ὕλη πρὸς ἐκὼνα τὴν τύτῃ, καὶ ἡ πολυτελής, ἄτιμος, πᾶσα δὲ τέχνη πρὸς μιμήσεως ἐπίνοιαν ἄτεχνος. ἔδεν ὅμοιον εἶδε ἴδμεν, ἢ ἐπινοῶμεν, ἢ εἰκάζειν ἐς ὅσιον. ἔργα βλέπομεν αὐτῇ, Φῶς, ἔρανον, γῆν, ἥλιον καὶ σελήνην, ὕδατα, ζώων γενέσεις, καρπῶν ἀναδόσεις. ταῦτα ὁ Θεὸς ἐποίησεν ἢ χερσίν, ἢ πόνοις, ἔδὲ τινων συνεργασαμένων ἐπιδηθείς· ἀλλ' αὐτῷ καλὰ θελήσαντος, καλῶς ἦν εὐθύς γεγονότα· τῷ δὲ πάντας ἀκολυθεῖν, καὶ θεραπεύειν αὐτὸν ἀσκῆντας ἀρετῇ· τρόπος γὰρ Θεῷ θεραπείας ὅτος ὀσιώτατος.

κγ'. Εἰς ναὸς ἐνὸς Θεῷ. Φίλον γὰρ αἰεὶ παντὶ τῷ ὅμοιον. κοινὸς ἀπάντων, κοινῷ Θεῷ ἀπάντων. τῶν θεραπεύοντι μὲν διὰ παντός οἱ ἱερεῖς, ἡγῆται δὲ τῶν ὁ πρῶτος αἰεὶ κατὰ γένος. ὅτος μετὰ τῶν συνερίων θύσει τῷ Θεῷ, φυλάξει τῆς νόμης, δικάσει περὶ τῶν ἀμφοισθητῶν, κολάσει τῆς ἐλεγχθέντας ἐπ' ἀδίκῃ. ὁ δὲ γε τῷ μὴ πειθόμενος, ὑφέξει δίκην ὡς εἰς τὸν Θεὸν αὐτὸν ἀσεβῶν. θύομεν τὰς θυσίας, ἢ εἰς πλήρωσιν ἐαυτῶν καὶ μέθην. ἀβέλτητα γὰρ τῷ Θεῷ τὰδε, καὶ πρόφασις ἂν ὑβρεως γένοιτο καὶ πολυτελείας· ἀλλὰ σώφρονας, εὐτάκτους, εὐσταλεῖς, ὅπως

in rerum administratione diligentia exigatur, et solennem sacri alicuius festi religionem tota reip. ratio imitetur? Nam quae alienigenae paucis aliquot diebus mysteria, ut appellant, statasque ceremonias custodire non possunt, ea nos perpetuo cum suauissime, tum etiam constantissime retinemus. Quenam vero, et cuiusmodi nostra illa vel edicta sunt, vel interdicta? Simplicia prorsus et illustria. Princeps quidem et caput omnium illud est, quod ita de Deo statuit: Deum vniuersa complecti; perfectissimum illum esse atque beatissimum; sibi ipsi ac caeteris omnibus satis vnum esse, principium, medium, finemque cunctorum: eundem ut operibus ac beneficiis conspicuum, imo rerum omnium longe nobilissimum, ita cum natura, tum etiam magnitudine obscurissimum: materiam omnem, ut genere ipso pretiosissima, vilem, si ad eius imaginem exigatur, futuram: artem etiam omnem, si ad illius imitationem adspiret, inertem iacere: nihil eius simile nec videri, nec cogitari posse. Huius tamen opera sub adspectum cadere, lumen, coelum, terram, solem, lunam, aquas, animantium procreationes, fructuumque prouentus: haec autem a Deo, non manibus, non labore vllō, non precaria cuiusquam opera, sed vno voluntatis suae nutu perfecta continuo, proque eo, ac statuerat, bonitatem sortita esse. Ad illum omnes adhaerescere, vnum virtutis exercitio colere oportere, quod ea cultus diuini ratio sanctissima sit.

23. Vnius Dei templum vnum esse, quod simili simile delectetur; adeoque commune cum omnibus, quia Numini omnium communi sacrum. Ac sacerdotum quidem proprias eius placandi partes esse, his tamen vnum semper aliquem praeesse genere principem, qui cum aliis sacerdotibus Deo sacrificet, leges custodiat, si quid erit controuersum, arbitrio definiat, peractis denique reos iusto supplicio coerceat. Ei, qui minus paruerit, poenam huic luendam esse, quasi aduersus Deum impie fecerit. Caeterum ea sacrificiorum lex est, uti ne ipsis ad ebrietatis turpitudinem abutamur: cum enim horret id Deus, tum vero et iniuriarum et luxus occasionem praebet; modica igitur, honesta, et sobria illa sint oportet, ut ii praesertim, qui sacris operam

μάλιτα σωφρονῶσι. καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις, ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐχεσθαι δεῖ πρῶτον σωτηρίας, εἰδ' ὑπὲρ ἑαυτῶν. ἐπὶ γὰρ κοινωνία γεγόναμεν, καὶ ταύτην ὁ προτιμῶν τῇ καθ' ἑαυτὸν ιδίᾳ, μάλιτα εἴη Θεῷ κεχαρισμένος. παράκλησις δὲ πρὸς τὸν Θεὸν ἔστω διὰ τῆς εὐχῆς καὶ δέσις, ἔχ' ὅπως διδῶ τὰ ἀγαθὰ· δέδωκε γὰρ αὐτὸς ἐκὼν, καὶ πᾶσιν εἰς μέσον κατέθηκεν· ἀλλ' ὅπως δέχεσθαι δυνάμεθα, καὶ λαβόντες φυλάττωμεν. ἀγνείας ἐπὶ ταῖς θυσίαις διήρηκεν ὁ νόμος, ἀπὸ κήδους, ἀπὸ λέχους, ἀπὸ κοινωνίας τῆς πρὸς γυναῖκα, καὶ πολλῶν ἄλλων, ἃ μακρὸν ἂν εἴη νῦν γράφειν. τοῦτος μὲν ὁ περὶ Θεοῦ καὶ τῆς ἐκείνου θεραπείας λόγος ἡμῖν ἔστι, ὁ δ' αὐτὸς ἅμα καὶ νόμος.

κδ'. Τίνες δὲ οἱ περὶ γάμων; μίξιν μόνην εἶδεν ὁ νόμος κατὰ φύσιν τὴν πρὸς γυναῖκα, καὶ ταύτην, εἰ μέλλοι τέκνων ἕνεκα γίνεσθαι. τὴν δὲ πρὸς ἄρρενας ἀρρένων ἐσύνηκεν, καὶ θάνατος τὸ ἐπιτίμιον, εἴ τις ἐπιχειρήσειεν. γαμῆν δὲ κελεύει, μὴ προικὶ προσέχοντας, μηδὲ βιαίαις ἀρπαγαῖς, μηδ' ἂν δόλῳ καὶ ἀπάτῃ πείσοντας, ἀλλὰ μνηστεύειν παρὰ τῷ δῶναι κυρίᾳ, καὶ κατὰ συγγένειαν ἐπιτήδειον. γυνὴ δὲ χείρων, Φησὶν, ἀνδρὸς εἰς ἅπαντα. τοιγαρὺν ὑπακχέτω, μὴ πρὸς ὕβρει, ἀλλ' ἵνα ἄρχηται· Θεὸς γὰρ ἀνδρὶ τὸ κράτος ἔδωκε. ταύτη συνεῖναι δεῖ τὸν γήμαντα μόνῃ· τὸ δὲ τὴν ἄλλῃ περᾶν ἀνόσιον. εἰ δὲ τις τῷτο πράξειεν, ἕδεμία θανάτῳ παραίτησις, ἔτ' εἰ βιάσαιτο παρθένον ἐτέρῳ προσωμολογημένην, ἔτ' εἰ πείσαιε γεγαμημένην· τέκνα τρέφειν ἅπαντα προσέταξε. καὶ γυναῖξιν ἀπέπειν, μήτ' ἀμβλῆν τὸ σπαρὲν, μήτε διαφθεῖρειν· ἀλλὰ ἦν Φανείη, τεκνοκτόνος ἂν εἴη ψυχὴν ἀΦανίζεσα, καὶ τὸ γένος ἐλαττῶσα. τοιγαρὺν εἴ τις ἐπὶ λέχος ἢ φθορὰν παρέλθοι, καθαρὸς εἶναι ἔδύναται. ἢ καὶ μετὰ τὴν νόμιμον συνουσίαν ἀνδρὸς καὶ γυναῖκος

dant, castigatam modestiam prae se ferant. Iam inter sacrificandum, imprimis pro communi, tum pro sua cuique salute nuncupanda vota sunt. Cum enim ad mutuam societatem nati simus, is Deum sibi maxime conciliet, qui eam vita sua potiolem habuerit. Porro votorum ac precationum summa haec sit, non ut beneficia nobis conferat; confert enim ille per sese, atque omnibus passim ingerit; verum ut ea cum rite accipere, tum diligenter conseruare possimus. Ad extremum cui sacrificium faciendum erit, ei lex certa quaedam praescribit lustrationum genera, quibus, susceptae si quae sint ex funere, lecto, vxoris consuetudine, et aliis plerisque rebus, quas nunc percensere longum esset, labes expientur. Atque huiusmodi nobis de Deo doctrina, et diuini cultus tradita ratio est, quae legis ipsa quoque vim obtinet.

24. De nuptiis vero quid? Eam tantum consuetudinem, quam cum vxore natura concedit, lex nostra probat, modo tamen ea prolis suscipiendae causa ineatur. At marium cum maribus congressiones execratur, eiusque flagitii reos capitali supplicio damnat. Caeterum in matrimonio, neque dotis rationem haberi, neque per vim rapi coniugem, neque dolo malo pellici vult: sed ab eo, qui collocandae potestatem habeat, postulari; sic tamen, ut cognationis ratio habeatur. Ac mulier quidem, inquit scriptura, viro per omnia deterior est. Viro igitur obtinere, non tamen contumeliae causa, sed ut alterius imperium ac ductum sequatur; vim enim et potestatem viro Deus concessit. Vnius porro tantum, quacum coniunctus fueris, expetenda consuetudo est; alterius enim vxorem cogitare, nefas. Quod in scelus si quis inciderit, certum ei capitis supplicium: ut si quis aut virgini cuiquam desponsae vim obtulerit, aut alii nuptam illexerit; liberorum quicquid susceptum erit, educari lex iubet. Vetat, ne qua mulier susceptum semen aut eiciat, aut exstinguat: quae secus faxit, pro liberorum interfectrice haberi vult, perinde ac si re ipsa et foetus vitam opprimerit, et generis sui propagationem inhibuerit. Ergo si quis ad concubitum vel corruptionem stuprumque procefferit, mundus esse non potest. Certe et post viri ac mu-

ἀπολύσασθαι κελεύει ὁ νόμος. ψυχῆς τε γὰρ καὶ σώματος ἐγγίγνεται μολυσμός, ὡς πρὸς ἄλλαν χώραν ὑποβαλόντων. καὶ γὰρ ἐμφομένη σώμασι κακοπαθεῖ ἡ ψυχὴ, καὶ τῶν αὐτῶν πάλιν ὡς θανάτῳ διακρίθῃσα δι' ἑπερ ἀγνείας ἐπίτασιν τοῖς τοιούτοις προσέταξεν.

κε'. Οὐ μὴν ἢ ἐπὶ ταῖς τῶν παίδων γενέσεσιν ἐπὶ τρεπεν εὐωχίας συνάγειν, καὶ προφάσεις ποιεῖσθαι μέθης· ἀλλὰ σῶφρονα τὴν ἀρχὴν εὐθύς τῆς τροφῆς ἔταξε, καὶ γραμματα παιδεύειν ἐκέλευσε, περὶ τε τῆς νόμους ἀναστρέφεισθαι, καὶ τῶν προγόνων τὰς πράξεις ἐπὶ γαθῶν· τὰς μὲν ἵνα μιμῶνται, τοῖς δ' ἵνα συντρεφόμενοι μῆτε παραβαίνωσι, μῆτε σκῆψις ἀγνοίας ἔχωσι.

κε'. Τῆς δ' εἰς τῆς τετελευτηκότας πρηνόησεν ὁσίως, ὅτε πολυτελείαις ἐταφίων, ὅτε κατασκευαῖς μνημείων ἐπιφανῶν· ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τὴν κηδείαν προσέταξε τοῖς οἰκειοτάτοις ἐπιτελεῖν. πᾶσι δὲ τοῖς παριῦσι θάπτομένῳ τινός, καὶ συνελθεῖν καὶ συναποδύρασθαι ἐποίησε νόμιμον. καθαίρειν δὲ καὶ τὸν οἶκον καὶ τῆς ἐνοικῆντας ἀπὸ κήδους· ἵνα πλείστον ἀπέχη τῇ δοκῇ καθαρός εἶναι τις φόνον ἐργασάμενος.

κε'. Γονέων τιμὴν μετὰ τὴν πρὸς Θεὸν δευτέραν ἔταξε, καὶ τὸν ἕκ ἀμειβόμενον τὰς παρ' αὐτῶν χάριτας, ἀλλ' εἰς ὅτιον ἐλλείποντα, λυοθησόμενον παραδίδωσι καὶ παντός τῃ πρεσβυτέρῃ τιμὴν ἔχειν τῆς νέας Φησὶν, ἐπεὶ πρεσβύτατον ὁ Θεός. κρύπτειν ἢ δὲν εἶναι πρὸς Φίλους. ἢ γὰρ εἶναι Φιλίαν τὴν μὴ πάντα πιστεύσαν. καὶ συμβῇ δὲ τις ἔχθρα, τῶν ἀπόρρητα λέγειν κεκάλυκε. δικάζων εἰ δῶρά τις λάβοι, θάνατος ἢ ζημία. περιούριον ἰκέτην, βοηθεῖν ἐνόν, ὑπεύθυνος. ὃ μὴ κατέθηκε τις, ἢ ἀναίρεσται. τῶν ἀλλοτρίων ἡδυνός ἄψεται. δανείσας, τόκον ἢ λήψεται. ταῦτα, καὶ πολλὰ τέτοις ὁμοίᾳ, τὴν πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν συνέχει κοινωσίαν.

lieris legitimam coniunctionem lauare iubet lex. Animae siquidem et corporis pollutio innascitur, velut quasi ad aliam regionem animam demittant. Etenim anima corporibus insita male habet, atque ab iis iterum per mortem velut secernitur. ideoque puritatis augmentum praecipit.

25. Iam nec liberorum natalitia lautioribus conuiujs celebrari voluit, ne ebrietati color inde aliquis quaeretur: sed eos ab ipsa iam aetate ineunte cum ad moderatum victum assuescere, tum literis informari, legisque praecpta simul, et res maiorum praeclaras edoceri: vt harum ad imitationem excitentur, illa vero cum ipso lacte combibentes, nec deinceps violare conentur, nec eorum ignitionem excusare possint.

26. Defunctorum etiam iustis ita prospexit, vt neque profusus sumtibus, neque illustrium sepulcrorum apparatu luxus aleretur: sed quae funeri necessaria forent, ea propinquiorebus perficienda mandarentur. et quicumque, dum cadauer efferretur, illac iter haberent, ii vt ad funebrem sese pompam comparent, lacrymasque suas adiungerent. Domum praeterea familiamque lustrari a funere voluit, vt ex eo iure quiujs intelligeret, quam ille contaminatus haberetur, qui caedem fecisset.

27. Liberorum erga parentes obseruantiam secundum a Dei cultu locum tenere iussit: et qui mutuam eorum beneficij gratiam referre vlla in re neglexerit, eum lapidibus obruendum esse statuit. Iunioribus suum erga seniores, quia omnium antiquissimus Deus, honorem imperavit. Amicis occultum mutuo nihil esse, patitur, quod nulla ea sit amicitia, quae amicorum fidei omnia non credat. Quod si postea suboriantur inimicitiae, eorum tamen arcana vulgari prohibet. Iudex si munera acceperit, morte mulcatur. Qui supplicem, cui praesto esse potuisset, neglexerit, reus est. Quod non deposueris, auferre non licet. Alieni quicquam attingere nemo potest; nemo foenus pro mutuo exigere. His multisque alijs vinculis mutua inter nos societas continetur.

κη'. Πῶς δὲ καὶ περὶ τῆς πρὸς ἀλλοφύλης ἐπιει-
κειας ἐφρόνησεν ὁ νομοθέτης, ἄξιον ἰδεῖν. Φανεῖται γὰρ
ἄριστα πάντων προνοησάμενος, ὅπως μήτε τὰ οἰκία
διαφθείρωμεν, μήτε φθορήσωμεν τοὺς μετέχοντες τῶν ἡμε-
τέρων προαιρημένοις. ὅσοι μὲν γὰρ θέλουσιν ὑπὸ τῆς αὐ-
τῆς ἡμῖν νόμου ζῆν ὑπελθόντες, δέχεται φιλοφρόνως·
ὃ τῷ γένει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ προαιρέσει τῷ βίῳ νο-
μῶν εἶναι τὴν οἰκειότητα. τῆς δ' ἐκ παρέργου προσίσκ-
τας ἀναμίγνυσθαι ταῖς συνηθείαις οὐκ ἠθέλησε.

κθ'. Τάλλα δὲ προείρηκεν, ὧν ἐστὶν ἡ μετάδοσις
ἀναγκαία· πᾶσι παρέχειν τοῖς δεομένοις πῦρ, ὕδωρ,
τροφὴν, ὁδὸς φράζειν, ἄταφον μὴ περιορᾶν. ἐπιεικῇ δὲ
καὶ τὰ πρὸς τῆς πολεμίας κριθέντα εἶναι. ὃδὲ γὰρ εἰς
τὴν γῆν αὐτῶν πυρπολεῖν, ὃδὲ κόπτεν ἡμερὰ δένδρα
συγκεχώρηκεν· ἀλλὰ καὶ σκυλεύειν ἀπέειρε τῆς ἐν μά-
χῃ πισόντας. καὶ τῶν αἰχμαλώτων πρηνέσεν, ὅπως αὐ-
τῶν ὕβρις ἀπῇ, μάλιστα δὲ γυναικῶν. ἕτως δὲ ἡμερότη-
τα καὶ φιλανθρωπίαν ἡμᾶς ἐπαίδευσεν, ὥς ὃδὲ τῶν ἀλό-
γων ζώων ὠλγώρηκεν. ἀλλὰ μόνην μὲν ἀφῆκε τῶν
χρῆσιν τὴν νόμιμον, πᾶσαν δ' ἑτέραν ἐκάλυπεν. ἃ δ'
ὥσπερ ἱκετεύοντα προσφύγει ταῖς οἰκίαις, ἀπέπειν ἀνε-
λεῖν. ὃδὲ νεοττοῖς ἐπέτρεψε τῆς γονέας αὐτῶν συνεξαί-
ρειν. Φεῖσθαι δὲ καὶ τῇ πολεμίᾳ τῶν ἐργαζομένων ζώων,
καὶ μὴ φονεύειν. ἕτω πανταχόθεν τὰ πρὸς ἐπιείκειαν πε-
ρὶσκεψάτο, διδασκαλικοῖς μὲν τοῖς προειρημένοις χρησά-
μενος νόμοις· τῆς δ' αὖ κατὰ τῶν παραβαινόντων τιμω-
ρητικὰς τάξας ἀνευ προφάσεως.

λ'. Ζημία γὰρ ἐπὶ τοῖς πλείστοις τῶν παραβαινόντων
ἐστὶ θάνατος, ἂν μοιχεύσῃ τις, ἂν βιάσῃται κόρη,
ἂν ἄρσενι τολμήσῃ πῦρ ἢ προσφέρειν, ἂν ὑπομείνῃ πα-
θεῖν πειραδαίς. ἐστὶ δὲ καὶ ἐπὶ δύλοις ὁμοίως ὁ νόμος
ἀπαραιτήτος. ἀλλὰ καὶ περὶ μέτρων εἴ τις κακουργήσῃ,

28. Sed et operae-pretium fuerit videre, quae nos erga extraneos aequitate noster hic legislator esse voluerit. Quivis enim intelliget, omnium optime ab eo prouisum id fuisse, ut nec patriorum ipsi rituum integritatem labefaceremus, nec eorum communionem rerum nostrarum cupidis inuideamus. Quotquot enim legibus nostris vivere optaverint, omnes peramanter excipit, utique non solo genere, sed etiam voluntaria instituti societate communionem istam contineri ratus. Qui vero non nisi obiter ad nos, atque aliud agentes accederent, eos in consuetudinem penitus admitti noluit.

29. Caeterum alia edixit, quorum omnino copiam fieri necesse est: cuiusmodi sunt, indigentibus ignem, aquam, cibumque suppetere, monstrare viam, insepultum neminem praeterire. Imo suam quoque aduersus hostes appellatos aequitatem constare voluit, dum nec illorum agros igne vastari, nec mites arbores succidi permisit: sed et eos, qui in acie cecidissent, a victoribus spoliari prohibuit. Et captiuos, maximeque mulieres, ab iniuriis vindicauit. Ac nos ita ad mansuetudinem et humanitatem repetitis longius praeceptis condocescit, ut ne brutarum quidem animantium curam neglexerit. Nam ubi a legitimo, quem vnum concedit, earum usu discesseris, omni alio interdixit. Si quae supplicum instar nostras in aedes confugerint, eas interfici vetuit: aut parentes cum pullis e nido tolli, aut animantes illas, quarum opera homines uti solent, etiam in hostili solo mactari noluit. Tantopere benignitati consultum esse cupiebat: partim ferendis iis, quae adhuc commemoratae sunt, quaeque ad morum informationem pertinent, legibus; partim aliis sancendis, quibus in superiorum violatores, citra excusationem omnem, poenae statuuntur.

30. Poenam enim capitis ei proposuit, qui adulterium patrauerit; qui puellae vim attulerit; qui vel marem de stupro appellare ausus, vel appellanti sponte obsequutus erit. Exstat etiam de seruis lex eiusmodi, quam deprecari nemo queat. De mensuris item atque ponderibus, si quis flagitium

ἢ σαθμῶν, ἢ περὶ πράξεως ἀδίκης καὶ δόλῳ γενομένης, καὶ ὅφελται τις ἀλλότριον, καὶ ὃ μὴ κατέθηκεν ἀνέληται, πάντων εἰςὶ κολάσεις, ἔχουσαι παρ' ἐτέροις, ἀλλ' ἐπὶ τὸ μᾶλλον. περὶ μὲν γὰρ γονέων ἀδικίας, ἢ τῆς εἰς τὸν Θεὸν ἀσεβείας, καὶ μέλη τις, εὐθὺς ἀπόλλυται. τοῖς μέντοι γε κατὰ τὰς νόμους πάντα πράττεισι, τὰ γέρας εἶναι ἢ ἀργυρὸς, ἢ χρυσὸς, ἢ μὴν ἢ δὲ κοτίνῃ σίφανος, ἢ σελίνῃ, καὶ τοιαύτη τις ἀνακέρυξις, ἀλλ' αὐτὸς ἕκαστος αὐτῷ τὸ συνειδὸς ἔχων μαρτυρῶν, πεπίστευκε· τῷ μὲν νομοθέτῃ προφητεύσαντος, τῷ δὲ Θεῷ τὴν πίσιν ἰχυρᾶν παρεξηκότος, ὅτι τοῖς τὰς νόμους διαφυλάξασι, καὶ, εἰ δεοὶ θνήσκην ὑπὲρ αὐτῶν, προθύμως ἀποθανῶσιν, ἔδωκεν ὁ Θεὸς γενέσθαι τε πάλιν, καὶ βίον ἀμείνω λαβεῖν ἐκ περιτροπῆς. ὥκνην δ' αὖ ἐγὼ νῦν ταῦτα γράφειν· εἰ μὴ διὰ τῶν ἔργων ἄπασιν ἦν φανερόν, ὅτι πολλοὶ καὶ πολλάκις ἤδη τῶν ἡμετέρων, περὶ τῷ μηδὲ ῥῆμα φθίγγεσθαι παρὰ τὸν νόμον, πάντα παθεῖν γενναίως προέβλυντο.

λα'. Καίτοι γε εἰ μὴ συμβεβήκει γνώριμον ἡμῶν τὸ ἔθνος ἄπασιν ἀνθρώποις ὑπάρχειν, καὶ φανερῶ κῆρυξαι τὴν ἰθαλῶσιον ἡμῶν τοῖς νόμοις ἀκολουθίαν, ἀλλὰ τις ἢ συγγράψαι λέγων αὐτὸς ἀνεγίνωσκε τοῖς Ἕλλησιν, ἢ περὶ γε περιτυχεῖν ἔξω τῆς γνωσκομένης γῆς ἔφασκεν ἀνθρώποις, τοιαύτην μὲν ἔχουσι δόξαν ἄτω σεμνὴν περὶ τοῦ Θεοῦ, τοιούτοις δὲ νόμοις πολὺν αἰῶνα βεβαίως ἐμμεμενηκόσι· πάντας αὖ οἶμαι θαυμάσαι, διὰ τὰς συνεχῆς παρ' αὐτοῖς μεταβολάς. ἀμέλει τῶν γράψαι τι παραπλήσιον εἰς πολιτείαν καὶ νόμους ἐπιχειρησάντων, ὡς θαυμαστὰ συνθέντων κατηγορεῖσι, φάσκοντες αὐτοὺς λαβεῖν ἀδυνάτους ὑποθήκης. καὶ τῆς μὲν ἄλλης παραλείπω φιλοσόφους, ὅσοι τι τοιῶτον ἐν τοῖς συγγράμμασιν ἐπραγματεύσαντο· Πλάτων δὲ θαυμαζόμενος παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ὡς καὶ σεμνότητι βίῃ διειργκῶν καὶ δι-

commiserit, aut iniussu quidpiam doloque malo vendiderit: qui vel ex rebus alienis furatus aliquid fuerit, vel quod abs se depositum esset abstulerit, poenae omnium sunt, non quales utique apud caeteros obtinent, sed quas summa fere severitas postulabat, constitutae. Nam aut de parentum iniuria, aut in Deum impietate, qui vel cogitarit, is ad mortem continuo rapitur. Iam qui legis ad praecepta rebus in omnibus adhaerescunt, iis praemium est, non argentum, vel aurum, non corona ex oleastro, vel apio, aut aliquid eiusmodi praeconium: sed conscientiae quisque suae testimonio freti, quod et legislator praedixit, et Deus certissimae fidei pignore confirmavit, futurum omnino credunt, ut illis, qui leges constanter servauerint, proque eis, si opus sit mori, libenter strenueque in ortem susceperint, et novum deinceps ortum, et vitae vicissim alterius longeque melioris fructum Deus largiatur. Quae sane scriberem ipse nunquam, nisi ex factis cognitum id omnibus intelligerem, hominum plerosque nostrorum, saepiuscule, ne vel una sibi contra legem vocula excideret, omnia fortiter pertulisse.

31. Quod si non usque adeo in hominum cognitionem gens nostra venisset, neque singulare voluntatis studium, quo legibus obsequimur, in eorum oculis ac luce versaretur, si quis existeret, qui vel instituta nostra, quae descripta abs sese diceret, Graecis audientibus recitaret, aut extra noti orbis terminos, in eos se alicubi homines incidisse narraret, qui cum tam graviter ac sublime de Deo sentirent, tum etiam iis legibus plura iam saecula constantissime viverent: equidem in summa omnes admiratione tum futuros existimo, cum iis simul tam crebrarum apud se conversionum in mentem veniret. Enimvero, qui ex illis simile quiddam de rep. et legibus scribere conati sunt, eos quasi monstra quaedam ac prodigia composuissent, et argumenta humanis viribus maiora suscepissent, reprehendi ab omnibus et accusari videmus. Alios philosophos praetereo, qui in simili disputationis genere versati sunt. Plato certe quidem, is, qui propter singularem vitae morumque gravitatem, et eximiam dicendi ac

νόμιμι λόγων, καὶ περὶ πάντας ὑπεράρας τὰς ἐν Φιλοσοφίᾳ γεγονότας, ὑπὸ τῶν Φασκόντων δεινῶν εἶναι τὰ πολιτικά, μικρὴ δὲν χλευαζόμενος, καὶ κωμωδύμενος διατελεῖ. καίτοι τὰκείνους σκοπῶν συχνῶς τις, ἂν εὖροι ῥάονα ὄντα καὶ τὰς τῶν πολλῶν ἔγγιον συνηθείας. αὐτὸς δὲ Πλάτων ὡμολόγησεν, ὅτι τὴν ἀληθῆ περὶ τοῦ Θεοῦ δόξαν εἰς τὴν τῶν ὄχλων ἄγνοιαν ἔκ ἦν ἀσφαλὲς ἐξενεγκεῖν. ἀλλὰ τὰ μὲν Πλάτωνος λόγους τινὰς εἶναι κενὸς νομίζουσι, κατὰ πολλὴν ἐξουσίαν κεκαλλιγερασμένοις. μάλιστα δὲ τῶν νομοθετῶν Λυκῆργόν τε θαυμάζουσι, καὶ τὴν Σπάρτην ἅπαντες ὑμῶσιν, ὅτι τοῖς ἐκείνους νόμοις ἐπὶ πλεῖστον ἐνεκαρτέρησεν. ἔκ ἦν τῆτο μὲν ὁμολογεῖσθαι τεκμήριον ἀρετῆς εἶναι, τὸ πεῖθεσθαι τοῖς νόμοις. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιους θαυμάζοντες, τὸν ἐκείνων χρόνον ἀντιπαρεβαλλέτωσαν τοῖς πλείοσιν ἢ διχιλίοις ἔτεσι τῆς ἡμετέρας πολιτείας, καὶ προσέτι λογιζέσθωσαν, ὅτι Λακεδαιμόνιοι μὲν ὅσον ἐφ' ἑαυτῶν χρόνον εἶχον τὴν ἐλευθερίαν, ἀκριβοῶς ἔδοξαν τῆς νόμῃ διαφυλάττειν. ἐπεὶ μέντοι περὶ αὐτῆς ἐγένοντο μεταβολαὶ τῆς τύχης, μικρὴ δὲν ἀπάντων ἐξελάθοντο τῶν νόμων. ἡμεῖς δ' ἐν τύχαις μυρίαις γεγονότες, διὰ τὰς τῶν βασιλευσάντων τῆς Ἀσίας μεταβολὰς, ἔδ' ἐν τοῖς ἐσχάτοις τῶν δεινῶν τῆς νόμῃς περὶδμεν, ἐκ ἀεργίας ἔδδ' τροφῆς αὐτῆς χάριν περιέποντες· ἀλλ' εἴ τις ἐθέλοι σκοπεῖν, πολλῶν τινι τῆς δοκῆσης ἐπιτεταχθῆαι Λακεδαιμόνιοις καρτερίας, μείζονας ἄθλης καὶ πόνης ἡμῖν ἐπιτιθέοντας, οἱ μὲν γε μήτε γῆν ἐργαζόμενοι, μήτε περὶ τέχνας ποιοῦντες, ἀλλὰ πάσης ἐργασίας ἄφροτοι, λιπαροὶ, καὶ τὰ σώματα πρὸς κάλλος ἀσκῶντες, ἐπὶ τῆς πόλεως διῆγον· ἄλλοις ὑπηρεταῖς πρὸς ἅπαντα τὰ τῷ βίῳ χρώμενοι, καὶ τὴν τροφὴν ἐτοιμὴν παρ' ἐκείνων λαμβάνοντες. ἐφ' ἣν δὲ τῆτο μόνον τὸ καλὸν ἔργον καὶ Φιλάνθρωπον, ἅπαντα καὶ πράττειν καὶ πάσχειν ὑπομένοντες, τὸ κρατεῖν πάντων, ἐφ' ἧς ἂν στρατεύωσιν· ὅτι δὲ μηδὲ τῆτο κατώρθωσαν, εἰώ λέγειν. ἡ γὰρ κατ'

persuadendi vim, qua philosophorum nationem longe superavit, Graecorum omnium ore ad miraculum usque celebratur: ille, inquam, Plato, eorum, qui aliquid se in rep. gerenda videre arbitrantur, risu prope ac sibilis tanquam in theatro traducitur. cuius tamen si quis hac de re scripta diligenter euoluerit, is molliora pleraque, vulgique consuetudini gemina reperiet. Nam ipse quidem ita proficitur, veram de Deo sententiam multitudinis stultitiae secure committi non posse. Caeterum ista Platonis instituta, sunt, quibus verba tantum inania, et exquisito quodam artificio contexta, videantur. At Lycurgum quod attinet, illum maxime omnium legislatorum in admiratione habent, Spartamque omnes praedicant, quod eius in legibus diutissime acquieuerit. Ergo primum hoc habemus, virtutis argumento esse, quod legibus obtemperent. Deinde praecones isti Lacedaemoniorum, exiguum illorum constantiae tempus cum duobus et amplius reip. nostrae annorum millibus conferant, tum ita secum ipsi reputent; Lacedaemonios, quamdiu solum antiquam libertatem retinere potuerunt, suarum quoque legum retinentes fuisse: ubi enim fortunae inclinationes factae essent, tum earum simul omnem prope memoriam abiēcisse; cum interea nos infinitis casibus, ob frequentes regum Asiae mutationes iactati, ne in supremis quidem periculis, nostras unquam leges prodidimus; non ut in otio viueremus, aut luxuriae nosmet daremus, eas obseruantes: sed, si quis considerare voluerit, multo maiora nobis certamina et opera imposita esse videbit, quam sit illa tolerantia, quae Lacedaemoniis iussa esse censetur. Illi quippe neque agrum colentes, neque circa opificia sese exercentes, sed ab omni opere vacui, pingues, et corpora ad pulchritudinem exercentes in ciuitate degebant, aliis ministris ad omnia vitae necessaria videntes, et cibum paratum ab illis accipientes. Quam sane ob rem, id quod solum opus bonum et humanum, omnia facere et pati sustinent, ut victoriam in bello reportent. Quod autem ne hoc quidem perficere potuerunt, omitte dicere.

ἓνα μόνον, ἀλλὰ πολλοὶ πολλάκις ἀθρόως τῶν τῷ νόμῳ προσαγμάτων ἀμελήσαντες, αὐτὰς μετὰ τῶν ὅπλων παρὰ-
δοσαν τοῖς πολεμίοις.

λβ'. Ἀρ' ὅν καὶ παρ' ἡμῖν, ὃ λέγω τοσούτης, ἀλλὰ
δύο ἢ τρεῖς ἔγνω τις προδότης γενομένος τῶν νόμων, ἢ θά-
νατον φοβηθέντας, ἔχοντες τὸν ῥᾶτον ἐκείνους λέγω, τὸν συμ-
βαίνοντα τοῖς μαχομένοις, ἀλλὰ τὸν μετὰ λύμης τῶν σω-
μάτων, ὁποῖος εἶναι δοκῇ πάντων χαλεπώτατος; ὅς
ἐγὼ νομίζω, τινὰς κρατήσαντας ἡμῶν ἔχοντες ὑπὸ μίσους
προσφερομένους ὡς ὑποχειρίους, ἀλλ' ὡς θαυμαστὸν τι θέαμα
βυλαμένους ἰδεῖν· εἴ τίτις εἰσιν ἄνθρωποι, οἱ μόνον εἶναι κα-
κὸν αὐτοῖς πεπιστευκότες, εἰ πράξαι τι παρὰ τῆς ἑαυτῶν
νόμου. ἢ λόγον εἰπεῖν παρ' ἐκείνης, παραβιασθέντες. ὃ χρὴ
δὴ θαυμάζειν, εἰ πρὸς θάνατον ἀνδρείως ἔχομεν ὑπὲρ τῶν
νόμων παρὰ τῆς ἄλλης ἅπαντας. ὁδὲ γὰρ τὰ ῥᾶτα δο-
κῆντα τῶν ἡμετέρων ἐπιτηδευμάτων ἄλλοι ῥαδίως ὑπομέ-
νουσιν, αὐτεργίαν λέγω, καὶ τροφῆς λιτότητα, καὶ τὸ μηδὲν
εἰκῇ, μηδ' ὡς ἔτυχεν ἕκαστος, ἐπιτεθυμηκὼς φαγεῖν, ἢ πιεῖν,
ἢ συνουσία προσελθεῖν, ἢ πολυτελεία, καὶ πάλιν ἀργίας
ὑπομῆναι τάξιν ἀμετακίνητον. ἀλλ' οἱ τοῖς ξίφεσιν ὁμοῦσι
χωρῶντες, καὶ τῆς πολεμίας ἐξ ἐφόδου τρεπόμενοι, τοῖς
προσάγμασι τοῖς περὶ διαίτης ἐκ ἀντέβλεψαν. ἡμῖν δὲ
πάλιν ἐν τῇ περὶ ταῦτα τῷ νόμῳ πενθαρχεῖν ἡδέως, κακῆς
περίεσιν ἐπιδείκνυσθαι τὸ γενναῖον.

λγ'. Εἶτα Λυσίμαχοι καὶ Μόλυνες, καὶ τοιοῦτοί τινες
ἄλλοι συγγραφεῖς, ἀδοκίμαστοι σοφισταί, μερακίων ἀπα-
τεῶνες, ὡς πάνυ ἡμᾶς φαυλοτάτης ἀνθρώπων λαιδορῆσαι.
ἐγὼ δ' ἔκ ἂν ἐβλαβήμην περὶ τῶν παρ' ἑτέροις νομίμων ἐξ-
τάξην. τὰ γὰρ αὐτῶν ἡμῖν φυλάττειν πάτριόν ἐστιν, ὃ τῶν
ἄλλοτέρων κατηγορεῖν· καὶ περὶ γε τῇ μῆτι χλευάζειν μῆ-
τε βλασφημεῖν τῆς νομιζομένης θεᾶς παρ' ἑτέροις, ἀντι-
πρὸς ἡμῖν ὁ νομοθέτης ἀπέειρηκεν, αὐτῆς ἔνεκα προσηγορίας
τῇ Θεᾷ. τῶν δὲ κατηγορεῖν διὰ τῆς ἀντιπαραθέσεως ἡμᾶς
ἐλόγχευεν οἰομένων, ἔχοντες οἷον τε κατασιωπᾶν, ἄλλως τε καὶ

Non enim singuli solummodo, sed et frequenter multi legis praecepta negligentes semetipsum cum armis hostibus tradidere.

32. Vtrum igitur apud nos, non dico totidem, sed duo vel tres agniti fuerint legis proditores, vel mortem formidantes, non dico illam facilem, quae solet praeliantibus accidere, sed quae cum corporis vexatione iuncta omnium videri solet grauissima? Quam (ut ego puto) quidam praevalentes nobis non per odium in potestatem suam reductis inflixerunt, sed desiderio videnti admirandum quoddam spectaculum, an homines sint, qui vnum tantummodo ipsis malum esse crederent, si agere quicquam contra leges suas, aut aliquid contra ipsas dicere, vlla vi adigerentur. Nihil enim miri esse debet, si mortem super alios omnes pro legibus fortiter appetimus. haud enim, quae ex nostris institutis facillima videntur, alii facile patiuntur, videlicet manuum laborem, simplicemque et tenuem victum, et ut nihil fortuito, neque quod quisque expetat, id comedat aut bibat, aut ad concubitum accedat, aut splendide vestiatur, rursusque, ut cessationis a labore modus immutabilis obseruetur. Quin et cum acie congregiuntur, et hostes ex incursibus et populationibus fugant, ordinationibus de vivendi ratione non reluctantur. Nobis vero rursus gratum est circa haec legibus obedire, et illic abunde habemus ad fortitudinis specimen exhibendum.

33. Et iam Lyfimachi et Molones, et quidam huiusmodi alii scriptores, improbi sophistae, adolescentum deceptores, nos quasi mortalium ignauissimos convitiis insectantur. Ego sane nolo in instituta aliena inquirere. quippe nostratibus moris est patrii propria servare, non aliena accusatum ire; et ridere eos quos gentium aliarum opinio deos confinxit, iisue maledicere, id expresse legislator noster vetuit ob ipsam Dei appellationem. Sed cum accusatores nos facta contentione a se refelli arbitrentur, tacere nequeo, prae-

τῷ λόγῳ μέλλοντος ἔχ' ὑφ' ἡμῶν ἐλεγχθῆσθαι τῶν νῦν αὐτὸν συτιθέτων, ἀλλ' ὑπὸ πολλῶν εἰρημένῃ καὶ λίαν εὐδοκίμωντων. τίς γὰρ τῶν παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ἐπὶ σοφία τε θαυμασμίῳν ἔκ ἐπιτετίμηκε καὶ ποιητῶν τοῖς ἐπιφανιστάτοις, καὶ νομοθετῶν τοῖς μάλιστα πεπιστευμένοις, ὅτι τοιαύτας δόξας περὶ θεῶν ἐξ ἀρχῆς τοῖς πλήθεσιν ἐγκατέσπειραν. ἀριθμῷ μὲν ὁπόσους ἂν αὐτοὶ ἐθελήσωσιν ἀποφῆναι, ἐξ ἀλλήλων δὲ γινομένης, καὶ κατὰ παντοίους τρόπους γενέσων. τῆς δὲ καὶ διαιρεῖντες τόποις καὶ διαίταις, ὥσπερ τῶν ζώων τὰ γένη, τῆς μὲν ὑπὸ γῆν, τῆς δὲ ἐν θαλάττῃ, τῆς μέντοι πρεσβυτάτης αὐτῶν ἐν ταρτάρῳ δεδεμένης. ὅσοις δὲ τὸν ἕρανὸν ἀπένειμαν, τῶν πατέρων μὲν τῷ λόγῳ, τύραννον δὲ τοῖς ἔργοις καὶ δεσπότην ἐφιστάντες· καὶ διὰ τῆτο συνισαμένην ἐπιβλήν ἐπ' αὐτὸν ὑπὸ γυναικὸς καὶ ἀδελφῶ καὶ θυγατρὸς, ἣν ἐκ τῆς αὐτῆς κεφαλῆς ἐγέννησεν, ἵνα δὲ συλλαβόντες αὐτὸν καθιέρῳσιν, ὥσπερ αὐτὸς ἐκεῖνος τὸν πατέρα τὸν αὐτῆ.

λδ'. Ταῦτα δικαίως μέμψως πολλῆς ἀξίῳσιν οἱ Φρονησὶ διαφέροντες, καὶ πρὸς τῶν καταγελῶσιν, εἰ τῶν θεῶν τῆς μὲν ἀγενεῖας καὶ μεираία, τῆς δὲ πρεσβυτέρας καὶ γενειῶντας εἶναι χρὴ δοκεῖν, ἄλλας δὲ τετάχθαι πρὸς ταῖς τέχναις, χαλκεύοντά τινα, τὴν δὲ ὑφαίνεσαν, τὸν δὲ πολεμῶντα καὶ μετὰ ἀνθρώπων μαχόμενον, τῆς δὲ καθαρίζοντα, ἢ τοξικῇ χαίροντα· εἰτ' αὐτοῖς ἐγγινομένης πρὸς ἀλλήλους εἰσῆς, καὶ περὶ ἀνθρώπων φιλονεικίας, μέχρι τῆ μὴ μόνον ἀλλήλοις τὰς χεῖρας προσφέρειν, ἀλλὰ καὶ ὑπ' ἀνθρώπων τραυματιζομένης ἐδύρεσθαι καὶ κακοπαθεῖν. τὸ δὲ πάντων ἀσέλγεςτον, τὴν περὶ τὰς μίξεις ἀκρασίαν, καὶ τῆς ἐρωτας, πῶς ἔκ αὐτοπον μικρῷ δεῖν ἀπασὶ προσάψαι, καὶ τοῖς ἄρρεσι τῶν θεῶν καὶ ταῖς θηλείαις; εἰδ' ὁ γενναιότατος καὶ πρῶτος αὐτὸς ὁ πατήρ, τὰς ἀπατηθείσας ὑπ' αὐτῆ καὶ γενομένης ἐγκύας, καθιεργνυμένης ἢ καταποντιζομένης περιορᾷ· καὶ τῆς ἐξ αὐτῆ γεγοιότας ἕτασώζειν δύναται, κρατῶμενος ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης, ἕτ

sertim cum quae dicturus sum, ea non nunc primum a nobis excogitata, sed iam ante a multis et quidem probatissimis dicta fuisse constet. Quis enim eorum, qui apud Graecos ob sapientiam in admiratione habentur, non redarguit nobilissimos poetas, et legiflatores maxime fidei, quod tales de diis opiniones ab initio populis inseruerint; facientes eos numero quidem quantos ipsi voluere, ex alterutris vero et variis nascendi modis procreatos, hos autem separantes locis et habitaculis, tanquam genera animalium, alios quidem sub terra, alios in mari, illorum vero antiquissimos in tartaris victos collocarunt. Quibus vero coelum attribuerunt, his verbo quidem patrem, re autem vera tyrannum et dominum praeficiendo: ideoque constatas finxerunt in eum insidias ab vxore et fratre et filia, quam suo e capite procreauit, ut ipsum comprehensum vincirent, sicut et ille ipsum suum patrem.

34. Ista multa reprehensione digna existimant viri sapientia praecellentes, et praeterea in ridiculo habent, quod deorum quidem aliquos imberbes et adolescentulos, alios vero aetate prouectiores et barbatos esse credendum sit; quin et alios artibus praefectos esse, vinum quippe fabrum, aliamque textricem, hunc vero belligerantem et cum hominibus pugnantem, aliosque citharizantes, aut arcu gaudentes: deinde inter se inuicem seditiones exortas et hominum gratia contentiones, ut non solum inter se alii aliis manus iniicerent, sed etiam ab hominibus vulnerati lugerent, malaque perferrent. Quod vero omnium flagitiosissimum, coitus intemperantiam et amores omnibus fere tum maribus tum feminis diis tribuere, quomodo non absurdum? Deinde, quod praestantissimus illorum et princeps, idemque pater, seductas a semetipso et grauidas factas mulieres, in carcerem inclusas, aut in mare demersas, insuper habeat: eosque, qui ex eo nati sunt, nec liberare possit, utpote fato constrictus, neque suis lacrymis

ἀδακρυτὴ τῆς θανάτης αὐτῶν ὑπομένειν. καλὰ γε ταῦτα καὶ τῆτοις ἄλλα ἐπόμεινα. μοιχείας μὲν ἐν ἔρανῳ βλέπο- μένας ἕτως ἀναισχύντως ὑπὸ τῶν θεῶν, ὥστε τινὰς καὶ ζή- λην ὁμολογεῖν τῆς ἐπ' αὐτῇ δεδεμένως. τί γὰρ ἔκ ἔμελλον, ὅποτε μὴδ' ὁ πρεσβύτατος καὶ βασιλεὺς ἐδυνήθη τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα μίξεως ἐπιχεῖν τὴν ὀρμὴν, ὅσον γυνεὺς εἰς τὸ δωματίον ἀπέλθειν. οἱ δὲ δὴ δαλεύοντες τοῖς ἀνθρώποις θεοὶ, καὶ νῦν μὲν οἰκοδομῶντες ἐπὶ μισθῷ, νῦν δὲ ποιμαίνον- τες, ἄλλοι δὲ τρόπον κακῆργων ἐν χαλκῷ δεδεμένοι δε- σμωτηρίῳ, τίνα τῶν εὐφρονάντων ἔκ ἂν παροξύνειαν, καὶ τοῖς ταῦτα συνθῆσιν ἐπιπλήξαι, καὶ πολλὴν εὐήθειαν καταγνῶναι τῶν προῖσμένων. οἱ δὲ καὶ δῆμόν τινα καὶ φό- βον, ἥδη δὲ καὶ λύσσαν καὶ ἀπάτην, καὶ τί γὰρ ἔχι τῶν κακίστων παθῶν εἰς Θεῷ φύσιν καὶ μορφὴν ἀνέπλασαν. τοῖς δὲ εὐφημοτέροις τῶν καὶ θύμην τὰς πόλεις ἔπεισαν. τοιγαρὲν εἰς πολλὴν ἀνάγκην καθίστανται, τῆς μὲν τινὰς τῶν θεῶν νομίζεν δοτῆρας ἀγαθῶν, τῆς δὲ καλεῖν ἀπο- τροπαίης. εἴτα δὲ τῆτης, ὥσπερ τῆς πονηροτάτης ἀνθρώ- πων, χάρισι καὶ δώροις ἀποσείονται, μέγα τι λήψεσθαι κακὸν ὑπ' αὐτῶν προσδοκῶντες, εἰ μὴ μισθὸν αὐτοῖς πα- ράχουεν.

λέ. Τί τοίνυν τὸ αἷτιον τῆς τοσαύτης ἀνωμαλίας, καὶ περὶ τὸ θεῖον πλημμελείας; ἐγὼ μὲν ὑπολαμβάνω, τὸ μήτε τὴν ἀληθῆ τῇ Θεῷ φύσιν ἐξ ἀρχῆς συνιδεῖν αὐτῶν τῆς νομοθέτας· μήθ' ὅσον καὶ λαβεῖν ἠδυνήθησαν ἀκριβῆ γνῶσιν διορίσαντας, πρὸς τῷ το ποιήσασθαι τὴν ἄλλην τά- ξιν τῇ πολιτεύματός. ἀλλ' ὥσπερ ἄλλο τι τῶν φαυλοτά- των ἐφῆκαν, τοῖς μὲν ποιηταῖς, ὅστινας ἂν βύλωνται θεῆς εἰσάγειν, πάντα πάχοντας· τοῖς δὲ ῥήτορσι, πολιτογρα- φεῖν διὰ ψηφισμάτων ξένων θεῶν τὸν ἐπιτήδειον. πολλῆς δὲ καὶ ζωγράφου καὶ πλάσας τῆς εἰς τῷτο παρὰ τῶν Ελλή- νων ἀπήλαυσαν ἐξουσίας, αὐτὸς ἕκαστος τινα μορφὴν ἐπι- νοῶν, ὁ μὲν ἐκ πολλῇ πλάττων, ὁ δὲ γράφων. οἱ δὲ μά- λιστα θαυμαζόμενοι τῶν δημιουργῶν τὸν ἐλέφαντα καὶ τὸν

eorum perferre mortes. Pulchra sane haec, et his alia consequentia: quod adulterium in coelo ita impudenter spectetur a diis, ut alii inuidere se faterentur in tali foeditate victis. Quid enim facturi non essent, cum nec vetustissimus quidem illorum et rex ab uxoris congressu continere se potuerit, donec saltem in cubiculum venissent. Alii quidem dii seruientes hominibus, et nunc mercedis gratia aedificantes, nunc vero greges pascentes, alii iterum maleficorum more in ferreo carcere victi, quem sapientum non irritarunt, et ad eos redarguendos, qui talia finxerunt, et ad magnam credentium stultitiam condemnandam. Alii vero et pauperem quandam et terrorem, necnon et rabiem atque fraudem, et omnes perturbationes pessimas in Dei naturam formamque effinxerunt. harumque honestioribus sacra facere ciuitatibus persuaferunt. Vnde necesse habent, ut deorum quosdam bonorum largitores, aliosque vocent malorum depulsores. deinde vero eos, veluti malignissimos homines, muneribus atque donis placare contendunt, magni quid mali se ab illis passuros expectantes, nisi mercedem eis studiose praebuerint.

35. Quae igitur causa est tantae inaequalitatis, tantique in Deum delicti? Ego quidem arbitror, quod neque veram Dei naturam principio perspexerint eorum legislatores, neque quantum consequi valuerant, cognitionem accurate explicarint, inde alio modo ordinasse remp. sed quasi res esset parui itidem, ut aliae, momenti, neglexerunt, dantes potestatem poetis, ut quos vellent Deos introducerent omnia pati paratos; rhetoribus vero, deos peregrinos, ut quemque maxime idoneum iudicaret, plebiscito admittere. Quin et pictores et plastae in hoc apud Graecos multam habuere potestatem, ut cuilibet liceret formam quandam excogitare, alius quidem ex luto quod vellet fingens, alius vero pingens. Qui vero opificum maxime in admiratione sunt, ebur et aurum habent subiectam per-

χευσὸν ἔχουσι, τῆς αἰὶ καινουργίας τὴν ὑπόθεσιν. καὶ
 μὲν τῶν ἱερῶν ἐν ἐρημίᾳ παντελῶς εἰσιν, τὰ δὲ ἐμπροσ-
 δα αὖ καθάρσιν παντοδαπαῖς περικοσμήματα. εἰδὲ
 πρότερον ἐν ταῖς τιμαῖς ἀκμάσαντες θεοὶ γεγενημένοι
 δὲ ἱπακμάζοντες τῶν ἐν δευτέρᾳ τάξει ὑποβιβλῆναι
 ἔτω γὰρ εὐφημότερον λέγειν. ἄλλοι δὲ καὶ τοὶ τοῖς ἐκ
 γόμενοι θεοσκήας τυγχάνουσιν, ὡς, ἐν παρεμβάσει ἐπὶ
 εἰπομεν, τὰς τύχας ἐρημωθέντας καταλιπεῖν. καὶ τῶν
 ἱερῶν τὰ μὲν ἐρημῶνται, τὰ δὲ νεωστὶ κατὰ τὴν τῶν αἰθέρων
 βύλησιν ἑκάστος ἰδρύεται. δεὸν τὸν ἀντίον τὴν περὶ τῆς
 δόξαν αὐτῆς, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν τιμὴν ἀμετακλήτως
 φυλάττειν.

Λζ'. Απολλώνιος μὲν ὅν ὁ Μόλων τῶν αἰσώτων ἐστὶ
 καὶ τετυφωμένων. τῆς μέντοι κατὰ ἀλήθειαν ἐν τοῖς Ἑλλ-
 νικοῖς φιλοσοφήσαντας, ὅτε τῶν προειρημένων ὁδῶν ἐκ-
 θεῖν, ὅτε τὰς ψυχὰς προφάσεις τῶν ἀλληγορῶν ἡγή-
 σαν· δι' ὅπερ τῶν μὲν εἰκότως κατεφρόνισαν, εἰς δὲ τὴν
 ἀληθῆ καὶ πρέπησαν περὶ τῆς Θεῆς δόξαν ἡμῖν συνετί-
 σαν. ἀφ' ἧς ὁρμηθεὶς ὁ Πλάτων, ὅτε τῶν ἄλλων ὁδῶν
 ποιητῶν φησὶ δεῖν εἰς τὴν πολιτείαν παραδέχεσθαι, καὶ τὴν
 Ὀμηρον εὐφώμως ἀποπέμπεται, σφαιρώσας, καὶ μύσας
 τῆς καταχέας, ἵνα δὴ μὴ τὴν ὁρθὴν δόξαν περὶ Θεῆς τοῖς
 τοῖς ἀφανίσαι. μάλιστα δὲ Πλάτων μεμίμηται τοῖς ἡμι-
 ρον νομοθέτην, καὶ τῶ μὴδὲν ἔτω παιδεύμα προσάπτει
 τοῖς πολίταις, ὡς τὸ πάντας ἀκριβῶς τῆς νόμης ἐκμαθε-
 νειν· καὶ μὴ καὶ περὶ τῆς μὴ δεῖν ὡς ἔτυχεν ἐπιμίγηται
 τινὰς ἔξωθεν, ἀλλ' εἶναι καθαρὸν τὸ πολίτευμα τῶν ἡμι-
 ροντων τοῖς νόμοις πεινρήσας. ὡς ὁδὸν λογισάμενος ὁ
 Μόλων Απολλώνιος ἡμῶν κατηγόρησεν, ὅτι μὴ παραδεχόμε-
 νος τῆς ἄλλαις προκατελημμέναις δόξαις περὶ Θεῆς, μετὶ
 τῶν ἡμι-ρων ἐθέλομεν τοῖς καθ' ἑτέραν συνήθειαν βίῃ ζῆναι
 ῥημένοις. ἀλλ' ὁδὸν τῆς ἐστὶν ἰδίον ἡμῶν· κοινὸν δὲ πάν-
 τος Ἑλλήνων δὲ μόνων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τοῖς Ἑλλήσπεσι
 κινωτάτων. Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ ξηλασίας ποιῶντες

petuo rei nouae exprimendae materiam. Proinde sanorum quidem alia plane iacent in solitudine, alia singulari studio frequentantur et expiationum omni genere exornantur. Et qui antea honoribus floruerunt dii, consenuere; qui vero aetate vigent, ii in secundam classem, ut honorificentius dicam, surrogati sunt. Alii noui, nescio qui, introducti religione potiuntur, ut interim, quod diximus, deserta loca derelinquantur. Et sanorum alia deferuntur: alia cuiusuis ad arbitrium recens construuntur. Cum contra oporteat ipsos opinionem de Deo, honoremque ei debitum absque omni mutatione seruare.

36. Et Apollonius quidem Molon erat e numero stultorum et superbia inflatorum. Eos autem de Graecis, qui in scriptis suis vere philosophati sunt, neque praedictorum aliquid latuit, neque frigidas allegiarum excusationes ignorauere. Itaque illos quidem iuste spreuere, et in vera decentique de Deo opinione nobiscum consenserunt. Quare motus Plato neque vllum quempiam poetarum censet in remp. esse admitterendum; et Homerum honorifice amouet, coronatum et vnguento delibutum, ne rectam de Deo opinionem fabulis destrueret. Plato autem potissimum imitatus est legislatorem nostrum, in hoc, quod nihil magis ciuibus praeceperit, quam ut accurate omnes leges ediscerent, et ne temere extraneorum ulli suis miscerentur, sed ex solis iis constaret respublica, qui legibus parerent, curauit. De quibus nihil cogitans Apollonius Molo, accusationem in nos instituit; quod eos non recepimus, qui aliis de Deo opinionibus sunt praecoccupati, neque cum eis consortium habere volumus, qui aliud vitae institutum elegerint. Verum neque hoc proprium generis nostri; sed commune omnium, non modo Graecorum, verum etiam eorum, qui inter Graecos probatissimi habentur. Quia et Lacedaemoniis curae erat perpetuae peregrinos ex-

διτέλιν, καὶ τοῖς αὐτῶν ἀποδημῶν πολίταις ἔκ ἐπέτρεπον· διαφθορὰν ἐξ ἀμφοῖν ὑφορώμενοι γενήσασθαι περὶ τὰς νόμους. ἐκείνοισι μὲν ἔν τάχα δυσκολίαν τις ὀνειδίσκειν ἂν εἰκότως. ὁ δὲν γὰρ ἔτε τῆς πολιτείας, ἔτε τῆς παρ' αὐτοῖς μετεδίδουσιν διατριβῆς. ἡμεῖς δὲ τὰ μὲν τῶν ἄλλων ζηλῶν ἔκ ἀξιοῦμεν· τὰς μέντοι μετέχουσιν τῶν ἡμετέρων βελομένους ἡδέως δεχόμεθα. καὶ τῆτο ἂν εἴη τεκμήριον, ὅλμα, Φιλανθρωπίας ἅμα καὶ μεγαλοψυχίας.

λζ'. Εὖ περὶ Λακεδαιμονίων ἐπὶ πλείω λέγειν. οἱ δὲ κοινὴν εἶναι τὴν ἑαυτῶν δόξαντες πόλιν Ἀθηναῖοι, πῶς περὶ τῶν εἶχον, Ἀπολλώνιος ἠγνόησεν· ὅτι καὶ τὰς ῥῆμα μόνον παρὰ τὰς ἐκείνων νόμους φθουραμένους περὶ Θεῶν ἀπαραιτήτως ἐκόλασαν. τίνος γὰρ ἑτέρου χάριν Σωκράτης ἀπέθανεν; ἢ γὰρ δὴ προεδίδε τὴν πόλιν τοῖς πολεμίοις, ὁ δὲ τῶν ἰερέων ἐσύλησεν ὁ δὲν. ἀλλ' ὅτι καινὰς ὅρκους ὤμνουν, καὶ τι δαιμόνιον αὐτῷ σημαίνειν ἔφασκεν, ἢ σπυρδάζων, ἢ διαπαίζων, ὡς ἔνιοι λέγουσι, διὰ ταῦτα κατεγνώθη κώνειον πικρὸν ἀποθανεῖν. καὶ διαφθείρειν δὲ τὰς νέας ὁ κατηγορὸς αὐτὸν ἠτιάτο, τῆς πατρὸς πολιτείας καὶ τῶν νόμων ὅτι προῆγεν αὐτὰς καταφρονεῖν. Σωκράτης μὲν ἔν πολίτης Ἀθηναίων τοιαύτην ὑπέμεινε τιμωρίαν. Ἀναξαγόρας δὲ Κλαζομένιος ἔν. ἀλλ' ὅτι, νομιζόντων Ἀθηναίων, τὸν ἥλιον εἶναι Θεόν, ὃ δ' αὐτὸν ἔφη μύθεον εἶναι διάπυρον, θάνατον αὐτῷ παρ' ὀλίγας ψήφους κατέγνωσαν. καὶ Διαγόρα τῷ Μηλίῳ τάλαντον ἐπεκέρυξαν, εἴ τις αὐτὸν ἀνέλοι· ἐπεὶ τὰ παρ' αὐτοῖς μυστήρια χλευάζειν ἐλέγετο. καὶ Πρωταγόρας, εἰ μὴ θᾶπτον ἔφυγε, συλληφθεὶς ἂν ἐτεθνήκει, γράψαι τι δόξας ἔχ ὁμολογῶμενοι τοῖς Ἀθηναίοις περὶ Θεῶν. τί δὲ δὲ θαυμάζουν, εἰ πρὸς ἄνδρας ἔτως ἀξιοπίστους διετίθησαν, οἳ γε μηδὲ γυναικῶν ἐφίσταντο; νῦν μὲν γὰρ τινα ἱερῶν ἀπέκτειναν, ἐπεὶ τις αὐτῆς κατηγορήσεν, ὅτι ξένους ἐμύει Θεός. νόμῳ δ' ἦν τῆτο παρ' αὐτοῖς κεκωλυμένον, καὶ τιμωρία κατὰ τῶν ξένων εἰσαγόντων Θεὸν ὄριστο θάνατος. οἱ δὲ τοιαῦτα νόμῳ

pellere; neque suis ciuibus peregrinari permittebant, quod utroque modo leges labefactari suspicarentur. Et hos quidem iuste forsan difficiles morososque esse quis existimet. nemini enim aut de rep. sua aut diutina apud ipsos mora participare concedunt. Nos autem aliorum instituta imitari nolumus: qui vero nostrorum participes esse cupiunt, libenter excipimus. quod utique reor indicium humanitatis et magnanimitatis nostrae.

37. Sed desino iam de Lacedaemoniis amplius dicere. Athenienses vero, qui suam ciuitatem omnibus communem esse gloriantur, quomodo se his de rebus habuerint, Apollonius ignorauit: quod scilicet in aduersione poenaeque inexorabiles erant, si qui vel verbum praeter legem de diis loquerentur. Cuius enim rei alterius gratia Socrates diem obiit supremum? Non enim hostibus prodidit ciuitatem, neque fanum aliquod spoliavit: sed ei vitio vertitur, quod nouo more iurabat, et daemonem quendam id ipsum ei indicasse referebat, siue serio, siue (ut dicunt quidam) ioco, et propter hoc morti damnatus est cicutam bibendo. Insuper et iuuenem eum corruptorem esse aiebat accusator, quod auctor illis fuerit patria instituta legesque contemnendi. Et Socrates quidem ciuis Atheniensis huiusmodi poenam sustinuit. Anaxagoras autem Clazomenius erat. Sed quia Athenienses solem esse Deum existimarent, ille vero eum ignem candentem esse dixerit, paucis tantum suffragiis absolutus est. Eique, qui Diagoram Melium occideret, talentum datum iri edicto pronunciarunt, utpote qui eorum mysteria deridere ferebatur. Et Protagoras, nisi ocyus aufugisset, comprehensus interiisset, quod aliquid scripsisse putaretur discrepans ab Atheniensium de diis opinionibus. Quid autem miri esse debet, si in viros adeo fide dignos eo animo fuerint, qui ne mulieribus quidem pepercere? Etenim sacerdotem quandam interfecerunt, quodam eam accusante, quod deos docuerit peregrinos; lege quippe hoc vetitum erat, morsque eis in poenam decreta, qui deos peregrinos introducerent. Igitur qui tali

χρώμενοι, δηλονότι τῆς τῶν ἄλλων ἔκ ἐνόμιζον εἶναι θεῶν.
 ὃ γὰρ ἂν αὐτοῖς πλεονάζει ἀπολαύειν ἐφθόνην. τὰ μὲν ἢ
 Ἀθηναίων ἄχετό καλῶς. Σκύθαι δὲ Φόνοις χαίροντες αἰ-
 θρώπων, καὶ βραχὺ τῶν θηρίων διαφέροντες, ὅμως τε
 παρ' αὐτοῖς οἶοντα εἶναι περιστέλλειν· καὶ τὸν ὑπὸ τῶν Ελ-
 λήνων ἐπὶ σοφία θαυματούμενον τὸν Ἀνάχαρσιν, ἱππικῶ-
 ὄντα πρὸς αὐτὴν ἀνέλκον, ἐπεὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἐθῶν ἰσοῦσθαι
 ἤκειν ἀνάπλευς. πολλὰς δὲ καὶ παρὰ Πέρσαις αἰ τις ἴσ-
 ροι καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν κεκολασμένους. ἀλλὰ δηλοῖται
 τοῖς Περσῶν ἔχαιρε νόμοις ὁ Ἀπολλάνιος, καί κείνους ἐθαύμα-
 ζεν, ὅτι τῆς ἀνδρείας αὐτῶν ἀπήλαυσαν οἱ Ἕλληνες, καὶ
 τῆς ὁμογνωμοσύνης ἣς εἶχον περὶ θεῶν· ταύτης μὲν οὐκ, ἢ
 τοῖς ἱεροῖς, οἷς κατέπερσαν, τῆς ἀνδρείας δὲ, δαλῶσαι πα-
 ρὰ μικρὸν ἐλθόντες. ἀπάντων δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων
 μιμητὴς ἐγένετο τῶν Περσικῶν· γυναῖκας ἀλλοτριᾶς ὕψι-
 ζων, καὶ παῖδας ἐκτέμνων. παρ' ἡμῖν δὲ θάνατος ὤρεται,
 καὶ ἄλογόν τις ζῶον ὕψος ἀδικῇ· καὶ τῶν ἡμᾶς τῶν ἰσ-
 μων ἀπαγαγεῖν, ὥστε φόβος ἴχουσι τῶν κρατησάντων, ἐπὶ
 ζῆλος τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις τιμημένων. ὃ δὲ τὴν αἰσχρίαν
 ἠσκήσαμεν ἐπὶ τῷ πολέμῳ ἄρσασθαι χάριν πλεονεξίας,
 ἀλλ' ἐπὶ τῷ τῆς νόμους διαφυλάττειν. τὰς γὰρ ἄλλας ἐλατ-
 τώσεις πρῶτος ὑπομένοντες, ἐπειδὴν τινες ἡμᾶς τὰ νόμιμα
 κινεῖν ἀναγκάζωσι, τότε καὶ παρὰ δύναμιν αἰετούμεθα πο-
 λέμους, καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων ταῖς σύμφοραῖς ἐγκατετι-
 μεν. διὰ τί γὰρ ἂν καὶ ζήλωσάμεν τῆς ἐτέρας νόμους;
 ὁρῶντες μήτε παρὰ τοῖς θεμένοις αὐτὴς τετηρημένους; τίς
 γὰρ ἔκ ἐμῶν Λακεδαιμόνιοι μὲν τῆς ἀνεκμιμέτης κατα-
 γνώσεσθαι πολιτείας, καὶ τῆς περὶ τῆς γάμους ἐλγυρίας;
 Ἡλεῖοι δὲ καὶ Θηβαῖοι τῆς παρὰ φύσιν καὶ ἄγαν ἀνδρῶν
 πρὸς τῆς ἄρρενας μίξεως; ἃ γὰρ κάλας κάλλιπα καὶ συμ-
 φορώτατα πράττειν ὑπελάμβανον, ταῦτ' εἰ μὴ καὶ πατή-
 ρασιν τοῖς ἔργοις πεφύγασιν, ἔχ' ὁμολογῆσαν. ἀλλὰ καὶ
 τῆς περὶ αὐτῶν νόμους ἀπομίμνυνται, τοσούτον ποτε παρὰ
 τοῖς Ἕλλησιν ἰχύσαντας, ὥστε καὶ τοῖς θεοῖς τὰς τῶν ἄν-

lege utebantur, aliorum fane deos non credebant esse deos: non enim, si credidissent, seipsos beneficio ex pluribus diis priuassent, tam bene scilicet administrabatur Atheniensium respublica. Scythae autem caedibus gaudentes humanis, et parum admodum differentes a bestiis, arbitrantur tamen, sua mysteria esse custodienda: et Anacharsim, quem Graeci sapientiae ergo mirati sunt, ad ipsos reuersum occiderunt, quod visus sit morum Graecorum plenus ad eos venire. Quin et multos apud Persas inuenire est huiusmodi de causa supplicio affectos. Sed palam est, quod Apollonio placuerint leges Persarum, illosque in admiratione habuerit? quod eorum fortitudo et de diis concursus opinio Graecis fuisset conducibilis: haec videlicet in templorum concrematione, illa in eo, quod propeinodum in seruitutem ab illis redacta fuerit Graecia. Is autem morum omnium imitator exstitit Persicorum, vxoribus alienis iniurias faciens, et filios castrans. Apud nos autem mors decreta est, si quis vel animalia rationis expertia hoc modo laedat: et ab his legibus nos abducere neque timor potuit dominorum praepotentium, neque desiderium eos aemulandi, qui apud alios honorantur. Neque fortitudinem exercuimus, ad bella suscipienda, ut res nostras augeamus, sed ut leges nobis maneant. Caetera igitur damna ferentes leniter, ubi sunt, qui nos a legibus cogant discedere, hinc etiam supra vires bella sumimus, et ad vltima usque mala duramus. Cur itaque nos aliorum aemulemur leges, cum eas neque a legislatoribus suis seruatas videamus? Quidni enim damnarent Lacedaemonii infociabilem illam formam reip. neglectumque nuptiarum; et Elei et Thebani proiectissimum illum et contra naturam cum maribus concubituum? Nam quae olim honestissime et vtilissime a se fieri arbitrabantur, ea nisi reipsa prorsus fugerunt, non contentur. quinimo latus de eis leges admisceant. quae quondam tantum apud Graecos valuerunt, ut etiam diis marium coitus tribue-

ρέναν μίξεις ἐπεφήμεσαν· κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ τὴς τῶν γησιῶν ἀδελφῶν γάμους, ταύτην ἀπολογίαν αὐταῖς τῶν ἀτόπων καὶ παρὰ φύσιν ἡδονῶν συντιθέντες.

λγ'. Εὖ νῦν περὶ τῶν τιμαριῶν λέγειν, ὅσας μὲν ἐξ ἀρχῆς ἔδοσαν οἱ πλείστοι νομοθέται τοῖς πονηροῖς διαλύσεις· ἐπὶ μοιχείας μὲν ζημίας χρημάτων, ἐπὶ φθοράς δὲ γάμους νομοθετήσαντες. ὅσας καὶ περὶ τῆς ἀσιβείας προφάσεις περιέχουσιν ἀρετήσεως, εἰ καὶ τις ἐπιχειρήσῃν ἐξετάζῃν. ἤδη γὰρ παρὰ τοῖς πλείοσι μελέτη γέγονε τῷ παραβαίνειν τὴς νόμου· ἢ μὴν καὶ παρ' ἡμῖν. ἀλλὰ καὶ πλῆττε, καὶ πόλεις, καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν στερηθῶμεν, ὁ γὰρ νόμος ἡμῖν ἀθάνατος διαμένει· καὶ ἡδεὶς Ἰουδαίων, ὅτε μακρὰν ἔτις ἂν ἀπέλθοι τῆς πατρίδος, ἡδ' ἐπίπικρον φοβηθήσεται δεσπότην, ὡς μὴ πρὸ ἐκείνου δεδιέναι τὸν νόμον. εἰ μὲν ἂν διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν νόμων ἔτις πρὸς αὐτὴς διακείμεθα, συγχωρησάτωσαν, ὅτι κρατίστους ἔχομεν νόμους. εἰ δὲ Φαύλοισι ἔτις ἡμᾶς ἐμμένειν ὑπολαμβάνουσι, τί ἔκ ἂν αὐτοὶ δικαίως πάθοιεν, τὴς κρείττονας ἢ φυλάττοντες; ἐπεὶ τοῦτων ὁ πολὺς χρόνος πιστεύεται πάντων εἶναι δοκιμασῆς ἀληθέστατος· τῆτον ἂν ποιησαίμην ἐγὼ μάρτυρα τῆς ἀρετῆς ἡμῶν τῷ νομοθέτῃ, καὶ τῆς ὑπ' ἐκείνου φήμης περὶ τῷ Θεῷ παραδοθείσης. ἀπείρες γὰρ τῷ χρόνῳ γεγονότος, εἴ τις αὐτὸν παραβάλλοι ταῖς τῶν ἄλλων ἡλικίαις νομοθετῶν, παρὰ πάντας εὖροι τῆτον.

λδ'. Ὅφ' ἡμῶν τε διηλέγχθησαν οἱ νόμοι καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις, αἰεὶ καὶ μᾶλλον αὐτῶν ζῆλον ἐμπεποιήκασιν. πρῶτοι μὲν γὰρ οἱ παρὰ τοῖς Ἑλλήσι φιλοσοφήσαντες, τῷ μὲν δοκεῖν τὰ πάτρια διεφύλαττον· ἐν δὲ τοῖς πράγμασι καὶ τῷ φιλοσοφεῖν ἐκείνῳ κατηκολύθησαν, ὅμοια μὲν περὶ Θεῷ φρονῶντες, εὐτέλειαν δὲ βίῃ καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους κοινωνίαν διδάσκοντες. ἢ μὴν ἀλλὰ καὶ πλήθεισιν ἤδη πολὺς ζῆλος γέγονεν ἐκ μακρῷ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας. ἡδ' ἔστιν ἢ πόλις Ἑλλήνων ἡθητιστῶν, ἡδὲ Βάρεβαρος, ἡδὲ ἐν ἔθνος, ἐνθα μὴ τὸ τῆς ἐβδομαίδος, ἢ

rint; eademque ratione germanorum sororum connubia, hanc sibi illicitarum et naturae repugnantium voluptatum excusationem comminiscentes.

38. Superfedeo nunc de poenis dicere, quot dederint olim plerique legislatores improbis compositiones, dum in adulterio multam pecuniariam, in corruptela connubium sanciunt. Quot etiam impietatis crimine occasiones suppeditentur negandi, si quis reum examinare conetur. Iam enim apud plerosque meditatio inolevit leges violandi. apud nos non ita est. Quin etiam si diuitiis et vrbibus caeterisque bonis priuemur, at lex quidem nobis permanet immortalis: nec vllus vnquam Iudaeorum vel tam procul discesserit a patria, vel peracerbum ita formidauerit dominum, quin legem magis formidet. Si igitur ob legum virtutes sic sumus in eas animati, fateantur nos optimas habere leges. Sin malis legibus sic nos obtemperare arbitrantur, quam poena digni sunt ipsi, qui melioribus non parent? Et quoniam temporis longinquitas exploratrix creditur esse omnium verissima, hanc ego testem non dubitem facere tum virtutis nostri legislatoris, tum traditae ab illo de Deo persuasionis. Nam cum immensum tempus elapsum sit, si quis eum cum caeterorum legislatorum conferat aetatibus, inueniet, eum longe ante omnes fuisse.

39. Iam ipsius leges caeteris omnibus mortalibus semper magis magisque aemulationem sui commouisse, a nobis demonstratum est. Primi enim, qui apud Graecos philosophati sunt, patria quidem instituta visi sunt seruare: sed in actionibus studioque sapientiae illum sequuti sunt, tum eadem de Deo sentientes, tum victus tenuitatem et mutuam inter homines communionem docentes. Quin et iam pridem nostrorum Dei colendi rituum imitandorum quamplurimis desiderium incessit. neque vlla vel Graecorum vrbis est, vel barbarorum, neque vlla gens, ad quam non peruenerit septi-

ἀργῦμεν ἡμεῖς, τὸ ἔθος δὲ διαπιφοίτηκε· καὶ αἱ κηδεῖαι, καὶ λύχνων ἀνακαύσεις, καὶ πολλὰ τῶν εἰς βρωσὶν ἡμῖν δὲ νομισμένων παρατετήρηται. μιμῆσθαι δὲ περὶ τῶν καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν ὁμόνοϊαν, καὶ τὴν τῶν ὄντων ἀνάδοσιν, καὶ τὸ φιλεργὸν ἐν ταῖς τέχναις, καὶ τὸ καρτερικὸν ἐν ταῖς ὑπὲρ τῶν νόμων ἀνάγκαις. τὸ γὰρ θαυμασιώτατον, ὅτι χωρὶς τῆς τῆς ἡδονῆς ἐπαγωγῆς δὲ δελεαστὸς αὐτὸς καθ' αὐτὸν ἔχουσεν ὁ νόμος· καὶ ὥσπερ ὁ Θεὸς διὰ πάντος τῆ κόσμου πιφοίτηκεν, ὥτως ὁ νόμος διὰ πάντων ἀνθρώπων βεβιάδικεν. αὐτὸς δὲ τις ἕκαστος τὴν πατρίδα καὶ τὸν οἶκον ἐπισκοπῶν τὸν αὐτῆ, τοῖς ὑπ' ἐμῷ λεγομένοις ἐκ ἀπιστήσει. χρὴ τοίνυν πάντων ἀνθρώπων καταγνῶναι πονηρίαν ἐθελέσσιον, εἰ τὰλλότρια καὶ Φαῦλα πρὸ τῶν οἰκείων καὶ καλῶν ζηλῶν ἐπιτεθυμήκασιν· ἢ παύσασθαι βασκαίνοντας ἡμῖν τῆς κατηγορήντας. ἔδδ' γὰρ ἐπιφθόνους τινὸς ἀντιποιόμεθα πράγματος, τὸν αὐτῶν τιμῶντες νομοθέτην, καὶ τοῖς ὑπ' ἐκείνου προφητευθεῖσι περὶ τῆ Θεῆ πεπιστυκότες. καὶ γὰρ εἰ μὴ συνίεμεν αὐτοὶ τῆς ἀρετῆς τῶν νόμων ἀπάντων, ὑπὸ τῆ πλῆθους γῆν τῶν ζηλόντων μέγα φρονεῖν ἐκ' αὐτοῖς προήχθημεν.

μ'. Ἀλλὰ γὰρ περὶ μὲν τῶν νόμων καὶ τῆς πολιτείας τὴν ἀκριβῆ πεποίημαι παράδοσιν ἐν τοῖς περὶ ἀρχαιολογίας μοι γραφεῖσι. νυνὶ δ' αὐτῶν ἐπεμνήσθην, ἐφ' ὅσοι ἦν ἀναγκαῖον, ὅτε τὰ τῶν ἄλλων ψέγειν, ὅτε τὰ παρ' ἡμῖν ἐγκωμιάζειν προθέμενος· ἀλλ' ἵνα τῆς περὶ ἡμῶν ἀδίκως γε γραφόμεναι ἐλέγξω, πρὸς αὐτὴν ἀναιδῶς τὴν ἀλήθειαν πεφιλοτακίωτας. καὶ εἴ μοι δοκῶ πεπληρωθῆαι διὰ τῆς γραφῆς ἱκανῶς ἃ προῦπεσχόμην. καὶ γὰρ ἀρχαιότητι προῦπαρχον ἐπέδειξα τὸ γένος, τῶν κατηγορῶν, ὅτι νεώτατόν ἐστιν, εἰρηκότων· καὶ γὰρ πολλὰς ἐν τοῖς συγγράμμασιν ἐμνημονεύκοντας ἡμῶν ἀρχαίους παρέχομεν μάρτυρας, ἐκείνων, ὅτι μηδεὶς ἐστὶ, διαβεβαιωμένων. ἀλλὰ μὲν Αἰγυπτίους ἔφασαν ἡμῶν τῆς προγόνους· ἐδείχθησαν δ' εἰς Αἴγυπτον ἐλθόντες ἐτέρωθεν. διὰ δὲ λύμην σωμάτων αὐτὰς ἐκβληθῆναι

mi diei, quem otiosi traducimus, celebrandi consuetudo; et apud quam ieiunia, et lucernarum incensiones, et multa, quae nobis comedere nefas est, obseruentur. Conantur autem mutuam nostram imitari concordiam, et bonorum largitionem, et in artibus exercendis sedulitatem, et tolerantiam in tormentis, quae pro legibus nostris suslinemus. Etenim, quod est omnium maxime admirandum, citra voluptatis illecebram ipsa per se lex inualuit: ac sicuti Deus vniuersum mundum permeauit, ita lex vniuersos mortales peruasit. Quod si suam quisque patriam domumque considerauerit, his meis dictis non diffidet. Quo fit, vt aut condemnandi sint vniuersi mortales voluntariae prauitatis, si aliena, eademque vitiosa, ante domestica, eademque honesta, aemulari concupiuerint; aut inuidiae suae finem facere debeant accusatores nostri. Neque enim inuidiosum quiddam nobis vendicamus, dum nostrum legislatorem honoramus, et eius de Deo effatis credimus. Nam etiamsi legum omnium virtutem non intelligeremus: certe vel aemulantium multitudo fecisset, vt de eis nobis placetremus.

40. Verum de legibus quidem et rep. in meo Antiquitatum opere accurate tradidi. Nunc ea commemorauit, quantum erat necessarium, non quod aliena recensere, vel nostra collaudare mihi propositum esset: sed vt eos, qui de nobis inique scripserunt, quin cerem in ipsam veritatem impudenter inuectos fuisse. Et sane mihi videor scripto meo satis praestitisse promissa. Etenim in primis vetustum esse demonstrauit genus nostrum, quod accusatores recentissimum esse dixerant: et multos allegauit testes, qui antiquitatis nostrae in scriptis suis mentionem fecerunt, illis nullos esse affirmantibus. Cumque Aegyptios fuisse maiores nostros dixerint, demonstratum est, eos in Aegyptum aliunde venisse. Et cum ob corporum vitium eos eiectiones fuisse mentiti sint, planum factum est, eos

κατεψύσαντο. προαιρέσει καὶ περισσίᾳ ρώμης ἐφάνησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ὑποσρέψαντες γῆν. οἱ μὲν ὡς Φαυλότατον ἡμῶν τὸν νομοθέτην ἐλοιδορήσαν. τῷ δὲ τῆς ἀρετῆς πάλας μὲν ὁ Θεός, μετ' ἐκείνον δὲ μάρτυς ὁ χρόνος εὐρεται γεγενημένος.

μα'. Περὶ τῶν νόμων ἔκ ἐδέησε λόγος πλείονος. αὐτοὶ γὰρ ἐωράθησαν δι' αὐτῶν, ἐκ ἀσέβηαν μὲν, εὐσεβήαν δ' ἀληθεστάτην διδάσκοντες· ἢ δ' ἐπὶ μισανθρωπίαν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν τῶν ὄντων κοινωνίαν παρακαλῶντες, ἀδικίας ἐχθροί, δικαιοσύνης ἐπιμελεῖς, ἀργίαν καὶ πολυτέλειαν ἐξορίζοντες, αὐτάρκης καὶ φιλοπόνους εἶναι διδάσκοντες, πολέμων μὲν ἀπήργοντες εἰς πλεονεξίαν, ἀνδρείους δ' ὑπὲρ αὐτῶν εἶναι παρασκευάζοντες, ἀπαραίτητοι πρὸς τὰς τιμωρίας, ἀσόφιστοι λόγων παρασκευαῖς, τοῖς ἔργοις αἰεὶ βεβαιούμενοι. ταῦτα γὰρ αἰεὶ ἡμεῖς παρέχομεν τῶν γραμμάτων ἐναργέστερα. δι' ὅπερ ἐγὼ θαρσύνω αὐτὸν εἰποιμι, πλείων ἅμα καὶ καλλίστων ἡμᾶς εἰσηγητὰς τοῖς ἄλλοις γεγονέναι. τί γὰρ εὐσεβείας ἀπαραβάτης καλλίων; τί δὲ τῷ πενταρχεῖν τοῖς νόμοις δικαιότερον; ἢ τί συμφορώτεροι τῷ πρὸς ἀλλήλους ὁμονοεῖν, καὶ μὴτ' ἐν συμφοραῖς διίστασθαι, μὴτ' ἐν εὐτυχίαις τασιάζειν ἐξυβρίζοντας· ἀλλ' ἐν πολέμῳ μὲν θανάτου καταφρονεῖν, ἐν εἰρήνῃ δὲ τέχναις ἢ γεωργίαις προσσέχειν, πάντα δὲ καὶ πανταχῶ πεποιῶσαι τὸν Θεὸν ἐποπτεύοντα διέπιν; ταῦτ' εἰ μὲν παρ' ἑτέροις ἢ ἐγγραφὴ πρῶτον, ἢ ἐφυλάχθη βεβαιότερον, ἡμεῖς αὖ ἐκείνοις χάριν ὀφείλομεν, ὡς μαθηταὶ γεγονότες. εἰ δὲ καὶ χρώμενοι μάλιστα πάντων βλεπόμεθα, καὶ τὴν πρώτην εὐρεσιν αὐτῶν ἡμετέραν ἔσαν ἐπεδείξαμεν. Ἀπίωνες μὲν καὶ Μόλωνες, καὶ πάντες, ὅσοι τῷ ψεύδεσθαι καὶ λοιδορεῖν χαίρουσιν, ἐξελέγχθησαν. σοὶ δὲ, Ἐπαφρόδιτε, μάλιστα τὴν ἀλήθειαν ἀγαπῶντι, καὶ διὰ σε τοῖς ὁμοίως βελευσαμένοις περὶ τῷ γένει ἡμῶν εἰδέναι, τῷτό τε καὶ τὸ πρὸ αὐτῷ γεγραφθῶ βιβλίον.

et volentes et cum singulari robore patriam terram repetiisse. Et cum illi in legislatorem nostrum ceu vitiosissimum inuecti sint, compertum est, virtutis eius et olim Deum et post illum tempus exstitisse testem,

41. De legibus nihil opus fuit oratione longiore. Nam ipsas per se perspectum est, non impietatem, sed pietatem docere verissimam: neque ad hominum odium, sed ad facultatum communis incitare; iniustitiae inimicas, iustitiae curam gerentes; expultrices otii et luxus; et quae homines suis contentos et laboriosos esse doceant; et a bellis habendi cupidine gerendis auocent; et pro legibus fortes esse faciant; et in poenis irrogandis sint inexorabiles; et verborum eloquentia indeceptae, reipsa semper confirmantur. Ista enim nos semper exhibemus literis manifestiora. Itaque ausum equidem dicere, plurimorum simul et pulcherrimorum nos caeteris auctores exstitisse. Quid enim inuiolata pietate pulchrius? Quid iustius, quam parere legibus? Quid vtilius, quam mutuam fouere concordiam, et neque in calamitatibus diuelli, neque in rebus secundis fauere seditionibus: sed in bello mortem contemnere, in pace artibus et agriculturae operam nauare; et omnia et vbique ab arbitro Deo gubernari persuasum habere? Haec siquidem ab aliis vel primum scripta vel constantius fuissent seruata, nos illis, vt discipuli magistris, gratiam deberemus. Sin his nos maxime omnium vti cernimur, et eorum inuentionem primam nostram esse demonstrauimus, valeant refutati Apiones et Molones, et quicunque mentiri et conuiciari gaudent. Tibi vero, Epaphrodite, maxime veritatem amanti, et propter te iis, qui itidem genus nostrum cognoscere voluerint, et hic et superior liber scriptus esto.

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises
ici volontairement.

L. S.

Opus tam voluminosum, vel adcuratissimis et diligentissimis operis, sine villa labe atque omnibus immune maculis egredi humanae vires non patiuntur. Typi impuri aut nigro delituti, chartarum etiam plicaturae in causa maxime sunt, ut in charta praecipue nitidiori iota subscripta aut non dignoscantur facile, aut una binacue litterae haud sint expressae. Non raro legentis animus maxime attentus oculique acutiores desiderantur. Rectuli igitur et illa in mendorum seriem, quae in tuo forsitan exemplo recte scripta atque expressa fuerint.

TOMVS I.

In epistola dedicatoria pag. IV. versu 15. post *obtulisti* adde *accessus bene-*
ficiim.

pag. XVI. versu 9. lege *litterariam*.

In textu

- pag. 10. versu 25. lege *ivna*. p. 42. versu 7. lege *ελληνιστων*.
- 80. versu 1. lege *Δουμας*. p. 80. versu 12. lege *Αβραμ*.
- 83. versu 19. §phi 2. post *Labanus* adde *εβ*.
- 92. pro §. 4. lege §. 7. et pro §. 9. lege §. 4.
- 93. pro §. 8. lege §. 7. et pro §. 9. lege §. 8.
- 166. versu 30. lege *δικυοντες*. p. ead. pro §. 1. lege §. 2.
- ead. versu ult. lege *ιουρον*.
- 167. versu 1. post *utilitatem* et *damna* pone comma.
- ead. pro §. 10. lege §. 9. p. 172. versu 13. §. 3. lege *υιου*.
- 176. versu 2. lege *φουαντος*.
- 189. versu 3. §phi 6. post *vero* pone comma.
- 204. versu ult. lege *εδαιν*. p. 208. versu 8. lege *και*.
- 218. versu 10. lege *τουτοις*. p. 256. versu 1. lege *κα*.
- 260. versu 1. lege *απορευμενοις*. p. 262. versu 11. §phi 7. *εταρον*.
- 264. versu 12. κεφ. 5. lege *ου*. p. 266. versu 8. lege *εχρησι*.
- 266. versu ult. lege *ιν*. p. 273. versu 10. post *ninosa* dele comma.
- 284. pro §. 7. lege §. 6. p. 285. pro §. 7. lege §. 6.
- 287. versu 4. pone comma pro *puncto*. p. 288. versu 21. lege *ισσηνη*.
- 316. κεφ. 12. §phi 1. versu ult. lege *ειυδρ.σαντων*.
- 328. versu 11. §phi 3. lege *εχοντες*. p. 366. versu 9. §phi 3. lege *δαιον*.
- 370. κεφ. 5. versu 1. lege *ου*. p. 374. versu 12. lege *προτερον*.
- 396. versu 20. §phi 3. lege *ιν*. p. 399. versu 18. dele *sed*.
- 406. versu 8. §phi 17. lege *ισχον*.
- 428. versu 5. §phi 17. lege *βοταγμα*.
- 463. versu 25. lege *Eleazarum*. p. 485. versu penult. lege *ad*.
- 488. versu 12. lege *αλλα*. p. ead. versu 17. lege *εφεσμιτιδος*.
- 494. pro §. 12. lege §. 13. p. 497. versu ult. lege *qui*.
- 546. versu 15. §phi 7. lege *προς* pro *προς*.
- 580. versu 4. §phi 3. lege *ου*.
- 606. versu 7. §phi 5. lege *δυναστες*. p. 622. versu 21. lege *δμης*.
- 628. versu 17. §phi 1. lege *ταουτοις*. p. 678. versu 9. §phi 3. lege *οδω*.
- 680. versu 22. lege *εγκαταλειμμενον*.
- 716. versu 2 et 3. lege *ικανος* pro *ικανος*.
- 749. versu 16. lege *respondet*.
- 789. 2. versu §phi 5. lege *sciscitantique*.
- 814. versu 12. lege *απιδανε*. p. 836. versu 10. lege *εμπρασαν*.
- 841. versu 14. §phi 3. lege *inde*. p. 952. versu 1 et 2. lege *οδω*.
- 1018. versu 7. lege *ημεραν*. p. 1025. versu 13. lege *forte*.
- 1085. versu 1. lege *inertis*. p. 1135. versu 31. lege *terram*.
- 1170. versu 5. κεφ. 11. lege *λογων οτις*. p. 1188. versu 18. lege *δαιμονη*.

TOMVS II.

In textu

- pag. 2. versu 15. lege *ισμεν*. p. ead. versu 2. *§phi β*, lege *δ τυς*.
 - 6. versu 7. lege *iva*. p. 99. versu 35. lege *postularunt*; —
 - 223. versu 2. *§phi 6*. lege *vestrem*. p. 237. versu 13. lege *ita* pro *isagm*.
 - 239. versu 9. lege *ut* pro *ur*. p. 333. versu 3. *§phi 6*. lege *καθυσ*.
 - 343. versu 3. cap. XIV. lege *mercenariorum*. p. 351. versu 3. lege *nullum*.
 - 414. versu vlt. lege *απατα· αυ-*
 - 450. versu 1. *§phi ζ*. lege *απαρτατος*.
 - 573. versu 31. lege *prehendi*. p. 602. versu 3. *§phi ε*. lege *τη τα*.
 - 602. versu 3 et 4. lege *οικοδομημασιν*. p. 627. versu 36. lege *meridionali*.
 - 682. versu 13. post *γραφη* pone punctum.
 - 690. pro 590. post paginam 689. scribe.
 - 719. versu 2. *§phi 4*. lege *Alexandrii*. p. 737. lege *§. 6.* pro *§. 5.*
 - 738 et 739. *§§*phorum numeri sunt mutandi.
 - 778. versu 8 et 9. lege *χρησται*. p. 783. versu 18. lege *omnis*.
 - 796. versu 20. lege *δοξαν*. p. 899. versu 7. cap. VI. lege *occisabas*.
 - 904. versu 12. *§phi δ*. lege *ευχαιμενον*.

TOMVS III.

- pag. 5. versu 3. post *perfecissem* pone comma. p. 36. pro *§. ης*. lege *πε*.
 - 36. versu 18. lege *προδιδοναι*. p. 44. versu 18 et 19. *§phi αβ*. lege *ήμερας*.
 - 44. versu 19 et 20. *§phi αβ*. lege *στρατιωτικον*.
 - 83. versu 10. lege *carpitum*. p. 132. versu 3. *§phi ε*. lege *αλωμενοι*.
 - 151. vlt. cap. III. post *populus* dele comma. p. 262. versu vlt. lege *ως το*.
 - 388. versu 8. *§phi γ*. lege *εξαν* pro *εξαν*. p. 433. versu 34. lege *perdis*.
 - 504. versu 1 et 2. lege *οικας*. p. 626. versu 12. κεφ. η. lege *εχεται*.
 - 651. versu 10. cap. X. lege *rescuiatunt*.
 - 652. versu 17. *§phi β*. lege *θανατον*. p. 661. versu 23. lege *fecat*.
 - 768. versu penult. lege *των φαρμακων*. p. 780. versu vlt. lege *ομνυσι*.
 - 962. versu 22 et 23. lege *μενηγο*. p. 982. versu 5. lege *λυσαντες*.
 - 1012. versu 11. lege *ομνος*.
 - 1024. versu 23 et 24. *§phi δ*. lege *ανυμμεξαν*.
 - 1056. versu 10. lege *ουκ· επ*. p. 1076. versu 1. lege *δενη*.
 - 1184. versu 22. 23. lege *βουλομεναις*.
 - 1202. versu 11. lege *Σιθων τον και Ραμνεσσην*.
 - 1235. versu vlt. lege *solum*, *si*.
 - 1245. pro *§. 8.* lege *§. 9.* et sic vltcrius mutandi sunt *§§*phorum numeri.
 - 1266. versu 10. lege *τη γραμμη*.
 - 1342. versu 1. in *§. ιε*. lege *και συνιβιν*.

Haec fere sunt, beneuole lector, quae celeribus oculis pernolutanti mihi, plurimis distraho negotiis, vltro obuia inciderunt. Emenda et corrige, si quae alia minus recta inueneris. Quod ad Apparatum Flauianum et Commentarium, quem promisi: aliquid illius propediem exspecta, laborique meo faueas rogo.

DR. FRANCISCVS OBERTHÜR.